

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ (WWF)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

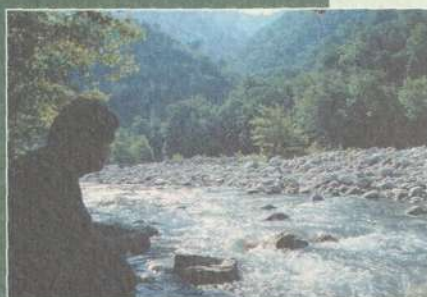
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ
ΕΡΕΥΝΩΝ (ΔΙΠΕ)

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ

Επιμέλεια

Ηλίας Ευθυμιάδης
Δήμος Τσαντίλης
Κίμων Χατζημπίρος

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ/ΔΙΠΕ

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

- ΑΞΕΛΟΥ ΛΟΥΚΑ: Γ. Σκληρός. Σταθμοί και Όρια στη Διαμόρφωση της Κοινωνικής Συνείδησης στην Ελλάδα
- ΑΞΕΛΟΥ ΛΟΥΚΑ: Εκδοτική Δραστηριότητα και Κίνηση των Ιδεών στην Ελλάδα
- ΑΞΕΛΟΥ ΛΟΥΚΑ: Κύπρος: Η Ανοιχτή Πληγή του Ελληνισμού
- ΑΞΕΛΟΥ ΛΟΥΚΑ: Ρήγας Βελεστινλής. Σταθμοί και Όρια στη Διαμόρφωση της Εθνικής και Κοινωνικής Συνείδησης στην Ελλάδα
- ΒΕΛΕΣΤΙΝΑΗ ΡΗΓΑ: Κείμενα
- ΒΟΤΣΗ ΓΙΩΡΓΟΥ: Σε Μαύρο Φόντο
- ΓΑΗΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ: Εκλεκτές Σελίδες (Τόμοι Α-Δ)
- ΓΡΙΒΑ ΚΛΕΑΝΘΗ: Δημόσια Υγεία ή η Κακοποίηση της Κοινωνικοποίησης
- ΖΑΛΑΩΡΑ ΝΙΚΟΥ: Δάση. Η Αληθινή Τραγωδία
- Η Δίκη του Αχελώου
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ: Η Τέχνη Σήμερα ως Λόγος Εξουσίας. Ψυχαναλυτισμός και Ελευθερία
- ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ : Βαλκάνια: Η Οικογεωγραφία της Οργής
- ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΩΤΗΡΗ: Η Αμφιλεγόμενη Πενταετία. Η Πορεία του ΚΚΕ στα Χρόνια 1936-1941
- ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΩΤΗΡΗ: Αυτοδιαχείριση
- ΛΟΓΟΘΕΤΗ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ: Το Χρέος. Μνήμες και Μαρτυρίες 1940-45
- ΛΟΥΛΟΥΔΗ ΔΕΩΝΙΔΑ: Πολιτοκοινολογία
- ΛΥΓΕΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ: ΠΑΣΟΚ
- ΜΑΞΙΜΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ: Κοινοβούλιο ή Δικτατορία;
- ΜΑΞΙΜΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ: Το Ελληνικό Εμπορικό Ναυτικό κατά τον XVIII Αιώνα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ/ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ
Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ Ε. Π. ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ
ΔΡ. Ε. Π. ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

Το βιβλίο αυτό, καρπός της συνεργασίας των εκδόσεών μας με το ΔΙΠΕ, αλλά και το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF), την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης και την Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, έρχεται να προσθέσει στην μέχρι σήμερα οικολογική μας σειρά μια νέα, πρωτόγνωρη, διάσταση. Την υπεύθυνα αποτυπωμένη κατάσταση ενός ανοικτού, δημοκρατικού και ουσιαστικού διαλόγου, τον οποίο η Πολιτεία και οι αρμόδιοι θεσμικοί φορείς ουδέποτε, κατ' ουσίαν, έκαναν, και την ανάπτυξη μιας τεκμηριωμένης και σφαιρικής προβληματικής που μας αποκαλύπτει — έστω και περιοριστικά — το μέτρο, το ποιόν και την ουσία με την οποία παίρνονται και εκτελούνται οι όποιες αποφάσεις για τα μείζονα εθνικά μας ζητήματα. Από την εκτροπή του Αχελώου και την Παιδεία, μέχρι το Αρχιπέλαγος και την Κύπρο.

Copyright για την ελληνική γλώσσα: ΔΙΠΕ / Εκδόσεις Στοχαστής, 1999

Α' έκδοση 1999

ISBN 960-303-080-5

Τυπώθηκε την Άνοιξη του 1999 για λογαριασμό των εκδόσεων Στοχαστής.

Η φωτοστοιχειοθεσία, η σελιδοποίηση και η φωτογραφική αναπαραγωγή έγιναν στη φωτοσύνθεση Μ. Λεοντακιανάκος, οδός Ελικώνος 11, Χαλάνδρι, τηλ. 6812457, 6841959, και το τύπωμα και η βιβλιοδεσία στις εγκαταστάσεις της ΕΥΡΩΤΥΠ Α.Ε., οδός Κολωνού 12-14, τηλ. 5234373.

Οι τυπογραφικές διορθώσεις έγιναν από την Δάφνη Ανδρέου και η επιμέλεια της έκδοσης έγινε από τον Λουκά Αξελό.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ»

Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 3601956, 3610445, fax: 3610445.

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΔΙΠΕ)

Τοσίτσα 28, Αθήνα 106 83, τηλ. 3844653, fax: 3845330,

E-mail: dipe@mail.otenet.gr

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ

Επιμέλεια

Ηλίας Ευθυμιόπουλος

Δήμος Τσαντίλης

Κίμων Χατζημπίρος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΔΙΠΕ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	9
Εισαγωγή.....	11
Το χρονικό της εκτροπής	15

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ

ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

Οι συντελεστές της Δίκης	31
• Θύμιος Παπαγιάννης (αρχιτέκτων).....	37
• Laura Gonzales-Alvarez (ευρωβουλευτής)	47
• Μιχάλης Παπαγιαννάκης (ευρωβουλευτής).....	50
• Ευάγγελος Κολώνιας (μηχανικός της Δ.Ε.Η.)	61
• Θεμιστοκλής Ξανθόπουλος (πρώην διοικητής της Δ.Ε.Η., καθηγητής Ε.Μ.Π.)	70
• Γιώργος Βαβίζος (βιολόγος)	78
• Ελευθέριος Καρακίτσος (πρωτοπρεσβύτερος)	89
• Χρήστος Ροκόφυλλος (βουλευτής)	91
• Αριστείδης Τσιπλάκος (πρώην υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας)	101
• Κώστας Βασιλάκης (διευθυντής της Ελλ.Ορνιθολογικής Εταιρείας)	102
• Παναγιώτης Κουρουκλής (βουλευτής)	109
• Βασίλης Δωροβίνης (δικηγόρος)	111
• Αλέξης Παρασκευόπουλος (μελετητής).....	121
• Λεωνίδας Λουλούδης (επικ. καθηγητής στο Γ.Π.Α.)	127
• Μιχάλης Μοδινός (συγγραφέας)	132
• Νίκη Οικονόμου (πρόεδρος Συλλόγου Κατακλυζομένων Μεσοχώρας)	139
• Αλέξανδρος Κοτζαμπόπουλος (οικονομολόγος).....	144
• Γεώργιος Σταθάκης (αναπλ. καθηγητής Παν/μιου Κρήτης)	146
• Δήμος Τσαντίλης (περιβαλλοντολόγος)	149
• Γεώργιος Τσακίρης (καθηγητής Ε.Μ.Π.)	153
• Επερώτηση Σημίτη, Ροκόφυλλου, κ.ά.	154
• Γεώργιος Πολίτης (WWF)	156
• Roda Verhagen (Friends of the Earth)	164
• Μιχάλης Σκούλλος (πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας)	166
• Κίμων Χατζημπίρος (επικ. καθηγητής Ε.Μ.Π.)	170
• Ηλίας Ευθυμιόπουλος (διευθυντής της Greenpeace)	179
• Σπύρος Δανέλης (βουλευτής)	190

• Γιώργος Βότσης (δημοσιογράφος)	196
• Στέφανος Μάνος (πρώην υπουργός)	201
• Γεώργιος Σκρίμπας (δικηγόρος)	211
• Αγόρευση του κατηγορού Παναγιώτη Κανελλάκη (δικηγόρου)	214

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

I. Έκθεση κατηγοριών (κατηγορητήριο)	223
II. Η επερώτηση στη Βουλή των βουλευτών κ.κ. Ροδόφυλλου, Πεπονή, Σημίτη, Μαγκάκη, κ.λπ.	233
III. Τα έργα και η άρδευση της Θεσσαλίας	239
IV. Η οικονομική ζημιά της Δ.Ε.Η.	241
V. Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας	245

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με αρκετή καθυστέρηση, λόγω της έλλειψης πόρων, κρατάτε στα χέρια σας τη «Δίκη του Αχελώου», ένα μοναδικό ντοκουμέντο για το μεγαλύτερο έγκλημα εναντίον του περιβάλλοντος στην σύγχρονη Ελλάδα. Η έκδοση αυτή έγινε επιτέλους δυνατή, χάρις στην οικονομική συνεισφορά του Διεπιστημονικού Ινστιτούτου Περιβαλλοντικών Ερευνών, των εκδόσεων Στοχαστής, της Ελληνικής Εταιρείας για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης και του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση.

Όμως παρά την καθυστέρηση (η «Δίκη» έγινε τον Δεκέμβριο του 1996) το βιβλίο αυτό διατηρεί πάντα μια εξαιρετική επικαιρότητα. Τα έργα προχωρούν, αν και με ρυθμό χελώνας, και η καταστροφή του τοπίου και των οικοσυστημάτων συνεχίζεται. Η κυβέρνηση χωρίς να φαίνεται διατεθειμένη να πάρει μια οριστική απόφαση, παλινδρομεί ανάμεσα σε όλα όσα άλλοι έχουν στο παρελθόν υποσχεθεί και σε μία δραστική περικοπή των αρχικών σχεδίων που τελικός προορισμός τους ήταν η ύδρευση του Θεσσαλικού Κάμπου. Σχέδιο που εκ των πραγμάτων είναι αδύνατο να ικανοποιηθεί, αφού το κόστος για τα αρδευτικά έργα ξεπερνά τις δυνατότητες του προϋπολογισμού και η κοινοτική χρηματοδότηση έχει ήδη, προ πολλού, σταματήσει. Βέβαια το φράγμα της Μεσοχώρας ολοκληρώθηκε, αλλά παραμένει μετέωρο το έργο της ίδιας της εκτροπής, για το οποίο άλλωστε εκκρεμούν προσφυγές στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Ίσως αυτό (η πραγματοποίηση ή όχι της σήραγγας της εκτροπής) να είναι και το τελευταίο «χαράκωμα» που θα κρίνει και την οριστική μάχη, ανάμεσα στις οργανώσεις που πάλεψαν για την σωτηρία του ποταμού και τις δυνάμεις της αλόγιστης και καθόλου αειφορικής ανάπτυξης.

Το βιβλίο αυτό έχει όμως και μια ευρύτερη σημασία. Περιλαμβάνει, με τρόπο μοναδικό εξαιτίας του προφορικού λόγου από τον οποίο προήλθαν τα κείμενα, το αποτύπωμα ενός ευρέως φάσματος αντιλήψεων για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως αυτές συγκρούονται σε ένα υπαρκτό πεδίο. Ένα πεδίο όπου η αντίπαλη πλευρά, αν και συντεταγμένα απουσιάζει, είναι οιωσεί παρούσα μέσα από τις καταθέσεις των λιγοστών «μαρτύρων υπεράσπισης». Επιστήμονες, ακτιβιστές, πολιτικοί, δημοσιογράφοι και παράγοντες του δημόσιου βίου της χώρας, είχαν ίσως για πρώτη φορά την ευκαιρία να διασταυρωθούν και να εκθέσουν τις απόψεις τους για ένα θέμα που απασχόλησε τη χώρα - και όχι μόνο το περιβαλλοντικό κίνημα - και του οποίου τόσο το μέγεθος όσο και

οι επιπτώσεις του, τού προσέδωσαν συμβολική σημασία.

Στο ανά χείρας βιβλίο, ο αναγνώστης θα βρει, πέρα από τα πρακτικά της «Δίκης» και ένα πολύ χρήσιμο χρονικό για την εξέλιξη της υπόθεσης, όσο και μια συλλογή από έγγραφα και ντοκουμέντα που υποβοηθούν στην κατανόηση των πολιτικών κυρίως προεκτάσεων που συνόδευσαν τις κατά καιρούς ενστάσεις ή αποφάσεις. Με την έννοια αυτή η «Δίκη του Αχελώου» πηγαίνει πολύ πέραν του γεγονότος που αποτέλεσε την αφορμή για την παρούσα έκδοση. Αποτελεί μέρος της ιστορίας του τόπου και με αυτήν της τη διάσταση πρέπει να διαβάστεί.

Ιανουάριος 1999

Ηλίας Ευθυμίουπουλος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις 6 και 7 Δεκεμβρίου του 1996 πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία της Greenpeace και συμμετοχή του Παγκόσμιου Ταμείου για την Φύση (WWF), της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, της Ελληνικής Εταιρείας, της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσεως και του περιοδικού Νέα Οικολογία μια ασυνήθιστη εκδήλωση. Στην αίθουσα της Ενώσεως Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών στήθηκε επί ένα διήμερο ένα άτυπο ειδικό δικαστήριο για να δικάσει οκτώ πολιτικούς, έναν ανώτατο διοικητικό υπάλληλο και τρεις διευθύνοντες συμβούλους κατασκευαστικών εταιρειών για διακεκριμένα αδικήματα που, σύμφωνα με το κατηγορητήριο που συνέταξαν οι παραπάνω περιβαλλοντικές οργανώσεις, φέρονται ότι αυτοί διέπραξαν κατά την λήψη αποφάσεων και την εκτέλεση των έργων, στο πλαίσιο του πλέον αμφιλεγόμενου και δαπανηρού εγχειρήματος από συστάσεως του ελληνικού κράτους: Την εκτροπή του ποταμού Αχελώου από την φυσική του κοίτη στην Δυτική Ελλάδα προς την πεδιάδα της Θεσσαλίας.

Γιατί καλέσαμε τους υπευθύνους για το έργο της εκτροπής του Αχελώου να απολογηθούν για τις άδικες πράξεις και παραλήψεις τους ενώπιον ενός άτυπου δικαστηρίου; Γιατί αυτή η προσομοίωση μιας δίκης, όπου οι δικαστές δεν είναι δικαστές, αλλά μόνον παίζουν τον ρόλο του δικαστή, οι κατηγορούμενοι προσκαλούνται, αλλά δεν κλητεύονται και, αν δεν προσέλθουν οικειοθελώς, δεν προσάγονται; Γιατί όχι ένα πραγματικό δικαστήριο; Το τελευταίο ερώτημα πρέπει να απαντηθεί πρώτο: Την παραπομπή υπουργών σε δίκη και μάλιστα σε ειδικό δικαστήριο, όπως προβλέπει ο νόμος περί ευθύνης υπουργών, την αποφασίζει μόνο η ίδια η Βουλή. Επειδή ωστόσο είναι προφανές ότι η παρούσα σύνθεση της Βουλής δεν επιτρέπει αυταπάτες ως προς την προθυμία της να παραπέμψει υπουργούς σε ειδικό δικαστήριο, αποφασίσαμε να συγκροτήσουμε ένα άτυπο δικαστήριο που δεν θα εμποδιζόταν από αυτό το τυπικό κώλυμα και τα κενά της νομοθεσίας. Παραμένει όμως ακόμη αναπάντητο το ερώτημα: Τι περιμέναμε από την διαδικασία ενώπιον ενός άτυπου δικαστηρίου; Τίποτε λιγότερο από την αναζήτηση της αλήθειας και την απόδοση των ευθυνών στους υπευθύνους για την, όπως πιστεύουμε, εγκληματική προχειρότητα, την κατασπατάληση των εθνικών και των κοινοτικών πόρων, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, την παραπλάνηση των Θεσσαλών αγροτών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και όλα αυτά για την υλοποίηση ενός τερατώδους έργου, οικονομικά ασύμφορου και περιβαλλοντικά καταστροφικού. Ένα άτυπο δικα-

στήριο είναι για τον σκοπό αυτόν εξίσου καλό με ένα πραγματικό.

Το θέατρο ενός δικαστηρίου δεν διαφέρει σε τίποτε από ένα πραγματικό δικαστήριο ως προς την ουσιαστική διαδικασία με την οποία αποδίδεται η δικαιοσύνη. Το πραγματικό δικαστήριο είναι άλλωστε και το ίδιο μια μορφή θεάτρου. Οι ρόλοι είναι μοιρασμένοι, οι συντελεστές της δίκης τους υποδύονται. Πρόεδρος, πάρεδροι, κατήγορος από την μια, κατηγορούμενοι, συνήγοροι από την άλλη. Όπως και το θέατρο, έτσι και το δικαστήριο είναι ένα εργαλείο για την διερεύνηση της αλήθειας. Θέατρο και δικαστήριο χρησιμοποιούν την παράσταση. Το προσωπείο των δικαστών, η μάσκα του θεατρίνου απελευθερώνουν το πρόσωπο από το πυκνό δίχτυ των αναρίθμητων προσδιορισμών του. Στο δικαστήριο, όπως και στο θέατρο, ο κόσμος - και η αλήθεια - δεν προϋπάρχουν. Ανασυντίθενται μέσα από την παράσταση και την σύγκρουση των ρόλων. Νόμος και πράξη στο δικαστήριο, κοινωνική σύμβαση και δράση στο θέατρο τίθενται σε κίνηση με βάση τους δικανικούς ή τους θεατρικούς κανόνες για να προσφέρουν το θέαμα της πραγματικότητας που δήμα προς δήμα ανασυγκροτείται και εκτυλίσσεται, αναδεικνύοντας την ενοχή ή το δράμα. Τελικοί κριτές είναι οι θεατές, - ακροατήριο ή θεατρικό κοινό, που δεν συμμετέχουν στην παράσταση, αλλά χειροκροτούν ή αποδοκιμάζουν. Κρίνοντας την ετυμολογία του δικαστηρίου ή τους χαρακτήρες που υποδύονται οι ηθοποιοί, επιτελούν μια πρωτογενή λειτουργία: Ξεχωρίζουν το πραγματικό από το ψεύτικο, το καλό από το κακό, το δίκαιο από το άδικο, το ηθικό από το ανήθικο, είτε αυτό αφορά τους χαρακτήρες και τις πράξεις τους, είτε τους ίδιους τους νόμους και τις κοινωνικές συμβάσεις που αποτελούν το μέτρο για την αξιολόγησή τους.

Πέτυχε η προσπάθειά μας; Νομίζουμε πως ναι, μολονότι η δικαστική παράσταση ήταν λειψή γιατί απουσίαζαν δύο βασικοί συντελεστές: Οι κατηγορούμενοι και η υπεράσπιση. Η απουσία αυτή της *altera pars* που δεν εισακούσθηκε ήταν ουσιαστική μόνο ως προς το ένα σκέλος της δίκης που είναι η έκδοση πορίσματος. Δεν επηρέασε όμως την εξέταση των πολυάριθμων μαρτύρων που με τις καταθέσεις τους φώτισαν πολλές από τις σκοτεινές πτυχές του έργου της εκτροπής. Οι μάρτυρες έπαιξαν άριστα τον ρόλο των μαρτύρων και η έδρα έπαιξε άριστα τον ρόλο της έδρας. Αυτό που προέκυψε ήταν η ανασύσταση του κόσμου των πολιτικών και των εργολάβων που αποφασίζουν και εκτελούν τα μεγάλα έργα, όπως είναι η εκτροπή του Αχελώου, σε συνθήκες αδιαφάνειας, όπου η διοικητική αδράνεια και ανικανότητα, το πολιτικό κόστος και το χρήμα καθορίζουν τις επιλογές.

Η ενοχή των κατηγορουμένων, με την ποινική έννοια δεν αποδείχθηκε. Δεν ήταν άλλωστε δυνατόν αυτό να γίνει εφόσον οι ίδιοι επέλεξαν να μην προσέλθουν και να μην ορίσουν συνηγόρους.

Εμείς πιστεύουμε ότι καταδείχθηκε πλήρως η ευθύνη τους. Φάνηκε επίσης καθαρά ότι οι πράξεις τους καθορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό από την δυναμική των μύθων που οι ίδιοι πίστεψαν ή καλλιέργησαν και των συμφερόντων που οι ίδιοι επίσης υπέθαλψαν.

Κατά πόσο έχουμε δίκιο ή άδικο στην εκτίμησή μας αυτή θα το κρίνει

μόνος του ο αναγνώστης των πρακτικών της «Δίκης του Αχελώου» που κρίναμε σκόπιμο να δημοσιεύσουμε χωρίς ουσιαστικές περικοπές και με κοσμητικές μόνο επεμβάσεις για την μετατροπή του προφορικού λόγου σε ευανάγνωστο γραπτό κείμενο.

Χρυστάμε όμως ακόμη την απάντηση σε ένα ύστατο ερώτημα: Γιατί από το πλήθος των κατά καιρούς υπευθύνων επιλέξαμε τους συγκεκριμένους πολιτικούς και πολίτες για τον ρόλο του κατηγορουμένου; Το σκεπτικό ήταν το εξής: Κατ' αρχήν πήραμε το σφουγγάρι και παραγράψαμε όλες τις αξιόποινες πράξεις και παραλείψεις πριν το 1987. Και αυτό για δύο λόγους: Πρώτον έχει περάσει πράγματι πολύς καιρός από τότε και τα αδικήματα θα τα παρέγραφε και ένα πραγματικό δικαστήριο. Δεύτερον στην θολή περίοδο προ του 1987, η ένοχη πράξη συγχέεται με την αφελή πίστη και η πολιτική βούληση δεν ξεχωρίζει από τον δόλο. Τρίτον, η συστηματική παραπλάνηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της κοινής γνώμης ως προς τον χαρακτήρα και την σκοπιμότητα του έργου άρχισε από την στιγμή που τα ψέματα χρειάστηκαν για να πεισθούν οι Βρυξέλλες να τσοντάρουν στην χρηματοδότηση - και αυτό έγινε μετά την περίοδο αυτή. Όταν όμως μετά λόγου γνώσεως παρουσιάζεις την εκτροπή του Αχελώου ως ενεργειακό έργο - ενώ πρόκειται για ένα έργο κυρίως αρδευτικό - για να εξασφαλίσεις την κοινοτική χρηματοδότηση, παραπλανείς εκουσίως και εκ προθέσεως τους Ευρωπαίους εταίρους. Όταν αυτοί συμφωνούν να χρηματοδοτήσουν την εκτροπή ως ενεργειακό έργο και συ διακηρύσσεις στους Θεσσαλούς αγρότες ότι ξεκινά το έργο που θα λύσει το αρδευτικό τους πρόβλημα, εξαπατάς την κοινή γνώμη. Από τότε οι πολιτικοί παγιδευμένοι στα δικά τους ψέματα και πολιτικές σκοπιμότητες δρουν όπως τα πρόσωπα μιας τραγικής φαρσοκωμωδίας, ένοχα, μοιραία και γελοία συνάμα.

Τα οκτώ πολιτικά πρόσωπα, που κλήθηκαν να καθίσουν στο σκαμνί του άτυπου δικαστηρίου, είναι αυτά που υπέγραψαν τις υπουργικές αποφάσεις που έθεσαν σε κίνηση την μηχανή της εκτροπής, ο Διοικητής της Δ.Ε.Η. και οι τρεις διευθύνοντες σύμβουλοι γιατί ήταν οι επικεφαλής των εταιρειών που εκτελούν τα έργα.

Όμως ας μη γελιόμαστε: Οι πραγματικοί υπεύθυνοι είναι πολύ περισσότεροι. Ωστόσο πιστεύουμε ότι το δάνειο προσωπείο των ρόλων είναι σημαντικότερο από τα πρόσωπα που τους παίζουν. Όταν η τυπική υπογραφή σε ένα κομμάτι χαρτί είναι ικανή να προκαλέσει την μετατόπιση εκατομμυρίων κυβικών χώματος και βράχων και να μετατρέψει ένα ειδυλλιακό τοπίο σε σεληνιακό, τότε η τυπική ευθύνη είναι η πραγματικά ουσιαστική. Αυτές λοιπόν τις μάσκες της πολιτικής μας *comedia del' arte* καλέσαμε στο δικαστήριό μας να απολογηθούν.

Δήμος Τσαντίλης

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΚΤΡΟΠΗΣ

Για να διευκολύνουμε τον αναγνώστη να παρακολουθήσει την διεξαγωγή της δίκης, τα ερωτήματα της έδρας και τις καταθέσεις των μαρτύρων, παραθέτουμε σύντομη περιγραφή και χρονικό των κυριότερων γεγονότων και των μεταμορφώσεων του έργου από την αρχική του σύλληψη ως σήμερα. Στα πρακτικά γίνεται παραπομπή στα σημεία αυτού του συνοπτικού ιστορικού, όπου αυτό κρίνεται ότι θα συμβάλει στην κατανόηση των επιχειρημάτων που διατυπώνονται πολλές φορές ελλειπτικά. Έχει καταβληθεί προσπάθεια για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προσήλωση στα πραγματικά περιστατικά και την αποφυγή υποκειμενικών κρίσεων. Ωστόσο, η επιλογή των θεμάτων που παρουσιάζονται, ο συσχετισμός των περιστατικών, ακόμη και οι λέξεις και οι φράσεις που χρησιμοποιούνται, πολύ φοβάμαι ότι προδίδουν την άποψη του γράφοντος. Για όσους θα περίμεναν περισσότερη αντικειμενικότητα και ουδετερότητα στην παρουσίαση αυτή, τους παρακαλούμε να μας συγχωρέσουν και να δουν τα επίμαχα σημεία του κειμένου, ως μια ακόμη μαρτυρική κατάθεση.

Η ταυτότητα του ποταμού

Ο Αχελώος έχει μήκος 280 χλμ. και είναι ο μακρύτερος ποταμός που ρέει εξ ολοκλήρου στη ελληνική επικράτεια. Πηγάζει από το όρος Λάικμος (ή Περιστέρι) κοντά στο Μέτσοβο και διασχίζει τον ορεινό όγκο της Νότιας Πίνδου που καλύπτεται από δάση κωνοφόρων και οξιάς στις υψηλές ζώνες και δάση βελανιδιάς και μεσογειακής μακίας στα χαμηλότερα, ενώ η κοίτη περιβάλλεται από πυκνή παρόχθια βλάστηση. Η λεκάνη απορροής του είναι γύρω στα 5.000 τετραγωνικά χλμ. και η παροχή του στις εκβολές κυμαίνεται, σύμφωνα με στοιχεία της Δ.Ε.Η., από 2,5 ως 3,5 δις κυβικά μέτρα τον χρόνο. Η κοιλάδα του Άνω Αχελώου εκτείνεται από τις πηγές του ως το Αυλάκι (160 χιλιόμετρα από τις εκβολές του ποταμού) και περιβάλλεται από ανατολικά από τα Άγραφα και από τα δυτικά από τα Τζουμέρκα (Αθαμανικά Όρη). Πέστροφες και βίδρες κολυμπούν στα νερά του και πυκνά παρόχθια δάση εκτείνονται κατά μήκος της κοίτης του. Ζαρκάδια, αρκούδες, λύκοι, γύπες και αετοί ζουν στις απρόσιτες ορεινές εκτάσεις - απόδειξη ότι το οικοσύστημα βρίσκεται σε καλή φυσική κατάσταση.

Μικρά γραφικά χωριά στη σκιά τεράστιων πλατανιών είναι σκαρφαλωμένα στις

απόκρημνες όχθες της στενής κοιλάδας που είναι ζωσμένη από καλλιεργημένες πεζούλες. Παλιά μονοπάτια και ερειπωμένα πέτρινα γεφύρια θυμίζουν τις εποχές που μέσα από την κοιλάδα του Αχελώου διερχόταν ο δρόμος που έπαιρναν τα καραβάνια των μουλαριών που κατευθύνονταν προς τις βαλκανικές χώρες και έφθαναν ως και την Κεντρική Ευρώπη. Δύο φορές στη πρόσφατη ιστορία η περιοχή διεδραμάτισε σημαντικό ρόλο: Στην Επανάσταση του 1821 και στη Εθνική Αντίσταση. Ύστερα ξεχάστηκε. Οι άνθρωποι έφυγαν, τα χωριά έχουν σχεδόν εγκαταλειφθεί και η φύση έχει αφεθεί ελεύθερη να οργιάσει.

Η περιοχή του Άνω Αχελώου δεν υπάγεται σε ειδικό καθεστώς προστασίας πέραν αυτής που παρέχει η δασική νομοθεσία. Προστατεύονται όμως τα απειλούμενα θηλαστικά και τα πουλιά που ζουν εκεί από τις διεθνείς συμβάσεις της Βόννης και της Βέρνης για την άγρια ζωή και τις οδηγίες 79/409/ΕΟΚ για τα πουλιά και 92/43/ΕΟΚ για τα ενδιαιτήματα. Η περιοχή περιλαμβάνει τους βιοτόπους των Τζουμέρκων, της κοιλάδας του Αχελώου στο Πετρωτό, του όρους Αυγό, των Αγράφων και του όρους Βουτσικό που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα CORINE και έχουν προταθεί για να συμπεριληφθούν στο δίκτυο NATURA 2000.

Η κατάσταση του περιβάλλοντος στον Άνω Αχελώο είναι, όπως δείχνει η ύπαρξη μεγάλων θηλαστικών και αρπακτικών, γενικά καλή.

Στις αλλοιώσεις του περιβάλλοντος που έχουν ήδη επέλθει στην περιοχή συγκαταλέγονται κυρίως αυτές που έχει προκαλέσει η κατασκευή των λεγόμενων «έργων κεφαλής» στον Άνω Αχελώο. Στα έργα αυτά συγκαταλέγονται το φράγμα στην Μεσοχώρα, ύψους 135 μ., η κατασκευή του οποίου πρακτικά έχει περατωθεί και οι προπαρασκευαστικές εργασίες για τον υδροηλεκτρικό σταθμό της Γλύστρας, το φράγμα της Συκιάς και η σήραγγα εκτροπής (βοηθητικοί δρόμοι, σήραγγες, χωματουργικές εργασίες, πειραματικές γεωτρήσεις).

Έργα και προγράμματα της Δ.Ε.Η.

Οι επεμβάσεις στον Αχελώο χρονολογούνται από την δεκαετία του 1960, όταν η Δ.Ε.Η. κατασκεύασε τρία υδροηλεκτρικά φράγματα στα Κρεμαστά, το Καστράκι και τον Στράτο και ένα στον παραπόταμο του Αχελώου, τον Ταυρωπό. Τα φράγματα του Στράτου και του Ταυρωπού λειτουργούν και ως αρδευτικά. Το φράγμα του Ταυρωπού μάλιστα, από το οποίο ποτίζεται η πεδιάδα της Καρδίτσας λειτουργεί σήμερα σχεδόν αποκλειστικά ως αρδευτικό. Στο μακροπρόθεσμο πρόγραμμα της Δ.Ε.Η. προβλεπόταν η πλήρης υδροηλεκτρική εκμετάλλευση του Αχελώου με την κατασκευή φραγμάτων στις θέσεις Αυλάκι και Μεσοχώρα. Ο προγραμματισμός αυτός της Δ.Ε.Η. ανατράπηκε από το σχέδιο της εκτροπής από την Συκιά. Η ιδέα του φράγματος στο Αυλάκι έχει πρακτικά εγκαταλειφθεί και τα φράγματα στην Μεσοχώρα και την Συκιά θα γίνουν πολύ υψηλότερα, απ' ό,τι θα απαιτούσε η χρήση τους ως υδροηλεκτρικών, προκειμένου να συγκρατούν την αυξημένη ποσότητα νερού που απαιτεί η λειτουργία του έργου της εκτροπής.

Η κατάσταση του περιβάλλοντος

Από το 160ό χλμ. ως τις εκβολές του, ο Αχελώος έχει πάψει να είναι ένα φυσικό ποτάμι. Τα τρία υδροηλεκτρικά φράγματα διακόπτουν τον φυσικό ρου του ποταμού και σχηματίζουν τρεις διαδοχικούς ταμιευτήρες που διαταράσσουν την συνέχεια του τοπίου. Οι αυξομειώσεις της στάθμης εμποδίζουν την ανάπτυξη ζωής στις όχθες ταμιευτήρων στα Κρεμαστά και το Καστράκι και σχηματίζουν μια ευρεία νεκρή ζώνη. Οι αυξομειώσεις της στάθμης στον ταμιευτήρα του Στράτου είναι μικρότερες. Ο ταμιευτήρας αυτός χρησιμεύει για την άρδευση των εντατικών καλλιεργειών καπνών στην πεδιάδα του Αγρινίου. Η κοίτη του Αχελώου, μετά το φράγμα του Στράτου, είναι επί 30 χλμ. εγκιβωτισμένη και η παροχή καθορίζεται από τις ανάγκες της ηλεκτροπαραγωγής.

Το Δέλτα του Αχελώου

Στις εκβολές του Αχελώου στον Πατραϊκό Κόλπο σχηματίζεται ένα εκτεταμένο Δέλτα και ένας από τους σημαντικότερους υδροτόπους της Μεσογείου. Ρηχές υφάλμυρες λιμνοθάλασσες, πυκνοί καλαμιώνες, αλμυροί βάλτοι με πλούσια αλόφιλη βλάστηση, υγρολίθαδα, αμμοθίνες και λόφοι με ασβεστολιθικούς γκρεμούς διάσπαρτοι σαν νησιά στην αλουδιακή πεδιάδα του Δέλτα προσφέρουν μια ποικιλία φυσικών ενδιαιτημάτων. Αυτό το μοναδικής ομορφιάς τοπίο εκτείνεται προς τα ανατολικά ως τις εκβολές του Εύηνου και οροθετείται βορειοανατολικά από τις λίμνες Τριχωνίδα και Λυσιμάχεια.

Η συνεχής τροφοδότηση του πολύπλοκου υδροτοπικού συστήματος με γλυκό νερό και τις φερτές ύλες που μεταφέρουν ο Αχελώος και ο Εύηνος είναι απαραίτητη για την διατήρηση των συνθηκών αλατότητας και της ισορροπίας των αμμοθινών και των αμμονησίδων που προστατεύουν τις λιμνοθάλασσες από την διαβρωτική ενέργεια της θάλασσας. Η διατήρηση των ενδιαιτημάτων της πλούσιας ορνιθοπανίδας και της αξίας των λιμνοθαλασσών ως τόπων ιχθυοαναπαραγωγής εξαρτάται από αυτήν την εύθραυστη ισορροπία.

Η ορνιθοπανίδα του Δέλτα

Το Δέλτα φιλοξενεί μια πολύ πλούσια ορνιθοπανίδα. Εκεί διαχειμάζει πάνω από το 1% του παγκόσμιου πληθυσμού των κορμοράνων (μέσος όρος 1.125 άτομα), των φαλαρίδων (μέσος όρος 40.000) και του λεπτόραμφου γλάρου, μεγάλοι πληθυσμοί πάπιας, χαραδριών, τουρλίδας καθώς και απειλούμενα είδη, όπως ο αργυροτσικνιάς, ο λευκοτσικνιάς, ο αργυροπελεκάνος, η χουλιανομούτα, ο φοινικόπτερος, η αλκυόνη και φωλιάζουν το νεροχελιδόνο, ο στρειδοφάγος, ο καλαμοκανάς, η αβοκέτα, η πετροτριλίδα, ο κοκκινισκέλης, γλαρόνια όπως το ποταμογλάρωνο, το νανογλάρωνο, το γελογλάρωνο και αρπακτικά όπως ο χρυσαετός, ο σπιζαετός, η ποντικοβαρβακίνα, ο φιδαιτός, το όρνιο, το βραχοκερκίνεζο, ο βασιλαετός, ο πετρί-

της. Η αξία του υγροτόπου είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι δείχνει η σημαντική ποικιλία ειδών και οι μεγάλοι πληθυσμοί. Αν δεν υπήρχε η ανεξέλεγκτη λαθροθηρία ο υγρότοπος θα ήταν σε θέση να φιλοξενήσει ακόμη μεγαλύτερους πληθυσμούς. Το γεγονός επίσης ότι δεν παγώνει τον χειμώνα τον καθιστά καταφύγιο για την διαχείμαση ειδών που δεν θα κατόρθωναν να επιβιώσουν στους βορειότερους υγροτόπους της Βαλκανικής.

Το καθεστώς προστασίας

Τα 139.000 από τα 630.000 στρέμματα του Δέλτα των λιμνοθαλασσών είναι προστατευτέα σύμφωνα με την συνθήκη του Ramsar για την προστασία των υγροτόπων διεθνούς σημασίας. Προστατεύεται επίσης από τις οδηγίες 79/409 για τα άγρια πουλιά και 92/43 για την διατήρηση των ενδιαιτημάτων καθώς και από τις συμβάσεις της Βέρνης και της Βόννης για την προστασία της άγριας ζωής. 80.000 στρέμματα έχουν κηρυχθεί καταφύγιο θηραμάτων. Το παρόχθιο δάσος του Φράξου έχει κηρυχθεί Μνημείο της Φύσης.

Το γεγονός ότι οι υγρότοποι του Δέλτα του Αχελώου και το δάσος του Φράξου είναι προστατευτέοι δεν σημαίνει ότι στην πράξη προστατεύονται. Λαθροθηρία, αποστραγγίσεις, εντατικές καλλιέργειες, ιχθυοτροφεία, βόσκηση, οδοποιία, αυθαίρετη δόμηση, αμμοληψία και χαλικοληψία, απόθεση αποβλήτων και οικοδομικών υλικών, αντλήσεις νερού, ο εγκιβωτισμός της κοίτης του Αχελώου, η ρύθμιση της παροχής από τους υδροηλεκτρικούς σταθμούς, η συγκράτηση των φερτών υλικών από υπάρχοντα φράγματα και η εκτροπή του Εύηνου για την υδροδότηση της Αθήνας ασκούν σημαντικές πιέσεις στους υγροτόπους.

Από το όραμα στην εξαγγελία (1925-1983)

Η ιδέα της εκτροπής του Αχελώου για την άρδευση της πεδιάδας της Θεσσαλίας πρωτοδιατυπώθηκε από το καθηγητή Κουτσοκώστα το 1925. Στόχος ήταν η αφύπνιση του «κοιμωμένου γίγαντα», όπως ποιητικά χαρακτηριζόταν ο Θεσσαλικός Κάμπος, ώστε να επιτευχθεί η αυτάρκεια της Ελλάδας σε γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής. Την ιδέα επανέφερε ο μηχανικός της Δ.Ε.Η. Μαγειρίας που την πρότεινε στην κυβέρνηση της Δικτατορίας. Μελέτες που έγιναν από την ελβετική εταιρεία Electrowatt το 1968 και από την канаδική S.N.C. το 1972 εξέφρασαν αμφιβολίες σχετικά με την σκοπιμότητα της εκτροπής για την επίλυση των υδρολογικών προβλημάτων της Θεσσαλίας.

Το πρόβλημα του νερού στην Θεσσαλία

Η εκτροπή του Αχελώου παρουσιάζεται ως ο από μηχανής θεός που επέτρεπε στους Θεσσαλούς να αξιοποιήσουν την γη τους και στο ελληνικό κράτος να απορ-

ροφήσει απρόσκοπτα τις κοινοτικές ενισχύσεις. Οι επικριτές της εκτροπής κατηγορούνται ότι ζημιώνουν τα εθνικά συμφέροντα στα δύο αυτά επίπεδα.

Το θέμα δεν έπαψε να επανέρχεται σε συζητήσεις και ημερίδες, ώσπου, το 1979, η κυβέρνηση της Ν.Δ. προκήρυξε διαγωνισμό για την εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για το έργο. Στην συνέχεια, η κυβέρνηση άλλαξε και η μελέτη δεν έγινε. Εντωμεταξύ η Ελλάδα είχε ενταχθεί στην Ε.Ο.Κ. και η νέα κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. συμπεριέλαβε το έργο της εκτροπής στο πενταετές σχέδιο 1983-1988 και στο «Ελληνικό Μνημόνιο» που η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε το 1983 προς την Επιτροπή. Στο Μνημόνιο το έργο της εκτροπής παρουσιάστηκε στην Επιτροπή ως αυτό που ήταν: Μεταφορά 1,5 δις κυβικών μέτρων νερού από τον Αχελώο για την επέκταση των αρδευομένων εκτάσεων στην Θεσσαλία (πάνω από 2 εκατομμύρια στρέμματα) και, δευτερευόντως, παραγωγή ηλεκτρισμού από το νερό που θα εκτρέπεται. Η Επιτροπή διέτύπωσε επιφυλάξεις και ζήτησε από την ελληνική κυβέρνηση διευκρινίσεις που αφορούσαν τεχνικά θέματα καθώς και τις επιπτώσεις του έργου στην αγροτική παραγωγή και το περιβάλλον προκειμένου να συμμετάσχει στην χρηματοδότηση. Η εκτροπή του Αχελώου εξαγγέλθηκε από τον τότε πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου στην επέτειο του Κιλελέρ στις 13.3.1983. Παρά την έλλειψη μελέτης σκοπιμότητας, οι προκαταρκτικές εργασίες άρχισαν το 1985 στην Μεσοχώρα, την Συκιά, την Πύλη και το Μουζάκι.

Οι μεταμορφώσεις της εκτροπής (1987-1994)

Το έργο της εκτροπής δεν έπαψε από την στιγμή που εξαγγέλθηκε να αλλάζει μορφή. Το κύριο κίνητρο των μεταμορφώσεών του ήταν η με κάθε τρόπο χρηματοδότησή του από τους κοινοτικούς πόρους. Αρχικά επιχειρήθηκε η σαλαμοποίηση του έργου της εκτροπής με τον διαχωρισμό των έργων σε ενεργειακά, η χρηματοδότηση των οποίων ήταν εύκολη, και αρδευτικά, η χρηματοδότηση των οποίων ήταν μάλλον αβέβαιη. Από το 1989 και στο εξής το αρδευτικό σκέλος του έργου έχει πλήρως αφαιρεθεί από τις αιτήσεις για χρηματοδότηση και ως το 1994, η εκτροπή εμφανίζεται ως καθαρά ενεργειακό έργο.

Το 1984 η Δ.Ε.Η. παρουσίασε το τεχνικό περίγραμμα της εκτροπής του Αχελώου και των αρδευτικών έργων στην Θεσσαλία.

Τα επιμέρους έργα που προέβλεπε το σχέδιο αυτό ήταν:

1. Φράγμα στην Μεσοχώρα.
2. Υδροηλεκτρικός σταθμός στην Γλύστρα.
3. Φράγμα και υδροηλεκτρικός σταθμός στην Συκιά.
4. Σήραγγα εκτροπής από την Συκιά στο Πευκόφυτο στην Θεσσαλία (18,5 χλμ., διατομή 6 μ.) για την μεταφορά 1,5 δις κυβικών νερού τον χρόνο.
5. Υδροηλεκτρικός σταθμός στο Πευκόφυτο.
6. Φράγμα και υδροηλεκτρικός σταθμός στην Πύλη.
7. Φράγμα και υδροηλεκτρικός σταθμός στο Μουζάκι.
8. Φράγμα και υδροηλεκτρικός σταθμός στο Μαυρομάτι.
9. Έργα οδοποιίας, βοηθητικές σήραγγες και σήραγγες προσαγωγής.

10. Αρδευτικά έργα στην Θεσσαλία για την πλήρη άρδευση της πεδιάδας ως την ισούψή των 200 μ. (+2.268.000 στρέμματα).

Οι διαστάσεις των φραγμάτων της Μεσοχώρας και της Συκιάς (ύψους 135 και 150 μ. αντιστοίχως) καθώς και η διάμετρος της σήραγγας εκτροπής είχαν προσδιορισθεί με βάση τον αρδευτικό στόχο.

Σαλαμοποίηση και ένταξη στα Μ.Ο.Π.

Παρά τις επιφυλάξεις που είχε εκφράσει η Επιτροπή, η κυβέρνηση κατόρθωσε το 1987 να εντάξει ορισμένα από τα έργα της εκτροπής ως «ενεργειακά» στο Μεσογειακό Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανατολικής και Κεντρικής Ελλάδας (Μ.Ο.Π./Α.Κ.Ε.). Παράλληλα κατόρθωσε να εντάξει και ένα έργο για την άρδευση 300.000 στρεμμάτων στην Θεσσαλία. Τα «ενεργειακά» έργα που εντάχθηκαν στο Μ.Ο.Π./Α.Κ.Ε. ήταν το φράγμα της Μεσοχώρας, το φράγμα της Συκιάς, τα πρώτα 8,5 χλμ. της σήραγγας εκτροπής και η άρδευση 300.000 στρεμμάτων στην Θεσσαλία. Η σύμβαση που υπεγράφη προέβλεπε την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 85/337/Ε.Ο.Κ.

Η μελέτη σκοπιμότητας της Morgan Grenfell

Το 1989, επτά χρόνια μετά την επίσημη εξαγγελία του έργου της εκτροπής και τέσσερα χρόνια μετά την έναρξη των εργασιών δημοσιεύθηκε η πρώτη και μέχρι σήμερα μοναδική μελέτη σκοπιμότητας του έργου της εκτροπής του Αχελώου, όπως αυτό είχε οριστικοποιηθεί το 1984 (βλ. σημ. 2.3.1). Το συνολικό κόστος του έργου εκτιμήθηκε σε 582 δις δρχ. του 1988. Η μελέτη προέβλεπε κέρδη από την αύξηση της γεωργικής παραγωγής στις αρδευόμενες εκτάσεις και από την πώληση της ηλεκτρικής ενέργειας. Στην μελέτη είχε ασκηθεί έντονη κριτική από τις περιβαλλοντικές οργανώσεις. Κύριο σημείο της κριτικής ήταν ότι δεν είχε ληφθεί υπόψη η πτώση των τιμών των αγροτικών προϊόντων ύστερα από την αναμόρφωση της Κ.Α.Π. Σήμερα η μελέτη αυτή είναι άνευ αντικειμένου γιατί από το έργο της εκτροπής έχει πλήρως αφαιρεθεί το αρδευτικό σκέλος (βλ. σημ. 2.3.5).

Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Ε.Π.Ε.) που προβλέπεται από την οδηγία 85/337/Ε.Ο.Κ. αφορά συγκεκριμένα έργα και περιλαμβάνει δύο σκέλη: (α) Την μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου και (β) την υποβολή των πορισμάτων της μελέτης σε δημόσια κρίση. Η μελέτη πρέπει απαραίτητως να συνοδεύεται από μια κατανοητή από το ευρύ κοινό, μη τεχνικού χαρακτήρα περίληψη των πορισμάτων της μελέτης. Στην δημόσια κρίση πρέπει να συμμετέχουν η τοπική αυτοδιοίκηση, οι άμεσα ενδιαφερόμενοι και θιγόμενοι και οι περιβαλλοντικοί φορείς και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Στην συνέχεια εγκρίνονται οι «περιβαλλοντικοί όροι» που πρέπει να τηρούνται κατά την κατασκευή και την λειτουργία του έργου.

Το 1988 η ελληνική κυβέρνηση διεβίβασε στην Επιτροπή παλαιότερες περιβαλλοντικές μελέτες για τα επιμέρους έργα στον Άνω Αχελώο που είχε εκπονήσει η Δ.Ε.Η., χωρίς να τηρήσει τις λοιπές προϋποθέσεις της οδηγίας για τις Ε.Π.Ε.

Η Επιτροπή ζήτησε από την ελληνική κυβέρνηση τα εξής:

(α) Την υποβολή των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε δημόσια κρίση, όπως ορίζει η σχετική οδηγία,

(β) Την εκπόνηση συνολικής μελέτης για τις συσσωρευτικές επιπτώσεις των επιμέρους έργων,

(γ) Την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εκτροπής του Αχελώου στο Δέλτα.

Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το Δέλτα και οι όροι για την χρηματοδότηση

Η καθυστερημένη υποβολή σε δημόσια κρίση των μελετών έγινε με τρόπο που κρίθηκε, από το σύνολο των περιβαλλοντικών οργανώσεων που ασχολούνται με το θέμα της εκτροπής του Αχελώου, ως αδιαφανής και αντιδεοντολογικός, ενώ η απαίτηση για συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων της εκτροπής αγνοήθηκε πλήρως. Το 1989 παρουσιάστηκε ωστόσο η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το Δέλτα. Ως επανορθωτικά μέτρα για το Δέλτα η μελέτη ανέφερε μια σειρά μέτρων η λήψη των οποίων επιβάλλεται, ούτως ή άλλως, από την ισχύουσα νομοθεσία, ανεξάρτητα από το καθεστώς προστασίας του Δέλτα και ανεξάρτητα από την εκτροπή του ποταμού. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονταν, μεταξύ άλλων, η παρεμπόδιση της κατασκευής αυθαιρέτων, η απαγόρευση των ανεξέλεγκτων γεωτρήσεων, η απαγόρευση κατασκευής δρόμων στις αμμοθίνες, η διαχείριση των αποβλήτων καθώς και άλλα μέτρα για τον έλεγχο των παντοειδών παράνομων δραστηριοτήτων.

Η Επιτροπή δέχθηκε ωστόσο την μελέτη και έθεσε ως όρο για κάθε περαιτέρω χρηματοδότηση την εφαρμογή των επανορθωτικών μέτρων που αυτή εισηγείται. Εκτίμηση των περιβαλλοντικών οργανώσεων είναι ότι μέχρι σήμερα δεν έχει ληφθεί ούτε ένα από τα προτεινόμενα μέτρα και το Δέλτα έχει παραδοθεί στην υποβάθμιση.

Η δημοπράτηση της εκτροπής. Το αρδευτικό κόβεται

Το γεγονός ότι ορισμένα έργα εντάχθηκαν στο Μ.Ο.Π./Α.Κ.Ε. δεν σημαίνει ότι χρηματοδοτήθηκαν και εκτελέστηκαν. Ουσιαστικά μόνο το φράγμα της Μεσοχώρας και τα βοηθητικά έργα τα οποία είχε αναλάβει η Δ.Ε.Η. προχώρησαν. Το φράγμα και ο υδροηλεκτρικός σταθμός στην Συκιά, η σήραγγα εκτροπής, ο υδροηλεκτρικός σταθμός στο Πευκόφυτο και το έργο για την άρδευση

των 300.000 στρεμμάτων στην Θεσσαλία απετέλεσαν αντικείμενο διεθνούς διαγωνισμού που προκηρύχθηκε την άνοιξη του 1987. Από τους επτά ομίλους που είχαν υποβάλει προσφορές τελικά παρέμεινε ένας, η κοινοπραξία ΤΑΥΕΥ-RO, για να συμμετάσχει στην δεύτερη και τελική φάση του διαγωνισμού που άρχισε το 1989. Ενώ ο διαγωνισμός παρέμενε ανοιχτός η κυβέρνηση αναγκάσθηκε να αφαιρέσει το έργο για την άρδευση των 300.000 στρεμμάτων στην Θεσσαλία το οποίο η Επιτροπή εξαίρεσε από την χρηματοδότηση, ενόψει των αλλαγών στην Κ.Α.Π.

Η Δ.Ε.Η. ζητεί αποζημίωση

Η εκτροπή 1,2 δις κυβικών τον χρόνο από την Συκιά προς την Θεσσαλία θα στερήσει από τον Αχελώο μεγάλη ποσότητα νερού, που σύμφωνα με τον υδρολόγο Hollis, μπορεί να φθάσει το 100% σε χρονιές ξηρασίας. Η μείωση αυτή της παροχής θα προκαλέσει μεγάλη ζημία στους υδροηλεκτρικούς σταθμούς της Δ.Ε.Η. που ήδη δεν λειτουργούν στην πλήρη δυναμικότητά τους. Την ζημία αυτήν την κοστολόγησε ο πρώην διευθυντής της Δ.Ε.Η. κ. Ξανθόπουλος σε 139,7 δις δρχ. για την επόμενη εικοσαετία. Ο ίδιος, με επιστολή του της 6.9.1991 προς το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και το Υπουργείο Έρευνας και Τεχνολογίας, ζητεί από την Πολιτεία να αποζημιώσει την Δ.Ε.Η. με το ποσό αυτό για τις απώλειες που θα υποστεί από την εκτροπή.

Η παραπλάνηση της Επιτροπής

Η χρηματοδότηση της εκτροπής του Αχελώου προσέκρουσε σε δύο εμπόδια. Το ένα ήταν ο προφανής αρδευτικός χαρακτήρας του έργου. Αυτό σήμαινε ότι δεν επρόκειτο να χρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση που είχε το αργότερο το 1990 καταστήσει σαφές ότι δεν χρηματοδοτεί αρδευτικά έργα που οδηγούν στην εντατικοποίηση της γεωργίας και την αύξηση των γεωργικών πλεονασμάτων. Το δεύτερο, ότι η δημοπράτηση του έργου έπρεπε να γίνει με διεθνή διαγωνισμό και αυτό, όπως σύντομα αποδείχθηκε, υπερέβαινε τις οργανωτικές ικανότητες του διοικητικού μηχανισμού να τηρήσει τους κοινοτικούς κανόνες για τον ανταγωνισμό. Η αφαίρεση του αρδευτικού σκέλους από τις αιτήσεις για χρηματοδότηση και η προβολή των ενεργειακών έργων της εκτροπής ως ανεξάρτητων και αυτοτελών επενδύσεων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας παρουσίαζε για την ελληνική κυβέρνηση ένα διπλό πλεονέκτημα: Αφενός η Επιτροπή χρηματοδοτεί κατά προτεραιότητα έργα στον τομέα της ενέργειας και δη υδροηλεκτρικά και, αφετέρου, οι δυσκολίες του διεθνούς διαγωνισμού θα ήταν δυνατόν να παρακαμφθούν με την απευθείας ανάθεση των έργων από την Δ.Ε.Η.

Οι μελέτες των LDK, Colenco και Coopers & Lybrand

Η αφαίρεση του αρδευτικού σκέλους της εκτροπής ακυρώνει αυτομάτως τα αποτελέσματα της μελέτης σκοπιμότητας της Morgan Grenfell που βασίζονται στην αύξηση της γεωργικής παραγωγής χάρη στην επέκταση των αρδεύσεων. Η κυβέρνηση συνέχισε να προωθεί ένα έργο του οποίου η οικονομική βιωσιμότητα δεν ήταν πουθενά τεκμηριωμένη.

Για να θεμελιώσει, έστω και εκ των υστέρων, τον ισχυρισμό της ότι ο σκοπός της εκτροπής είναι ενεργειακός, η κυβέρνηση ανέθεσε το 1993 στην ελληνική εταιρεία LDK Consultants να μελετήσει την βιωσιμότητα της εκτροπής του Αχελώου ως καθαρά ενεργειακού έργου. Το πόρισμα της μελέτης ήταν θετικό. Η Επιτροπή, από πλευράς της ανέθεσε στην ελβετική εταιρεία Colenco να μελετήσει επίσης το θέμα. Το πόρισμα της Colenco ήταν σαφώς αρνητικό. Για να λυθεί η διαφορά η Επιτροπή ανέθεσε στην βρετανική εταιρεία Coopers & Lybrand την συγκριτική μελέτη των δυο προηγούμενων. Η Coopers & Lybrand κατέληξε σε παρεμφερή αποτελέσματα με την Colenco, όσον αφορά την ενεργειακή βιωσιμότητα του έργου. Η Coopers & Lybrand εξέτασε επιπλέον υπό ποιες θεωρητικές προϋποθέσεις θα ήταν οικονομικά θετική η μεταφορά 1 δις κυβικών νερού τον χρόνο από τον Αχελώο στην Θεσσαλία για οποιαδήποτε χρήση. Οι παραδοχές που έπρεπε να γίνουν, ώστε η εκτροπή να αποβεί οικονομικά θετική ήταν ότι:

- (α) Το νερό δεν έχει αξία για την Αιτωλοακαρνανία.
- (β) Οι απώλειες της Δ.Ε.Η. στα υπάρχοντα φράγματα δεν συνυπολογίζονται.
- (γ) Το κόστος του φράγματος και του υδροηλεκτρικού σταθμού της Μεσοχώρας καθώς και όλες οι μέχρι τότε δαπάνες δεν συνυπολογίζονται.
- (δ) Το υδροηλεκτρικό όφελος των φραγμάτων για την κάλυψη των αναγκών σε νερό από τοπικούς πόρους στην Θεσσαλία δεν συνυπολογίζεται.
- (ε) Δεν συνυπολογίζεται η πραγματική οικονομική αξία του νερού για τους αγρότες στην Θεσσαλία και κατά συνέπεια ούτε η τιμή του νερού που θα ήταν πρόθυμοι να πληρώσουν.

Δεν λαμβάνεται επίσης υπόψη κατά πόσον η σημερινή αγροτική παραγωγή είναι οικονομικά βιώσιμη ούτε η μείωση των τιμών των αγροτικών προϊόντων λόγω της νέας Κ.Α.Π.

(στ) Το κόστος της κατασκευής του αρδευτικού συστήματος για την μεταφορά του νερού στις καλλιέργειες δεν συνυπολογίζεται.

Υπό αυτές τις προϋποθέσεις, η εκτροπή του Αχελώου ενδέχεται, σύμφωνα με την μελέτη, να είναι θετική και εξετάζονται τέσσερα διαφορετικά σενάρια. Σύμφωνα με το ένα από αυτά το έργο της εκτροπής θα ήταν θετικό αν περιελάμβανε μόνο τα έργα στην Συκιά, την σήραγγα εκτροπής και τον υδροηλεκτρικό σταθμό στο Πευκόφυτο και αν η εκτρεπόμενη ποσότητα νερού ήταν 700 δις κυβικά μέτρα τον χρόνο.

Η μελέτη παραδέχεται ότι τα σενάρια αυτά βασίζονται σε εξαιρετικά ελλιπή στοιχεία και ότι σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν μελέτη σκοπιμότητας. Το τελευταίο σενάριο αυτό μετονομάστηκε «μικρή» εκτροπή» που εξαγγέλθηκε το 1994.

Η παραπλάνηση των Θεσσαλών

Η κυβερνητική ρητορεία για τα αρδευτικά οφέλη της εκτροπής συνεχίστηκε στην Θεσσαλία αμείωτη, ενώ ταυτόχρονα το έργο εμφανιζόταν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως καθαρά ενεργειακό. Αφηνόταν να εννοηθεί ότι αυτό γίνεται για να εξασφαλισθεί η χρηματοδότηση των έργων που θα έφεραν το νερό στην Θεσσαλία.

Η αλλαγή του αντικειμένου κατά την διάρκεια του διαγωνισμού με την αφαίρεση του αρδευτικού έργου καθώς και η έκπτωση που χορήγησε η ΤΑΥΕΥΤΡΟ μετά το κλείσιμο του διαγωνισμού και η αλλαγή των όρων της συμβάσεως, κινητοποίησαν τις υπηρεσίες της Επιτροπής που ζήτησαν και επέτυχαν το 1994 την ακύρωση του διαγωνισμού, με το αιτιολογικό ότι δεν τηρήθηκαν οι κανόνες ανταγωνισμού.

Στις 21.7.1993 η Ελληνική Εταιρεία, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, το WWF, οι Δήμοι Αग्रινίου και Μεσολογγίου κατέθεσαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας (Σ.τ.Ε.) μια σειρά αιτήσεων ακυρώσεως κατά των αποφάσεων με τις οποίες είχαν εγκριθεί οι περιβαλλοντικοί όροι για τα επιμέρους έργα της εκτροπής του Αχελώου. Δέκα μήνες μετά, στις 11.5.1994, το Σ.τ.Ε. εξέδωσε τις αποφάσεις του που ήταν στο σύνολό τους ακυρωτικές.

Το πόρισμα του Σ.τ.Ε. κρίνει ότι οι επιμέρους εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι ανεπαρκείς και ότι απαιτείται η εκπόνηση συνθετικής μελέτης των συσσωρευτικών επιπτώσεων του συνόλου των έργων της εκτροπής. Στην απόφασή του το Σ.τ.Ε. τονίζει ότι οι συνολικές επιπτώσεις της εκτροπής δεν ισούνται προς το άθροισμα των επιπτώσεων των επιμέρους τεχνικών έργων, αλλά είναι πολλαπλάσιες - «λόγω του μη γραμμικού χαρακτήρος των (...) εν αλληλεπιδράσει τελούντων φυσικών και ανθρωπογενών συστημάτων».

Το Σ.τ.Ε. εκδίδει ταυτόχρονα απόφαση για την αναστολή των εργασιών.

Από την μεγάλη στην μικρή εκτροπή

Οι εργασίες στην κοιλάδα του Άνω Αχελώου, συνεχίστηκαν παρά τις αποφάσεις του Σ.τ.Ε. Ο υπουργός Περιβάλλοντος κ. Λαλιώτης εξαγγέλλει την «μικρή» ή «ήπια» ή «οικολογική» εκτροπή και δηλώνει ότι οι αποφάσεις αυτές αφορούν το σχέδιο της εκτροπής της Ν.Δ. Παράλληλα το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. αναθέτει την εκπόνηση της συνθετικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που ζητούσε η απόφαση του Σ.τ.Ε. Η μικρή εκτροπή είναι μια προσπάθεια να υπερνικηθούν τα εμπόδια και τα αδιέξοδα που είχαν δημιουργηθεί σε όλα τα επίπεδα. Για τον σκοπό αυτό στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αχελώος» 1994-1999, δηλώνεται απεριφράστως ότι:

(α) το νερό της εκτροπής θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για την κάλυψη των υδατικών ελλειμμάτων και ότι δεν θα αρδευθεί ούτε ένα στρέμμα παραπάνω, ώστε να διασκεδαστούν οι αμφιβολίες της Επιτροπής ως προς τον χαρακτήρα του έργου,

(6) η ετήσια ποσότητα της εκτροπής περιορίζεται σε 600 - 700 εκ. κυβικά, το μισό περίπου της αρχικά σχεδιαζόμενης ποσότητας.

Τα έργα περιορίζονται στα απολύτως αναγκαία. Για την πραγματοποίηση της μικρής εκτροπής απαιτείται μόνο η κατασκευή των έργων της Συκιάς, η σήραγγα εκτροπής και ο σταθμός ηλεκτροπαραγωγής στο Πευκόφυτο. (Το φράγμα της Μεσοχώρας έχει περατωθεί και απομένει να κατασκευασθεί από την Δ.Ε.Η. ο υδροηλεκτρικός σταθμός στην Γλύστρα). Αυτό μειώνει κατά πολύ το κόστος και καθιστά την πραγματοποίηση της εκτροπής «ρεαλιστικότερη».

Η προσαρμογή αυτή ήταν αναγκαία γιατί είχε πλέον γίνει σαφές από υδρολογικές μελέτες ότι η παροχή του Αχελώου στην Συκιά δεν επιτρέπει την εκτροπή μεγαλύτερης ποσότητας, παρά μόνο κατ' εξαίρεση. Επέτρεψε επίσης να εμφανισθεί η μικρή εκτροπή ως νέο έργο που δεν υπόκειται στις αποφάσεις του Σ.τ.Ε. και να δηλωθεί ότι είναι οικολογική γιατί εξασφαλίζει επαρκή ροή για το ποτάμιο οικοσύστημα και το Δέλτα και ελαχιστοποιεί τις ζημιές της Δ.Ε.Η. Η μικρότερη παροχή της εκτροπής δεν απαιτεί την κατασκευή των αναρρυθμιστικών ταμιευτήρων στην Πύλη, το Μουζάκι και το Μαυρομάτι που απαιτούσε το αρχικό σχέδιο.

Τα έργα που δεν θα γίνουν (ή θα γίνουν σε μεταγενέστερη φάση) είναι συνεπώς το φράγμα και ο υδροηλεκτρικός σταθμός στην Πύλη, το φράγμα και ο υδροηλεκτρικός σταθμός στο Μουζάκι, το φράγμα και ο υδροηλεκτρικός σταθμός στο Μαυρομάτι και κυρίως τα αρδευτικά έργα στην Θεσσαλία (βλ. σημ. 2.3.1 για σύγκριση με το αρχικό σχέδιο του 1984).

Ως σκοποί της μικρής εκτροπής προβάλλονται:

(α) Η κάλυψη των ελλειμμάτων του υδατικού ισοζυγίου στην Θεσσαλία (αρδευτικών και υδρευτικών).

(β) Η μείωση της ρύπανσης στον Πηνειό και η αναζωογόνηση του Δέλτα.

(γ) Η επαναπλήρωση της λίμνης Κάρλας.

(δ) Η τροφοδότηση του υδροφόρου ορίζοντα.

(ε) Η εξοικονόμηση ηλεκτρικής ενέργειας με την υποκατάσταση των αντλήσεων.

(στ) Η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Η αθέατη πλευρά της μικρής εκτροπής

Η μικρή εκτροπή είναι πράγματι ένα νέο έργο με διαφορετικούς σκοπούς και διαφορετικό μέγεθος το οποίο δεν έχει μελετηθεί τεχνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά. Πρόκειται προφανώς για υιοθέτηση του ενός από τα υποθετικά σενάρια το οποίο εξέτασε διερευνητικά η μελέτη της Coopers & Lybrand, η οποία σε καμία περίπτωση δεν είναι μελέτη σκοπιμότητας.

Η μείωση της παροχής κατά το ήμισυ και η αφαίρεση των αναρρυθμιστικών φραγμάτων θα προϋπέθεταν επαναδιαστασιολόγηση του ταμιευτήρα της Συκιάς και της σήραγγας εκτροπής. Η κριτική που ασκείται από τις περιβαλλοντικές οργανώσεις είναι ότι η επαναδιαστασιολόγηση αυτή δεν έγινε και ότι αυτό συνεπάγεται κατασπατάληση πόρων λόγω της κατασκευής έργων με πλεονάζουσα δυνα-

μικρότητα ή ότι το αρχικό σχέδιο της μεγάλης εκτροπής δεν έχει στην πραγματικότητα εγκαταλειφθεί και η «μικρή» εκτροπή αποτελεί απλώς προσπάθεια να παραπλανηθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση και να χρηματοδοτήσει τα έργα που θα φέρουν το νερό στην Θεσσαλία.

Πότισμα από τα στραγγιστικά

Τι θα γίνεται το νερό που θα φθάνει στην Θεσσαλία; Το σχέδιο της μικρής εκτροπής δεν προβλέπει την κατασκευή αρδευτικού δικτύου. Το νερό θα διοχετεύεται κατευθείαν στον Πηνειό, ο οποίος θα αποτελεί την «κύρια προσαγωγή διώρυγα». Αυτή η σκέψη διατυπώνεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αχελώος», με το οποίο η κυβέρνηση ζητεί από την Επιτροπή να χρηματοδοτήσει το έργο της μικρής εκτροπής. Η δεύτερη σκέψη, η οποία δεν περιλαμβάνεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, αλλά έχει διατυπωθεί σε έγγραφο του Υπουργείου ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. είναι η προσωρινή χρήση του στραγγιστικού δικτύου στην πεδιάδα της Θεσσαλίας ως αρδευτικού. Η λύση αυτή συνεπάγεται ωστόσο μεγάλους κινδύνους πλημμυρών. Επιπλέον η κακή στράγγιση υπάρχει κίνδυνος να προκαλέσει αλάτωση των εδαφών.

Η ανάθεση στους Ρώσους

Με την εξαγγελία της μικρής εκτροπής, η προσπάθεια που είχε καταβληθεί προηγουμένως να δημοπρατηθεί το σύνολο των έργων κεφαλής σε μια κοινοπραξία, ύστερα από διεθνή διαγωνισμό, εγκαταλείφθηκε. Η μέθοδος που επελέγη ήταν και πάλι η σαλαμοποίηση του έργου σε δήθεν ανεξάρτητα επιμέρους έργα, ορισμένα από τα οποία θα ήταν δυνατόν να ανατεθούν απευθείας χωρίς διεθνή διαγωνισμό. Στο πλαίσιο αυτό ανατέθηκε η προμήθεια και εγκατάσταση του μηχανολογικού και ηλεκτρολογικού εξοπλισμού των υδροηλεκτρικών σταθμών στην Συκιά και στο Πευκόφυτο σε μια ρωσική κοινοπραξία. Η ανάθεση αυτή επικυρώθηκε από την Βουλή την 1.8.1996, μολοντί το τίμημα που θα πληρωθεί στους Ρώσους είναι υπερδιπλάσιο από τις τρέχουσες τιμές για παρόμοια έργα. Η ανάθεση αυτή εγκρίθηκε ως αντιστάθμισμα για την ακύρωση της κατασκευής από την ρωσική κοινοπραξία ενός σταθμού ηλεκτροπαραγωγής για την χρησιμοποίηση του φυσικού αερίου.

Οι επιπτώσεις της εκτροπής

Το έργο επηρεάζει μια τεράστια περιοχή που περιλαμβάνει την κοιλάδα του Άνω Αχελώου, όπου εκτελούνται τα έργα της εκτροπής, το Δέλτα του Αχελώου και τις λιμνοθάλασσες και την γύρω θαλάσσια περιοχή, την πεδιάδα της Θεσσαλίας, τον Πηνειό ποταμό και το Δέλτα του. Στον χώρο αυτόν έχουν καταγραφεί

18 διότοποι διεθνούς και εθνικής σημασίας που κατά την άποψη των περιβαλλοντικών οργανώσεων επηρεάζονται από το έργο της εκτροπής. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η μεγάλη έκταση, η ποικιλότητα των οικοσυστημάτων, η μεγάλη διάρκεια του έργου καθιστούν την εκτίμηση των συνολικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων εξαιρετικά δυσχερή και αβέβαιη. Ωστόσο ορισμένες από αυτές κρίνεται ότι θα είναι αναπόφευκτες και μόνιμες.

Τα έργα της εκτροπής στην Μεσοχώρα και την Συκιά έχουν ήδη προκαλέσει τεράστιες και μόνιμες αλλοιώσεις στο τοπίο. Το τεράστιο φράγμα της Μεσοχώρας, η κατασκευή του οποίου έχει πρακτικά περατωθεί διακόπτει την φυσική ροή του ποταμού. Από το σημείο αυτό ως την Συκιά, όπου θα κατασκευασθεί το φράγμα και η σήραγγα εκτροπής, η κοιλάδα έχει κυριολεκτικά παραμορφωθεί από τις χωματουργικές εργασίες, την διάνοιξη εργοταξιακών δρόμων, τις κατολισθήσεις, την αποψίλωση και την διάβρωση των πρανών. Η πλήρωση των ταμιευτήρων θα πλημμυρίσει την κοιλάδα σε μήκος αρκετών χιλιομέτρων και θα διαταράξει την συνοχή των βιοτόπων. Δείκτη για την σήμερα καλή κατάσταση του περιβάλλοντος αποτελεί η ύπαρξη στην περιοχή μεγάλων θηλαστικών που έχουν εξαφανισθεί σε άλλες περιοχές της Ελλάδας και της Ευρώπης, όπως η αρκούδα, ο λύκος, το ζαρκαδι, ο αγριόγατος, η βίδρα. Η πολύ μεγάλη διακύμανση της στάθμης του ταμιευτήρα θα αποκαλύπτει περιοδικά μια νεκρή αποψιλωμένη ζώνη μήκους τουλάχιστον 33 χλμ.

Η εκτροπή που, σύμφωνα με στοιχεία της Δ.Ε.Η., στο σημείο αυτό ανέρχεται στο 77% της παροχής, θα στερήσει το νερό από το ποτάμιο οικοσύστημα προς τα κατάντη του φράγματος της Συκιάς και η ακανόνιστη παροχή που θα καθορίζεται από τις αρδευτικές και τις ενεργειακές ανάγκες θα αυξάνει τις οικολογικές πιέσεις, ιδίως σε περιόδους λειψυδρίας.

Με τη δημιουργία του φράγματος της Μεσοχώρας θα κατακλυσθεί μεγάλο μέρος των υπαρχόντων οικισμών καθώς και οι καλλιέργειες στην χαμηλή ζώνη της κοιλάδας. Οι τεχνητές λίμνες που θα δημιουργηθούν θα εμποδίσουν την επικοινωνία ανάμεσα στις δύο όχθες. Σύμφωνα με τους επικριτές της εκτροπής, οι πρόσθετες αυτές πιέσεις, στην ήδη υποβαθμισμένη περιοχή της Νότιας Πίνδου, αναμένεται ότι θα πλήξουν ανεπανόρθωτα τον τοπικό πληθυσμό και θα τον εξαναγκάσουν σε μετανάστευση.

Τα φράγματα, οι ταμιευτήρες, τα έργα οδοποιίας θα αλλοιώσουν μόνιμα το φυσικό τοπίο της κοιλάδας του Άνω Αχελώου. Το κυριότερο από τα διακεκριμένα ιστορικά μνημεία που θα κατακλυσθούν είναι η μονή του Αγίου Γεωργίου στο Μυρόφυλλο. Η μονή αναστηλώνεται σήμερα με χρηματοδότηση από το πρόγραμμα LEADER της Ε.Ε.

Οι επιπτώσεις στο Δέλτα

Το Δέλτα με τις λιμνοθάλασσες του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού αποτελεί υγρότοπο διεθνούς σημασίας τον οποίο η ελληνική κυβέρνηση δεσμεύεται να προστατεύει βάσει της συνθήκης του Ramsar, της κοινοτικής και της ελληνικής

νομοθεσίας. Στον υγρότοπο φωλιάζουν, διαχειμάζουν και διατρέφονται ένας μεγάλος αριθμός πουλιών, μεταξύ των οποίων σπάνια και απειλούμενα είδη. Ο υγρότοπος αποτελεί επίσης σταθμό για έναν μεγάλο αριθμό αποδημητικών πουλιών. Σήμερα ο υγρότοπος υφίσταται πιέσεις από την ακανόνιστη παροχή των υδροηλεκτρικών φραγμάτων, την μείωση του νερού που διοχετεύεται στις αρδεύσεις, τις στραγγίσεις, την αυθαίρετη δόμηση, τις αντλήσεις νερού, το παράνομο κυνήγι, την αμμοληψία και χαλικοληψία, τα απορρίμματα και άλλες ανεξέλεγκτες δραστηριότητες. Σύμφωνα με την άποψη των οικολογικών οργανώσεων, κάθε περαιτέρω επιβάρυνση λόγω της εκτροπής θα είχε δυσμενή αποτελέσματα στον βίοτο της υδρόβιας ορνιθοπανίδας.

Τα έργα που θα γίνουν στην πλευρά της Θεσσαλίας αναμένεται, σύμφωνα με την άποψη των οικολογικών οργανώσεων ότι θα επιφέρουν σημαντικές αλλοιώσεις στο δασικό τοπίο της ανατολικής Νότιας Πίνδου. Η αύξηση του αρδευτικού νερού στην Θεσσαλία θα οδηγήσει, σύμφωνα με την άποψη αυτή, σε περαιτέρω εντατικοποίηση της γεωργίας και μεγαλύτερη ρύπανση από τα λιπάσματα και τα φυτοφάρμακα. Η προβλεπόμενη χρήση του στραγγιστικού συστήματος για την άρδευση των καλλιεργειών υπάρχει κίνδυνος να επιφέρει αλάτωση του εδάφους. Επιπλέον επιστημαίνεται ο κίνδυνος των πλημμυρών.

Η χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Το έργο της εκτροπής του Αχελώου δεν υπάρχει στις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις ως αυτοτελές έργο. Ορισμένα έργα τα οποία θεωρήθηκαν ανεξάρτητες επενδύσεις για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας εντάχθηκαν στο Μ.Ο.Π./Α.Κ.Ε. το 1987. Στο Μ.Ο.Π./Α.Κ.Ε. εντάχθηκε και ένα έργο για την άρδευση 300.000 στρεμμάτων στην Θεσσαλία, το οποίο εξαιρέθηκε το 1990 λόγω των επικείμενων αλλαγών στην Κοινή Αγροτική Πολιτική. Το Μ.Ο.Π./Α.Κ.Ε. συμμετείχε στην χρηματοδότηση των έργων στην Μεσοχώρας (πλην του υδροηλεκτρικού σταθμού), των έργων στην Συκιά (πλην του υδροηλεκτρικού σταθμού) και του ημίσεος της σήραγγας εκτροπής κατά 60%. Στην χρηματοδότηση αυτών των έργων συμμετείχε και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων κατά 30%. Τα έργα της Μεσοχώρας απορρόφησαν 46 εκατομ. ECU, και τα έργα στην Συκιά 20,3 εκατομ. ECU.

Τα 48 εκατομ. ECU που προβλέπονταν για την κατασκευή του φράγματος της Συκιάς και των πρώτων 9,5 χλμ. της σήραγγας εκτροπής δεν απορροφήθηκαν γιατί το 1994 ακυρώθηκε ο σχετικός διαγωνισμός που είχε προκηρυχθεί το 1987.

Η άρνηση περαιτέρω χρηματοδότησης

Το φθινόπωρο του 1988, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε για πρώτη φορά από την ελληνική κυβέρνηση εκτίμηση των άμεσων και έμμεσων αθροιστικών επιπτώσεων των προβλεπομένων έργων της εκτροπής, θεωρώντας τις επιμέρους μελέτες

ανεπαρκείς. Ζήτησε επίσης εκτίμηση των επιπτώσεων στο Δέλτα και την τήρηση των διατάξεων της οδηγίας για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προβλέπει υποβολή των μελετών σε δημόσια κρίση. Η εκτίμηση των αθροιστικών επιπτώσεων δεν είχε γίνει ως το 1994, οπότε το WWF και οι άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις προσέφυγαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

Στο πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, που διαδέχθηκε τα Μ.Ο.Π. στην χρηματοδότηση διαρθρωτικών προγραμμάτων, προβλέφθηκε η συγχρηματοδότηση του υδροηλεκτρικού σταθμού της Συκιάς (60%), του υπόλοιπου της σήραγγας εκτροπής (25%) και ο υδροηλεκτρικός σταθμός στο Πευκόφυτο (25%), στην έξοδο της σήραγγας εκτροπής στην Θεσσαλία, συνολικού προϋπολογισμού 320 εκατ. ECU. Η χρηματοδότηση των έργων αυτών δεν έγινε γιατί το 1994 ακυρώθηκε ο σχετικός διαγωνισμός του 1987.

Στο τρέχον ΚΠΣ, αναφέρεται στο κεφάλαιο για την ενέργεια αόριστα η δυνατότητα να χρηματοδοτηθούν ορισμένα έργα του Αχελώου. Το όλο σχέδιο θα πρέπει ωστόσο να εξετασθεί υπό το φως των αναλύσεων και των μέχρι τώρα αποτελεσμάτων. Η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε το 1994 το επιχειρησιακό πρόγραμμα για τον Αχελώο και ζήτησε χρηματοδότηση για το φράγμα της Συκιάς και την σήραγγα εκτροπής συνολικού ύψους 186 εκατομ. ECU (75% της συνολικής δαπάνης που ανέρχεται σε 248 εκατομ. ECU). Το πρόγραμμα αυτό δεν έγινε δεκτό από την Ε.Ε.

Το Σ.τ.Ε. με τις αποφάσεις του 1035-1040/1993 και 2759-1761/1994 ακυρώνει τις υπουργικές αποφάσεις 196058/9-9-10-91 και 6141-21/21-4-92 με τις οποίες είχαν εγκριθεί οι περιβαλλοντικοί όροι για τα έργα εκτροπής και διατάσσει την διακοπή των εργασιών. Το Σ.τ.Ε. κρίνει ότι οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές των σχετικών διατάξεων (οδηγία 85/337/Ε.Ο.Κ.) και ζητεί την εκπόνηση συνθετικής μελέτης που να συνεκτιμά τις αθροιστικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις του συνόλου των έργων της εκτροπής.

ΟΙ ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ

ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

Εισαγωγή

Πρόλογος

ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ

ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΕΣ:

Πρόεδρος:

Ρουπακιώτης Αντώνης, πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών

Κατήγορος:

Κανελλάκης Παναγιώτης, δικηγόρος

Πάρεδροι:

Καράκωστας Ιωάννης, καθηγητής Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών

Νικηφόρου Σοφία, αντιπρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης

Παπασπηλιόπουλος Σπήλιος, οικονομολόγος

Prieur Michel, πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαίου Περιβάλλοντος

Σιούτη Γλυκερία, καθηγήτρια Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΟΙ ΕΝΑΓΟΝΤΕΣ:

Greenpeace

Παγκόσμιο Ταμείο για την Φύση (WWF)

Ελληνική Εταιρεία

Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσεως

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Περιοδικό Νέα Οικολογία

ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ:

Αχιλλέας Καραμανλής, πρώην υπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Αριστείδης Τσιπλάκος, πρώην υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας

Σωτήρης Κούβελας, πρώην υπουργός Γεωργίας

3. Η Δίκη του Αχελώου

Σωτήρης Χατζηγάκης, πρώην υπουργός Γεωργίας

Κώστας Λαλιώτης, υπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Θεόδωρος Στάθης, πρώην υπουργός Γεωργίας

Θάνος Μικρούτσικος, πρώην υπουργός Πολιτισμού

Γεώργιος Ανωμερίτης, πρώην αναπληρωτής υπουργός Εθνικής Οικονομίας

Γεώργιος Μπιρδιμίρης, διοικητής της Δ.Ε.Η.

Πρόδρομος Εμφιετζόγλου, διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας «ΜΗΧΑΝΙΚΗ Α.Ε.»

Ανδρέας Μαυροσκώτης, διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας «ΒΙΟΤΕΡ Α.Ε.»

Ιωάννης Τριανταφύλλου, διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας «ΑΕΓΕΚ Α.Ε.»

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μας ζητήθηκε να ερευνήσουμε ως «Άτυπο Ειδικό Περιβαλλοντικό Δικαστήριο» ζητήματα που έχουν σχέση με την υπόθεση της εκτροπής του Αχελώου. Είναι αυτονόητο ότι το άτυπο δικαστήριο, που βρίσκεται σήμερα στο βήμα, αποτελεί έκφραση της κοινωνίας των πολιτών και δεν αμφισβητεί καμία θεσμοθετημένη δικαστική λειτουργία. Η σύστασή του παρέχει απλώς στην κοινωνία των πολιτών την ευκαιρία να διερευνήσει και να επιμετρήσει τις ενδεχόμενες ευθύνες, με βάση τις αρχές και την μεθοδολογία της δικανικής πρακτικής. Ως άτυπο δικαστήριο, συμμεριζόμαστε τις αγωνίες των εγκαλουσών οργανώσεων και των πολιτών και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δεχθήκαμε να διερευνήσουμε την υπόθεση της εκτροπής του Αχελώου.

Η διαδικασία που θα ακολουθηθεί θα είναι χαλαρή και εύελικτη. Επιλέξαμε την μορφή της δίκης στο μέτρο που αυτό θα μας βοηθήσει να αναδείξουμε με ηρεμία και ευθύνη τα ζητήματα που θα προκύψουν κατά την εξέταση του θέματος.

Μετά την δήλωση αυτή, που είναι και η τελευταία, θα κληθούν οι μάρτυρες. Ο χρόνος των καταθέσεων θα είναι περιορισμένος, γιατί ο αριθμός των μαρτύρων είναι μεγάλος και το το θέμα πολύπλοκο κι εκτεταμένο. Αυτό θα μας επιτρέψει να καταλήξουμε με νηφαλιότητα στην απόφασή μας. Αρχίζουμε με τον κύριο κατηγορο και τον καλούμε να μας αναφέρει τα στοιχεία του κατηγορητηρίου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε πρόεδρε, θα πρότεινα να εκφωνηθεί κατ' αρχήν ο κατάλογος των ονομάτων των κατηγορουμένων ώστε να διαπιστωθεί αν παρίστανται ή αν εκπροσωπούνται και με ποιον τρόπο. Εάν συμφωνείτε, κύριε πρόεδρε, θα πρότεινα να προβείτε στην εκφώνηση αυτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — (εκφωνεί τον κατάλογο των ονομάτων των κατηγορουμένων): Ανωμερίτης Γεώργιος, Εμφιετζόγλου Πρόδρομος, Καραμανλής Αχιλλέας, Κούβελας Σωτήριος, Λαλιώτης Κωνσταντίνος, Μαυροσκώτης Ανδρέας, Μικρούτσικος Αθανάσιος, Μπιδιμίρης Γεώργιος, Στάθης Θεόδωρος, Τριανταφύλλου Ιωάννης, Τσιπλάκος Αριστείδης, Χατζηγάκης Σωτήριος

Είναι απόντες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Το δικαστήριο διαπιστώνει ότι δεν παρίσταται κανείς εκ των κατηγορουμένων ούτε αυτοπροσώπως ούτε δι' αντιπροσώπου. Έχω στα χέρια μου αποδείξεις, σύμφωνα με τις οποίες οι κατηγορούμενοι έχουν κληθεί - και όχι βέβαια επισήμως κλητευθεί - να παραστούν στην δίκη. Έχουν λάβει γνώση δηλαδή της διαδικασίας αυτής και προφανώς επέλεξαν να μην παραστούν. Θα προχωρήσω στην ανάγνωση του κατηγορητηρίου όσο γίνεται πιο περιληπτικά.

Κλήση σε δίκη:

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις «Greenpeace», «World Wide Fund for Nature», «Ελληνική Εταιρεία», «Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσεως», «Ορνιθολογική Εταιρεία» και «Νέα Οικολογία», εκπροσωπώντας την κοινωνία

των πολιτών, συγκροτούν Άτυπο Ειδικό Περιβαλλοντικό Δικαστήριο για την υπόθεση της εκτροπής του Αχελώου και καλούν τους:

1. Καραμανλή Αχιλλέα, υπουργό Περιβάλλοντος το 1991.
2. Τσιπλάκο Αριστείδη, υφυπουργό Εθνικής Οικονομίας το 1991.
3. Κούβελα Σωτήριο, υπουργό Γεωργίας το 1991.
4. Χατζηγάκη Σωτήριο, υπουργό Γεωργίας το 1992.
5. Λαλιώτη Κωνσταντίνο, υπουργό Περιβάλλοντος το 1993.
6. Στάθη Θεόδωρο, υπουργό Γεωργίας το 1995.
7. Μικρούτσικο Αθανάσιο, υπουργό Πολιτισμού το 1995.
8. Ανωμερίτη Γεώργιο, αναπληρωτή υπουργό Εθνικής Οικονομίας το 1995.
9. Μπιρδωμύρη Γεώργιο, διοικητή της Δ.Ε.Η.
10. Εμφιετζόγλου Πρόδρομο, διευθύνοντα σύμβουλο της «Μηχανικής Α.Ε.»
11. Μαυροσκότη Ανδρέα, διευθύνοντα σύμβουλο της ΑΕΓΕΚ Α.Ε. και
12. Τριανταφύλλου Ιωάννη, διευθύνοντα σύμβουλο της BIOTEP Α.Ε.

να εμφανιστούν αυτοπροσώπως την 6η Δεκεμβρίου ενώπιον του Άτυπου Ειδικού Περιβαλλοντικού Δικαστηρίου που θα συνεδριάσει στην αίθουσα της Ε.Σ.Η.Ε.Α. προκειμένου να δικαστούν ως υπαίτιοι των κατωτέρω αναφερομένων πράξεων:

1. Σοβαρή υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
2. Διακεκριμένη φθορά ιστορικού μνημείου.
3. Παράβαση καθήκοντος.
4. Παραπλάνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της κοινής γνώμης.
5. Απιστία, και
6. Παρεμπόδιση αποτροπής κοινού κινδύνου.

Συγκεκριμένα, κατηγορούνται ως υπαίτιοι για τις παρακάτω παραβάσεις:

Πρώτο αδίκημα: Υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Για το αδίκημα αυτό εγκαλούνται και οι δώδεκα κατηγορούμενοι. Οι οκτώ πρώτοι είναι πολιτικοί και οι τέσσερις επόμενοι, ιδιωτικοί υπάλληλοι.

Δεύτερο αδίκημα: Διακεκριμένη φθορά ιστορικού μνημείου. Εγκαλούμενοι είναι μόνο οι οκτώ πρώτοι πολιτικοί.

Τρίτο αδίκημα: Παράβαση καθήκοντος. Πάλι κατηγορούμενοι είναι τα οκτώ πρώτα πολιτικά πρόσωπα.

Τέταρτο αδίκημα: Απάτη. Κατηγορούμενοι είναι μόνο δύο πρόσωπα: Τσιπλάκος Αριστείδης και Λαλιώτης Κωνσταντίνος.

Πέμπτο αδίκημα: Απιστία. Εγκαλούμενοι είναι οι οκτώ πολιτικοί, και

Έκτο αδίκημα: Παρεμπόδιση αποτροπής κινδύνου. Για το αδίκημα αυτό εγκαλούνται τέσσερα μόνο πρόσωπα: Λαλιώτης Κωνσταντίνος, Στάθης Θεόδωρος, Μικρούτσικος Αθανάσιος και Ανωμερίτης Γεώργιος.

Κατά συνέπεια και κατ' αναλογία προς τα ανωτέρω, εγκαλούνται όλοι οι κατηγορούμενοι διότι παραβίασαν τις διεθνείς περιβαλλοντικές αρχές, την ευρωπαϊκή νομοθεσία, το ελληνικό Σύνταγμα και ειδικά τα άρθρα 24 και 95, την ποινική περιβαλλοντική και δασική νομοθεσία, τις διατάξεις περί Αρχαιοτήτων καθώς και

τις διεθνείς Συνθήκες του Λονδίνου 1969, του Ramsar 1974, της Βέρνης 1979, και της Γρανάδας 1985.

Κατήγοροι είναι οι οργανώσεις που προανέφερα.

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΘΥΜΙΟΥ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ

Θεσσαλοί κατά Αιτωλοακαρνάνων. Η παθογένεια της κοινωνίας. Ευθύνες φέρει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η τιμή του νερού: Ποιος θα πληρώσει το κόστος της εκτροπής; Λειψυδρία = κακοδιαχείριση. 20.000 παράνομες γεωτρήσεις. Η συρραφή μελετών δεν είναι ολοκληρωμένη μελέτη. Τα έργα καθορίζουν την χωροταξία. Περιβαλλοντικοί όροι μόνο στα χαρτιά. Οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας στα αζήτητα. Ο Μόρνος στην Υλίκη, ο Εύηνος στον Μόρνο, ο Αχελώος στους Θεσσαλούς. Αειφορία και αδιαφορία. Η απορροφητικότητα πάνω απ' όλα: Η εκτροπή μεταμφιέζεται. Απάτη; Ποια απάτη; Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή γνωρίζει, οι πολιτικοί αυταπατώνται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αρχίζει η εξέταση των μαρτύρων και καλείται πρώτος να καταθέσει ο αρχιτέκτων κ. Θύμιος Παπαγιάννης.

Κύριε Παπαγιάννη, είναι ακριβές ότι έχουν χωρισθεί οι πολίτες σε Θεσσαλούς και Αιτωλοακαρνάνες με τους πρώτους να θέλουν και τους δεύτερους να μην θέλουν το έργο της εκτροπής του Αχελώου; Αν αυτό συμβαίνει, θα παρακαλέσω, στα στοιχεία τα οποία θα καταθέσετε, να δώσετε μια εξήγηση και ως προς αυτό.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Κύριε πρόεδρε, δεν βλέπω να υπάρχει εδώ Ευαγγέλιο στο οποίο θα μπορούσε να ορκιστεί κανείς για την αλήθεια αυτών που θα πει, αλλά θα προσπαθήσω να καταθέσω την μαρτυρία μου χωρίς φόβο και πάθος. Και θα δοκιμάσω να δώσω μία απάντηση στην ερώτησή σας. Ένα από τα τραγικά σημεία αυτού του πραγματικά καταστρεπτικού έργου είναι ότι έχει διαιρέσει τη χώρα μας σε δύο μέτωπα.

Φυσικά δεν υπήρχε αυτή η διαίρεση προηγουμένως. Φυσικά υπάρχουν αγρότες και άλλοι Έλληνες και στη Θεσσαλία και στην Αιτωλοακαρνανία με κοινά συμφέροντα, με κοινούς προβληματισμούς. Το έργο του Αχελώου μέσα σ' όλες τις ζημίες που έχει επιφέρει, έχει δημιουργήσει και μία κοινωνική πόλωση, η οποία θα γίνει οξύτερη, εάν οψέποτε πραγματοποιηθεί η εκτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, πού οφείλεται η διαίρεση των πολιτών σε δύο αντικρουόμενες παρατάξεις; Οφείλεται στο ότι δεν είναι ενημερωμένοι οι πολίτες, στο ότι διαχύθηκε μια πεπλανημένη αντίληψη ή στο ότι εξαπατήθηκαν οι πολίτες; Είναι μόνο το συμφέρον - με συμφέρι να έρθει το νερό στη Θεσσαλία για να ποτίζω τα χωράφια μου - ή υπάρχει διαφορά πεποιθήσεων τεκμηριωμένη με επιστημονικά στοιχεία; Ενέχονται κάποιοι για αυτή την διαίρεση των πολιτών σε υποστηρικτές και πολέμιους του έργου;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Αν μου επιτρέπετε, κύριε πρόεδρε, θα κάνω μια πρώτη τοποθέτηση και, στην συνέχεια, θα δοκιμάσω να απαντήσω σ' αυτά τα δύσκολα

ερωτήματα. Έχοντας ασχοληθεί πάρα πολλά χρόνια με το έργο της εκτροπής του Αχελώου, θεωρώ ότι αποτελεί συμπύκνωμα της παθογένειας και του στρεβλού τρόπου με τον οποίο λειτουργεί η κοινωνία στη χώρα μας, τόσο σε κεντρικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Επομένως θα μπορούσε κανείς να αναλύσει διά μακρών όλες τις πτυχές του έργου της εκτροπής από την σκοπιά της περίεργης ιδεολογίας που αντανάκλα ως προς την ανάπτυξη και ως προς τους πόρους, των αδυναμιών όσον αφορά τις μελέτες, τον προγραμματισμό και την εκτέλεση του έργου, των πελατειακών πιέσεων, της αδυναμίας των κοινωνικών δυνάμεων στον τόπο μας να αντιδράσουν έντονα και να προφυλάξουν τους δικούς τους πόρους.

Επειδή όμως αυτό θα απαιτούσε πάρα πολύ χρόνο θα περιορισθώ σε ορισμένες γενικές παρατηρήσεις και στην συνέχεια θα θίξω μία πτυχή, η οποία θεωρώ ότι είναι καθοριστική και εικονογραφεί το κατηγορητήριο και τα επιχειρήματα που διατυπώνονται.

Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να δούμε αυτό το θέμα από πλευράς κατηγορουμένων και κατηγοριών, γιατί το ζητούμενο είναι τελικά η απόδοση ευθυνών σε συγκεκριμένα πρόσωπα. Πιστεύω ότι ο πίνακας των κατηγορουμένων δεν είναι πλήρης και ότι υπάρχουν δύο σοβαρές ελλείψεις τις οποίες θέλω να καταθέσω στο δικαστήριό σας. Η πρώτη αφορά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει τεραστία ευθύνη, όχι μόνο για το έργο του Αχελώου, αλλά και για πάρα πολλές από τις αδυναμίες που σχετίζονται με την ανάπτυξη του ελληνικού χώρου. Από τότε που η Ελλάδα εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πολλές από τις ενισχύσεις, που χορηγήθηκαν στην Ελλάδα, δεν κατευθύνθηκαν σωστά.

Πέραν αυτού, μεγάλο μέρος των πόρων που διοχετεύθηκαν στην γεωργία στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, δεν χρησιμοποιήθηκαν για παραγωγικές επενδύσεις, αλλά για καθαρά καταναλωτικές δαπάνες. Από ένα άρθρο που δημοσιεύθηκε στο ΒΗΜΑ το 1993, προκύπτει ότι, από το σύνολο των επιδοτήσεων, ύψους 3.331 δισεκατομμυρίων δραχμών, που εισέρρευσαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1981 ως το 1992, το 68,3% δόθηκε στη γεωργία. Από αυτό μόνο 5,7% διατέθηκε σε επενδύσεις και όλο το υπόλοιπο σε εισοδηματική στήριξη. Δημιουργήθηκαν λοιπόν στρεβλώσεις και ανισότητες στον γεωργικό χώρο, των οποίων τα αποτελέσματα βλέπουμε σήμερα. Μέσα σ' αυτό το κλίμα προωθήθηκε το έργο εκτροπής του Αχελώου. Το άφθονο και φθινό νερό που υποσχόταν στους αγρότες της Θεσσαλίας, μιας από τις πλουσιότερες περιοχές της Ελλάδας, ήταν, στο πλαίσιο αυτό, ένας απολύτως θεμιτός στόχος, γιατί επέτρεπε την αύξηση της παραγωγής και, συνεπώς, την εισροή κοινοτικών πόρων.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αν υποθέσουμε ότι γίνεται το έργο, ποια θα είναι η τιμή του νερού, που θα κληθούν να πληρώσουν οι αγρότες της Θεσσαλίας για την χρήση του;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Αυτό είναι ένα πάρα πολύ καλό ερώτημα, στο οποίο ουδέποτε δόθηκε σαφής απάντηση. Γεγονός ωστόσο είναι ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί πλέον ότι η παροχή υπηρεσιών προς τους αγρότες πρέπει να γίνεται σε τιμές πραγματικού κόστους. Σε αντίθετη περίπτωση, η παρεχόμενη υπηρεσία θεωρείται ότι αποτελεί παράνομη έμμεση επιδότηση του αγροτικού χώρου. Αυτό σημαίνει ότι το νερό θα διανέμεται σε τιμή που θα καλύπτει το πραγματικό κό-

στος. Και η τιμή αυτή θα είναι τέτοια που κανένα ελληνικό γεωργικό προϊόν δεν θα μπορεί να την καλύψει και να παραμείνει ανταγωνιστικό.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Οι αγρότες της Θεσσαλίας δεν το γνωρίζουν αυτό;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Όχι, δεν το γνωρίζουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δεν έχει λεχθεί από τους υπευθύνους για το έργο της εκτροπής στους αγρότες της Θεσσαλίας ότι θα επιβαρυνθούν με το κόστος του νερού που θα τους παρέχεται;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Πρώτον, αυτό πράγματι δεν έχει λεχθεί ποτέ στους αγρότες και, δεύτερον, έχει αναπτυχθεί η νοοτροπία ότι η παροχή του νερού στην τιμή κόστους αποτελεί δέσμευση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση που δεν μας αφορά. Εμείς θα κάνουμε τα δικά μας, θα καταλάβουμε το οδικό δίκτυο και θα επιβάλουμε την δική μας άποψη, δηλαδή το φθηνό νερό.

Βέβαια, ανεξάρτητα απ' όλα αυτά υπάρχει ένα γενικότερο πρόβλημα νερού. Η έλλειψη νερού στη Θεσσαλία, που είναι πραγματική, δεν οφείλεται στο ότι η Θεσσαλία δεν διαθέτει επαρκείς υδατικούς πόρους. Είναι αποτέλεσμα κακής διαχείρισης των εδαφικών και των υδατικών πόρων της Θεσσαλίας, και σ' αυτό είναι υπαίτιες όχι μόνον οι ελληνικές, αλλά και οι κοινοτικές Αρχές, που δεν βοήθησαν στο να επικρατήσει ένα άλλο πρότυπο για την γεωργική ανάπτυξη, το οποίο να εγγυάται την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του γεωργικού τομέα - ένα πρότυπο «αιφόρου» γεωργίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Άρα, κύριε Παπαγιάννη, για να απαντήσουμε ένα προς ένα τα ερωτήματα, μιλήσατε για τον μύθο που έχει καλλιεργηθεί σχετικά με την τιμή του νερού που θα μεταφερθεί με την εκτροπή, είπατε όμως επίσης ότι η Θεσσαλία στερείται ή θα στερηθεί τις αναγκαίες ποσότητες νερού.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Η έννοια του αναγκαίου πρέπει να προσδιοριστεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πώς είναι δυνατόν να δοθεί στους αγρότες της Θεσσαλίας η εγγύηση ότι θα έχουν επαρκείς ποσότητες νερού ώστε να μη βασίζονται όλες τους τις ελπίδες στην πραγματοποίηση του έργου της εκτροπής; Θα ήθελα να απαντήσετε στο ερώτημα αυτό.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Δεν είμαι ειδικός εφ' όλων των θεμάτων.

Όμως εδώ και πάρα πολύ καιρό έχει προταθεί προς την ελληνική κυβέρνηση και προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και μάλιστα από τις οργανώσεις που έχουν επωμισθεί τον αγώνα κατά της εκτροπής του Αχελώου, να εκπονηθεί ένα πρόγραμμα για τη σωστή διαχείριση των υδατικών πόρων και στην Δυτική Ελλάδα και στη Θεσσαλία.

Γνωρίζουμε την κακίστη διαχείριση των πόρων στη Θεσσαλία, και όχι μόνο των υδατικών, αλλά και των εδαφικών. Στην αρχή του αιώνα μας η Θεσσαλία είχε επτά λίμνες και πάρα πολλά νερά. Αυτή την στιγμή όλες οι λίμνες έχουν αποξηρανθεί και σήμερα συζητούμε για τον επαναπλημμυρισμό της Κάρλας ως ένα πρώτο βήμα αποκατάστασης κάποιας ισορροπίας. Ο υδροφόρος ορίζων έχει πέσει σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα διότι, όπως παραδέχεται και το ίδιο το Υπουργείο Γεωργίας, υπάρχουν στη Θεσσαλία πάνω από 20.000 παράνομες γεωτρήσεις, που λειτουργούν χωρίς άδεια του Υπουργείου Γεωργίας, αλλά παρ' όλα αυτά τροφοδοτούνται με ρεύμα από την Δ.Ε.Η. που τους παρέχεται με χαμηλό τιμολόγιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υδρολογική διαχειριστική μελέτη έχει συνταχθεί μέχρι τώρα;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Όχι, δεν έχει συνταχθεί παρ' όλο που έχει προταθεί. Έχουν υποβληθεί και προς την κυβέρνηση και προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή λεπτομερείς προδιαγραφές για μια τέτοια μελέτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ας επανέλθουμε όμως στο κατηγορητήριο: Συνολική ολοκληρωμένη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων έχει συνταχθεί μέχρι τώρα, κύριε μάρτυς;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Όχι, δεν έχει συνταχθεί. Έχουν γίνει επιμέρους μελέτες, που καλύπτουν ορισμένες μόνον από τις πτυχές αυτού του πολυσύνθετου έργου. Η μελέτη, η οποία έχει ονομασθεί «Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων», έχει εκπονηθεί σε τόσο σύντομο χρόνο ώστε, κατά τη γνώμη μας, αποτελεί μάλλον συρραφή υφισταμένων κειμένων παρά μία σε βάθος μελέτη και ουσιαστική ανάλυση των επιπτώσεων. Τονίζω και από τη σκοπιά μου ως χωροτάκτου ότι δεν έχει γίνει και μελέτη χωροταξικών επιπτώσεων αυτού του έργου. Εδώ, κύριε πρόεδρε, επιτρέψτε μου να προσθέσω κάτι. Ζούμε σε μια χώρα η οποία έχει ακόμα ένα σημαντικό φυσικό και πολιτιστικό πλούτο. Η διαφύλαξη αυτού του πλούτου προϋποθέτει ότι υπάρχει χωροταξία, δηλαδή τάξη στο χώρο. Δυστυχώς στον τόπο μας φαίνεται ότι η πολιτική ηγεσία δεν θέλει τάξη στον χώρο. Τόσα χρόνια μετά το τέλος των εθνικών περιπετειών του πολέμου και του εμφυλίου, και δεν έχουμε ακόμα χωροταξικό σχέδιο σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, με αποτέλεσμα η χωροταξία να καθορίζεται από τα έργα και όχι αντιστρόφως. Δεν προσδιορίζουμε, δηλαδή, εμείς τις επιλογές μας, ώστε να αξιολογούμε τα έργα με βάση τις επιλογές αυτές, αλλά, αντίθετα, είναι τα έργα αυτά που δημιουργούν την δική τους πραγματικότητα. Το δε έργο του Αχελώου, αν ποτέ ολοκληρωθεί - και προσωπικά πιστεύω ότι δεν θα ολοκληρωθεί ποτέ - θα δημιουργήσει πολύ σημαντική και μη αντιστρέψιμη χωροταξική πραγματικότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μολονότι δεν υπάρχουν, όπως είπατε, οι σχετικές μελέτες, μπορείτε σας παρακαλώ να αναφερθείτε στις επιπτώσεις που θα έχει η εκτροπή του Αχελώου στο περιβάλλον και στα οικοσυστήματα και, συγκεκριμένα, ποιες θα είναι οι ζημιές, οι οποίες θα προκύψουν από το έργο αυτό;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Το ερώτημά σας μου δίνει την ευκαιρία να εμμείνω σε μια πτυχή που θεωρώ σημαντική, και να αφήσω στους άλλους μάρτυρες να αναφερθούν λεπτομερέστερα στις επιπτώσεις. Θα μου επιτρέψετε να αναφέρω ορισμένα έγγραφα. Στα τέλη του 1992, το Παγκόσμιο Ταμείο για την Φύση, έστειλε επιστολή στον πρωθυπουργό και του ζήτησε να επανεξετάσει το έργο του Αχελώου. Η απάντηση του γραφείου του πρωθυπουργού ήταν ότι η κυβέρνηση επανεξετάζει την σκοπιμότητα του όλου έργου. Και πράγματι ο πρωθυπουργός έδωσε τότε εντολή στα αρμόδια υπουργεία να επανεξετάσουν την σκοπιμότητα της εκτροπής. Οι απαντήσεις που λάβαμε τον Φεβρουάριο του 1993 από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, με υπογραφή του κυρίου Τσιπλάκου και, αργότερα, από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, με υπογραφή του κυρίου Σουλαδάκη, έλεγαν ότι το έργο είναι κοινωνικώς, εθνικώς και οικονομικώς σκόπιμο, ότι δεν πρέπει να ανησυχούμε για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροπής, γιατί αυτές καλύπτονται πλήρως από τον καθορισμό περιβαλλοντικών όρων. Και

πράγματι λίγο μετά, δηλαδή στις 21/4/93 δημοσιεύθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι για το φράγμα της Μεσοχώρας. Ήταν το έργο που εκτελείτο τότε. Και έκτοτε πάρα πολλές φορές η κυβέρνηση έχει δηλώσει ότι δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας για το έργο του Αχελώου, γιατί όλα βαίνουν κατ' ευχήν λόγω της εφαρμογής των περιβαλλοντικών όρων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αυτό τότε έγινε, κύριε μάρτυς;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Αυτό έγινε το 1994.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μετά την έκδοση των αποφάσεων του Συμβουλίου Επικρατείας με τις οποίες ακυρώθηκαν οι εγκρίσεις των περιβαλλοντικών όρων;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Πριν από την έκδοση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γνωρίζετε αν μετά την έκδοση των αποφάσεων του Συμβουλίου Επικρατείας, με τις οποίες ακυρώθηκαν οι σχετικές υπουργικές αποφάσεις, επειδή δεν υπήρχε συνθετική μελέτη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συνεχίστηκαν τα έργα ή συμμορφώθηκαν οι αρμόδιοι προς τις αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Τα έργα όχι μόνο συνεχίστηκαν, αλλά συνεχίστηκαν και μ' έναν πάρα πολύ καταστρεπτικό για το περιβάλλον τρόπο. Πρέπει να επισημάνω, και αυτό έχει σχέση με τους περιβαλλοντικούς όρους, δύο πράγματα. Πρώτον, ότι το Υπουργείο Γεωργίας, το οποίο είναι απολύτως αρμόδιο, γιατί η περιοχή κατά μήκος του ρου του ποταμού είναι γεωργική και δασική, μ' έγγραφό του προς το Συμβούλιο της Επικρατείας, με ημερομηνία 28/2/94, αναφέρει ότι η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων που είχε υποβληθεί στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και που έφερε την υπογραφή του υπουργού Γεωργίας, δεν είχε τεθεί καν υπόψη των αρμοδίων υπηρεσιών του υπουργείου. Συγκεκριμένα, η Διεύθυνση Προστασίας Δασών δεν είχε λάβει γνώση των περιβαλλοντικών όρων. Αυτό δείχνει με ποια σοβαρότητα ελήφθη η σχετική απόφαση.

Σε επιτόπιες επισκέψεις το 1994 και το 1995, διαπίστωσα ότι τα έργα εκτελούνται με εξαιρετικά καταστρεπτικό τρόπο και ότι οι περιβαλλοντικοί όροι δεν εφαρμόζονταν καθόλου και σε κανένα σημείο. Ο Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών απευθύνθηκε στις 25/4/94 στον υπουργό Περιβάλλοντος κ. Λαλιώτη, και του ζήτησε, μεταξύ των άλλων, να παρέμβει και να στείλει Εξεταστική Επιτροπή στη Μεσοχώρα για να διαπιστώσει κατά πόσον τηρούνται οι περιβαλλοντικοί όροι και να επιβάλει κυρώσεις. Στην Μεσοχώρα, το έργο που εξετέλετο γινόταν με τον πιο καταστρεπτικό τρόπο, με τη γνωστή μέθοδο της κατολισθήσεως των πρανών, που έχει ως αποτέλεσμα την επέκταση των περιβαλλοντικών ζημιών σε μεγάλη έκταση γύρω από τα κυρίως έργα. Αυτή η μέθοδος εφαρμόζεται σε πολλά από τα ελληνικά δημόσια έργα, αντίθετα με την πρακτική που ακολουθείται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Εδώ δυστυχώς έχουμε το φαύλο κύκλωμα των δημοσίων έργων, όπου αναλαμβάνονται μεγάλες κατασκευές με εξαιρετικά υψηλές εκπτώσεις, με αποτέλεσμα να αναγκάζονται οι κατασκευαστές να χρησιμοποιούν μεθόδους αμφίβολης νομιμότητας για να ανταποκριθούν. Μια από τις μεθόδους αυτές είναι η «κατολίσθηση των πρανών» που αναφέραμε. Τα πρανή αφήνονται να κατολισθήσουν μόνα τους και στην συνέχεια γίνονται εργασίες για την κατασκευή αντιστηρίξεων. Όταν τον Αύγουστο του 1994 επισκέφθηκα την

Μεσοχώρα, είδα και φωτογράφισα τις μπουλντόζες των κατασκευαστών που κατέβαζαν πρανή με υψηλότατα δέντρα. Όταν παρατήρησα ότι η ύπαρξη των δένδρων δείχνει ότι τα πρανή δεν ήταν επισφαλή, έλαβα την απάντηση, ότι, σύμφωνα με μελέτη που έγινε, είναι πολύ επικίνδυνα. Κατόπιν αυτού, πραγματοποιήθηκε η τεχνητή «κατολίσθηση των πρανών» και έγιναν ενισχύσεις με μπετόν, αγκυρώσεις και άλλες κατασκευές, οι οποίες αποκλείουν τελείως την αποκατάσταση του τοπίου.

Άρα υπάρχουν λόγοι για τους οποίους δεν εφαρμόζονται οι περιβαλλοντικοί όροι. Επομένως δεν μπορεί ο πολίτης να έχει την παραμικρή εμπιστοσύνη ότι έργο που εκτελείται σε ευαίσθητη περιοχή υπάρχει ελπίδα να μην καταστρέψει το περιβάλλον. Και αυτό είναι κάτι που πρέπει να επισημανθεί προς το δικαστήριο. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις δεν είναι αντίθετες στην εκτέλεση έργων, όταν αυτά βασίζονται σε καλές μελέτες, όταν λαμβάνουν υπόψη την κάθε μία περιοχή και όταν εκτελούνται κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Οι κύριοι συνάδελφοι έχουν τον λόγο.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Είπατε, κύριε μάρτυς, ότι γνωρίζετε πολύ καλά αυτό το θέμα. Εγώ θα ήθελα να μας διευκρινίσετε με ποια ιδιότητα έχετε ασχοληθεί τόσο πολύ με την υπόθεση της εκτροπής του Αχελώου.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Έχω ασχοληθεί με αυτή την υπόθεση με την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη, γιατί πιστεύω ότι πρέπει οι Έλληνες πολίτες να απασχολούνται με τα κοινά, είτε ως άτομα είτε στο πλαίσιο οργανώσεων, όπως είναι οι περιβαλλοντικές ή οι επαγγελματικές οργανώσεις. Για παράδειγμα, έχω ασχοληθεί με αυτή την υπόθεση του Αχελώου ως πρόεδρος του Συλλόγου Πολεοδόμων και Χωροτακτών.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Θέσατε επίσης το ζήτημα του κατά πόσον είναι σκόπιμο το έργο και είπατε ότι δεν έχουμε μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με τον νόμο, ότι δεν τηρήθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι που είχαν εγκριθεί.

Έχουμε συνεπώς τρία διαφορετικά επίπεδα παρανομιών και θα ήθελα να τα αναλύσετε πολύ συνοπτικά.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Επειδή υποσχέθηκα να μιλήσω χωρίς φόβο και πάθος, θέλω να σας πω ότι η απάντηση στο πρώτο ερώτημα έχει σχέση με καθαρά ιδεολογικά κριτήρια ως προς την ανάπτυξη. Σήμερα πάρα πολλοί, και δη πολιτικοί, μιλούν για αιεφόρο ανάπτυξη. Εννοούν όμως τα ίδια πράγματα που εννοούσαν και πριν. Το έργο του Αχελώου έχει βασισθεί σε μια συγκεκριμένη ιδεολογία για την ανάπτυξη, η οποία λέει «όπου υπάρχουν πόροι, αυτοί οι πόροι πρέπει να υφίστανται εκμετάλλευση ωσότου εξαντληθούν. Και τότε θα βρούμε κάποιους άλλους πόρους ή κάποιες άλλες τεχνολογίες και θα προχωρήσουμε στο επόμενο βήμα». Η δική μας η αντίληψη, δηλ. των ανθρώπων που βλέπουν την αιεφόρο ανάπτυξη ως την μόνη λύση στα προβλήματα του πλανήτη μας, είναι ότι πρέπει να ενώσουμε τις προσπάθειες μας για την ανάπτυξη, φροντίζοντας παράλληλα για την διατήρηση των πόρων. Πρέπει να έχουμε κατά νου ότι οι πόροι δεν είναι ανεξάντλητοι και ότι εμείς έχουμε υποχρέωση και προς τον εαυτό μας και προς τις μελλοντικές γενιές να τους χρησιμοποιούμε σωστά. Από αυτή τη σκοπιά, το έργο του Αχε-

λώου, όχι απλώς δεν είναι σκόπιμο και ωφέλιμο, αλλά είναι σαφέστατα καταστρεπτικό. Καταστρέφει από μια πλευρά του ελληνικού χώρου τους υδατικούς του πόρους, και θα ήθελα σ' αυτό το σημείο να καταθέσω στο δικαστήριο ένα ενδιαφέρον άρθρο, που έγραψε ένας πολιτικός μηχανικός στο Δελτίο του Τεχνικού Επιμελητηρίου το 1995, όπου αναλύεται πως η Δυτική Στερεά Ελλάδα οδηγήθηκε σε μαρασμό. Ο λόγος είναι ότι πήραμε από την Δυτική Ελλάδα το νερό του Μόρνου και το νερό του Εύηνου για να υδρεύσουμε την Αθήνα. Το ΥΠ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. βέβαια πανηγυρίζει ότι λύσαμε το υδρευτικό πρόβλημα της Αθήνας με το νερό που πήραμε από την Αιτωλοακαρνανία και φέραμε για να καλύψει τις δικές μας ανάγκες με εξαιρετικά δαπανηρό τρόπο. Στο μεταξύ δεν λάβαμε το παραμικρό μέτρο για να εξορθολογίσουμε την χρήση του νερού στην Αθήνα. Για να παύσουν οι απώλειες των δικτύων, να εφαρμόζεται η ανακύκλωση του νερού, να κάνουμε όλα αυτά που απαιτούνται, ώστε να μην χρειαζόμαστε το νερό του Μόρνου και του Εύηνου στην πρωτεύουσα. Επιπλέον, ο μηχανικός αυτός καταγγέλλει ότι στα σχέδια για την γέφυρα που θα συνδέσει την Δυτική Ελλάδα με την Πελοπόννησο υπάρχει πρόβλεψη για έναν μεγάλο αγωγό μεταφοράς νερού από την Αιτωλοακαρνανία προς την Πελοπόννησο. Και τώρα συζητούμε για την εκτροπή του τελευταίου ποταμού της περιοχής. Πρέπει να προσθέσω ότι στο Υπουργείο Περιβάλλοντος έχει διατυπωθεί η άποψη ότι κάποια στιγμή το νερό του Αχελώου θα χρειασθεί για την ύδρευση της Αθήνας, όταν πια ο Εύηνος δεν θα επαρκεί. Όλα αυτά είναι μια σειρά καταστρεπτικών ενεργειών που δεν έχουν καμία σχέση με την αιεφόρο χρήση των πόρων, αλλά αποβλέπουν στην μεγιστοποίηση της παραγωγής. Βλέπουμε όμως από την σημερινή κοινωνική έκρηξη στη Θεσσαλία, πού οδηγεί αυτή η στρεβλή γεωργική ανάπτυξη. Και θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ καλή αυτή η συγκυρία, διότι η δίκη για την εκτροπή του Αχελώου διεξάγεται την ίδια ώρα που «βράζει» εκρηκτικά η Θεσσαλία. Ο αναθρασμός αυτός δεν είναι αποτέλεσμα των σημερινών μέτρων, είναι αποτέλεσμα όλης της γεωργικής πολιτικής που έγινε από την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Κύριε μάρτυς, ρωτηθήκατε από τον πρόεδρο στην αρχή αν η εκτροπή του Αχελώου έχει δημιουργήσει κοινωνικά προβλήματα και, αν έχει οδηγήσει σε διαίρεση των κατοίκων διαφόρων περιοχών. Και επειδή ως χωροτάκτης, είσαστε καλός γνώστης του θέματος αλλά και ως πολίτης έχετε επιδείξει ευαισθησία για το περιβάλλον, θα ήθελα να μας πείτε την άποψή σας για το πώς βλέπετε το περιβάλλον, τόσο στο εθνικό επίπεδο, όσο και γενικότερα. Συμβιβάζεται η έννοια του περιβάλλοντος με την επίλυση προβλημάτων σε ορισμένες περιοχές εις βάρος κάποιων άλλων, ή αποτελεί το περιβάλλον ένα συλλογικό αγαθό;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Με βάση την αρχή της αειφορίας, το περιβάλλον αποτελεί και αυτό έναν πόρο προς διαχείριση. Είναι ένας πόρος που έχει μεγάλη σημασία τόσο στο τοπικό, όσο και το περιφερειακό, το εθνικό και το παγκόσμιο επίπεδο. Η Ελλάδα, για παράδειγμα, έχει 11 υδροτόπους παγκοσμίου σημασίας. Ένας απ' αυτούς είναι ο υδροτόπος των εκβολών του Αχελώου και Μεσολογγίου, τον οποίο πάμε να καταστρέψουμε τώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Να θυμήσουμε ότι προστατεύεται από την συνθήκη Ramsar, έτσι δεν είναι;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Όχι, δεν προστατεύεται. Είναι «προστατευτέος». Άλλο προστατευτέος και άλλο προστατεύεται. Κανένας από τους 11 ελληνικούς υγρότοπους δεν προστατεύεται αποτελεσματικά, με αποτέλεσμα και οι 11 να περιλαμβάνονται στην λίστα του Montreux ως απειλούμενοι υγρότοποι διεθνούς σημασίας. Δεν υπάρχει άλλη χώρα στον κόσμο στην οποία όλοι της οι υγρότοποι να έχουν διεθνώς χαρακτηριστεί ως απειλούμενοι. Επειδή λοιπόν το περιβάλλον αποτελεί συλλογικό αγαθό, δεν είναι δυνατόν να θεωρείται ως απλός φυσικός πόρος. Πρέπει να ειδωθεί και ως κοινωνικό αγαθό και επομένως πρέπει η Πολιτεία να ζυγίζει ιδιαίτερα την σπουδαιότητα αυτού του πόρου.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Είπατε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έκανε μάλλον ζημιά δίνοντας αυτά τα λεφτά που μας αναφέρατε. Παρ' όλα αυτά, ενώ στην αρχή δεν είχε καταλάβει περί τίνος πρόκειται όσον αφορά την εκτροπή του Αχελώου, μετά όταν είδε ότι η εκτροπή πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για αρδευτικούς σκοπούς, αρνήθηκε την περαιτέρω χρηματοδότηση. Εκεί έγκειται συνεπώς η πονηριά των ελληνικών κυβερνήσεων: Προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, προσπάθησαν να εμφανίσουν το έργο της εκτροπής ως καθαρά ενεργειακό. Άρα, σύμφωνα με την εκδοχή αυτή, η εκτροπή θα γινόταν για να πάει το νερό στον Πηνεϊό και μετά στη θάλασσα;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Βασιζόμενος στην πείρα μου, πιστεύω ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση γνωρίζει πάρα πολύ καλά τον χαρακτήρα αυτού του έργου. Δηλαδή, ξέρει πολύ καλά και αντιλαμβάνεται πλήρως τις πονηρίες της ελληνικής πλευράς και ουδόλως εξαπατάται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση ή τα αρμόδια όργανά της, γνωρίζουν περί τίνος πρόκειται και παρ' όλα αυτά χορηγούν τους συγκεκριμένους πόρους, τότε πού υπάρχει υπαιτιότητα από ελληνικής πλευράς;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Δεν χορηγούν πλέον πόρους, κύριε πρόεδρε. Δεν έχουν χορηγήσει τους πόρους για την ολοκλήρωση των έργων της εκτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δηλαδή, αν η Ευρωπαϊκή Ένωση γνωρίζει ότι πρόκειται για ένα αρδευτικό έργο, παρ' όλα αυτά όμως προβλέπει ότι γι' αυτό το αρδευτικό έργο θα διατεθούν ορισμένα χρηματικά ποσά, πού είναι η ευθύνη των κατηγορουμένων τους οποίους εγκαλούμε για παραπλάνηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Πρέπει να πω με λύπη μου μια προσωπική άποψη ως προς την δράση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Και μάλιστα σε σχέση με τον ελληνικό χώρο. Από σειρά παραδείγματα αποδεικνύεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από τη στιγμή που έχει γίνει η επιλογή των πιστώσεων που θα διατεθούν στον ελληνικό χώρο, ουδόλως ενδιαφέρεται για τον τρόπο που θα χρησιμοποιηθούν αυτά τα χρήματα. Το μόνο που την ενδιαφέρει είναι ο βαθμός στον οποίο απορροφούνται οι κοινοτικοί πόροι. Ο όρος «απορροφητικότητα» έχει γίνει παντιέρα των πολιτικών, οι οποίοι επιάζονται για το ύψος των επιδόσεων τους στο άθλημα αυτό. Αν αυτά τα χρήματα παρέχονται σε χρήσιμα έργα ή σε άχρηστα και επιζήμια έργα, δυστυχώς, δεν φαίνεται να ενδιαφέρει ούτε την Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε τις ελληνικές Αρχές.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Παπαγιάννη, επειδή ξέρω πως έχετε ασχοληθεί επισταμένως με το θέμα, αλλά και επειδή είμαστε και ποινικό δικαστήριο - έστω και

εξωθεσμικό - πρέπει να επιχειρήσουμε να συνδέσουμε ορισμένα πρόσωπα με συγκεκριμένες πράξεις. Θα ήθελα την βοήθειά σας. Κατ' αρχήν να ξεκαθαρίσουμε αυτό το θέμα που αναφέρεται στην απάτη. Μιλήσατε για πρόσωπα που απαρτίζουν όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους χαρακτηρίσατε, αν κατάλαβα σωστά, περισσότερο ως συνεργούς παρά ως εξαπατηθέντες. Ως συνεργούς στην απάτη, διότι γνωρίζουν πολύ καλά πώς θα διατεθούν και πού θα πάνε τα χρήματα και όμως δέχονται να συντελέσουν σ' αυτήν την διαδικασία. Κατάλαβα σωστά;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Κατάλαβατε αρκετά σωστά, αλλά θα μου επιτρέψετε να κάνω μια διευκρίνιση. Λείπει από το κατηγορητήριο μια ολόκληρη βαθμίδα κατηγορουμένων. Είναι τα διοικητικά όργανα, τόσο σε επίπεδο εθνικό, όσο και σε επίπεδο κοινοτικό. Στα όργανα αυτά υπάρχει πλήρης σύμπτωση. Δεν ξέρω αν τα πολιτικά πρόσωπα που ηγούνται κάποιων γενικών διευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έχουν ή όχι εξαπατηθεί. Είμαι πεπεισμένος ότι τα διοικητικά όργανα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τα οποία συνεργάζονται πολύ στενά με τις ελληνικές υπηρεσίες, ξέρουν πάρα πολύ καλά το έργο, όλες του τις αδυναμίες, τα πάντα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Επειδή είναι ποινικό το θέμα, για να έχουμε απάτη δεν αρκεί μόνο να έχουμε παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθών από την πλευρά των ελληνικών Αρχών και συγκεκριμένα των υπουργών. Πρέπει αυτή η παράσταση να έχει οδηγήσει και σε παραπλάνηση των Αρχών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, απ' ό,τι κατάλαβα, η δική σας θέση είναι ότι δεν καταφέραμε να τους παραπλανήσουμε.

Ξέρουν πολύ καλά, συνεπώς δεν εξαπατήθηκαν. Είναι ακριβές αυτό;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Φοβούμαι ότι είναι ακριβές.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συνεπώς η προσωπική σας άποψη είναι ότι δεν εξαπατήθηκαν. Δεν έχουμε συνεπώς το αδίκημα της απάτης στην περίπτωση αυτή.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Φοβούμαι ότι έτσι είναι τα πράγματα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ας επιστρέψουμε στο πρώτο αδίκημα, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα κατηγορούνται όλοι οι κατηγορούμενοι επειδή η μείωση της ποσότητας νερού στο Δέλτα του Αχελώου μετά την εκτροπή συνεπάγεται μη αντιστρεπτές αρνητικές οικολογικές επιπτώσεις. Το επιβεβαιώνετε αυτό;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Απολύτως.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μάλιστα. Μπορείτε να το προσωποποιήσετε σε σχέση με τους κατηγορουμένους ή ευθύνονται όλοι συλλήβδην; Ή μήπως θέλετε να εξαιρέσετε κάποιον;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Νομίζω ότι αυτό δεν είναι δουλειά των μαρτύρων, νομίζω ότι το δικαστήριο θα πρέπει, αφού ακούσει όλες τις μαρτυρίες, να κατανείμει τις ευθύνες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Σωστά, αυτό είναι δική μας αρμοδιότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπονοεί ο κύριος κατήγορος το εξής: 'Ότι εφόσον εσείς καταθέτετε και αναφέρεστε σε πραγματικά στοιχεία είναι προφανές ότι οι ενέργειες προέρχονται από κάπου, από φυσικά πρόσωπα. Με αυτή την έννοια ερωτά. Κατά τα άλλα αναμφισβήτητο το δικαστήριο είναι αυτό που θα αξιολογήσει την κατάθεσή σας. Άρα εσείς ήδη έχετε αναφερθεί, για παράδειγμα, σε διοικητικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που σημαίνει ότι συνδέετε ενέργειες με πρόσωπα από

τα οποία εκπορεύονται οι ενέργειες αυτές. Αν έχετε την καλοσύνη, απαντήστε στο ερώτημα αυτό.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Θα πρέπει να κάνει κανείς μία διαφοροποίηση μεταξύ των έργων που έχουν πραγματοποιηθεί και των ζημιών που έχουν προκληθεί και αυτών που επαπειλούνται. Ήδη οι ζημιές που έχουν γίνει με το φράγμα της Μεσοχώρας είναι ορατές και γνωστές. Μην ξεχνάμε ότι το έργο της Μεσοχώρας το έχει χρηματοδοτήσει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ποιοι βαρύνονται;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Βαρύνονται οι πάντες. Και τα όργανα της Κοινότητας...

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και οι δώδεκα κατηγορούμενοι;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — ...γιατί τα όργανα της Κοινότητας γνωρίζουν πάρα πολύ καλά τι έχει γίνει στη Μεσοχώρα και δεν έχουν πάρει το παραμικρό μέτρο, ώστε να βρεθούν οι υπαίτιοι των καταστροφών που έχουν γίνει εκεί.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συνεπώς αναφέρεστε και στα οκτώ πολιτικά πρόσωπα και στους τέσσερις αρμοδίους των εταιρειών.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Όχι στους αρμοδίους των εταιρειών, γιατί για τις ζημιές στις εκβολές του Αχελώου, που δεν έχουν γίνει ακόμα, δεν μπορούν να θεωρηθούν υπαίτιοι οι κατασκευαστές ενός φράγματος προς τα ανάντη.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Υπάρχει όμως μία σειρά κατηγοριών που αναφέρονται στην μελλοντική υποβάθμιση του περιβάλλοντος, στην οποία πρόκειται, μετά βεβαιότητος, να συντελέσουν όλοι οι κατηγορούμενοι, και η οποία θα προέλθει από την αλλοίωση του υδρολογικού ισοζυγίου μεταξύ Δυτικής Ελλάδος και Θεσσαλίας. Είναι γεγονός αυτό;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Απολύτως.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δημιούργησαν οι κατηγορούμενοι τις συνθήκες για την αύξηση της ρύπανσης στο μέλλον στις παράκτιες περιοχές, περιοχές λόγω επέκτασης των καλλιεργουμένων εδαφών που θα προκύψουν από την υποχώρηση των υγροτόπων.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Μην κουράζεστε, κύριε κατήγορε, έχω διαβάσει το κατηγορητήριο και όλα τα σημεία είναι απολύτως εδραιωμένα και νομίζω ότι άλλοι μάρτυρες, ειδικόι στο κάθε ένα θέμα, θα τα τεκμηριώσουν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτό που θέλω να σας ρωτήσω είναι, μήπως από το κατηγορητήριο, το οποίο, όπως είπατε, υιοθετείτε, προκύπτει, πέραν του τετελεσμένου αδικήματος της υποβαθμίσεως του περιβάλλοντος και απόπειρα υποβαθμίσεως μέσω πράξεων, οι οποίες έχουν αρχίσει αλλά δεν έχουν περατωθεί;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Βεβαίως, υπάρχει απάντηση στο κυβερνητικό επιχείρημα που είναι: «Μη σας νοιάζει, διότι και για τα επόμενα έργα θα υπάρξουν περιβαλλοντικοί όροι, οι οποίοι θα μειώσουν τις επιπτώσεις». Έχουμε την βεβαιότητα πλέον, τόσο από πλευράς εφαρμογής των όρων όσο και από πλευράς τρόπου κατασκευής, ότι τα έργα θα εκτελεστούν με τη μεγαλύτερη δυνατή ζημία.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αναφερθήκατε στην συνθήκη Ramsar σε σχέση με την λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου. Είπατε ότι δεν προστατεύεται. Προφανώς το εννοείτε οντολογικά, δεν εννοείτε ότι δεν προβλέπεται μέσα στο κείμενο της συμβάσεως.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Αντιθέτως, προβλέπεται η αυστηρή προστασία, αλλά δυστυχώς έχει αφαιρεθεί από τις ελληνικές Αρχές να υποβαθμίζεται και μάλιστα τελευταία με την ανέγερση πάρα πολλών παρανόμων κατοικιών στις εκβολές του Αχελώου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, για να ολοκληρώσουμε, αναφέρατε ότι υπάρχει μία διαφορετική ιδεολογία ως προς την ανάπτυξη σε κείνους ή σε κάποιους από τους εγκαλούμενους και σε σας είτε και στις εγκαλούσες οργανώσεις. Είναι, κατά την άποψή σας, επαρκής λόγος αυτός για να εξηγήσουμε τις επιλογές που έγιναν;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Αυτό είναι ένα από τα βασικά ερωτήματα ως προς την ευθύνη, το οποίο πρέπει να απαντηθεί από το δικαστήριο. Διότι πιστεύω ότι όσον αφορά τα πολιτικά πρόσωπα, ορισμένα από αυτά έχουν κινηθεί εντίμως, με βάση όμως μία εσφαλμένη ιδεολογία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πείτε μας απλώς την άποψή σας. Εσείς δεν δικάζετε αλλά καταθέτετε ποια είναι τα πρόσωπα αυτά.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Νομίζω ότι είναι τα πρόσωπα που ασχολήθηκαν με το έργο της εκτροπής του Αχελώου κατά την πρώτη φάση, πριν δηλαδή πραγματοποιηθεί η συνάντηση του Ρίο το 1992 και πριν υπογραφούν οι συμφωνίες για την αειφόρο ανάπτυξη κ.λπ., είναι πολύ πιθανόν ότι είχαν αυτήν την εσφαλμένη ιδεολογία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποια είναι η γνώμη σας για τις κυβερνήσεις μετά το 1993;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Μετά από αυτή την περίοδο δεν πιστεύω πια ότι ο ιδεολογικός παράγων είναι τόσο ισχυρός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποιος άλλος παράγων είναι τότε σημαντικός; Πείτε μας αν έχετε συγκεκριμένα στοιχεία.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Ναι, έχω απολύτως συγκεκριμένα στοιχεία, γιατί γνωρίζω ότι ορισμένοι από τους υποστηρικτές και προωθητές αυτού του έργου είναι αντίθετοι με την εκτροπή του Αχελώου και το πράττουν καθαρά και μόνο για λόγους κομματικής πειθαρχίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μπορείτε να εξειδικεύσετε την κατάθεσή σας;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ — Ο νυν υπουργός Περιβάλλοντος δεν είναι πεπεισμένος για την ορθότητα αυτού του έργου, αλλά πειθαρχεί στις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΗΣ κ. LAURA GONZALE - ALVAREZ, ΜΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Πολίτες κατά φραγμάτων στην Ισπανία. Το φως, το σκότος και οι σκιές. Ο πολλαπλός χαρακτήρας της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής. Τα κοινωνικά προβλήματα πιέζουν. Καταδίκη της Ισπανίας. Οι ελληνικές παρανομίες στον Αχελώο. Παράδειγμα προς αποφυγήν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Συνεχίζουμε με την κατάθεση της κυρίας Laura Alvarez-

Gonzales. Κυρία Gonzales, υπό ποία ιδιότητα θα καταθέσετε για το θέμα της εκτροπής του Αχελώου;

GONZALES — Λέγομαι Laura Alvarez-Gonzales, είμαι μέλος της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Θα ήθελα να διευκρινίσω ότι δεν είμαι εμπειρογνώμων επί του θέματος. Είμαι απλώς στρατευμένη στην υπεράσπιση του φυσικού περιβάλλοντος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εδώ σας οδήγησε η ευαισθησία σας για την υπεράσπιση του περιβάλλοντος ή έχετε συγκεκριμένα στοιχεία να καταθέσετε στο δικαστήριο σχετικά με το εξεταζόμενο θέμα;

GONZALES — Θα καταθέσω κυρίως, υπό το πρίσμα του Κοινοτικού Περιβαλλοντικού Δικαίου, τις πληροφορίες που λαμβάνω κυρίως από τους Έλληνες συναδέλφους μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εξειδικεύστε, λοιπόν, την κατάθεσή σας.

GONZALES — Από όλες τις πληροφορίες που έχω, το έργο της εκτροπής του Αχελώου, παρά τις τεράστιες διαστάσεις του, δεν διαφέρει στην ουσία του από άλλα παρόμοια έργα τα οποία καταπολεμούμε και τα οποία αποτελούν βίαιες παρεμβάσεις κατά του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μπορείτε να αναφέρετε ενδεικτικά κάποιο ή κάποια από αυτά.

GONZALES — Η Ελλάδα και η Ισπανία μοιάζουν πολύ από αυτή την άποψη. Και οι δύο διαθέτουν το μεγάλο πλεονέκτημα να έχουν τεράστια γεωποικιλότητα και πλούσια φύση. Στην Ισπανία σχεδιάζουμε και πραγματοποιούμε έργα κυρίως στον τουριστικό και τον αγροτικό τομέα, τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα την καταστροφή υγροτόπων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πώς αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση έργα, όπως είναι η εκτροπή του Αχελώου, την οποία εξετάζουμε; Ποια είναι η στάση της κυβέρνησης της Ισπανίας, των πολιτών ή οργανωμένων ομάδων πολιτών, των περιβαλλοντικών οργανώσεων;

GONZALES — Το καλύτερο παράδειγμα που μπορώ να αναφέρω είναι η αντίσταση και οι αντιδράσεις των οικολογικών οργανώσεων που κατόρθωσαν να αναστείλουν το λεγόμενο Εθνικό Υδρολογικό Σχέδιο της Ισπανίας, το οποίο προέβλεπε την κατασκευή 230 φραγμάτων κάθε είδους, σε όλη την Ισπανία, που θα προκαλούσαν ζημιές σε συγκεκριμένους υγροτόπους. Οι κυβερνήσεις στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στον Νότο, που έχει σημαντικότερα προβλήματα νερού, υφίστανται πολύ σημαντικές πιέσεις όχι μόνο από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τις οικολογικές οργανώσεις. Παράλληλα υφίστανται μεγάλες πιέσεις και από τα κοινωνικά και τα οικονομικά προβλήματα και ιδιαίτερα την ανεργία και την ανάγκη δημιουργίας θέσεων εργασίας προωθώντας την κλασικού τύπου ανάπτυξη. Αυτές οι πιέσεις αναγκάζουν πολλές φορές τις κυβερνήσεις, ακόμα και αν έχουν άλλες αντιλήψεις, να προωθούν τέτοιου τύπου σχέδια. Παράδειγμα για την αντίδραση των κοινοτικών Αρχών είναι η παραπομπή της Ισπανίας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την κατασκευή αυτοκινητοδρόμου μέσα από τον υγρότοπο που λέγεται La marisma de Sentonias στις Αστούριες που οδήγησε σε καταδίκη της Ισπανίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μπορείτε να συνδέσετε το έργο της εκτροπής του Αχελώου με παρabiάσεις κανόνων του Κοινοτικού Δικαίου;

GONZALES — Από αυτά που γνωρίζω, κρίνω ότι το έργο της εκτροπής του Αχελώου παραβιάζει την σπονδυλική στήλη του Κοινοτικού Περιβαλλοντικού Διακαιίου που είναι οι τέσσερις βασικές περιβαλλοντικές οδηγίες: η οδηγία 85/337 για τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οδηγία 93/13 για την ελεύθερη πρόσβαση των πολιτών και των οργανώσεων στις πληροφορίες, η οδηγία 79/409 για τα άγρια πουλιά και η οδηγία 92/43 για τα ενδιαιτήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ακούστηκε από άλλον μάρτυρα πριν από σας ότι οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης γνωρίζουν ότι το έργο αυτό δεν είναι καθαρά ενεργειακό, αλλά κυρίως αρδευτικό και παρ' όλα αυτά έχουν χρηματοδοτήσει και έχουν δεσμεύσει πόρους για την χρηματοδότηση αυτού του έργου. Εσείς τι γνωρίζετε σχετικά;

GONZALES — Με την ερώτησή σας στην ουσία θέτετε το μεγάλο πρόβλημα του φωτός, του σκότους και των σκιών που έχει η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πριν από τρεις ημέρες επισκέφθηκα με αντιπροσωπία της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το έργο της Ψυττάλειας, που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι ένα πολύ θετικό έργο που θα συμβάλει στον καθαρισμό των νερών του Σαρωνικού. Από την άλλη χρηματοδοτούνται έργα όπως η εκτροπή του Αχελώου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος κατήγορος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Σε ποιες πηγές βασίζεται η πληροφόρησή σας;

GONZALES — Οι πληροφορίες μου προέρχονται κυρίως από Έλληνες ευρωβουλευτές και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Υπάρχουν όμως πολλές γενικότερες πληροφορίες που κυκλοφορούν με αφορμή τις καταγγελίες για παραβιάσεις που σχετίζονται με το έργο του Αχελώου. Το έργο αυτό παραβιάζει την συνθήκη Ramsar για την προστασία των υδροτόπων διεθνούς σημασίας καθώς και άλλες διεθνείς συμφωνίες, όπως είναι η σύμβαση της Βέρνης για την προστασία της άγριας πανίδας. Παραβιάζει και τις κατευθυντήριες γραμμές της νέας κοινής αγροτικής πολιτικής που προβλέπει την εκτατικοποίηση και όχι την εντατικοποίηση της γεωργίας.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Κυρία Gonzales, από την πληροφόρηση που έχετε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θα λέγατε ότι το έργο του Αχελώου είναι από τα χειρότερα παραδείγματα προς αποφυγή;

GONZALES — Είναι ένα από τα χειρότερα παραδείγματα, κυρίως λόγω του τεραστίου μεγέθους του. Η εντύπωση αυτή ενισχύεται πρώτον από το γεγονός ότι δεν υπάρχει συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και δεν μπορεί να υποκατασταθεί από επιμέρους μελέτες, δεύτερον γιατί η εκτροπή θα επιβαρύνει το Δέλτα του Αχελώου που περιλαμβάνει τον πλούσιο σε ορνιθοπανίδα υγρότοπο και τις λιμνοθάλασσες και τρίτον από την ελλιπή πληροφόρηση του κοινού, το οποίο δεν έχει ευαισθητοποιηθεί αρκετά. Η Ελλάδα, με το έργο του Αχελώου παραβιάζει επίσης την οδηγία για την ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στην πληροφόρηση. Παραβιάζει τέλος, την οδηγία για τα ενδιαιτήματα.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΜΙΧΑΛΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ, ΜΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Φαραωνικές μεθοδεύσεις και ευέλικτες λύσεις. Το κόστος του αρδευτικού στην τιμή του νερού. Η ορφάνια του πατροκτόνου. Μια παράξενη απάντηση. Άρδευση μέσω του στραγγιστικού. Η ασύμφορη εκτροπή: Η Δ.Ε.Η. ζητεί αποζημίωση. Η πολιτιστική κληρονομιά κατακλύζεται, το Δέλτα στεγνώνει. Απάτη, παράβαση καθήκοντος, απιστία. Έρχονται οι Ρώσοι. Περί αρδύσεως μηδέν. Το Leader αναστηλώνει, ο ταμειυτήρας της εκτροπής πνίγει: Η περίεργη περίπτωση του Αγ. Γεωργίου στο Μυρόφυλλο. Παρεμπόδιση αποτροπής κινδύνου. Σημίτης κατά Αχελώου. Καλές προθέσεις, βαρύτατες αμέλειες. Οι παλινωδίες της Δ.Ε.Η. Ήπια εκτροπή, σκληρή πραγματικότητα: Γιατί δεν τροποποιούνται οι διαστάσεις της σήραγγας; Πολιτικές επιλογές και πολιτικές αδυναμίες. Μια επιστημολογικά αδύνατη μελέτη. Όλα για την Θεσσαλία; Μια παράλογη περιφερειακή πολιτική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Παπαγιαννάκη, λέγεται ότι η Θεσσαλία μπορεί να ζήσει χωρίς εκκλησίες και μνημεία αλλά δεν μπορεί να ζήσει χωρίς νερό. Και έχει μία δραματικότητα, μία ένταση ο λόγος αυτός. Εσείς που ταξιδεύετε στον ελληνικό χώρο και έχετε ασχοληθεί ειδικά με ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος, δώστε μian εξήγηση για τη δραματικότητα με την οποία διατυπώνεται το αίτημα αυτό.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Κύριε πρόεδρε αισθάνομαι τον πειρασμό να πω ότι επί χιλιάδες χρόνια η Θεσσαλία ζούσε χωρίς να εκτρέφει κανέναν ποταμό. Βεβαίως θα μπορούσε κανείς να αντιτείνει ότι και ο πληθυσμός ήταν λιγότερος και το βιωτικό επίπεδο πολύ χαμηλότερο και, επομένως, με την πρόοδο απαιτείται περισσότερο νερό. Και νομίζω ότι, πράγματι, η Θεσσαλία χρειάζεται νερό. Η θέση όμως που, απ' όσο γνωρίζω, εκφράζεται από όλους τους ειδικούς και γνώστες του θέματος είναι ότι πρώτον δεν έχει γίνει καμία προσπάθεια για εξοικονόμηση του νερού. Όπου στην Θεσσαλία εφαρμόσθηκε, για παράδειγμα, η στάγδην άρδευση η κατά στρέμμα κατανάλωση νερού μειώθηκε από 35 - 40%. Δεύτερον δεν έγινε καμία προσπάθεια για τον εξορθολογισμό των γεωτρήσεων. Έχουν γίνει χιλιάδες παράνομες γεωτρήσεις με συνενοχή, για να μην πω λάδωμα, των τοπικών Αρχών. Τρίτον, δεν έχει γίνει καμία προσπάθεια και αυτό είναι το σημαντικότερο και το λένε πλέον και Θεσσαλοί τεχνικοί, μηχανικοί, υδρογεωλόγοι κ.λπ., οι οποίοι ήρθαν και με βρήκαν, επειδή ξέρουν την θέση μου στο θέμα, να αξιοποιηθούν τα ύδατα, τα ρέματα, τα μικρά ποταμάκια, τα ρυάκια, του γύρω ορεινού όγκου. Δεκάδες μικρά φράγματα, τα οποία θα μπορούσαν να κατασκευασθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα θα έλυναν το πρόβλημα σε λίγα χρόνια, ενώ η εκτροπή του Αχελώου υπόσχεται να το λύσει το ενωρίτερο μετά από μια δεκαπενταετία. Η λύση των μικρών φραγμάτων θα είχε και άλλες θετικές συνέπειες διότι αυτά μπορεί να τα διαχειριστεί κανείς επί τόπου, δεν χρειάζεται γιγάντιες γραφειοκρατίες και φαραωνικές μεθοδεύσεις, όπως η εκτροπή του Αχελώου. Τα μικρά φράγματα είναι εξαιρετικά αποτελεσματικά και ευέλικτα. Η Κύπρος, κύριε πρόεδρε, δεν έχει ποτάμια. Με μόνη την εκμετάλλευση των απορροών των ορεινών όγκων, η Κύπρος δη-

μιούργησε μια ανεπτυγμένη αγροτική οικονομία και ένα ανθηρό τουριστικό κλάδο. Η Κύπρος δεν έχει πρόβλημα νερού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο, κύριε Παπαγιαννάκη, ανακύπτει το ερώτημα: Αυτά τα απλά και σημαντικά που με σαφήνεια διατυπώσατε, γιατί δεν τα αποδέχονται οι επιστήμονες, οι τεχνικοί, οι πολιτικοί μηχανικοί και οι πολίτες στην Θεσσαλία;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Αυτά απαιτούν, κύριε πρόεδρε, μια γενικότερη κοινωνική και επαγγελματική κινητοποίηση άλλου τύπου, θα έλεγα σχεδόν άλλη κοινωνική οργάνωση. Με τοπικές εξουσίες πιο ισχυρές, κ.λπ. Ενώ η εκτροπή του Αχελώου εμφανίζεται από πάρα πολύ καιρό, από το 1925 τουλάχιστον ως δράμα και από το 1985 ως πολιτική υπόσχεση. Εμφανίζεται ως η μαγική λύση. Διά μιας και χωρίς κανείς να κουραστεί. Και με χρήματα που θα έρθουν από αλλού. Γιατί βεβαίως κοροϊδεύουν, κάποιοι τουλάχιστον, τους Θεσσαλούς αγρότες όταν τους λένε ότι θα σας έρθει το νερό. Κανονικά αυτό το νερό θα πρέπει να πληρωθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, ποιοι θα ήταν αυτοί που θα ήσαν αρμόδιοι να ενημέρωναν τους πολίτες της Θεσσαλίας; Σύμφωνα με την δική μου πληροφόρηση, η οποία προκύπτει από τα τα στοιχεία του φακέλου, είναι ότι οι πάντες στην Θεσσαλία, ανεξάρτητα από την κομματική τους τοποθέτηση είναι υπέρ της εκτροπής. Αυτό τι σημαίνει; Σημαίνει ότι καμία κυβέρνηση και κανένα κόμμα δεν έδειξε το ενδιαφέρον να ενημερώσει με ακρίβεια τους πολίτες της Θεσσαλίας ή μήπως είναι αναποτελεσματικά τα επιχειρήματα;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Νομίζω ότι ο τοπικισμός και ο τοπικός κοινωνικός και οικονομικός κομοφορμισμός, ασκεί τεράστιες πιέσεις που πνίγουν τις διαφορετικές φωνές, οι οποίες όμως υπάρχουν. Και οι φωνές αυτές είναι πολλές και στη Θεσσαλία.

Θα ήθελα κύριε πρόεδρε, να αναφέρω ορισμένα βασικά στοιχεία που συστηματικά αποκρύπτονται. Πρώτον, το συνολικό κόστος του έργου. Το κόστος της εκτροπής εκτιμάται σε 700 ως 800 δις δρχ. και μπορεί να φθάσει στο ένα τρισεκατομμύριο. Ουδείς όμως μιλά για το κόστος του αρδευτικού δικτύου, το οποίο θα πρέπει να κατασκευασθεί για να ποτιστεί, όπως λεγότανε παλιά, όλη η Θεσσαλία, δηλαδή 4 εκατ. στρέμματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το κόστος για την κατασκευή του αρδευτικού δικτύου θα οδηγήσει σε άνοδο της τιμής του νερού;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Προφανώς, διότι κάποιος θα πρέπει να πληρώσει το κόστος αυτό, το οποίο υπερβαίνει το ένα τρισεκατομμύριο. Και όταν πολλοί για λόγους πολιτικούς, ή ακριβέστερα, μικροκομματικούς και τοπικιστικούς, λένε ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Όλα τα κόμματα;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Θα σας έλεγα σχεδόν όλα τα κόμματα για να βγάλω το μισό δικό μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Οι κυβερνήσεις και οι εγκαλούμενοι ενέχονται, σύμφωνα με το κατηγορητήριο. Οι φορείς, τα κόμματα, οι οργανώσεις, τι κάνουν; Γιατί δεν ενημερώνουν τους πολίτες της Θεσσαλίας, όπως οφείλουν. Γιατί υπάρχει αυτή η διχογνωμία μεταξύ Θεσσαλών και Αιτωλοακαρνανών;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Είναι πολύ δύσκολο να πάρει κανείς τον λόγο στη Θεσσαλία. Το έχω κάνει δυο φορές, κύριε πρόεδρε, υπό μάλλον δύσκολες συνθήκες

αλλά το έχω κάνει. Και τα ερωτήματα που έθεσα στους συνομιλητές μου, που ήταν τεχνικοί και μηχανικοί και στο σύνολό τους φανατικοί οπαδοί της εκτροπής, ήταν το εξής: Πόσο θα κοστίσει, το αρδευτικό δίκτυο; Πέστε το να το μάθει ο κόσμος. Γιατί όταν προτείνετε, να το χρηματοδοτήσει η Ελλάδα από εθνικούς πόρους, πού θα βρεθεί το ένα τρισεκατομμύριο; Δεν μου απάντησαν. Και δεύτερον, πόσο θα διαρκέσει η κατασκευή του; Γιατί ξέρετε κύριε πρόεδρε, αυτό που είναι ακόμη πιο φοβερό είναι αυτό που ομολογούν, τεχνικοί παράγοντες. Οι πρόεδροι του ΓΕΩΤ.Ε και του Τεχνικού Επιμελητήριου Ελλάδος σε τηλεοπτική συζήτηση που είχαν μαζί μου στη Λάρισα, παραδέχθηκαν ότι ακόμη και εάν γίνει το έργο του Αχελώου και εάν, μετά από 10, 15 ή 20 χρόνια, μεταφερθεί στην Θεσσαλία το νερό του Αχελώου, η ανάπτυξη την οποία επιδιώκουν θα απαιτήσει και άλλο νερό. Οπότε το ερώτημα είναι: Θα εκτραπεί τότε ο Αξιός, ο Στρυμώνας, ή ποιος άλλος ποταμός ώστε να συνεχισθεί η ανάπτυξη την οποία ευαγγελίζονται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Λέγεται ότι θέλουν να ανακουφίσουν τον Πηνεϊό που είναι εξαιρετικά ρυπασμένος.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Είναι αλήθεια. Αυτό όμως θυμίζει, κύριε πρόεδρε, το επιχείρημα του πατροκτόνου που ζητεί την επιείκεια του δικαστηρίου γιατί είναι ορφανός. Υπάρχουν μεγάλες ευθύνες για την ρύπανση και την καταστροφή του Πηνεϊού, όπως υπάρχουν και ευθύνες για την καταστροφή του Δέλτα του Αχελώου. Αυτήν επικαλούνται οι οπαδοί της εκτροπής για να μας πείσουν ότι δεν πρέπει να ανησυχούμε για τις επιπτώσεις που θα έχει στο Δέλτα του Αχελώου μια και αυτό είναι ούτως ή άλλως κατεστραμμένο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κ. μάρτυς, ο κ. Παπαγιάννης κατέθεσε πριν από εσάς ότι οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης γνωρίζουν ότι το έργο δεν είναι ενεργειακό, αλλά είναι αρδευτικό, αλλά παρ' όλα αυτά εγκρίνουν αυτές τις δαπάνες. Σεις ως ευρωβουλευτής, μπορείτε να μας πείτε αν κάποιοι είναι υπαίτιοι για την παραπλάνηση ή την εξαπάτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Κύριε πρόεδρε, θα μου επιτρέψετε να καταθέσω ορισμένες πληροφορίες ως προς την στάση των ευρωπαϊκών διοικητικών υπηρεσιών.

Πρώτον, δεν έχει αποφασισθεί καμία χρηματοδότηση. Έχω υποβάλει σωρεία ερωτήσεων και μονίμως η απάντηση είναι: δεν έχουμε αποφασίσει. Έχει δοθεί το 1987, αν θυμάμαι καλά, από τα τότε Μ.Ο.Π., μία πολύ μικρή χρηματοδότηση, γύρω στα 10 δις. δρχ., για να γίνουν ορισμένα μικροέργα και όχι βέβαια η εκτροπή. Έκτοτε δεν έχει εγκριθεί τίποτα. Δεύτερον οι υπηρεσίες της Επιτροπής δεν έχουν λάβει ή έτσι λένε, και αυτό είναι ενδιαφέρον, καμία ολοκληρωμένη οικονομοτεχνική ή περιβαλλοντική μελέτη για την εκτροπή του Αχελώου. Ως εκ τούτου ακόμα και αν θέλανε διακαώς για άλλους λόγους να χρηματοδοτήσουν το έργο της εκτροπής δεν θα μπορούσαν. Η τελευταία απάντηση που έλαβα σ' αυτή την κατεύθυνση είναι της κυρίας Wulf-Mathies, της επιτρόπου για την Περιφερειακή Ανάπτυξη, μόλις πριν δυο μήνες. Η επίτροπος με διαβεβαίωσε ότι δεν έχουν υποβληθεί οι απαραίτητες μελέτες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αυτό που λέτε είναι σημαντικό, γιατί στον φάκελό μας υπάρχει μελέτη στην οποία μάλιστα βασίζουν την επιχειρηματολογία τους οι υπέρμαχοι της εκτροπής.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Αναφέρεστε στην μελέτη Morgan Grenfell του 1989 που είχε παραγγελθεί από την ελληνική κυβέρνηση. Υπάρχει και μία πιο πρόσφατη της Coopers&Lybrand του 1993. Οι μελέτες αυτές έχουν παραγγελθεί από την ελληνική κυβέρνηση και δεν καταφέρνουν ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπαινίσσεστε ότι τα αποτελέσματα των μελετών εξαρτώνται από το ποιος πληρώνει;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Όχι, είναι αρκετά σοβαροί οργανισμοί για μην κάνουν τέτοιο πράγμα. Αλλά η μελέτη Morgan Grenfell με το ζόρι και τραβώντας κυριολεκτικά από τα μαλλιά ορισμένα δεδομένα και ορισμένες υποθέσεις, σε ένα από τα έξι δυνατά σενάρια που εξετάζει, βρίσκει ότι μπορεί να έχει θετικά οικονομικά αποτελέσματα η εκτροπή.

Οι διοικητικές υπηρεσίες στις Βρυξέλλες είχαν ανακοινώσει ότι θα αναθέσουν μια μελέτη σκοπιμότητας την οποία όμως ποτέ δεν μας επιτράπη να δούμε - κατά παράβαση της οδηγίας 90/313 - γιατί, υποθέτω, είναι αρνητική ή γιατί δεν την έχουν λάβει ποτέ. Δεν υπάρχει πάντως στον φάκελο. Τρίτον η ελληνική κυβέρνηση δεν έχει ζητήσει χρηματοδότηση. Και επομένως καταλαβαίνετε την κοροϊδία που ασκείται εις βάρος πλέον πολλών, και ημών των ιδίων αν θέλετε, αλλά κυρίως των Θεσσαλών, όταν τους λένε, «Τι σας νοιάζει; Θα δώσουμε την μάχη στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ας υποθέσουμε ότι γίνει η εκτροπή του Αχελώου. Ποιες θα είναι οι επιπτώσεις στο περιβάλλον, στα οικοσυστήματα, στους υδροβιότοπους και κατά πόσο το έργο θα είναι οικονομικά βιώσιμο;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Φυσικά, κ. πρόεδρε, δεν μπορώ να δώσω μία απάντηση λεπτομερή. Νομίζω όμως ότι όσον αφορά τον οικολογικά αρνητικό χαρακτήρα του έργου, όλοι σήμερα παραδέχονται, ανεξάρτητα από το αν τις αποδέχονται ως αναγκαίο κακό ή τις καταγγέλλουν, τις κύριες επιπτώσεις: την καταστροφή του ορεινού όγκου από άποψη οικολογική, αισθητική, κοινωνική καθώς και από άποψη ιστορικών μνημείων. Το ίδιο παραδέχονται τις αρνητικές επιπτώσεις από την μείωση του γλυκού νερού στις λιμνοθάλασσες του Μεσολογίου και του Αιτωλικού. Ακόμη και άνοδος των συγκεντρώσεων βαρέων μετάλλων προβλέπεται από τους επιστήμονες. Η ίδια η Θεσσαλία θα κινδυνεύσει από πλημμύρες, εάν το έργο δεν γίνει με την αρχική του έστω φαραωνικής μεγαλειότητας έμπνευση, δηλ. αν δεν κατασκευασθεί το πλήρες αρδευτικό σύστημα και αντ' αυτού χρησιμοποιηθεί το στραγιστικό δίκτυο για την διανομή του νερού του Αχελώου στους αγρότες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπονοείτε ότι έχει γίνει κατάτμηση του αρχικού έργου σε επιμέρους έργα;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Ναι. Από οικονομική σκοπιά, η όλη η ιδέα βασιζόταν στο εξής: Το νερό της εκτροπής θα επιτρέψει να αυξηθεί η παραγωγή των ήδη καλλιεργούμενων προϊόντων και η καλλιέργεια νέων. Από μελέτες και εκτιμήσεις που έχω υπόψη μου η στρεμματική απόδοση δεν προβλέπεται να αυξηθεί πάνω από 10%. Η αύξηση αυτή δεν δικαιολογεί βεβαίως το κόστος της εκτροπής. Αλλά, κύριε πρόεδρε, υπάρχει το πρόβλημα της τιμής των αγροτικών προϊόντων. Ακόμη και οι πρωτοετείς φοιτητές της οικονομικής επιστήμης, γνωρίζουν ότι, όταν αυξάνεται η προσφορά, οι τιμές πέφτουν και ότι στην περίπτωση των αγρο-

τικών προϊόντων η πτώση αυτή είναι δυσανάλογα μεγάλη. Δεύτερον, οι αγορές είναι ήδη κορεσμένες, ιδίως για τα προϊόντα που παράγονται στην Θεσσαλία. Δεν είναι καθόλου πειστική λοιπόν η άποψη για τα οικονομικά οφέλη της εκτροπής του Αχελώου για τους αγρότες.

Εξάλλου, η Δ.Ε.Η. εκτιμά, τη ζημία που θα υποστεί η Δ.Ε.Η. από την εκτροπή, από την μείωση της παροχής στα ήδη υπάρχοντα φράγματα στον φυσικό ρου του Αχελώου, σε 144 δις δραχμές, σε τιμές του 1992. Αυτό κρατήθηκε μυστικό. Το διοχέτευσαν στον Τύπο υψηλά ιστάμενα πρόσωπα και δεν είναι πλέον μυστικό ότι σε αυτά συγκαταλέγεται και η ίδια η κυρία Βάσω Παπανδρέου, τότε επίτροπος στις Βρυξέλλες, και έγινε πάταγος.

Δηλαδή ένα έργο που θα φέρει οικονομικό όφελος και βγαίνει η Δ.Ε.Η. και λέει: Εμένα πάντως θα μου στοιχίσει καθαρή ζημία 144 δις και ζητάω αποζημίωση από την ελληνική κυβέρνηση. Αυτό ξεπερνάει κάθε όριο. Αρνητικές επιπτώσεις θα υπάρξουν και στην λιμνοθάλασσα του Μεσολογίου όπου θα μειωθούν τα αλιεύματα με αποτέλεσμα να θιγούν οι 800 οικογένειες που ζουν από την αλιεία στην λιμνοθάλασσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σε ό,τι αφορά τις επιπτώσεις στο περιβάλλον, στα οικοσυστήματα, στην πολιτιστική μας κληρονομιά, στους υγροβιότοπους, έχετε συγκεκριμένα στοιχεία να καταθέσετε;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Έχω πολύ συγκεκριμένες καταγγελίες για ιστορικά κτίσματα και παραδοσιακά γεφύρια στην Κεντρική Πίνδο. Υπάρχει π.χ. η κωμικοτραγική περίπτωση του Αγ. Γεωργίου στο Μυρόφυλλο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδοτεί την αναστήλωσή του αλλά, το μοναστήρι πρόκειται να κατακλυσθεί από τα νερά του ταμιευτήρα της Συκιάς που θα χρησιμεύσει για την εκτροπή — αν ποτέ γίνει.

Πολύ μεγάλες ζημιές, κατά την γνώμη μου, θα προκληθούν και στην περιοχή του Δέλτα του Αχελώου και δεν ξέρω πόσο αυτό αποτιμάται οικονομικά. Το Δέλτα του Αχελώου είναι μια από τις ομορφότερες περιοχές της Ελλάδας. Την έχω επισκεφθεί πάρα πολλές φορές και την έχω γυρίσει και με τα πόδια και με άλλους τρόπους. Ήδη το Δέλτα έχει υποστεί σημαντικές αλλοιώσεις, αλλά με την εκτροπή κινδυνεύει να καταστραφεί τελείως. Ο ίδιος ο Αχελώος που ήταν κάποτε το μεγαλύτερο ποτάμι της χώρας, ο πατέρας των νερών και των ποταμών, σύμφωνα με την αρχαία μυθολογία, δεν είναι πια ποτάμι στο 60% του ρου του. Είναι πια μια αλληλουχία τεχνητών λιμνών που επικοινωνούν μεταξύ τους. Έχουμε φτάσει σε ένα σημείο που ίσως είναι ήδη πολύ κοντά στην πλήρη καταστροφή. Δεν βλέπω, ωστόσο τον λόγο γιατί να φτάσουμε μέχρι τον πάτο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος κατήγορος, παρακαλώ.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Παπαγιαννάκη απόψε θα σας κουράσουμε λίγο, γιατί, όπως καταλαβαίνετε είστε ουσιώδης μάρτυς. Ήθελα να σας ρωτήσω για το θέμα της παραβάσεως καθήκοντος. Αναφερθήκατε γενικά στις παραβάσεις που τέλεσαν κάποιοι χωρίς να το εξειδικεύσετε. Ο νόμος λέει ότι υπάλληλος που με πρόθεση παραβαίνει τα καθήκοντα της υπηρεσίας του τιμωρείται κ.λπ. εφόσον λειτουργεί με σκοπό ή να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο όφελος ή να βλάψει το κράτος. Με ποιο κίνητρο λειτούργησαν κατά την γνώμη σας τα συγκε-

κρίμένα πολιτικά πρόσωπα - αναφέρομαι στους οκτώ πρώτους κατηγορούμενους.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Κύριε κατήγορε, είναι βέβαια δύσκολο να αποφανθεί κανείς, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ιδιωτικό όφελος. Όλοι πολλά υποφιαζόμαστε ή ακούμε ή γνωρίζουμε. Είναι όμως δύσκολο να τα αποδείξουμε. Όσον αφορά την βλάβη του κράτους θα σας έλεγα, με κάποια δόση παραδοξολογίας, ότι οι κατηγορούμενοι έδρασαν ενδεχομένως με στόχο να ωφεληθούν το κράτος. Με αφετηρία την αντίληψή τους για το καλό του κράτους ορισμένοι υπηρεσιακοί παράγοντες εξαπάτησαν την Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η παρουσίαση του έργου ως ενεργειακού ενώ όλοι γνώριζαν ότι είναι αρδευτικό ...

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν αναφέρομαι στην απάτη, αναφέρομαι στην παράβαση καθήκοντος που είναι διαφορετικό αδίκημα.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Θα έλεγε κανείς ότι το καθήκον τους είναι να λένε την αλήθεια. Όχι να καταρτίζουν ένα σχέδιο και να παρουσιάζουν ένα άλλο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Απ' ό,τι κατάλαβα από αυτά που καταθέσατε είναι ότι πέραν της ποινικής ευθύνης αποδίδετε, στα πρόσωπα αυτά, λόγω του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν, ευθύνη γιατί αδιαφορούν για τα ουσιαστικά συμφέροντα του τόπου και προωθούν κάποια μικροπολιτικά στενόκαρδα συμφέροντα προκειμένου να εμφανιστούν ότι προσφέρουν υπηρεσίες, ενώ στην ουσία εκείνο το οποίο κάνουν είναι να προκαλούν εκτεταμένη υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Θα έλεγα λοιπόν ότι, πέραν των ποινικών ευθυνών καταλογίζετε στα πρόσωπα αυτά και ευθύνες από την πλευρά της πολιτικής ηθικής. Συμφωνείτε με αυτήν μου την εκτίμηση;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Ναι, κύριε κατήγορε και νομίζω ότι υπάρχει ουσιαστική πολιτική ευθύνη με την πιο στενή και αυστηρή έννοια του όρου. Υπάρχει σοβαρότατη πολιτική ευθύνη επειδή ακριβώς προτάχθηκαν τα μικροκομματικά συμφέροντα. Θα έλεγα επίσης ότι με πολύ μεγάλη ελαφρότητα υπεισέλθαν και επιδιώξεις εξωτερικής πολιτικής. Εμένα δεν θα μου βγάλετε από το μυαλό ότι η ανάθεση σε Ρώσους του μηχανικού και του ηλεκτρολογικού εξοπλισμού που, όπως αναφέρεται στο κατηγορητήριο, πέραν από τη διαφορά τιμών που συνιστά αδίκημα πιο ...

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Απιστία.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — ... κατά τη γνώμη μου πρόκειται για καθαρό παζάρι. Δηλαδή, οι Ρώσοι δεν έχουν πάρει τίποτα στο μεγάλο παζάρι των μεγάλων έργων, και επειδή εμείς θέλουμε να έχουμε καλές σχέσεις και με τους Ρώσους, τους δίνουμε τα έργα αυτά του Αχελώου, ύστερα μάλιστα από την αποτυχία των προσπάθειών για την ανάληψη της μονάδας της Αλουμίνας, και τις αβεβαιότητες όσον αφορά την σύμβαση για το φυσικό αέριο. Εγώ είμαι απολύτως πεπεισμένος γι' αυτό, κύριε κατήγορε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ας εξετάσουμε τώρα το αδίκημα της απάτης.

Είπατε ότι πέραν των οργάνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που εξαπατώνται, οι κατηγορούμενοι εξαπατούν και τους Θεσσαλούς. Υπόσχονται ότι θα αρδεύσουν την πεδιάδα της Θεσσαλίας, αλλά από τις μαρτυρίες προκύπτει ότι πράγματι αυτή είναι η πρόθεσή τους, παρά τις διαβεβαιώσεις τους προς την Επιτροπή ότι το έργο είναι καθαρά ενεργειακό. Σε τι έγκειται τότε η εξαπάτηση των Θεσσαλών;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Έχετε δίκιο. Φαινομενικά υπάρχει αντίφαση. Υποσχέθηκαν ότι θα αρδεύσουν όλη τη Θεσσαλία και η υπόσχεση αυτή έχει δημιουργήσει

μιαν εικόνα που δρα και κινητοποιεί τον κόσμο στη Θεσσαλία ακόμα και σήμερα. Ωστόσο όποιος έχει την υπομονή να παρακολουθήσει τον τεράστιο φάκελο των δηλώσεων των εκάστοτε κυβερνήσεων υπουργών και παραγόντων, θα δει πρώτον ότι από την άρδευση όλης της Θεσσαλίας περνάνε σε άρδευση τμήματος της θεσσαλικής πεδιάδας. Από την άρδευση τμήματος της θεσσαλικής πεδιάδας περνάνε στην ύδρευση και την κάλυψη των ελλειμμάτων νερού στις ήδη αρδευόμενες εκτάσεις.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ως προς τα σημεία δηλαδή της κοροϊδίας...

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις του κυρίου Λαλιώτη, η εκτροπή του Αχελώου θα χρησιμεύσει για την ύδρευση της Λάρισας που έχει όντως πρόβλημα, τον εμπλουτισμό του Πηνειού και την παροχή νερού στις βιομηχανικές ζώνες. Περί αρδεύσεως μηδέν. Υπάρχει μια εικόνα και λόγω κεκτημένης ταχύτητας προβάλλεται συνεχώς. Στις δημόσιες εκδηλώσεις στη Θεσσαλία μιλούν ακόμη για άρδευση του κάμπου, ενώ ήδη ευσχήμως πλην σαφώς κάθε επέκταση του αρδευτικού συστήματος έχει αποκλεισθεί.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δηλαδή ποσοτικά τους εξαπατούν, όχι ουσιαστικά. Δηλαδή, αυτό το οποίο υπόσχονται θα το κάνουν αλλά ποσοτικά θα κάνουν λιγότερο από αυτό που είπαν.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Ποσοτικά τους εξαπατούν, σε βαθμό όμως όπου το ποσοτικό γίνεται και ποιοτικό. Διότι αν το νερό προορίζεται απλώς για την κάλυψη των ελλειμμάτων του υπάρχοντος αρδευτικού συστήματος και το υπόλοιπο για την ύδρευση των πόλεων και των βιομηχανικών ζωνών νομίζω ότι τελικά έχουμε αλλαγή στόχου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο η υπόσχεση και μόνο δεν αρκεί για την στοιχειοθέτηση του αδικήματος της απάτης. Για να έχουμε εξαπάτηση των Θεσσαλών δεν αρκεί να τους παραπλανήσουν οι πολιτικοί, πρέπει να τους προξενήσουν και περιουσιακή βλάβη.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Δεν είναι τετελεσμένο βεβαίως το αδίκημα. Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς, κύριε κατήγορε, ότι με την καθυστέρηση στην επίλυση των αρδευτικών προβλημάτων που έχει ήδη προκληθεί λόγω αυτών των περιπετειών, έχει προκληθεί περιουσιακή ζημία στους αγρότες. Αυτό είναι σαφές. Υπάρχει επίσης και η απόκρυψη της τιμής του νερού. Διότι είναι κυριολεκτικώς αδύνατον να μην πληρώνουν οι αγρότες το νερό, έστω και σε κάποιο ποσοστό του κόστους που συνεπάγεται η μεταφορά του, ενώ η ιδέα που κυκλοφορεί στη Θεσσαλία είναι ότι το επιπλέον νερό από τον Αχελώο θα παρέχεται δωρεάν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πάμε σε άλλο αδίκημα. Φθора ιστορικού μνημείου. Τι ξέρετε να μας πείτε σχετικά με το βυζαντινό μοναστήρι του Αγ. Γεωργίου. Ξέρετε συγκεκριμένα;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Δυστυχώς δεν μπόρεσα να το επισκεφθώ, κύριε κατήγορε. Έχω απλώς τον φάκελο που έχουν συντάξει οι οργανώσεις.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν με ενδιαφέρει αν το επισκεφθήκατε ή όχι. Με ενδιαφέρει αν γνωρίζετε ποιοι από τους κατηγορουμένους οδήγησαν, με τις αποφάσεις τους στην μελλοντική καταστροφή του μνημείου.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Για την μεν μελλοντική καταστροφή είναι υπεύθυνοι

γενικώς όλοι όσοι ευθύνονται για την εκτροπή. Θα μπορούσε κανείς ενδεχομένως να απαγγείλει κατηγορία και εναντίον αυτών που περιέλαβαν το μοναστήρι στο πρόγραμμα Leader, μολονότι γνώριζαν ότι το μοναστήρι θα κατακλυσθεί στην περίπτωση που θα πραγματοποιηθεί η εκτροπή. Έχουμε συνεπώς οπωσδήποτε κατασπατάληση πόρων, αλλά δεν ξέρω αν είναι δυνατόν να στοιχειοθετηθεί και το αδίκημα της απάτης.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Θεωρείτε ότι έχει συντελεσθεί αυτό το αδίκημα της φθοράς ή ότι είναι αναπόφευκτο.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Όχι βεβαίως, δεν έχει συντελεσθεί. Είναι όμως αναπόφευκτο αν πραγματοποιηθεί η εκτροπή.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μήπως ξέρετε να μας πείτε τίποτα για την παρεμπόδιση αποτροπής κινδύνων; Κατηγορούνται συγκεκριμένα τέσσερις πρώην και νυν υπουργοί, ο Κώστας Λαλιώτης, ο Θεόδωρος Στάθης, ο Γεώργιος Ανωμερίτης και ο Αθανάσιος Μικρούτσικος, γιατί, σύμφωνα με το κατηγορητήριο, αποσιώπησαν ότι η χρήση του στραγγιστικού δικτύου ως αρδευτικού υπάρχει κίνδυνος να επιφέρει σοβαρή υποβάθμιση σε πολλά εδάφη της Θεσσαλίας. Ένας από τους κινδύνους είναι η αλάτωσή τους.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Χωρίς να είμαι ειδικός, γνωρίζω ότι οι ειδικοί επί του θέματος επιβεβαιώνουν τους κινδύνους αυτούς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η μετατροπή των στραγγιστικών τάφρων σε αρδευτικές συνεπάγεται ότι δεν θα επιτελούν την αποστραγγιστική τους λειτουργία.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Βέβαια. Είναι αυτό που είπα ήδη στην κατάθεσή μου. Αν φαντασθούμε ότι το αποστραγγιστικό δίκτυο της πεδιάδας χρησιμοποιηθεί πράγματι για την διανομή στους αγρότες του νερού που θα εκτραπεί από τον Αχελώο, στην περίπτωση μιας αιφνίδιας έντονης νεροποντής είναι πάρα πολύ πιθανό ότι θα έχουμε πλημμύρες στην Θεσσαλία.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτή η παρεμπόδιση αποτροπής του κινδύνου, ποιους από τους κατηγορουμένους βαρύνει; Ονομαστικά.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Και τους τέσσερις που είναι υπεύθυνοι για την εκτροπή. Δεν μπορεί κανείς να ειδικεύσει την ευθύνη για καθένα από τους κατηγορουμένους χωριστά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τον λόγο έχει ο κ. Καρακώστας.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς, πιστεύετε, ότι υπήρχε πρόθεση υποβαθμίσεως του περιβάλλοντος;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Όχι, νομίζω ότι υπήρξε βαρυτάτη αμέλεια. Πιστεύω στις καλές προθέσεις αυτών που εξαγγέλλουν τόσο πολύ μεγάλα έργα.

Στο διάστημα όμως που μεσολάβησε μετά την πρώτη εξαγγελία της εκτροπής του Αχελώου από τον κ. Παπανδρέου τότε στο Κιλελέρ το 1983, επακολούθησε σωρεία μελετών, από πολλές πλευρές και όχι κατ' ανάγκη πολιτικά αντίθετες προς το κυβερνών κόμμα. Θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι υπό το φως των μελετών αυτών, ο ίδιος ο σημερινός πρωθυπουργός, ο κ. Σημίτης, μαζί με άλλους επτά βουλευτές, κυρίως Αιτωλοακαρνανές, έχει συνυπογράψει κείμενο εναντίον της εκτροπής του Αχελώου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και ο κ. Σημίτης;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Και ο κ. Σημίτης, που τον διαχωρίζω από τους υπόλοιπους γιατί είναι σήμερα πρωθυπουργός και γιατί δεν είναι Αιτωλοακαρνανός όπως όλοι σχεδόν οι άλλοι.

Θέλω να πω λοιπόν, ότι η πρόθεση προφανώς δεν ήταν εκ προοιμίου κακή. Μετά όμως από όλες τις αντιρρήσεις, τις ενστάσεις, τις μελέτες κ.λπ., η αγνόηση όλων αυτών των επιχειρημάτων συνιστά βαρύτατη αμέλεια.

ΣΙΟΥΤΗ — Ένα ερώτημα στη συνέχεια του προηγούμενου. Είπατε ότι, κατά τη γνώμη σας, δεν υπήρξε κακή πρόθεση, αλλά βαρύτατη αμέλεια. Έστερα όμως από αυτά που καταθέσατε, αρχίζω να αμφιβάλλω αν στοιχειοθετείται και η βαρύτατη αμέλεια. Διότι, όπως κατετέθη, πρώτον, η εκτροπή του Αχελώου αποτέλεσε όραμα του ελληνικού κράτους ήδη από το 1925. Δεύτερον ότι η χρηματοδότηση ακόμη όχι μόνον δεν έχει χορηγηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτός ενός μικρού ποσού στην αρχή, αλλά μάλλον είναι βέβαιο ότι δεν έχει καν ζητηθεί χρηματοδότηση από την ελληνική πλευρά. Συνεπώς, εφόσον, κατά δική σας ήδη δήλωση, κακή πρόθεση δεν υπήρξε και ούτε καν χρηματοδότηση δεν έχει ζητηθεί, δύο είναι τα ερωτήματα που τίθενται: Πώς στοιχειοθετείται αυτό που στα νομικά αποκαλούμε βαρύτατη αμέλεια και το οποίο, σημειωτέον, ούτως ή άλλως δεν αρκεί για να θεμελιωθούν αδικήματα όπως η παράβαση καθήκοντος και η απάτη και, δεύτερον, μήπως όπως κατέθεσε και ο πρώτος μάρτυς, ο κ. Παπαγιάννης, πρόκειται για μια έντιμη επιλογή βασισμένη έστω σε κακά δεδομένα ή σε, κατά ορισμένους, εσφαλμένες αντιλήψεις γύρω από την οικονομική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα να κατασπαταλώνονται οι φυσικοί πόροι και να μην αξιοποιούνται οι δυνατότητες που θα προσέφεραν, όπως είπατε, για την επίλυση του αρδευτικού προβλήματος στην Θεσσαλία; Η μεγιστοποίηση της αγροτικής παραγωγής και η ύδρευση πόλεων, όπως η Λάρισα δεν συνιστά κατά την γνώμη μου αδίκημα. Αν δηλαδή μέρος του νερού δεν χρησιμοποιηθεί στις καλλιέργειες, η διάθεσή του για την ύδρευση μιας πόλης είναι εξίσου θεμιτή και εξυπηρετεί επίσης το δημόσιο συμφέρον. Δηλαδή δεν μπορώ να καταλάβω πού έγκειται η βαρύτατη αμέλεια. Βαρύτατη αμέλεια ενδεχομένως θα υπήρχε αν δεν εξεπονούντο οι κατάλληλες μελέτες ή εάν οι όροι αυτών των μελετών δεν ετηρούντο και αν τα αρμόδια όργανα δεν επενέβαιναν και δεν επέβαλλαν κυρώσεις όταν διαπιστώνονταν παραβάσεις. Ένα άλλο ερώτημα που ανακύπτει είναι ότι από την στιγμή που δεν έχει δοθεί χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, πώς χρηματοδοτούνται τα έργα τα οποία ήδη γίνονται; Από εθνικούς πόρους, από ιδιωτικούς πόρους ή από άλλους; Είπατε επίσης ότι η Δ.Ε.Η. ήδη είχε δηλώσει ότι θα υποστεί ζημία πολλών δισεκατομμυρίων. Στις δίκες όμως στο Συμβούλιο Επικρατείας βλέπουμε ότι η Δ.Ε.Η. παρεμβαίνει υπέρ του έργου και μάχεται για να μην ακυρωθούν οι προσβαλλόμενες πράξεις. Θα ήθελα τέλος να μας πληροφορήσετε σχετικά με την «μικρή» εκτροπή που έχει εξαγγείλει η νέα κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ., σύμφωνα με την οποία προβλέπεται να εκτραπεί μικρότερη ποσότητα νερού.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Φοβάμαι μήπως εκφράστηκα κατά τρόπο νομικά ασαφή. Δεν ξέρω μήπως πρέπει να αναθεωρήσω τον όρο βαρύτατη αμέλεια. Αυτό που ωστόσο εννοώ είναι το εξής: Όταν άρχισε να καλλιεργείται το όραμα της εκτροπής του Αχελώου το 1925, η ιδέα προβαλλόταν ως σωτήρια για την Θεσσαλία.

Κάποτε όμως το όραμα έδωσε την θέση του στην συγκεκριμένη εξαγγελία του έργου. Μέχρι τότε μπορώ να δεχτώ το επιχείρημα της επιλογής, του αναπτυξιακού ιδεολογήματος. Από τότε και στο εξής όμως προέκυψε σωρεία δεδομένων και αναλύσεων που δεν στηρίζουν την σκοπιμότητα της εκτροπής. Είπατε ότι είναι θεμιτό να διατεθεί μέρος του νερού για να υδρευθεί η Λάρισα. Το ερώτημα είναι: Γιατί πρέπει να το πάρουμε το νερό από αλλού; Γιατί πρέπει να το πάρουμε από την Δυτική Ελλάδα για να το φέρουμε στην Θεσσαλία; Στο σημείο αυτό υπάρχει εμμονή, εν γνώσει των συνεπειών. Υπάρχει για παράδειγμα η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το Δέλτα. Η μελέτη αυτή προτείνει μια σειρά μέτρων προστασίας που, σημειωτέον, θα έπρεπε να ληφθούν ανεξάρτητα από την εκτροπή. Συγκεκριμένα προτείνεται να σταματήσει η αυθαίρετη δόμηση, να μην ρίχνονται τα σκουπίδια σε ευαίσθητους χώρους, να ελεγχθεί το παράνομο κυνήγι κ.λπ.

Κανένα από αυτά τα μέτρα δεν τηρείται σήμερα. Απολύτως κανένα. Στο Δέλτα ανθούν παντού βίλες, αυθαίρετες. Και σκουπίδια είναι βεβαίως γεμάτος ο τόπος. Στο Διόνι π.χ., ή στην Κατοχή αν πάει κανείς θα δει τα σκουπίδια μέσα στο νερό. Στο Μεσολόγγι τα σκουπίδια είναι μέσα στα διδάρια. Όταν κανείς εν γνώσει όλων αυτών των πραγμάτων συνεχίζει να επιμένει στο έργο της εκτροπής, σεις θα κρίνετε αν η πράξη του πρέπει να χαρακτηριστεί βαρεία αμέλεια ή αλλιώς.

Ας έλθουμε τώρα στην χρηματοδότηση. Αυτή τη στιγμή χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους τμήματα του έργου που δεν έχουν άμεση σχέση με την εκτροπή του Αχελώου. Για παράδειγμα η κατασκευή του φράγματος της Μεσοχώρας δεν συνεπάγεται ούτε προϋποθέτει την εκτροπή. Το φράγμα της Μεσοχώρας μπορεί να λειτουργήσει και στην περίπτωση που ο Αχελώος συνεχίσει να ρέει στην φυσιολογική του κοίτη. Αν θα ζητιόταν κοινοτική χρηματοδότηση θα ήταν για το έργο της εκτροπής, δηλαδή τη σήραγγα και τα μετέπειτα έργα. Και εκεί είναι το ζήτημα. Έχω την εντύπωση ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν τολμάει να ζητήσει χρηματοδότηση. Δεν έχει πειστικά επιχειρήματα να ζητήσει και γι' αυτό δεν έχει ζητήσει ακόμη. Τώρα η Δ.Ε.Η. όταν έκανε την διαμαρτυρία της, υπεύθυνος ήταν ο κύριος Ξανθόπουλος.

Όπως ξέρετε η Δ.Ε.Η. είναι ένας θεσμός αλλάζει διοικήσεις και οι διοικήσεις αλλάζουν πολιτική. Όταν έγινε η προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας δεν ξέρω ποιος ήταν διοικητής ή τι εντολή δόθηκε ενδεχομένως στη Δ.Ε.Η. απ' το υπουργείο. Δεν γνωρίζω τον βαθμό της εξουσίας που ασκεί το υπουργείο στη Δ.Ε.Η. και είναι λυπηρό γιατί, όπως φαίνεται, ο βαθμός αυτός είναι μεγάλος, ενώ κανονικά η Δ.Ε.Η. θα έπρεπε να είναι ένας αυτόνομος οργανισμός. Πάντως η επιστολή της Δ.Ε.Η., της οποίας οι ζημιές από την εκτροπή υπολογίζονται σε 144 δις υπάρχει και την έχω δει. Και τέλος, ας εξετάσουμε την λεγόμενη «μικρή εκτροπή». Μικρή είναι η εκτροπή 600 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων αντί 1,2 ή 1,5 δισεκατομμυρίων κυβικών μέτρων τον χρόνο. Πρέπει στο σημείο αυτό να τονισθεί, κύριε πρόεδρε, ότι 1,5 δισεκατομμύριο κυβικά μέτρα είναι η συνολική ποσότητα νερού που χρησιμοποιεί το Ισραήλ σε διάστημα ενός χρόνου. Αυτό για να δείτε τη διαφορά στον τρόπο χρήσεως και μόνο, την εξοικονόμηση, κ.λπ. Εγώ θα περιμένω με πάρα πολύ καλή πίστη να ακούσω την γνώμη ειδικών. Εκείνο που μπορώ να πω όμως από τώρα, και εκεί συμφωνώ με τις οργανώσεις που έχουν

εξεγερθεί, έχω μάλιστα υποβάλει ερώτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για ένα σημαντικό θέμα είναι: Αν πρόκειται να πραγματοποιηθεί η ήπια εκτροπή και να μειωθεί η ποσότητα του νερού που θα μεταφερθεί στην Θεσσαλία στα εξακόσια εκατομμύρια κυβικά, γιατί αφήνονται όλα τα υπόλοιπα στοιχεία του έργου στις προηγούμενες διαστάσεις; Και κυρίως γιατί διατηρείται αμετάβλητη στα 6 μέτρα η διάμετρος της σήραγγας; Όπως καταλαβαίνετε το πρόβλημα που τίθεται είναι δραματικό για τη χώρα μας. Αφορά την αξιοπιστία των κυβερνήσεων. Αν η παροχетеυτική ικανότητα της σήραγγας παραμείνει η ίδια ποιος θα εμποδίσει μια μελλοντική κυβέρνηση να στρίψει τον ρουμπινέ και να εκτρέψει 1 ή 1,2 δισεκατομμύρια κυβικά; Η μεγάλη εκτροπή θα είναι τότε τετελεσμένο γεγονός. Μ' αυτή την έννοια εκφράζω, τουλάχιστον, την δυσπιστία μου. Πιστεύω ότι μπορεί να υπάρχουν αντιρρήσεις και για τα εξακόσια εκατομμύρια κυβικά. Η ποσότητα αυτή δεν είναι μικρή. Είναι πολύ μεγάλη και, σύμφωνα με τους ειδικούς, είναι πάνω από το 25% ή ίσως το 30% της θερινής παροχής του Αχελώου και επομένως ενδέχεται να προκαλέσει ζημιές στην Αιτωλοακαρνανία.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Μήπως κύριε μάρτυς αυτή η φραστική διάκριση μεταξύ μικρής και μεγάλης εκτροπής είναι ένα τέχνασμα, όπως όταν βαφτίζουμε το κρέας ψάρι για να παρακάμψουμε τις απαγορεύσεις της νηστείας; Γιατί τουλάχιστον όπως βλέπω στο κατηγορητήριο, ο κύριος Λαλιώτης κατά τη διάρκεια της θητείας του παράσχεσε ψευδώς στην Ευρωπαϊκή Ένωση ότι το σχέδιο μικρής εκτροπής που υπέβαλε η ελληνική κυβέρνηση δείχνει να συμμορφώνεται προς τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι έχουν τηρηθεί όλοι οι περιβαλλοντικοί όροι. Και παρακάτω, όπως και εσείς είπατε, μιλάει για την διαθεσιμότητα μηχανημάτων διατομής 6 μέτρων αντί τα 4,20 που θα χρειαζόνταν στην περίπτωση της ήπιας εκτροπής.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Θα είχα την τάση να το πιστέψω, πολλώ μάλλον που γίνεται απόπειρα να φανεί ότι υπάρχει και συμμόρφωση προς την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο είχε ζητήσει και την συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η μελέτη αυτή εκπονήθηκε σε δύο μήνες και προέκυψε από τη συρραφή στοιχείων των προηγούμενων μελετών. Ως εκ τούτου δεν την θεωρώ πολύ σοβαρή. Θα ήθελα να θυμίσω ότι με βάση την δημοσιευμένη άποψη εγκύρων επιστημόνων του χώρου, όπως του Λεωνίδα Λουλούδη, συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων τέτοιου μεγέθους για ένα έργο, το οποίο επηρεάζει τη μισή περίπου γεωγραφική έκταση της Ελλάδας, θα ήταν θεωρητικά και επιστημολογικά αδύνατη, και εν πάση περιπτώσει θα απαιτούσε πολύ χρόνο.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Καλά, η συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι δύσκολο έργο. Δεν θα ήταν ωστόσο εύκολο να εξετασθούν οι πιθανές εναλλακτικές λύσεις; Δηλαδή τι σημαίνει να χρηματοδοτηθεί από εθνικούς πόρους η εκτροπή του Αχελώου, όπως ζητούν οι Θεσσαλοί; Δεν θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι θα ήταν σκοπιμότερο να δοθούν αυτοί οι πόροι για να αναπτυχθεί η γεωργία στη Θράκη που είναι μια πολύ πιο ευαίσθητη και λιγότερο ανεπτυγμένη περιοχή από την Θεσσαλία;

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — Συμμερίζομαι απολύτως τον συλλογισμό σας γιατί κάθε σοβαρός οικονομολόγος θα έκανε τον ίδιο. Όταν όμως ο ετήσιος προϋπολογισμός

δημοσίων επενδύσεων της χώρας μας, περιλαμβανομένης και της εθνικής συμμετοχής στα μεγάλα έργα του περιφημου πακέτου Delors, ανέρχεται σε περίπου ενάμισι τρις, η διάθεση ενός τρις για ένα και μόνον έργο, θα ήταν κυριολεκτικά εξωφρενική ως εθνική στρατηγική επιλογή, είτε πρόκειται για έργο που θα γίνει στην Θεσσαλία, είτε αλλού. Στην περίπτωση αυτή δεν τίθεται θέμα πολιτικής επιλογής αλλά πολιτικής αδυναμίας.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΚΟΛΩΝΙΑ, ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΤΗΣ Δ.Ε.Η.

Δουλειές και δουλείες της Δ.Ε.Η.: Η εμπλοκή της σε ένα αρδευτικό έργο. Οι πολλαπλοί σκοποί δεν αγιάζουν τα μέσα. Η Δ.Ε.Η. ζημιώνεται, το περιβάλλον θίγεται. Οι πολιτικοί θύματα του διοικητικού περιβάλλοντος. Το φυσικό περιβάλλον θύμα των πολιτικών. Οι λανθασμένες επιλογές και η βέλτιστη λύση: Η εκτροπή στο Αυλάκι. Δύο άγνωστες μελέτες. Ποιος φοβήθηκε τον κ. Κολώνια; Όποιος δεν συμφωνεί, αντικαθίσταται. Οι εργολάβοι δεν αυθαιρετούν, ο επιβλέπων ευθύνεται. Το περιβάλλον διαφοροποιείται, οι ζημιές αποκαθίστανται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Καλείται να καταθέσει ο κ. Κολώνιας. Κύριε Κολώνια, ποιο είναι το επάγγελμά σας;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Είμαι μηχανικός στη Δ.Ε.Η. και ήμουν διευθυντής στα υδροηλεκτρικά έργα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Κολώνια, το έργο της εκτροπής του Αχελώου τι είναι; Είναι ενεργειακό ή αρδευτικό;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Το έργο του Αχελώου είναι απόφαση όχι της Δ.Ε.Η. αλλά του ελληνικού Δημοσίου. Σκοπός του είναι η μεταφορά νερού από το υδατικό διαμέρισμα της Δυτικής Ελλάδας με κύριο στόχο να εξυπηρετήσει την άρδευση και, δευτερευόντως διάφορες άλλες χρήσεις στον Θεσσαλικό Κάμπο. Από ενεργειακή σκοπιά, η βέλτιστη λύση θα ήταν, όπως γνωρίζετε και όπως θα καταλαβαίνει και ο πιο αδαής, να γίνει η αξιοποίηση του ποταμού κατά μήκος της φυσικής του ροής. Αυτό προέβλεπε άλλωστε και το πρόγραμμα της Δ.Ε.Η.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η Δ.Ε.Η. πώς ενεπλάκη σ' αυτό το έργο;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Η Δ.Ε.Η. ενεπλάκη διότι σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία που ισχύει από την ίδρυση της Δ.Ε.Η. δεκαετία του 1950, η προτεραιότητα στην χρήση του νερού ανήκει στη Δ.Ε.Η. Η Δ.Ε.Η. λοιπόν είναι αρμόδια να εκπονεί προγράμματα για την αξιοποίηση των ποταμών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Για τι είδους αξιοποίηση πρόκειται;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Υδροηλεκτρική καθαρώς. Μη ξεχνάτε ότι η Δ.Ε.Η. είναι ενεργειακή επιχείρηση. Ωστόσο, προκύπτουν συχνά ορισμένες δεσμεύσεις για την Δ.Ε.Η. Δηλαδή, αν προς τα κατάντη ενός φράγματος που κατασκευάζει η Δ.Ε.Η., το νερό του ποταμού χρησίμευε για την άρδευση καλλιεργειών, η Δ.Ε.Η. δεν έχει το δικαίωμα να στερήσει τους αγρότες από το νερό. Η παροχή αρδευτικού νερού είναι δουλεία την οποία αναλαμβάνει η Δ.Ε.Η.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Λειτουργικές δεσμεύσεις ή πολιτικές δουλειές;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Όχι πολιτικές δουλειές. Καθαρές δουλειές που προϋπήρχαν. Για παράδειγμα, ο Αλιάκμονας εξασφάλιζε την άρδευση της πεδιάδας της Βέροιας. Η Δ.Ε.Η. δεσμεύεται να παρέχει την ποσότητα του νερού για την άρδευση της πεδιάδας της Βέροιας την οποία χρησιμοποιούσαν οι αγρότες πριν γίνουν τα έργα της Δ.Ε.Η.. Βέβαια, πολλές φορές, όταν επιτακτικότερες ανάγκες το επιβάλλουν, η κυβέρνηση υποχρεώνει την Δ.Ε.Η. να παρέχει νερό και για άλλες χρήσεις, όπως έγινε π.χ. στην περίπτωση της Θεσσαλονίκης που αυτή τη στιγμή υδρεύεται από τον Αλιάκμονα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ας επιστρέψουμε στην εκτροπή του Αχελώου. Σας παρακαλώ να περιγράψετε τις πράξεις και, αν υπάρχουν, τις παραλείψεις, όσων προωθούν το έργο υπό οποιαδήποτε μορφή.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Η Δ.Ε.Η. σχεδίαζε την αξιοποίηση του Αχελώου χωρίς να εξετάζει το ενδεχόμενο της εκτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Θα ήθελα να διευκρινίσετε αν η Δ.Ε.Η. υποστηρίζει ή όχι την εκτροπή και για ποίους λόγους. Αν δεν την υποστηρίζει τι κάνει για να την αποτρέψει; Ωφελεί το έργο τη Δ.Ε.Η. και εξυπηρετεί τους σκοπούς της; Αν ναι γιατί τους εξυπηρετεί; Αν όχι, γιατί δεν τους εξυπηρετεί;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Η απάντηση είναι αρνητική, διότι το έργο παρουσιάζεται ως έργο πολλαπλών χρήσεων. Δηλαδή, η Δ.Ε.Η. δεν έχει σήμερα τον πρωτεύοντα ρόλο. Ο κύριος σκοπός είναι η μεταφορά νερού για άλλες χρήσεις. Και η κυριότερη από τις άλλες χρήσεις, όπως σας είπα, είναι η άρδευση. Δευτερευόντως η Δ.Ε.Η. εμπλέκεται στο έργο της εκτροπής για την παραγωγή ενέργειας αξιοποιώντας το εκτρεπόμενο νερό. Η Δ.Ε.Η. θα έχει απώλειες στους υδροηλεκτρικούς σταθμούς που ήδη λειτουργούν κατά μήκος της φυσικής ροής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εάν δούμε τι κερδίζει και τι χάνει, τελικά χάνει;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Να το κάνουμε το ισοζύγιο. Αλλά θέλω να σας πω το εξής. Σήμερα δεν υπάρχει πλέον, κατ' απόφαση του Δημοσίου, η «μεγάλη» εκτροπή, όπως είχε σχεδιασθεί αρχικά. Υπάρχει η λεγόμενη η «μικρή» εκτροπή, η «ήπια» εκτροπή, όπως άκουσα να την λένε. Δεν ξέρω αν γνωρίζετε την απόφαση του ΥΒΕΤ που εγκρίνει την μεταφορά των εξακοσίων εκατομμυρίων κυβικών ετησίως και τι προβλέπει η απόφαση αυτή. Προβλέπει λοιπόν το εξής χαρακτηριστικό: Από τα εξακόσια εκατομμύρια κυβικά, τα τριακόσια πενήντα θα διατεθούν στην γεωργία, δηλαδή στην άρδευση, και τα υπόλοιπα θα πάνε σε άλλες χρήσεις που είναι η ύδρευση, οι βιομηχανικές χρήσεις κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποια θα είναι η ωφέλεια σε οικονομικούς όρους;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Αν υποθέσουμε ότι ένας αγρότης χρησιμοποιεί κατά μέσο όρο για το στρέμμα εξακόσια κυβικά σε έναν χρόνο, θεωρητικά θα ήταν δυνατόν να αρδευτούν ένα εκατομμύριο στρέμματα στον κάμπο της Καρδίτσας. Στην πράξη προβλέπεται, όπως είδαμε, να διατεθεί το νερό και για άλλες χρήσεις, με αποτέλεσμα να περιορισθεί η άρδευση το πολύ σε πεντακόσιες χιλιάδες στρέμματα. Εγώ δεν μπορώ να υπεισέλθω στο θέμα και να εξετάσω γιατί η Πολιτεία απεφάσισε αυτή τη μεταφορά νερού από το ένα διαμέρισμα στο άλλο. Δεν ξέρω τους άλλους λόγους πλην αυτών που παρουσιάζονται. Εν πάση περιπτώσει όμως, ως υπεύθυνος

τότε στη Δ.Ε.Η. ήμουν της γνώμης ότι, εφόσον καλείται ένας φορέας να μελετήσει ένα θέμα με εντολή της Πολιτείας οφείλει να εισηγηθεί την βέλτιστη τεχνική λύση. Στόχος πρέπει να είναι αφενός να επιτευχθεί το βέλτιστο οικονομικό αποτέλεσμα και αφετέρου να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις στο περιβάλλον με τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα - γιατί δεν υπάρχει έργο που να μην έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον, μικρές ή μεγάλες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Κολώνια, Η Δ.Ε.Η. συμμετέχει υπό τους όρους και τους περιορισμούς που εκθέσατε στο έργο της εκτροπής του Αχελώου.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Κατ' εντολήν της Πολιτείας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το ερώτημά μου ακριβώς προς εκεί θα κατευθυνόταν. Ήταν και εύστοχη η ερώτηση της κυρίας Σιούτη προηγουμένως. Η Δ.Ε.Η. παρενέβη και στο Συμβούλιο Επικρατείας το 1994, υποστηρίζοντας τις αποφάσεις της Πολιτείας και της Δ.Ε.Η. για την πραγματοποίηση του έργου. Δηλαδή η Δ.Ε.Η. έκρινε ότι το έργο αυτό είναι ωφέλιμο, παρ' όσα εκθέσατε προηγουμένως. Μπορείτε να δώσετε μian εξήγηση;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Θα σας πω ό,τι γνωρίζω επακριβώς. Διότι εγώ ήμουν διευθυντής στα υδροηλεκτρικά έργα ως το 1993. Μετά το 1993 έφυγα. Μπορώ συνεπώς να σας πω τα εξής: Το 1992, παρ' όλο που είχαμε τις ίδιες εντολές που ισχύουν και σήμερα όσον αφορά την εκτροπή, εκπονήσαμε δύο μελέτες. Με τη μία μελέτη θέλαμε να δείξουμε στην Πολιτεία τις οικονομικές επιπτώσεις που θα είχε η εκτροπή στη Δ.Ε.Η. λαμβάνοντας υπόψη τα υφιστάμενα έργα και τις επενδύσεις και καταλήξαμε στην ζημία, που ανέφερε ο κύριος Παπαγιαννάκης, των 144 δισεκατομμυρίων. Το πόρισμα αυτό το κοινοποιήσαμε πράγματι στην Πολιτεία και η Πολιτεία το γνωρίζει. Από την άλλη πλευρά, θέσαμε υπόψη της Πολιτείας ότι ο τρόπος με τον οποίο επρόκειτο να γίνει η εκτροπή δεν ήταν ο ορθός και ότι υπήρχε άλλος καλύτερος τρόπος για να πραγματοποιηθεί η εκτροπή με καλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα και μικρότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Για παράδειγμα, είχαμε επεξεργασθεί τεχνική λύση για το θέμα της Μονής του Αγίου Γεωργίου στο Μυρόφυλλο που θα κατακλυσθεί από τα νερά του ταμιευτήρα της Συκιάς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, στο κατηγορητήριο υπάρχουν ειδικοί νομικοί όροι: απάτη, παράβαση καθήκοντος, μη πρόληψη κινδύνων κ.λπ. Σύμφωνα με όσα γνωρίζετε, παρακολουθώντας θα λέγαμε την προεργασία και την μέχρι στιγμής εκτέλεση του έργου, σας παρακαλώ να αναφερθείτε σε πράξεις ή παραλείψεις που στοιχειοθετούν την διάπραξη αυτών των αδικημάτων. Και αν ναι ποιοι βαρύνονται με τα αδικήματα αυτά; Αν κατά την γνώμη σας τα αναφερθέντα αδικήματα δεν στοιχειοθετούνται, τότε με ποιον άλλο τρόπο χαρακτηρίζετε τις πράξεις ή τις παραλείψεις; Ως πολιτικά αξιολογούμενες; Ως εσφαλμένες τεχνικό - οικονομικά;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Η αντίληψη η δική μου είναι ότι οι πολιτικοί με τις αποφάσεις που παίρνουν, γιατί είναι πολιτικά πρόσωπα οι περισσότεροι από τους κρινόμενους, πολλές φορές είναι κατά κάποιο τρόπο θύματα του περιβάλλοντος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Του περιβάλλοντός τους;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Του περιβάλλοντός τους ή του διοικητικού περιβάλλοντος. Όχι του φυσικού περιβάλλοντος. Και το λέω αυτό γιατί έχουμε μία τάση στη χώρα

μας να ποδοσφαιροποιούμε τα πράγματα. Δηλαδή, άσπρο - μαύρο, ή Ολυμπιακός - Παναθηναϊκός. Παίρνουμε ακραίες θέσεις και δεν κοιτάμε από κοινού να βρούμε τις λύσεις. Στα τεχνικά θέματα, οι λύσεις είναι προϊόν συλλογικών προσπαθειών και δεν τις επινοεί κάποιος σοφός. Αυτή είναι η προσωπική μου φιλοσοφία στα θέματα αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Καταλογίζετε δηλαδή πρόθεση σε όλους αυτούς

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Εγώ επιρρίπτω την ευθύνη περισσότερο στους διοικητικούς παρά στους πολιτικούς. Διότι οι πολιτικοί βασίζονται στις εισηγήσεις και ακούν την γνώμη των διοικητικών πριν λάβουν την μία ή την άλλη θέση. Συμβαίνει συνεπώς, όπως είπε ο κύριος Παπαγιαννάκης, και είναι γνωστό αυτό, ότι οι νυν κρατούντες, το 1992 έλεγαν ότι το έργο ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Οι διοικητικοί, κύριε μάρτυς, τι επιδιώκουν; Να ωφελήσουν τους Θεσσαλούς και να βλάψουν τους Αιτωλοακαρνανές; Γιατί δεν βρέθηκαν οι διοικητικοί ή οι τεχνικοί που θα κατορθώσουν να αποτρέψουν τους πολιτικούς να λάβουν τις αποφάσεις που έλαβαν;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Επειδή το θέμα ήταν κατά κάποιο τρόπο ένα όραμα παλαιό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Όραμα λέτε και σεις.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Όραμα ήταν. Είχε όμως ειδικό βάρος γιατί όλοι οι παράγοντες τότε συναινούσαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η πραγματικότητα στήριζε τον μύθο, δηλαδή;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Τότε ίσχυε το εξής: Ούτε οι Θεσσαλοί είχαν τις γεωτρήσεις που έχουν σήμερα, ούτε είχαν σκεφθεί την δυνατότητα να κατασκευάσει η Πολιτεία μικρά φράγματα και ταμιευτήρες, όπως γίνεται σήμερα, για παράδειγμα στο Σμόκοβο. Οραματίστηκαν λοιπόν τότε οι τεχνικοί να φέρουν το νερό απευθείας από τον Αχελώο. Εκεί έτρεχε το πολύ νερό και η παροχή του ποταμού είναι συνεχής. Αντίθετα, τα ποταμάκια της Θεσσαλίας είναι ως επί το πλείστον εποχιακοί χείμαρροι. Σήμερα όμως τα δεδομένα αυτά έχουν αλλάξει. Η ίδια η Πολιτεία έρχεται και λέει ότι από τα εξακόσια της μικρής εκτροπής θα δώσω διακόσια πενήντα για άλλες χρήσεις. Δεν θα το έλεγε όμως προ δεκαετίας. Σήμερα ο Πηνειός αντιμετωπίζει το πρόβλημα του αυξημένου ρυπαντικού φορτίου. Όλα τα λύματα διοχετεύονται στον Πηνειό. Η ρύπανση είναι φοβερή. Άρα λοιπόν τι ζητούν οι Θεσσαλοί; Λένε φέρτε μας εφτά κυδικά το δευτερόλεπτο τους θερινούς μήνες, γιατί σήμερα η παροχή του ποταμού το καλοκαίρι μηδενίζεται. Και εδώ τίθεται το ερώτημα τώρα. Αν χρειάζονται το νερό τους θερινούς μήνες, πού θα κάνουν την υπερετήσια αναρρύθμιση; Φθάνουν οι υπάρχουσες λεκάνες; Γι' αυτό σας λέω ότι το σχήμα της εκτροπής που επελέγη τότε και συνεχίζει σήμερα να ισχύει είναι αντιοικονομικό και τεχνικά λανθασμένο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τεχνικό - οικονομική μελέτη ή μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων αντιστοιχά με το μέγεθος, τον όγκο, τη λειτουργία, τις υποσχέσεις που έχουν δοθεί σχετικά, υπάρχει;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Δεν γνωρίζω το θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και τώρα μια τελευταία ερώτηση. Εσείς από την πλευρά της δικής σας ειδικότητας και με τις πληροφορίες που διαθέτετε πείτε μας σας παρακαλώ, τι επιμέρους ζημιές θα προκληθούν στο περιβάλλον, στα οικοσυστήματα,

στους υγροβιοτόπους, στην πολιτισμική μας κληρονομιά;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Σας είπα ότι μετά το 1993 έχω αποκοπεί από την πληροφόρηση. Αυτό όμως που γνωρίζω είναι ότι το σχήμα που προωθείται ταυτίζεται με το παλαιό. Υπάρχει όμως εναλλακτικό σχήμα που σήμερα θα έκανε το έργο οικονομικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η λεγόμενη μικρή εκτροπή;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Όχι. Αναφέρομαι στην εκτροπή από άλλη θέση. Δηλαδή αντί να γίνει από Συκιά, όπου ο ταμιευτήρας έχει μικρότερη χωρητικότητα να γίνει από την θέση Αυλάκι, προς τα κατάντη. Ο ταμιευτήρας στο Αυλάκι θα είχε μεγαλύτερη χωρητικότητα και καλύτερη αναρρύθμιση. Οι σχετικοί υπολογισμοί περιλαμβάνονται στην δεύτερη μελέτη που σας ανέφερα. Η πρώτη, σας υπενθυμίζω, ήταν ενεργειακή και η δεύτερη οικονομική. Αυτό που προκύπτει είναι ότι, αν πραγματοποιηθεί η προγραμματιζόμενη ήπια εκτροπή, θα έχουμε απώλειες 229 γιγαβατώρες ανά έτος ενώ αν γίνει η εκτροπή από το Αυλάκι όχι μόνο δεν έχουμε απώλειες, αλλά έχουμε κέρδος εξήντα οκτώ γιγαβατώρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι ανάγκες θα καλυφθούν εάν γίνει η ήπια εκτροπή;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Σας είπα ότι τριακόσια πενήντα εκατομμύρια κυβικά θα πάνε στις αρδεύσεις και τα υπόλοιπα σε άλλες χρήσεις. Αυτό λέει και η απόφαση του ΥΒΕΤ το 95.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η επιβάρυνση των κατοίκων με την τιμή του νερού θα είναι μεγάλη;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Νομίζετε ότι θα δεχθεί ποτέ ο αγρότης να πληρώσει νερό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Όχι.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Η τιμή όμως του νερού δεν είναι θέμα της Δ.Ε.Η. Η Δ.Ε.Η. υπολογίζει το κόστος ενέργειας και τις παραγόμενες κιλοβατώρες. Αλλά μέχρι σήμερα, η Δ.Ε.Η., σύμφωνα με τις αποφάσεις των συναρμοδίων υπουργείων, πρέπει να αποζημιώνεται για το νερό που παρέχει στους αγρότες, επειδή είναι αυτή που έχει κατασκευάσει τα έργα. Ποτέ ωστόσο η Δ.Ε.Η. δεν έχει αποζημιωθεί. Άρα λοιπόν νομίζετε ότι θα δεχθεί να πληρώνει το νερό ο αγρότης, ο οποίος μέχρι σήμερα το παίρνει δωρεάν;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος κατήγορος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η επιλογή δημιουργίας του ταμιευτήρα της εκτροπής στο Αυλάκι, για την οποία μιλήσατε, τι έκταση καταλαμβάνει; Πόσο μεγάλο θα είναι το τμήμα του φυσικού περιβάλλοντος που θα καταληφθεί από το νερό σε σύγκριση με την άλλη επιλογή; Δεν θα είναι πολύ πιο μεγάλη η επιβάρυνση του περιβάλλοντος;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Ο ταμιευτήρας στην θέση Αυλάκι θα έχει μεγαλύτερο όγκο. Η χωρητικότητα του ταμιευτήρα θα είναι μεγαλύτερη γιατί η κοίτη του ποταμού, μετά από τη Συκιά, απλώνεται πολύ διότι ο Αχελώος εισέρχεται σε πεδιάδα. Άρα το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας που θα κατακλυσθεί ανήκει στην κοίτη του ποταμού και όχι στον ορεινό όγκο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κι αυτή είναι η λύση την οποία θα επιλέγατε εσείς.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Ναι. Την άποψή μας αυτήν την έχουμε κοινοποιήσει και στο υπουργείο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Για να καταλάβω πώς σκέπτεσθε, κύριε μάρτυς, επειδή είσα-
στε τεχνικός. Η λύση που προτείνετε θα κατέστρεφε σε μεγάλη έκταση την κοίτη
του ποταμού. Αυτή δεν είναι μια αρνητική επίπτωση από μόνη της; Πώς το
βλέπετε; Δεν σας ενοχλεί; Σας αφήνει αδιάφορο;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Όχι, καθόλου. Αλλά και τα άλλα έργα που ήδη γίνονται προ-
καλούν καταστροφή, υπό την δική σας έννοια. Εγώ θα έλεγα ότι προκαλούν δια-
φοροποίηση του περιβάλλοντος. Ή νομίζετε ότι η δημιουργία τεχνητών λιμνών
είναι πάντα αρνητική για το περιβάλλον και ουδέποτε θετική;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εσείς θα μας πείτε. Είναι θετική στην προκειμένη περίπτω-
ση;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Στην προκειμένη περίπτωση είναι θετική. Εάν ήταν τόσο αρνη-
τική γιατί να συνεχίζουν να κατασκευάζονται υδροηλεκτρικά φράγματα σε όλη την
Ευρώπη;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν χρειάζονται επιχειρήματα. Η κατάθεσή σας αρκεί.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Μην ξεχνάτε επίσης ότι για να παραγάγουμε ίση ποσότητα
ηλεκτρικής ενέργειας σε θερμοηλεκτρικές μονάδες δεν θα δημιουργούσαμε τον τα-
μειωτήρα αλλά θα εκπέμπαμε μεγάλες ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτή τη στιγμή κατά μήκος της κοίτης του Αχελώου υπάρ-
χουν τρεις υδροηλεκτρικές μονάδες...

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Κρεμαστά, Καστράκι, Στράτος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — ...οι οποίες παράγουν μια ορισμένη ποσότητα ηλεκτρικού ρεύ-
ματος. Αν αφαιρέσουμε όγκους νερού με την σχεδιαζόμενη εκτροπή, η παραγωγή
του ρεύματος στους υφιστάμενους σταθμούς θα μειωθεί. Πόση θα είναι η μείωση
αυτή;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Ναι μεν θα μειωθεί η παραγωγή ενέργειας στους υπάρχοντες
σταθμούς, αλλά θα πρέπει να συνυπολογισθεί η πρόσθετη ενέργεια που θα παρά-
γεται στους σταθμούς που πρόκειται να κατασκευασθούν. Και σας είπα ότι οι
απώλειες θα είναι 229 γιγαβατώρες ανά έτος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτό αν το μετατρέψουμε σε δραχμές πόσο μας δίνει;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Αν βάλετε μία τιμή που είναι εύλογη για το ρεύμα των είκοσι
δραχμών ανά κιλοβατώρα, οι απώλειες θα ανέλθουν σε περίπου πέντε δις δραχμές
ανά έτος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πέντε δις. Σ' αυτό το επίπεδο περίπου ανέρχεται ετησίως η
αξίωση της Δ.Ε.Η. έναντι της κυβερνήσεως από την ζημία που θα υποστεί;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Ζητάει αποζημίωση η Δ.Ε.Η., υπό την έννοια όμως ότι η
Δ.Ε.Η. έχει επενδύσει, προσέξτε, γιατί είναι το θέμα του επενδυτικού κόστους.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Θα φτάσουμε κι εκεί. Απαντήστε μου στο ερώτημα.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Αυτό θέλει. Αυτή τη ζημία που υφίσταται να την πάρει
πίσω.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Την ζημία της η Δ.Ε.Η. την υπολογίζει με βάση την εκτρο-
πή που σχεδιάζει η κυβέρνηση σε περίπου πέντε δις ετησίως.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Εγώ υπολογίζω την απώλεια σε κιλοβατώρες. Το τι τιμή θα
χρεώσει η Δ.Ε.Η., αυτό είναι θέμα άλλου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Είναι ακριβές ότι περίπου πέντε δις ετησίως θα

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Εξαρτάται. Με μια μέση τιμή 20 δραχμές ανά κιλοβατώρα είναι πέντε δις.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εσείς τι θέση είχατε ακριβώς στη Δ.Ε.Η.;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Διευθυντής των υδροηλεκτρικών έργων.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και είσαστε μέχρι το 1993, μέχρι την αλλαγή της κυβερνήσεως ενδεχομένως;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Όχι, τρεις ή τέσσερις μήνες πριν την αλλαγή της κυβερνήσεως.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πάντως υπό αγαθές σχέσεις και ειρηνικούς όρους.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Η τότε διοίκηση έκρινε ότι πρέπει να αντικατασταθώ και δεν υπήρξαν αντεγκλήσεις εκ μέρους μου. Το βασικό όμως θέμα, όπως μου είπαν άτυπα, ήταν η εκτροπή του Αχελώου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Γιατί, είσαστε αντίθετος;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Ποτέ δεν είμαι αντίθετος, υπέρ ή κατά. Προσπαθώ πάντοτε να βρω την βέλτιστη λύση στο πλαίσιο των συνθηκών και των αναγκών που υπάρχουν. Ανέφερα ότι κατά την γνώμη μου, καλύτερα θα ήταν να γίνει η εκτροπή από το Αυλάκι. Συμμετείχα στη σύνταξη της μελέτης των οικονομικών επιπτώσεων για τη Δ.Ε.Η. και της ενεργειακής μελέτης. Εξέφρασα την δική μου θέση ως τεχνική άποψη, υπό την κρίση πάντοτε των άλλων τεχνικών. Όχι ως θέσφατο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εκτιμάτε ότι αυτή ήταν η αιτία για την οποία σας αντικατέστησαν;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Μου το είπαν κι άλλοι, πάντα άτυπα φυσικά.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Προσωπικά ο Γεώργιος Μπιδιμίρης τότε ...

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Δεν είχε καμιά συμμετοχή. Ήταν ο κύριος Παναγιωτόπουλος τότε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εσείς δεν είχατε δηλαδή προϊστάμενο τον κ. Μπιδιμίρη;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Τον είχα προηγουμένως. Προ των εκλογών του '89.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εγώ προσπαθώ να καταλάβω, αν μπορείτε να μας δώσετε πληροφορίες, για τις πιθανές ευθύνες του Γεωργίου Μπιδιμίρη στην διάρκεια που αυτός ήταν στην θέση την οποία έχει και σήμερα. Δηλαδή διευθύνων σύμβουλος της Δ.Ε.Η.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Όχι. Δεν έχω.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μήπως έχετε να μας δώσετε πληροφορίες για τους κ.κ. Εμφιετζόγλου, Μαυροσκώτη ή Τριανταφύλλου, οι οποίοι ήταν ...

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Αυτοί ξέρω ότι ήταν οι εργολάβοι, οι οποίοι εκτελούν τα έργα στη Μεσοχώρα. Τίποτα άλλο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ας λάβουμε ως δεδομένο ότι υπάρχει υποβάθμιση του περιβάλλοντος από τα έργα που γίνονται. Έχουν ευθύνη οι κατηγορούμενοι εργολάβοι; Έχουν περιθώρια να διαφοροποιηθούν από τις εντολές τις οποίες λαμβάνουν από την κυβέρνηση;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Επιτόπου υπάρχει επίβλεψη. Η επίβλεψη κρίνει σύμφωνα με τις οδηγίες που δίνει και είναι υπεύθυνη να τηρήσει και τους όρους και τις δεσμεύσεις. Αν οι εργολάβοι αυθαιρετήσουν, τότε βέβαια φέρουν την ευθύνη. Αλλά δεν νομίζω

ότι έχουν αυθαιρετήσει στην συγκεκριμένη υπόθεση, δηλ. ότι έχουν προβεί σε ενέργειες που δεν είχαν την έγκριση του επιβλέποντος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Λειτουργούν μέσα στα πλαίσια των εντολών του επιβλέποντος. Μπορείτε να αναφέρετε τυχόν ζημίες που έχουν ήδη γίνει στο περιβάλλον από τις ενέργειες αυτών των προσώπων, ανεξάρτητα από την προσωπική σας θέση, αν οι ζημίες ήταν αναγκαιές ή όχι;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Εγώ έχω γνώση των εργασιών μέχρι το 1993. Πώς εκτελέστηκαν οι εργασίες από το 1993 και μετά δεν τις ξέρω.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μέχρι το 1993.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Μέχρι το 1993, μπορώ να σας πω, ότι πράγματι υπήρξαν ζημίες στο περιβάλλον. Ανοικτές εκσκαφές για τη θεμελίωση του φράγματος, όπου βέβαια καταστρέφεται μέρος της χλωρίδας και της πανίδας, οι επιχωματώσεις που προκάλεσαν, προσωρινά βέβαια, ρύπανση του ποταμού.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τι είδους ρύπανση;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Όχι βέβαια ρύπανση με την έννοια της χημικής ρυπάνσεως ή της βιολογικής ρυπάνσεως, αλλά πάντως ρύπανση. Η Δ.Ε.Η. έχει άλλωστε αναλάβει ευθύνη να λάβει μέτρα για να επανορθώσει, όπως προβλέπεται στην Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και Επανορθωτικών Μέτρων για την Μεσοχώρα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πέραν αυτών των ζημιών που έχουν ήδη προκληθεί, είναι προφανές, ότι τα έργα τα οποία πρόκειται να εκτελεστούν θα προκαλέσουν περαιτέρω υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Είναι ακριβές αυτό;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Δεν θα χρησιμοποιούσα τον όρο υποβάθμιση. Θα προκληθούν ζημίες, αλλά αυτές θα επανορθωθούν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτές οι ζημίες που πρόκειται να προκληθούν, αν τις συγκρίνουμε με τις ήδη τετελεσμένες, τις θεωρείτε μικρότερες ζημίες ή σημαντικότερες;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Το φράγμα στην Μεσοχώρα έχει προκαλέσει τις σημαντικότερες επιπτώσεις, αλλά το έργο αυτό θαίνει προς την περάτωσή του.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συνεπώς το μεγάλο κακό έχει γίνει.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Έχει συντελεστεί. Αλλά τώρα πρέπει να ληφθούν τα μέτρα που έχουν προταθεί στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και να γίνουν οι επανορθώσεις που είναι αναγκαιές για να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις. Επιπτώσεις βέβαια υπάρχουν. Δεν υπάρχει μεγάλο έργο χωρίς επιπτώσεις.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ένα πράγμα, δεν κατάλαβα, όταν χρησιμοποιήσατε τον όρο όραμα. Μιλήσατε για το όραμα της εκτροπής. Αποδίδετε στον όρο όραμα θετική ή αρνητική σημασία;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Κρινόμενο το όραμα σε ποια εποχή;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εσείς θα μας πείτε. Την εποχή που είχατε και σεις αυτό το όραμα. Είπατε, νομίζω, ότι ήταν και δικό σας όραμα.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Όχι, δεν είπα ότι είχα ο ίδιος αυτό το όραμα. Το όραμα της εκτροπής του Αχελώου κυριάρχησε προ εικοσιπενταετίας.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και ήταν καλό αυτό το όραμα;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Με τα δεδομένα της εποχής, ναι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Με τα σημερινά κριτήρια, τώρα είσατε σοφότερος, πώς το βλέπετε;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Άλλαξαν τα κριτήρια, δεν είμαι σοφότερος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τα προσωπικά σας; Εσείς μέννατε σταθερός. Εξακολουθείτε να το βλέπετε θετικό το δράμα εκείνο.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Εγώ έμεινα σταθερός όσον αφορά την τεχνική μου άποψη. Δεν καταλάβατε τι λέω. Το δράμα εκείνο είχε διατυπωθεί με βάση τα δεδομένα της εποχής. Σήμερα θα δίναμε άλλες τεχνικές λύσεις. Η θέση όμως της Πολιτείας είναι να γίνει η εκτροπή. Δεν κρίνω την θέση της Πολιτείας αυτή τη στιγμή. Μιλώ, ως τεχνικός σύμβουλος της Πολιτείας, για την βέλτιστη λύση, με δεδομένη την απόφαση της Πολιτείας να γίνει η μικρή εκτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Καράκωστας.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς μία ερώτηση. Εμάς τους νομικούς μας απασχολεί πολλές φορές το πρόβλημα της συγκρούσεως δύο αγαθών.

Και εδώ φαίνεται ότι συγκρούονται δύο έννομα αγαθά σε όλα τα επίπεδα: Σε συνταγματικό επίπεδο και σε επίπεδο ποινικού και αστικού νόμου. Αφενός έχουμε την οικονομική ανάπτυξη και αφετέρου την προστασία του περιβάλλοντος. Εμείς συνήθως διδάσκουμε και εφαρμόζουμε την αρχή της πρακτικής αρμονίας των δύο αγαθών. Πιστεύετε ότι στην περίπτωση της εκτροπής του Αχελώου είναι εφαρμόσιμη αυτή η αρχή της πρακτικής αρμονίας;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Ασφαλώς, γι' αυτό προτείνω την εκτροπή από την θέση Αυλάκι. Διότι με την λύση αυτή ελαχιστοποιούνται οι δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σε ποιο βαθμό ελαχιστοποιούνται;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Σε βαθμό που μου επιτρέπει να πω ότι στο Δέλτα δεν θα υπάρξουν δυσμενείς επιπτώσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Στον ρου του Αχελώου όμως, τι επιπτώσεις θα έχει;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Πρώτον, ήδη ο ρους του Αχελώου διακόπτεται, όπως ξέρετε, από τεχνητές λίμνες. Δεύτερον, σήμερα, όποτε κατασκευάζουμε ένα φράγμα, αφήνουμε πάντοτε, σύμφωνα με την διεθνή και την ευρωπαϊκή πρακτική, την συνεχή παροχή που απαιτείται για την διατήρηση του περιβάλλοντος προς τα κατάντη του φράγματος. Άρα δεν υπάρχει θέμα κατά μήκος της διαδρομής του Αχελώου. Το μεγαλύτερο πρόβλημα αντιμετωπίζει ο υγρότοπος του Δέλτα. Και εκεί πρέπει να φθάνει επαρκής ποσότητα νερού και να ληφθούν όλα τα μέτρα ώστε να διατηρηθεί αυτός ο πράγματι θαυμάσιος υγρότοπος.

ΣΙΟΥΤΗ — Διευκρινιστικά, κύριε μάρτυς, νομίζω είπατε ότι όσοι από τους κατηγορουμένους διετέλεσαν προϊστάμενοι ή υπουργοί ήσαν θύματα του περιβάλλοντος τους.

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Ναι, πιστεύω ότι ήσαν θύματα.

ΣΙΟΥΤΗ — Των διοικητικών;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Των διοικητικών και των τεχνικών.

ΣΙΟΥΤΗ — Οι διοικητικοί και τεχνικοί είναι άοριστη έννοια. Ισχυρίζεστε ότι οι συγκεκριμένοι κατηγορούμενοι, οι οποίοι ήσαν ή είναι υπουργοί ή επικεφαλής υπηρεσιών που αποφασίζουν για το θέμα του Αχελώου, είναι τελείως αμέτοχοι και ανεύθυνοι που απλώς δεν γνωρίζουν και δέχονται οτιδήποτε τους προτείνει το περιβάλλον τους;

ΚΟΛΩΝΙΑΣ — Όχι, δεν μπορώ να πω αυτό ότι είναι αμέτοχοι, αλλοίμονο. Δεν είναι και τόσο αφελείς. Αλλά επειδή έχω συμμετάσχει σε πολλές συζητήσεις διαπίστωσα ότι πολλές φορές οι συναρμόδιοι εκφράζουν αντικρουόμενες θέσεις.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, ΚΑΘΗΓΗΤΗ Ε.Μ.Π., ΠΡΩΗΝ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΤΗΣ Δ.Ε.Η.

Η εκτροπή διορθώνει την φύση. Οι ταμειυτήρες αναβαθμίζουν το περιβάλλον. Η εύκολη λύση της εκτροπής. Η δύσκολη λύση: να αξιοποιηθούν οι υδατικοί πόροι της Θεσσαλίας. Η εκτροπή ζημιώνει την Δ.Ε.Η. Η Κ.Α.Π. φρενάρει τις αρδεύσεις. Τα στραγγιστικά θα αρδεύσουν την Θεσσαλία. Οι πλημμύρες έρχονται. Οι υπεύθυνοι τρέμουν για την θέση τους. Ποιον δεσμεύουν οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας; Τα οφέλη της εκτροπής δεν αποδείχθηκαν. Η τελική ευθύνη χάνεται. Οι κυβερνήσεις λαμβάνουν τις εισηγήσεις που επιθυμούν. Η εκτροπή είναι δύσκολο να σταματήσει. Ο επανασχεδιασμός που δεν έγινε. Τα πλεονεκτήματα του Αυλακίου. Ουδείς μιλάει πια για αρδεύσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Θεμιστοκλής Ξανθόπουλος, παρακαλώ. Είστε καθηγητής του Ε.Μ.Π. Διατελέσατε γενικός διευθυντής της Δ.Ε.Η.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Μέχρι τον Απρίλιο του 1993.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπάρχει λοιπόν η μία πλευρά που λέει ότι το έργο της εκτροπής θα είναι σωτήριο. Υπάρχει μια άλλη πλευρά που αντιλέγει και ισχυρίζεται ότι αυτό το έργο όχι μόνο δεν είναι επωφελές, αλλά θα είναι καταστροφικό για το περιβάλλον και τα οικοσυστήματα και ότι, επιπροσθέτως, θα είναι χρηματοβόρο. Δώστε μας, παρακαλώ, την δική σας επιστημονική γνώμη γύρω από αυτά που ακούγονται και γράφονται σχετικά εδώ και χρόνια τώρα.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Κύριε πρόεδρε, ακριβώς για να ενημερώσω και σας και το ακροατήριο επί του σημαντικού προβλήματος που μας απασχολεί, επιτρέψτε μου να επισημάνω τα εξής:

Πρώτον στην Ελλάδα υπάρχει μία ιδιομορφία, που παρατηρείται και σε άλλα μέρη του κόσμου. Ενώ η Δυτική Ελλάδα έχει πολλά νερά, η Ανατολική έχει πολύ λιγότερα - μόλις το ένα τέταρτο των νερών της Δυτικής. Συνεπώς, κατ' αρχήν, είναι λογική η εκτροπή μέρους των νερών της Δυτικής Ελλάδας προς την Ανατολική για την δικαιότερη διαχείριση των υδατικών πόρων. Δηλαδή, ως αρχή, η εκτροπή του Αχελώου είναι μια εκδοχή που θα εξέταζε σοβαρά κάθε υπεύθυνος για την διαχείριση των υδατικών πόρων σε πανελλήνια κλίμακα. Συνεπώς η ιδέα της εκτροπής όταν ξεκίνησε εδώ και πολλά χρόνια δεν ήταν μια κατ' αρχήν απορριπτέα ιδέα. Δεύτερον, αποτελεί κοινό τόπο, τον οποίο συμμερίζονται και πολλοί από τους ειδικούς που ασχολούνται με το περιβάλλον, ότι σε περιοχές όπως η Ελλάδα, με μάλλον ξηρό κλίμα, δηλαδή με βροχοπτώσεις κάτω του μέσου παγκόσμιου όρου, οι τεχνητές λίμνες που επιτρέπουν την συγκέντρωση των χειμερινών υδάτων για να χρησιμοποιηθούν άλλες εποχές του έτους, έχουν θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Διότι ναι μεν προκαλούνται καταστροφές κατά τη φάση της

κατασκευής του ταμειυτήρα, στην συνέχεια όμως τα αποτελέσματα είναι θετικά.

Σε διάφορα μέρη του κόσμου και ειδικότερα στη Γαλλία, την οποία γνωρίζω από την εποχή των εκεί σπουδών μου, όπου κατασκευάστηκε φράγμα και τεχνητή λίμνη, το περιβάλλον και η ζωή αναβαθμίστηκαν θεαματικά και δημιουργήθηκαν τουριστικά κέντρα.

Συνεπώς, θα μπορούσε να πει κανείς ότι ορθώς ξεκίνησε η ελληνική κυβέρνηση τη σκέψη για εκτροπή του Αχελώου, με όποια φράγματα έπρεπε να γίνουν απ' τη μία ή την άλλη μεριά. Αυτό είναι το συμπέρασμα.

Υπάρχει όμως και ένα τρίτο σημαντικό θέμα: Αυτό το μεγάλο και χρηματοβόρο έργο είναι πράγματι ωφέλιμο για τις ειδικές συνθήκες της ελληνικής οικονομίας; Αυτό είναι το μεγάλο ερώτημα. Εδώ λοιπόν πρέπει να ομολογήσουμε και αυτό δεν είναι μόνον η προσωπική μου άποψη, ότι ακολουθήθηκε δυστυχώς η αρχή της ήσσανος προσπάθειας. Δηλαδή δεν έγινε η σε βάθος εκείνη απαραίτητη μελέτη που θα τεκμηρίωνε το ωφέλιμο ή το μη ωφέλιμο του έργου. Ξεκίνησε μια μελέτη με κάποιες παραδοχές, στο δρόμο άλλαξαν, η μελέτη παρέμεινε και δεν αναθεωρήθηκε εκ βάθους ως όφειλε. Συνεπώς δεν μπορώ να πω σήμερα πως έχω πεισθεί ότι το όλο έργο αυτό είναι ωφέλιμο σε επίπεδο εθνικής οικονομίας. Αν μου επιτρέψετε, θα σας εξηγήσω τους λόγους για τους οποίους θα έπρεπε να επανεξετασθεί σοβαρά και όχι πρόχειρα η ωφελιμότητα του έργου.

Ο κύριος λόγος είναι ότι δεν εξαντλήθηκαν επαρκώς οι δυνατότητες να αξιοποιηθούν οι τοπικοί πόροι της Θεσσαλίας. Υπάρχουν νερά και στη Θεσσαλία, πολύ λιγότερα από τη Δυτική Ελλάδα, αλλά υπάρχουν. Έπρεπε συνεπώς να εξαντληθούν πρώτα οι δυνατότητες να αξιοποιηθούν τα νερά αυτά. Αυτό δεν έγινε. Δηλαδή δεν εξετάστηκαν εις βάθος οι δυνατότητες για την αυτοδύναμη ανάπτυξη της υδατικής οικονομίας στη Θεσσαλία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο παράγοντες της Θεσσαλίας, τεχνικοί, επιστήμονες, φορείς, υποστηρίζουν ότι πλέον οι υδατικοί πόροι της Θεσσαλίας τείνουν να εξαντληθούν. Διότι έχει γίνει τέτοια χρησιμοποίηση ώστε αν δεν γίνει η εκτροπή ή αν δεν ενισχυθεί το υδατικό ισοζύγιο, τότε θα έχουμε έλλειψη νερού.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Θα σας απαντήσω σ' αυτό. Οι Θεσσαλοί ορθώς υποστηρίζουν ότι τα υπόγεια νερά εξαντλούνται με επιταχυνόμενο ρυθμό, λόγω των υπεραντλήσεων. Αυτό όμως είναι η, αν θέλετε, εύκολη θεώρηση του θέματος. Γιατί η Θεσσαλία διαθέτει μεγάλες ποσότητες επιφανειακών νερών που χύνονται κατευθείαν στη θάλασσα. Τα νερά αυτά θα ήταν κάλλιστα δυνατόν να συγκρατηθούν με μια σειρά φραγμάτων, ώστε να χρησιμοποιηθούν για τον εμπλουτισμό των υπογείων νερών και για διάφορες άλλες χρήσεις για τις οποίες σήμερα πράγματι δεν επαρκεί το νερό. Συνεπώς διαμαρτύρονται για τα υπόγεια νερά χωρίς να αξιοποιούν τα επιφανειακά. Αυτή είναι η πραγματικότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γιατί, δεν είναι σε θέση να τα αξιοποιήσουν;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Βεβαίως είναι σε θέση, αλλά αυτή είναι η δύσκολη λύση. Είναι πιο εύκολο να πάρεις νερό έτοιμο από ένα μεγάλο ποτάμι από την άλλη πλευρά και να το φέρεις χωρίς κανένα κόπο και χωρίς δύσκολα έργα στα δικά σου ποτάμια. Η εκτροπή του Αχελώου, το επαναλαμβάνω, είναι η εύκολη και ενδεχομένως, η οικονομικότερη λύση. Οι Θεσσαλοί επιλέγουν την εύκολη λύση, η οποία

είναι και δώρο για την περιοχή τους. Και εγώ αν ήμουν Θεσσαλός το ίδιο ακριβώς θα έκανα. Θα έκλεινα τα αφτιά μου σε κάθε άλλη δυνατότητα και θα έλεγα ότι θέλω την εκτροπή. Διότι όταν παίρνεις ένα τέτοιο θείο δώρο, όπως είναι το νερό σήμερα, από μια άλλη περιοχή, πώς να μην είσαι ευχαριστημένος; Έχεις και τα δικά σου νερά αναξιοποίητα, έχεις και το πρόσθετο νερό που σου παρέχεται.

Ας εξετάσουμε όμως ένα προς ένα τα επιμέρους ζητήματα.

Πρώτον, οι τοπικοί πόροι όπως είπα, δεν έχουν επαρκώς αξιοποιηθεί.

Δεύτερον οι ανάγκες σε νερό, όπως ασφαλώς γνωρίζετε κύριε πρόεδρε, είναι κυρίως οι αρδευτικές. Οι υδρεύσεις και οι διομηχανικές χρήσεις απαιτούν σχετικά λίγο νερό. Και η Θεσσαλία έχει πράγματι μεγάλες εκτάσεις για άρδευση. Το πλαίσιο όμως της γενικότερης ευρωπαϊκής οικονομίας, στην οποία η Ελλάδα καλώς ή κακώς είναι ενταγμένη, θέτει περιορισμούς στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων. Άρα, στον ελληνικό χώρο δεν προσφέρεται η δυνατότητα να αξιοποιηθούν νέα εδάφη με επέκταση των αρδεύσεων. Με άλλα λόγια δεν υπάρχει το οικονομικό κίνητρο για την άρδευση μερικών ακόμη εκατομμυρίων στρεμμάτων. Εξού και από την πρόταση της εκτροπής αφαιρέθηκαν τα αρδευτικά έργα, διότι δεν επρόκειτο να ενισχυθούν χρηματοδοτικά από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Συνεπώς το ερώτημα είναι, θέλουμε πράγματι να αρδεύσουμε άλλα τρία εκατομμύρια στρέμματα; Ή μήπως δεν θέλουμε; Αυτό σκοπίμως και αιδημόνως αποσιωπάται μέχρι στιγμής. Τρίτον, η εκτροπή θα έχει αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις. Όλοι γνωρίζουμε ότι η Ελλάδα εδώ και περίπου σαράντα χρόνια προωθεί την αξιοποίηση των νερών του Αχελώου κατά μήκος της φυσικής του ροής με την κατασκευή μιας σειράς πολυδάπανων φραγμάτων, η λειτουργία των οποίων απαιτεί μία ορισμένη ποσότητα νερού. Είναι συνεπώς προφανές ότι αν αφαιρεθεί μέρος της ποσότητας αυτής για να μεταφερθεί αλλού, θα μειωθεί η αξία του επενδεδυμένου κεφαλαίου. Αναφέρομαι στα φράγματα που ήδη υπάρχουν στον Αχελώο, στις θέσεις Καστράκι, Στράτος και Κρεμαστά. Συνεπώς, χωρίς αμφιβολία, η Δ.Ε.Η. θα ζημιωθεί από την εκτροπή. Για τον λόγο αυτό, όταν είχα την τιμή να είμαι γενικός διευθυντής της επιχείρησης, ανέφερα εγγράφως στον τότε υπουργό ότι η ζημία της Δ.Ε.Η. θα ήταν μεγάλη. Την είχα μάλιστα κοστολογήσει τότε με τη βοήθεια του αρμόδιου διευθυντή κ. Κολώνια. Αυτό προκάλεσε θόρυβο στις εφημερίδες. Αλλά δεν είχα πει παρά μόνο την αλήθεια. Είπα ότι θα υπάρξει πράγματι μεγάλη ζημία, η οποία κακώς αποσιωπάται. Αντιθέτως, πρέπει να γίνει γνωστό ότι στον Αχελώο έχουν επενδυθεί ορισμένα χρήματα, μέρος των οποίων θα χαθεί, αν γίνει η εκτροπή. Το επιχείρημα ότι το νερό που θα εκτραπεί θα αξιοποιηθεί ενεργειακά στην άλλη πλευρά δεν είναι πειστικό. Είναι πράγματι παράλογο να κατασκευασθούν νέες μονάδες για την αξιοποίηση του νερού της εκτροπής, με μειωμένη μάλιστα ενεργειακή απόδοση, όταν το νερό αυτό αξιοποιείται σήμερα πολύ καλύτερα. Είναι μια αδικαιολόγητη δαπάνη. Διότι στην θεσσαλική πλευρά δεν υπάρχουν καλές θέσεις για την κατασκευή φραγμάτων με την ελάχιστη δυνατή περιβαλλοντική επίδραση και την μέγιστη δυνατή αξιοποίηση του νερού. Σε αντίθεση με τον Αχελώο που είναι ιδεώδης για ενεργειακή αξιοποίηση, ο Πηνειός δεν προσφέρεται. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Συνεπώς, και εδώ θα υπάρξει ζημία.

Τα τελικά οφέλη, απ' όσο γνωρίζω σήμερα κανείς δεν μπορεί να τα αποτιμήσει

επακριβώς ώστε να πείσει κάποιον όπως π.χ. εμένα, ότι υπάρχει όφελος από την εκτροπή. Όφελος το οποίο μεταφράζεται σε χρήματα σε τελευταία ανάλυση.

Αρα, τόσο οι προηγούμενες κυβερνήσεις, όσο και η παρούσα οδηγούνται σε μία λύση η οποία ασφαλώς εξυπηρετεί πολιτικές σκοπιμότητες. Είναι βέβαια σεβαστό να θέλουν να ικανοποιήσουν την επιθυμία των Θεσσαλών. Από τεχνική και οικονομική σκοπιά όμως η λύση αυτή δεν είναι κατά τη γνώμη μου θεμελιωμένη. Δηλαδή πράγματι, κατά τα τελευταία δεκαπέντε ως είκοσι χρόνια, κινητήριος δύναμη για την εκτροπή του Αχελώου στη Θεσσαλία είναι αποκλειστικά η πολιτική βούληση.

Υπάρχουν ακόμη και ορισμένες δευτερεύουσες επιπτώσεις από την εκτροπή που συνδέονται με άλλες σημαντικές πτυχές του έργου. Μία τέτοιου είδους πτυχή είναι η έλλειψη αρδευτικού δικτύου στην Θεσσαλία, ικανού να εξασφαλίσει την διανομή του νερού που θα εκτραπεί στους αγρότες. Η προβλεπόμενη διοχέτευση του νερού της εκτροπής στις στραγγιστικές τάφρους και η χρησιμοποίησή τους για την άρδευση των καλλιεργειών, ακούγεται ως έξυπνη λύση. Έχει όμως δύο κακές πλευρές.

Πρώτον, οι στραγγιστικές τάφροι δεν είναι κατάλληλες για αρδεύσεις. Η χρησιμοποίησή τους είναι μία υποκατάστατη λύση από τις χειρότερες, που συνεπάγεται μεγάλη σπατάλη νερού.

Δεύτερον, αν ό μη γένοιτο, συμβεί μια πλημμύρα τον χειμώνα και οι στραγγιστικές τάφροι είναι γεμάτες νερό, υπάρχει κίνδυνος να έχουμε μεγάλη καταστροφή, με ανυπολόγιστες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Θα μπορούσε να γίνει η εκτροπή από άλλη θέση, έτσι ώστε το ισοζύγιο ωφελειών και ζημιών να είναι θετικό, όπως ανέφερε ένας άλλος μάρτυς;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Κύριε πρόεδρε, εδώ δυστυχώς με αναγκάζετε να αναφερθώ σε πολυετή μου εμπειρία που δεν είναι πάντα ευχάριστο να λέγεται.

Πράγματι, η εκτροπή από την θέση Αυλάκι είναι και περιβαλλοντικά πιο δόκιμη και οικονομικά πιο συμφέρουσα για σχεδόν προφανείς λόγους, τους οποίους εξέθεσε ο προηγούμενος μάρτυς. Αυτή η λύση προτάθηκε, πράγματι, κατ' επανάληψιν στους εκάστοτε κρατούντες αλλά και εδώ επελέγη ο εύκολος δρόμος. Προς λύπην μου το λέω, γιατί και εγώ την πρότεινα, αλλά δεν ακούστηκα. Κάθε νέα λύση δημιουργεί νέες σκοτούρες. Εφόσον υπήρχε μια κατεστημένη λύση, η οποία προχωρούσε, δεν έγιναν οι απαιτούμενες προσπάθειες να αναθεωρηθεί ο συνολικός σχεδιασμός του έργου. Είναι πράγματι κρίμα, γιατί αν πρέπει τελικώς να γίνει η εκτροπή, τουλάχιστον ας γίνει σωστά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τελικά ποίων τις εισηγήσεις ακούν οι αρμόδιοι και επιλέγουν τον εύκολο δρόμο; Και επειδή ζητούμε και τις ευθύνες συγκεκριμένων προσώπων, θα λέγατε ότι οι κυβερνήσεις μας είναι «κυβερνήσεις Θεσσαλών»;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Ασφαλώς όχι. Ας σταθούμε όμως στο πρώτο ερώτημα. Δεν υπάρχει δυστυχώς ο χρόνος και η ψυχραιμία των εκάστοτε κυβερνώντων να ακούσουν και να επιλέξουν τις ορθότερες λύσεις, οι οποίες όμως είναι δυσκολότερο να υλοποιηθούν. Αυτό είναι ένα ενδημικό φαινόμενο στη χώρα μας. Είναι κάτι το οποίο, κατά τη γνώμη μου, ως βαθύτερο αίτιο έχει, την έλλειψη σεβασμού προς μια σταθερή και πολιτικά ανεξάρτητη δημόσια διοίκηση. Μια διοίκηση, στην οποία

αλλάζουν όλοι όταν αλλάζει ο υπουργός, τι σεβασμό θέλετε να εμπνεύσει; Αυτό που κάνει είναι να προσπαθεί ευκαιριακά να ξεπερνά τα προβλήματα και να κάνει κάποιο έργο για να ακουστεί στην τοπική κοινωνία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δηλαδή τι καταλογίζετε σε αυτούς που λαμβάνουν τις αποφάσεις ; Ότι επιλέγουν με πολιτικά κριτήρια τις εύκολες λύσεις που οδηγούν σε αποτελέσματα κατώτερα των προσδοκιών; Είναι οι ευθύνες τους πολιτικές ή υπάρχει παράβαση κανόνων δικαίου;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Πρόκειται για καταστάσεις ενδημικές σε μια χώρα, η οποία δεν απέκτησε μέχρι σήμερα, όπως είπα, μια απ' όλους σεβαστή δημόσια διοίκηση. Δηλαδή, δεν μπορεί να πει κανείς ότι φταίει ο άλφα ή ο βήτα υπουργός. Απλώς ακολουθεί την παράδοση των προηγούμενων. Ούτε ότι φταίει ο άλφα ή βήτα υπεύθυνος, όταν ξέρει ότι κάποια στιγμή θα αντικατασταθεί, χωρίς να ξέρει για ποιον λόγο τον πετάξαν. Νομίζω ότι φταίει η γενικότερη κακοδαιμονία που επικρατεί και που οφείλεται στην έλλειψη παράδοσης στην δημόσια διοίκηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Ξανθόπουλε, το Συμβούλιο Επικρατείας διέταξε την διακοπή των εργασιών για την υλοποίηση του έργου γιατί δεν υπάρχει συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Οι εργασίες συνεχίστηκαν ή συνεχίζονται ακόμη, όπως κατέθεσαν άλλοι μάρτυρες. Πώς εκτιμάτε τη συμπεριφορά των αρμοδίων που είναι υπεύθυνοι για τις επιλογές και τις αποφάσεις;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Το Συμβούλιο της Επικρατείας, πράγματι, ανέστειλε ορισμένες διαδικασίες. Οι αποφάσεις όμως του Συμβουλίου της Επικρατείας έχουν ασθενές σημείο, όχι δικό τους αλλά του συστήματος: Η εφαρμογή τους αναστέλλεται, αν αλλάξει ο νόμος ή αν υπάρξουν άλλες αλλαγές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Στην συγκεκριμένη περίπτωση όμως τίποτε δεν άλλαξε.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν το γνωρίζω. Σκέπτομαι ότι κάτι θα άλλαξε πάλι το οποίο θα επέτρεψε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Καλά, εκδίδονται διαφορετικές υπουργικές αποφάσεις, δημιουργούνται προσχηματικές συνθήκες.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Κάπως έτσι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, βοηθήστε με αν θέλετε να παρακολουθήσω τη σκέψη σας. Απαριθμήσατε πέντε οφέλη, τα οποία θα προέκυπταν αν επραγματοποιείτο η εκτροπή του Αχελώου προς τον Θεσσαλικό Κάμπο. Είναι ακριβές αυτό;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Όχι ακριβώς, δεν είπα τέτοιο πράγμα. Είπα ότι η εκτροπή έπρεπε να στηριχθεί σε πέντε αποδεδειγμένα οφέλη, τα οποία όμως δεν αποδείχτηκαν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τα οφέλη αυτά δεν αποδείχτηκαν;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Όχι δεν αποδείχτηκαν. Συγκεκριμένα, έπρεπε να ποσοτικοποιηθούν πέντε παράμετροι που θα επέτρεπαν να τεκμηριωθεί η ωφελιμότητα του έργου. Οι παράμετροι αυτές δεν ποσοτικοποιήθηκαν με ακρίβεια κατά την άποψή μου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συνεπώς η σκοπιμότης μιας τεχνικο - οικονομικής μελέτης θα ήταν να διασαφηνίσει αυτά τα πέντε σημεία τα οποία αναφέρατε.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Ναι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτό προφανώς δεν έγινε και συνεπώς δεν είσατε σε θέση να

λάβετε ξεκάθαρη θέση απέναντι στο πρόβλημα και να πείτε ότι είσαστε υπέρ ή κατά της εκτροπής.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Επειδή δεν γνωρίζω το περιεχόμενο των μελετών, θα έλεγα ότι απλώς διαισθάνομαι πως το έργο της εκτροπής του Αχελώου δεν είναι τεκμηριωμένο με αντικειμενικά κριτήρια από πλευράς κόστους και οφέλους.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συνεπώς δεν μπορείτε να πάρετε θέση στο ερώτημα. Τώρα, πέραν του μείζονος ερωτήματος της ωφελιμότητας που θέσατε, υπάρχουν και άλλα ελάσσονα ερωτήματα, τα οποία σχετίζονται με τη νομιμότητα. Και αυτά μας ενδιαφέρουν ιδιαίτερα σε αυτή την διαδικασία. Πρώτον, έχουμε κατά την κρίση σας υπέρβαση των καθηκόντων των προσώπων που ασχολήθηκαν με αυτό το θέμα; Δεύτερον, έχει προκληθεί ή πρόκειται να προκληθεί υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και ζημία ιστορικών μνημείων;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Σ' αυτά έδωσα κάποια απάντηση στην αρχή, αλλά θα σας θυμίσω το πρώτο που αφορά το θέμα των καθηκόντων.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Την υπέρβαση καθήκοντος.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Δυστυχώς σε τέτοια θέματα μείζονος σημασίας, στα οποία εμπλέκονται πολλοί φορείς, όπως είπα και προηγουμένως, υπάρχει μια αλληλουχία εισηγήσεων προς την εκάστοτε κυβέρνηση ή διοίκηση μέσα από την οποία χάνεται και η τελική ευθύνη. Τι νόημα έχει να πει κανείς ότι έκανε λάθος ο μηχανικός 6' κατηγορίας που συνέταξε το πρώτο σχέδιο μελέτης σκοπιμότητας;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η κορυφή;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Η κορυφή τελικώς λαμβάνει την εισήγηση που επιθυμούσε να λάβει. Συνεπώς, αισθάνεται καλυμμένη και έτοιμη να προχωρήσει στην υλοποίηση. Λυπάμαι που το λέω, αλλά έτσι γίνεται κατά κανόνα στην Ελλάδα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Ξανθόπουλε, αν ήσασταν δικαστής θα αθωνάνατε τους κατηγορουμένους;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν είμαι νομικός και συνεπώς θα δώσω μιαν επιπόλαιη απάντηση και ζητώ συγγνώμη γι' αυτό: Πιστεύω ότι δεν θα έβρισκα ουσιώδη επιβαρυντικά στοιχεία ώστε να τους καταδικάσω. Αλλά η συνείδησή μου μου λέει, και αυτό έχει σημασία για μένα που δεν είμαι νομικός...

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μα μόνο στη συνείδησή σας απευθυνόμαστε.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — ... η συνείδησή μου λοιπόν λέει ότι δεν έκαναν καλά τη δουλειά τους όλοι. Όχι οι τελευταίοι ή οι πρώτοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχουν κοινωνική ευθύνη;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Ακριβώς, γιατί δεν έγινε δηλαδή καλά η ολοκληρωμένη και επικαιροποιημένη οικονομική αξιολόγηση.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Γιατί; Εξ αμελείας ή δεν θέλησαν να την κάνουν καλά;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Λόγω επιπολαιότητας, θα έλεγα. Επέλεξαν μία λύση και δεν ήθελαν να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στον δρόμο τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Ξανθόπουλε, όλοι είναι επιπόλαιοι;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Όχι, δεν χρησιμοποιώ τον όρο επιπολαιότητα με την έννοια που έχει στον καθημερινό λόγο. Εννοώ την ροπή προς την εύκολη λύση.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εύκολη λύση, η οποία συνάδει με συμφέροντα;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν νομίζω. Πολιτικοί είναι κυρίως οι λόγοι που διέπουν τις

αποφάσεις των επάνω. Τώρα από κει και κάτω τι γίνεται κανείς δεν μπορεί να ξέρει.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πολιτικοί λόγοι σημαίνει πολιτικά συμφέροντα.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Όχι. Τόσο η παρούσα, όσο και οι προηγούμενες κυβερνήσεις θέλουν να εκτρέψουν τον Αχελώο στην Θεσσαλία. Το έχουν υποσχεθεί στους Θεσσαλούς εδώ και πολλά χρόνια. Πρόκειται πράγματι για ένα μεγάλο έργο, το οποίο ευχαριστεί πολλούς και δυσαρεστεί πολλούς άλλους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πολιτικά ή μικροπολιτικά;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Θα έλεγα πολιτικά με τη στενή έννοια.

PRIEUR — Εάν σταματούσαν τώρα τα έργα της εκτροπής που προορίζονται για την άρδευση θα υπήρχαν οφέλη για τον κάμπο της Θεσσαλίας;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν καταλαβαίνω την ερώτηση για τον απλό λόγο ότι αν σταματήσει τώρα το έργο της εκτροπής, μοιραία η Θεσσαλία θα στερηθεί το νερό το οποίο αναμένει και το οποίο θα της είναι οπωσδήποτε ωφέλιμο. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία επ' αυτού. Το ερώτημα είναι αν, σε εθνική κλίμακα, είναι ωφέλιμη αυτή η επιλογή. Η Θεσσαλία οπωσδήποτε θα ζημιωθεί αν σταματήσει η εκτροπή.

PRIEUR — Προφανώς, υπάρχουν ήδη αρδευτικά δίκτυα τα οποία ικανοποιούν τις ανάγκες της Θεσσαλίας.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμα. Είπα ότι δεν έχουν αξιοποιηθεί ακόμα οι υπάρχοντες επιφανειακοί υδατικοί πόροι της Θεσσαλίας. Αντιθέτως η ανάπτυξή τους έχει παραμεληθεί ενόψει της εκτροπής του Αχελώου που είναι η εύκολη λύση που ανέφερα προηγουμένως.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς, δεδομένου ότι το έργο αυτή τη στιγμή έχει προχωρήσει ως έναν βαθμό και με βάση τις αντιλήψεις σας περί σταθμίσεως συμφερόντων, αγαθών, οικονομικών ωφελημάτων και των ζημιών που θα προέκυπταν από την ολοκλήρωση της εκτροπής του Αχελώου, πιστεύετε ότι πρέπει να προχωρήσει ή να σταματήσει το έργο;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Μου κάνετε μια πολύ δύσκολη ερώτηση και θα επιχειρήσω να απαντήσω όσο μπορώ σαφέστερα. Το έργο έχει προχωρήσει πάρα πολύ και δεν είναι εύκολο να σταματήσει τώρα. Διότι υπάρχουν υπογεγραμμένες συμβάσεις, έχουν γίνει πολλές εργασίες κ.λπ. Συνεπώς, δύσκολα κανείς θα μπορούσε αυτή τη στιγμή να σταματήσει το έργο. Αλλά αυτό που θα μπορούσε να γίνει και δεν γίνεται, είναι ο ανασχεδιασμός του έτσι ώστε να μεγιστοποιηθούν τα όποια οφέλη και να ελαχιστοποιηθούν οι ζημιές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Είναι τεχνικά και οικονομικά εφικτός ο ανασχεδιασμός του έργου;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Ασφαλώς είναι εφικτός. Είναι δυνατόν να επιτευχθούν οφέλη πολύ μεγαλύτερα και ζημιές πολύ μικρότερες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μπορείτε να αναφερθείτε ενδεικτικώς;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Βεβαίως. Το φράγμα στο Αυλάκι ελαχιστοποιεί κατ' αρχήν τις ζημιές στην Αιτωλοακαρνανία. Ο ταμιευτήρας θα αποτελέσει μία μεγάλη αποθήκη νερού σε μια περιοχή στην οποία δεν καταστρέφονται διότοποι μεγάλης αξίας. Ο ταμιευτήρας στην θέση Αυλάκι θα επέτρεπε επίσης την με κατά πολύ καλύτερο

τρόπο ρύθμιση της παροχής του Αχελώου με αποτέλεσμα αφενός να ελαχιστοποιούνται οι επιπτώσεις στο Δέλτα του ποταμού και αφετέρου να απαιτείται η κατασκευή λιγότερων έργων στην πλευρά της Θεσσαλίας για την ρύθμιση του νερού της εκτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αν θα γίνει το έργο στο Αυλάκι θα καλυφθούν οι ανάγκες της Καρδίτσας;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Αναφέρεστε, αν κατάλαβα καλά, στο νερό που εκτρέπεται και διερωτάστε τι ανάγκες θα καλύψει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ερωτώ αν θα καλυφθούν οι αρδευτικές ανάγκες της Καρδίτσας.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Θα προσπαθήσω να σας δώσω μία εύληπτη απάντηση. Ας λάβουμε ως δεδομένο ότι και με τον ένα και με τον άλλο σχεδιασμό θα εκτραπούν εξακόσια εκατομμύρια κυβικά νερό τον χρόνο. Είναι προφανές ότι η έκταση που θα αρδευτεί με την μία ή με την άλλη λύση θα είναι η ίδια. Συνεπώς αν μόνον η Καρδίτσα καλύπτεται, θα καλυφθεί μόνο η Καρδίτσα και απ' την μία και απ' την άλλη λύση. Αλλά η μία λύση έχει βαρύτερο περιβαλλοντικό κόστος για την Αιτωλοακαρνανία και χειρότερη ρύθμιση για την Θεσσαλία με επιπλέον ενεργειακό κόστος, ενώ η άλλη λύση έχει μικρότερο περιβαλλοντικό κόστος και είναι καλύτερη από πλευράς ρυθμίσεως.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Κύριε μάρτυς, το δικαστήριό μας τελικά πρέπει να καταλήξει και στο θέμα των ευθυνών που εγώ δυστυχώς μέχρι στιγμής τις βλέπω να χάνονται κάπου μεταξύ πολιτικών προϊσταμένων και διοικητικών υφισταμένων. Με δεδομένη συνεπώς την θέση που αναπτύξατε προ ολίγου, σχετικά με το πάρα πολύ κακό προηγούμενο που υπάρχει και συνεχίζεται επί σειράν ετών στην Ελλάδα, όπου ο κάθε υπουργός - ή η κάθε κυβέρνηση - μαζεύει, σαν να επρόκειτο να μετακομίσει το σπίτι του, την οικοσκευή του και φεύγει και ο επόμενος φέρνει την δική του οικοσκευή, σε ποιον επιρρίπτετε την ευθύνη; Στον υπουργό που απευθύνεται στην διοίκηση για να του προσφέρει τις λύσεις που επιθυμεί να περάσει ή στους διοικητικούς που προσλαμβάνει για να περνούν τις λύσεις που του είναι αρεστές;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Σας είπα και προηγουμένως ότι δεν είμαι νομικός, αλλά αν ήμουν στην θέση σας, την πράγματι δύσκολη θέση του δικαστού, θα έλεγα ότι για ένα μείζον θέμα, όπως είναι η εκτροπή του Αχελώου, δεν είναι καθαρό ποιος φέρει την ευθύνη. Φταίει η κακή παράδοση της δημόσιας διοίκησης, η οποία διαχέει τις ευθύνες και επιλέγει την εκάστοτε εύκολη λύση, δεν την τεκμηριώνει καλά, δεν την υλοποιεί καλά κ.ο.κ.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς, είπατε ότι ενεργειακά δεν είναι αξιοποιήσιμος ο Πηνειός. Αλλά είναι αξιοποιήσιμος για αρδευτικούς σκοπούς;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Είπα ότι ο Πηνειός είναι ενεργειακά αξιοποιήσιμος αλλά λιγότερο αποδοτικός απ' ό,τι ο Αχελώος. Όσον αφορά την αρδευτική αξιοποίηση του Πηνειού, ουδείς μιλάει για αρδεύσεις αυτή τη στιγμή, γιατί δεν τολμάει να μιλήσει. Δεν πρέπει άλλωστε να ξεχνάμε ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν επιδοτεί την άρδευση νέων εκτάσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Οπότε αν γίνει το έργο για να ικανοποιηθούν οι αρδευτικές ανάγκες, οικονομικά πώς θα καλυφθεί;

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Είναι και το δικό μου ερώτημα, κύριε πρόεδρε. Αλλά, μολονότι δεν γνωρίζω τα πορίσματα των πρόσφατων μελετών, διαισθάνομαι ότι η απάντηση στο ερώτημα μάλλον δεν είναι ικανοποιητική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Βεβαίως, αφού λέγεται ότι το έργο θα γίνει για να αρδευτεί η Θεσσαλία.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε πρόεδρε, ας μου επιτραπεί να κάνω ένα μικρό σχόλιο σχετικά με τις καταθέσεις των δύο τελευταίων μαρτύρων. Θεωρώ ότι η γραμμή των δύο αυτών καταθέσεων αποτελεί την καλύτερη υπεράσπιση των κατηγορουμένων, διότι οι καταθέσεις αυτές λένε ότι τα πράγματα μπορούμε να τα δούμε τόσο από την μία πλευρά, όσο και από την άλλη. Ότι υπάρχει δηλ. διαφορά απόψεων και εκτιμήσεων. Είναι ακριβώς η γραμμή την οποία υποστηρίζουν οι κατηγορούμενοι, προσπαθώντας να αποσείσουν την ευθύνη τους, η οποία είναι βαρύτατη. Στην πραγματικότητα τα αδικήματα, τα οποία έχουν τελεστεί, είναι ξεκάθαρα και έχουν γίνει εκ δόλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το σχόλιο εξυπακούεται είναι σχόλιο του κατηγορού. Το δικαστήριο θα αξιολογήσει όλα τα στοιχεία. Κρατούμε ωστόσο τον πυρήνα του σχολίου. Υπάρχουν μαρτυρικές τεκμηριωμένες καταθέσεις που εξισορροπούν την απουσία των ιδίων των εγκαλουμένων στην αίθουσα αυτή. Επ' ουδενί λόγω αμφισβητείται το επιστημονικό ήθος και η υπευθυνότητα των μαρτύρων, οι οποίοι κατέθεσαν μέχρι τώρα.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ — Κύριε πρόεδρε, δεν συμφωνώ με τον κύριο κατήγορο διότι υπάρχουν ευθύνες όσον αφορά την λύση που τελικά προωθείται, η οποία δεν είναι η βέλτιστη και δεν θα έπρεπε να υλοποιηθεί. Οι ευθύνες υπάρχουν, έστω και αν δεν στοιχειοθετείται ποινικό αδίκημα.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΒΙΖΟΥ, ΒΙΟΛΟΓΟΥ

Η μελέτη των εβδομήντα οκτώ. Ο αφύσικος Αχελώος. Όλα έχουν ήδη συμβεί: Η Δ.Ε.Η. ρυθμίζει την παροχή. Η Αιτωλοακαρνανία εκτρέπει τον Αχελώο. Ο Αχελώος ποτίζει την Καρδίτσα. Ο Αχελώος έχει εκβολές. Ο Πηνειός έχει Δέλτα. Η ήπια εκτροπή είναι η ελάχιστη δυνατή. Οι υδροφορείς ταπεινώνονται, το έδαφος καθιζάνει. Τρίμηνο ή εννιάμηνο; Η απροσδιοριστία του χρόνου στην περίπτωση της συνθετικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Μη αντιστρέψιμες καταστροφές έχουν και αυτές ήδη γίνει. Ευθύνες για παραλήψεις για όλες τις κυβερνήσεις. Ούτε αρδευτικό, ούτε ενεργειακό. Το έργο της εκτροπής είναι πολλαπλών χρήσεων. Το μυστήριο της διατομής: Γιατί παραμένει η ίδια ενώ η παροχή μειώνεται; Ένα υδρολογικό παράδοξο: Η μικρότερη παροχή χρειάζεται μεγαλύτερη διατομή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Να προσέλθει να καταθέσει ο κύριος Βαβίζος. Είσθε περιβαλλοντολόγος μελετητής;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Δεν είμαι περιβαλλοντολόγος. Είμαι απλώς βιολόγος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Βαβίζο, ακούσαμε μόλις πριν από λίγο τις καταθέσεις των μαρτύρων που αναφέρθηκαν στην επιβάρυνση του περιβάλλοντος, στην έλλει-

ψη των τεχνικο - οικονομικών προϋποθέσεων, στην έλλειψη συνολικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην καταστροφή που μπορεί να επέλθει στο περιβάλλον, τους υδροτόπους, την πολιτιστική κληρονομιά. Ακούσαμε επίσης ότι το έργο είναι αντιοικονομικό και ότι η ωφέλεια, την οποία προσδοκά η Θεσσαλία, δεν αντισταθμίζει το κόστος. Ποια είναι η δική σας άποψη επ' αυτού;

BABIZOS — Προφανώς δεν έχω άποψη επί του συνόλου των θεμάτων. Έχοντας συμμετάσχει στην εκπόνηση της συνολικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το έργο της εκτροπής του Αχελώου, βάσει της οποίας εκδόθηκε κοινή υπουργική απόφαση για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων μπορώ να πω ότι η μελέτη εξέτασε διάφορες εναλλακτικές λύσεις για το έργο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πότε εκπονήθηκε;

BABIZOS — Εκπονήθηκε το 1995, άρχισε από το 1994 και περατώθηκε το 1995.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Με εντολή;

BABIZOS — Με εντολή του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Είσαστε μεταξύ των μελετητών; Ποιος άλλος ήταν;

BABIZOS — Εβδομήντα οκτώ άτομα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μετά λοιπόν την έκδοση των αποφάσεων του Συμβουλίου Επικρατείας ή ανεξαρτήτως από αυτές λάβατε εντολή ...

BABIZOS — Προκειμένου να συμμορφωθεί η διοίκηση προς την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η μελέτη αυτή βασίζεται στην εξέταση των δυνατών εναλλακτικών λύσεων. Οι λύσεις αυτές ήταν: η μηδενική λύση, δηλαδή η μη εκτροπή του Αχελώου, η λύση που προέβλεπε την εκμετάλλευση των θεσσαλικών υδάτων και μόνον και η λύση που προέβλεπε τον συνδυασμό της εκτροπής του Αχελώου με έργα για την αξιοποίηση των τοπικών υδατικών πόρων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Συμπεριλαμβάνεται και η αξιοποίηση του Πηνειού στα έργα αυτά;

BABIZOS — Σαφέστατα. Εξετάστηκαν τρία υδρογραφικά δίκτυα. Του Αχελώου, του Πηνειού και της Κάρλας στο νότιο τμήμα της θεσσαλικής πεδιάδας. Εξετάστηκαν όλες οι εναλλακτικές λύσεις, συμπεριλαμβανομένης και της εκτροπής από την θέση Αυλάκι που αναφέρθηκε προηγουμένως. Η μελέτη αποτελείται από τέσσερις τόμους, εξ ων οι τρεις είναι θεματικοί. Ο πρώτος αφορά τα νερά, ο δεύτερος την γεωργία, ο τρίτος τα οικολογικά στοιχεία ενώ ο τέταρτος περιλαμβάνει σύνοψη των στοιχείων αυτών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μία σύνοψη απ' τη σύνοψη μπορούμε να έχουμε;

BABIZOS — Η σύνοψη είναι ότι προφανώς όταν γίνεται ένα μεγάλο έργο υπάρχουν συνέπειες. Οι συνέπειες από το συγκεκριμένο έργο της εκτροπής είναι ωστόσο αντιμετωπίσιμες. Χαρακτηριστικά θα ήθελα να αναφέρω ότι σήμερα Αχελώος δεν υπάρχει ως φυσικός ποταμός. Το τελευταίο φράγμα στον Στράτο ρυθμίζει την παροχή με αποτέλεσμα η κοίτη Αχελώου προς τα κατάντη να δέχεται νερά μόνο τις περιόδους λειτουργίας των υδροηλεκτρικών σταθμών της Δ.Ε.Η.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δεσμεύει δηλαδή τα νερά η Δ.Ε.Η.

BABIZOS — Τα νερά συλλέγονται σε μία σειρά ταμιευτήρων με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολύ μικρά τμήματα του ποταμού μεταξύ του ενός φράγματος και του

επομένου ταμιευτήρα, με τελευταίο το φράγμα του Στράτου στην Αιτωλοακαρνανία, απ' όπου το νερό του Αχελώου εκτρέπεται για τις αρδεύσεις. Δηλαδή εκτροπή του Αχελώου δεν είναι μόνο η εκτροπή προς στην Θεσσαλία, αλλά προβλέπεται και προωθείται και η εκτροπή του Αχελώου για την άρδευση της πεδιάδας του Βάλτου και της περιοχής της Αιτωλοακαρνανίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Είναι σε εξέλιξη το έργο ή σε σχεδιασμό;

BABIZOS — Κατασκευάζονται ήδη τα έργα. Η εκτροπή του Αχελώου είναι δεδομένη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Φέρετε ένα νέο στοιχείο.

BABIZOS — Υπενθυμίζω επίσης ότι εκτροπή του Αχελώου προς την Θεσσαλία έχει γίνει πολύ νωρίτερα από το φράγμα του Ταυρωπού. Και ότι στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας γίνεται πειρατεία νερού υπό την έννοια μεταφοράς νερού από υδρολογική λεκάνη σε υδρολογική λεκάνη ήδη από καιρό. Και αυτά τα δίκτυα προωθούνται. Το δίκτυο Τριχωνίδας και Λυσιμαχείας τροφοδοτείται από τα νερά του Αχελώου. Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Αχελώου, προσδιορίζει τους όρους που πρέπει να τηρηθούν για να διασφαλιστούν οι υγρότοποι Μεσολογγίου - Αιτωλικού που δεν επηρεάζονται άμεσα από τον Αχελώο. Ας σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι ο Αχελώος δεν έχει Δέλτα, ο Αχελώος έχει εκβολές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο ως Δέλτα αναφέρεται.

BABIZOS — Αναφέρεται ως εκβολές του Αχελώου. Δηλαδή στο χάρτη φαίνονται σαφώς οι εκβολές του Αχελώου. Ενώ, αντιθέτως, ο Πηνειός έχει Δέλτα με μεγάλη βιοποικιλότητα και σημαντική οικολογική αξία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο Πηνειός;

BABIZOS — Και ο Πηνειός. Οπότε τα μεγέθη είναι συγκριτικά. Και με βάση την οδηγία 92/43 για την προστασία των ενδιαιτημάτων και των ειδών υπάρχουν σπάνια και προστατευόμενα είδη και στις δύο πλευρές της Ελλάδας που πρέπει εξίσου να προστατευθούν. Η λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου - Αιτωλικού είναι ένα άλλο σύστημα, δημιουργήθηκε από τις εκβολές του Αχελώου κάποτε, αλλά τώρα δεν επηρεάζεται άμεσα από τον Αχελώο. Επηρεάζεται απ' το όλο σύστημα των έργων που έχουν γίνει. Κατά συνέπεια η μηδενική λύση, δηλαδή η μη κατασκευή των έργων της εκτροπής του Αχελώου συνεπάγεται την μη κατασκευή έργων που θα βελτίωναν τις συνθήκες στη Δυτική Ελλάδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι εννοείτε με το «θα βελτίωναν»;

BABIZOS — Αναφέρθηκα προηγουμένως στην εκροή των υδάτων απ' το φράγμα του Στράτου, η οποία είναι διακεκομμένη. Το έργο της εκτροπής του Αχελώου προβλέπει την διαχείριση της παροχής προς τα κατάντη του φράγματος του Στράτου καθ' όλη την διάρκεια του έτους. Η παροχή του Αχελώου που θα κατέληγε στις εκβολές, αν δεν υπήρχαν τα φράγματα είναι 20,3 κυβικά ανά δευτερόλεπτο. Σύμφωνα με την μελέτη της εκτροπής του Αχελώου προβλέπεται η παροχή αυτή να μειωθεί στα 20 κυβικά ανά δευτερόλεπτο. Δηλαδή έχουμε 0,3 κυβικά το δευτερόλεπτο διαφορά.

Με τη μελέτη εκτροπής του Αχελώου καθορίζονται επίσης οι παροχές κατάντη των φραγμάτων στα υπολειπόμενα τμήματα. Στην κοινή υπουργική απόφαση για την έγκριση των ρευματικών οδών του Αχελώου, πέραν από τη διατήρηση

ελάχιστης παροχής κατάντη των φραγμάτων, προβλέπεται η κατασκευή έργων για την εξασφάλιση ιχθυοδρόμων για την ελεύθερη επικοινωνία της υδρόβιας πανίδας.

Απ' τα θέματα που εξετάστηκαν ήταν οι συνέπειες στο ορεινό συγκρότημα και υπάρχει αναλυτική πρόβλεψη για έργα που σκοπεύουν στην αποκατάσταση των ζημιών που θα προκληθούν κατά την διάρκεια της κατασκευής των έργων και επί ένα χρονικό διάστημα μετά από αυτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σας είναι δυνατόν να προσδιορίσετε την φύση και τον βαθμό των συνεπειών;

BABIZOS — Εδώ είναι ένα πρόβλημα επιστημονικό θα έλεγα. Εξαρτάται από ποια πλευρά εξετάζει κανείς το θέμα. Από βιολογική πλευρά ως κατάσταση αναφοράς λαμβάνεται θεωρητικά η κατάσταση του οικοσυστήματος αν δεν υπήρχε επέμβαση του ανθρώπου. Αυτή η κατάσταση αναφοράς στη χώρα μας μπορούμε να υποθέσουμε ότι υπήρχε γύρω στο 6.000 π.Χ. Πρακτικά στοιχεία αναφοράς έχουμε από το 1945 και μετά χάρη στις αεροφωτογραφίες.

Οπότε αν μιλάμε για συνέπειες στο περιβάλλον, πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι το ορεινό συγκρότημα της Πίνδου στην Κεντρική Ελλάδα παρουσιάζει ήδη μέτρια υποβάθμιση και δεν πρόκειται να επηρεαστεί περαιτέρω. Υπάρχουν βέβαια δυνατότητες να βελτιωθεί το περιβάλλον, αλλά η πλήρης αποκατάστασή του είναι αδύνατη. Προς τα κατάντη, η περιοχή είναι πλήρως υποβαθμισμένη και στις εκβολές ακόμα του Αχελώου, εκτός από τις εκτάσεις που καλύπτονται από τις λιμνοθάλασσες, το οικοσύστημα είναι τεχνητό και διαχειριζόμενο από τον άνθρωπο. Κατά συνέπεια εκεί επιβάλλεται, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 92/43 για τα ενδιαίτηματα, να διατηρηθεί τουλάχιστον η σημερινή κατάσταση. Κάθε μεταβολή, η οποία θα βελτίωνε την σημερινή κατάσταση θα πρέπει να θεωρείται αναβάθμιση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Για ποια βελτιωτικά έργα μιλάτε; Για εκείνα που είχαν αρχικώς σχεδιαστεί ή αυτά που προτείνετε στη μελέτη σας;

BABIZOS — Υπάρχει ένα δεδομένο. Τι είναι αυτή η μελέτη; Αυτή η μελέτη λέει ότι το ελληνικό Δημόσιο έχει πρόθεση να εκτρέψει 600 εκατομ. κυβικά ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μιλάτε για 600 εκατομ. κυβικά. Σε άλλη μελέτη γίνεται λόγος για 1,2 δις κυβικά.

BABIZOS — Πρόκειται για 600 εκατομ. κυβικά. Εξετάστηκαν ωστόσο διάφορα δυνατά σενάρια από 1.200 μέχρι τα 600 εκατομ. κυβικά και αξιολογήθηκαν οι επιπτώσεις. Κατά την γνώμη μου, το βέλτιστο σενάριο για τη Θεσσαλία, χωρίς ιδιαίτερες συνέπειες για την Αιτωλοακαρνανία, θα ήταν η εκτροπή του 1,2 δις κυβικών. Η μείωση της παροχής θα έχει σοβαρές συνέπειες στη Θεσσαλία. Και δεν μιλώ για συνέπειες στην παραγωγή. Πρακτικά το ελληνικό Δημόσιο σχεδίασε την εκτροπή του Αχελώου ως έργο πολλαπλής σκοπιμότητας για να εξυπηρετήσει ύδρευση, τροφοδοσία υπόγειων υδροφορέων και βελτίωση των αρδεύσεων. Όχι για την άρδευση νέων εκτάσεων. Με τα 600 εκατομμύρια κυβικά δεν πρόκειται να αρδευτεί ούτε ένα στρέμμα παραπάνω στην Θεσσαλία. Και αυτό αναφέρεται ρητά. Βελτίωση των αρδεύσεων, αυτός είναι ο όρος εντολής του εργοδότη για την εκτίμηση του έργου. Όμως η σημερινή κατάσταση στην Θεσσαλία δεν είναι δυνατόν να συνεχισθεί. Προφανώς είναι θεμιτές οι απόψεις που ελέγχθησαν και επιστημονικά ορθές για τους εναλλακτικούς τρόπους ανάπτυξης της θεσσαλικής πεδιάδας. Αφο-

ρούν όμως το παραγωγικό σκέλος. Στο φυσικό σκέλος, η ταπείνωση των υδροφορέων δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί χωρίς την τροφοδοσία τους με νερό. Τα θεσσαλικά φράγματα και οι τοπικοί υδατικοί πόροι δεν επαρκούν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αν όμως υποθέσουμε ότι αλλάζουν οι καλλιέργειες και επιλέγονται καλλιέργειες λιγότερο υδροβόρες και περισσότερο προσαρμοσμένες στην Κ.Α.Π., πόσος χρόνος θα απαιτηθεί για τις αλλαγές αυτές;

BABIZOS — Δεν ξέρω πόσος χρόνος θα απαιτηθεί. Μιλώ για την κατάσταση σήμερα. Εάν δεν τροφοδοτηθούν με νερό οι υπόγειοι υδροφορείς θα συνεχισθεί η πτώση. Για την αποκατάσταση των εξαντλημένων υδροφορέων, αν ποτέ αυτή η αποκατάσταση γίνει δυνατή, υπολογίζεται ότι θα απαιτηθούν 300 χρόνια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — 300 χρόνια;

BABIZOS — Δεν είμαι ειδικός στο θέμα, αλλά αυτό το νούμερο έχω στην διάθεσή μου.

Ένα άλλο φαινόμενο το οποίο έχει γίνει αισθητό ιδιαίτερα στις παρυφές της θεσσαλικής πεδιάδας, όπου παρατηρείται έντονη ταπείνωση των υδροφορέων, λόγω των ως τώρα υπεραντλήσεων, είναι οι καθιζήσεις. Είναι γνωστή, για παράδειγμα, η καθίζηση του Ριζόμυλου. Κατά τον καθηγητή Μαρίνο ο οποίος έχει χειριστεί το συγκεκριμένο θέμα και τον οποίο δεν προτίθεμαι προφανώς να υποκαταστήσω, η μόνη δυνατή λύση είναι η τροφοδοσία των υπόγειων υδροφορέων της Θεσσαλίας για να σωθεί ό,τι είναι δυνατόν να σωθεί. Γιατί με οποιαδήποτε παροχή πρόσθετου νερού στην Θεσσαλία δεν είναι πλέον δυνατόν να αποκατασταθεί η ισορροπία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και η μόνη πηγή που υπάρχει για την τροφοδότηση των υδροφορέων με νερό είναι ο Αχελώος;

BABIZOS — Τα θεσσαλικά νερά δεν επαρκούν, έχουν εξαντληθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και γίνεται λόγος μόνο για την εκτροπή του Αχελώου;

BABIZOS — Γίνεται λόγος για πειρατεία υδάτων. Μεταφορά νερών από άλλη λεκάνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εσείς στη μελέτη σας τι προτείνετε;

BABIZOS — Η ελάχιστη ποσότητα νερού που πρέπει να μεταφερθεί στην Θεσσαλία για να υπάρξει βελτίωση των συνθηκών είναι τα 600 εκατομ. κυβικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχετε διαπιστώσει κατά πόσον οι τεχνικές εργασίες έχουν γίνει μέχρι τώρα με βάση την μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή έχουν και εδώ επιλεγεί οι εύκολες λύσεις; Διότι στην περίπτωση αυτή υπάρχει δедикаσμένο, δεδομένου ότι έχουν εκδοθεί αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας που ακυρώνουν υπουργικές αποφάσεις, ακριβώς επειδή δεν είχε εκπονηθεί συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το έργο της εκτροπής του Αχελώου.

BABIZOS — Είχα συμμετάσχει από τις πρώτες ημέρες στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και μάλιστα είχα ο ίδιος διατυπώσει το κείμενο στο οποίο αναφέρθηκε το Συμβούλιο Επικρατείας στην ακυρωτική του απόφαση. Σύμφωνα με το κείμενο αυτό, οι προηγούμενες μελέτες δεν αποτελούν συνολική μελέτη του έργου, αλλά αφορούν συστατικά του μέρη.

Η Δ.Ε.Η. που αρχικά είχε την ευθύνη του προγράμματος της εκτροπής του Αχελώου, για δικούς της λόγους, κυρίως οικονομικούς, ανέθεσε μελέτες που έλεγαν: πείτε μας συνέπειες από αυτό ή εκείνο το φράγμα. Οι μελέτες αυτές είναι

διεξοδικότατες και καλύπτουν το αντικείμενό τους πολύ καλά. Αυτό που δεν είχε μελετηθεί ήταν οι επιπτώσεις από την συνολική παρέμβαση και στις δύο πλευρές του ορεινού όγκου της Πίνδου. Αυτό ήταν το αντικείμενο της νέας μελέτης που εκπονήθηκε και όχι η αντιμετώπιση των επιπτώσεων στον τόπο των έργων που καλυπτόταν πλήρως από τις μελέτες που είχαν εγκριθεί.

Θα ήθελα όμως να θίξω ένα άλλο θέμα που έχει πολύ συζητηθεί. Πρόκειται για το θέμα του ενεργειακού ισοζυγίου. Ήδη σε μελέτη του 1986, την οποία γνωρίζω, προκύπτει αρνητικό ισοζύγιο και, αν θυμάμαι καλά, η διαφορά είχε υπολογισθεί σε 14 Gigabit. Το πόρισμα αυτό αναιρείται από την τελευταία μελέτη, όπου συνυπολογίζεται το ενεργειακό κόστος των αντλήσεων στην Θεσσαλία, οι οποίες θα μειωθούν όταν εκτραπεί το νερό από τον Αχελώο. Με τον συνυπολογισμό του κόστους των αντλήσεων το ενεργειακό ισοζύγιο γίνεται θετικό.

Ανεξάρτητα όμως από το κόστος, το νερό δεν είναι ανεξάντλητο. Στην μελέτη προτείνονται συγκεκριμένοι όροι για τον περιορισμό της χρήσης νερού τόσο στην Αιτωλοακαρνανία, όσο και στην Θεσσαλία. Για λόγους οι οποίοι αφορούν περισσότερο σε πολιτικές επιλογές παρά σε τεχνικές, υπολογίστηκε η παροχή που απαιτείται για την κάλυψη των αρδευτικών αναγκών στην Αιτωλοακαρνανία - την εκτροπή του Αχελώου ένθεν της Πίνδου - σε επίπεδο πολύ υψηλότερο από τις πραγματικές ανάγκες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος κατήγορος έχει τον λόγο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, κάνετε διάκριση μεταξύ του όρου δέλτα και του όρου εκβολές. Και είπατε ότι ο Αχελώος ότι δεν έχει δέλτα, έχει εκβολές. Προφανώς η διαφορά αυτή της ορολογίας συνεπάγεται διαφορετικές συνέπειες ως προς την προστασία του οικοσυστήματος. Είναι σωστό αυτό;

BABIZOS — Όχι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Το ίδιο προστατεύονται; Είτε είναι δέλτα είτε είναι εκβολές; Η συνθήκη Ramsar ποιον όρο χρησιμοποιεί για τον Αχελώο, εκβολές ή δέλτα;

BABIZOS — Η συνθήκη Ramsar δεν χρησιμοποιεί όρους γι' αυτά τα πράγματα. Η συνθήκη Ramsar αφορά την προστασία των υγροτόπων διεθνούς σημασίας μέχρι την ισοβαθή των έξι μέτρων.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Όταν αναφέρεται στον Αχελώο, αναφέρεται σε εκβολές ή σε δέλτα;

BABIZOS — Η συνθήκη Ramsar δεν αναφέρεται ειδικά στον Αχελώο. Οι τύποι των ενδιαιτημάτων που χρήζουν προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθορίζονται από την οδηγία 92/43. Με βάση αυτά τα δεδομένα, τόσο οι εκβολές του Αχελώου, όσο και το Δέλτα του Πηνειού, είναι περιοχές σημαντικές για την χλωρίδα και την πανίδα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και προστατεύονται εξίσου, ανεξάρτητα από τον όρο που χρησιμοποιούμε.

BABIZOS — Σαφέστατα. Δεν έχει καμία σχέση το ένα με το άλλο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ερχόμαστε τώρα στην Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, στην σύνταξη της οποίας συμμετείχατε. Πόσο χρόνο διήρκεσε η σύνταξη αυτής της μελέτης;

BABIZOS — Συμβατικά ο χρόνος ήταν 3 μήνες. Στην πράξη αρχίσαμε τον

Νοέμβρη και το τελευταίο νομαρχιακό συμβούλιο ήταν τον Σεπτέμβριο του 1995. Δηλαδή πρακτικά γύρω στους 9 μήνες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συγγνώμη, πότε πήρατε εντολή να συντάξετε τη μελέτη;

BABIZOS — Πήραμε εντολή τον Νοέμβριο του 1994.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και πότε την παραδώσατε;

BABIZOS — Ήταν κάπως ιδιόμορφη η σύμβαση, με την έννοια ότι αφορούσε παροχή υπηρεσιών συμβούλου στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Είναι γεγονός ότι τον Φεβρουάριο παραδώσατε την μελέτη;

BABIZOS — Δεν παραδώσαμε μελέτη. Ο ρόλος μας ήταν η παροχή υπηρεσιών συμβούλου. Οπότε το τελικό τεύχος διατυπώθηκε την ημερομηνία κατά την οποία τα τεύχη απεστάλησαν στα Νομαρχιακά Συμβούλια.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μέσα σε τρεις μήνες.

BABIZOS — Όχι, δεν ήταν τρεις μήνες. Τα πρώτα τεύχη στα Νομαρχιακά Συμβούλια έφυγαν τον Ιούνιο αν θυμάμαι καλά. Οπότε μιλάμε για έξι και εννέα μήνες περίπου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Στους πρώτους τρεις μήνες τι συνέβη;

BABIZOS — Στους πρώτους τρεις μήνες έγιναν μια σειρά από συζητήσεις και συντάχθηκαν κείμενα εργασίας που υφίσταντο συλλογική επεξεργασία.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Γιατί η ημερομηνία που αναγράφεται στην μελέτη είναι Φεβρουάριος του 1995;

BABIZOS — Γιατί Φεβρουάριο του 1995 ήταν η συμβατική ημερομηνία παράδοσης και διαφορετικά δεν θα πληρωνόμασταν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Υπήρχε χρονική πίεση;

BABIZOS — Χρονική πίεση πάντα υπάρχει.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Στη συγκεκριμένη περίπτωση.

BABIZOS — Όχι, ιδιαίτερη χρονική πίεση δεν υπήρχε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν σας κάνει εντύπωση; Δεν είναι χρόνος ρεκόρ μια τέτοια μελέτη να γίνει μέσα σε τρεις μήνες;

BABIZOS — Επαναλαμβάνω ότι επρόκειτο για παροχή υπηρεσιών συμβούλου. Κριτήριο για την επιλογή των μελετητών ήταν η εμπειρία τους στο έργο. Εμπειρία στο έργο σημαίνει π.χ. ότι ο κ. Μαρίνος που ήταν ο βασικός μελετητής των γεωλογικών, δούλεψε στην περιοχή από το 1984.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εγώ σας ρώτησα αν υπήρχε πίεση χρονική.

BABIZOS — Η χρονική πίεση αφορούσε τις ενδιάμεσες παραδόσεις.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ο εργοδότης σας ήταν η κυβέρνηση. Γιατί σας πίεζε χρονικά να τελειώσετε σύντομα την εργασία αυτή;

BABIZOS — Απ' ό,τι γνωρίζω, τον Οκτώβριο έληγε η προθεσμία για την δημοπράτηση των έργων. Η δημοπράτηση τελικά όντως καθυστέρησε μερικούς μήνες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, μου κάνει εντύπωση που αγνοείτε τους λόγους για τους οποίους η κυβέρνηση σας πίεσε να κάνετε μια τόσο σημαντική εργασία σε χρόνο ρεκόρ. Λιγότερο από τρεις μήνες. Δεν μπορείτε να δώσετε κάποια εξήγηση;

BABIZOS — Σας είπα. Η δημοπρασία επρόκειτο να γίνει τον Οκτώβριο. Και

μέχρι τον Οκτώβριο έπρεπε να έχουν εγκριθεί οι περιβαλλοντικοί όροι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Γιατί τον Οκτώβριο; Γιατί υπήρχε αυτή η στενότητα χρόνου;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Γιατί απ' όσο γνωρίζω, το έργο είχε ενταχθεί σε κάποιο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, η δημοπρασία ήταν διεθνής μειοδοτικός διαγωνισμός

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πάλι θα σας ρωτήσω γιατί;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Είχε προκηρυχθεί το έργο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν μπορείτε να σκεφθείτε κάποιον λόγο ουσιαστικό, πολιτικό, ή οικονομικό για τον οποίο υπήρχε αυτή η πίεση;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Πολιτικό, ή οικονομικό λόγο δεν μπορώ να σκεφτώ. Το πρακτικό στοιχείο που ξέρω είναι ότι η προθεσμία δεν τηρήθηκε και ότι αυτό είχε συνέπειες για το ελληνικό κράτος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ξέρετε ότι η εντολή που σας δόθηκε να κάνετε αυτή την εργασία, σας δόθηκε μετά από την έκδοση μιας αποφάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία ακύρωσε προηγούμενες αποφάσεις της κυβερνήσεως, με το αιτιολογικό ότι δεν συνοδευόταν από αυτή την μελέτη. Και αυτή η εντολή σας δόθηκε ακριβώς για να συμπληρωθεί αυτό το κενό. Η απουσία αυτής της μελέτης σήμαινε συγκεκριμένη παρανομία. Για να καλυφθεί αυτή η παρανομία σας δόθηκε αυτή η εντολή. Όλα αυτά τα αγνοείτε;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Όχι, τα γνωρίζω.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τα γνωρίζετε.

ΒΑΒΙΖΟΣ — Γνωρίζω, είχε σταματήσει το έργο, είχε συλληφθεί, νομίζω, και ο εργοταξίαρχος της Μεσοχώρας. Ειλημμένη απόφαση του ελληνικού Δημοσίου υπήρχε, δεν διαφωνεί κανείς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πόσα άτομα δούλευαν σ' αυτή τη μελέτη;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Πάνω από 76 άτομα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και αυτά τα 76 άτομα επέτυχαν να συντονισθούν στο διάστημα των 2,5 μηνών και κατόρθωσαν, συνεργαζόμενα, να παραγάγουν αυτή την μελέτη;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Μα σας είπα, δεν έγινε παραγωγή μελέτης από επιμέρους μελετητές. Έγινε παροχή υπηρεσιών συμβούλου στην υπηρεσία. Η υπηρεσία συνέταξε την μελέτη. Είναι σαφές αυτό που λέω.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εσείς είσαστε ικανοποιημένος από αυτή τη μελέτη; Δηλαδή έχει χαρακτήρα επιστημονικό και αντικειμενικό και καλύπτει τις πραγματικές ανάγκες για τις οποίες δόθηκε η εντολή να συνταχθεί αυτή η μελέτη;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Ως επιστήμονα με καλύπτει απόλυτα, γι' αυτό την υπέγραψα. Όχι μόνο εγώ αλλά και 78 συνάδελφοι την υπέγραψαν. Ήταν προϋπόθεση γιατί δεν νομίζω ότι κάποιος υπογράφει μελέτη χωρίς να την δέχεται. Ουδείς μάλιστα διέτύπωσε επιφύλαξη.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Γνωρίζετε τις προηγούμενες επιμέρους μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Προφανώς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Έχουν ενσωματωθεί αυτούσιες μέσα στην τελική μελέτη;

ΒΑΒΙΖΟΣ — Ορισμένα κομμάτια ναι, γιατί τα κομμάτια αυτά ήταν διεξοδικά

αναλυμένα. Ανέφερα ήδη ότι οι προηγούμενες περιβαλλοντικές μελέτες ήταν πλήρεις όσον αφορά την εκτίμηση και την αξιολόγηση των επιπτώσεων από την κατασκευή και την λειτουργία των έργων στην περιορισμένη ζώνη επιρροής τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εν πάση περιπτώσει, θεωρείτε ότι είναι αδιάβλητη αυτή η μελέτη. Θεωρείτε ότι δηλαδή οποιαδήποτε προσπάθεια προσβολής στο Συμβούλιο Επικρατείας, δεν θα ευδοκιμήσει.

BABIZOS — Όχι, δεν θεωρώ ότι θα ευδοκιμήσει. Έχω όμως άλλου είδους επιφυλάξεις.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Έχετε επιφυλάξεις. Έχετε επιφυλάξεις για την επιστημονική ακρίβεια, την αντικειμενικότητα;

BABIZOS — Έχω επιστημονικές, αν θέλετε, αιρέσεις επ' αυτού. Η συζήτησή τους θα αποτελούσε ίσως θέμα συνεδρίου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ποιες είναι οι επιφυλάξεις σας;

BABIZOS — Οι επιφυλάξεις μου είναι άλλου τύπου από αυτό που εννοείτε. Έχω επιφυλάξεις αν π.χ. ο συντελεστής άλφα που χρησιμοποιήσαμε είναι σωστός ή αν έπρεπε να χρησιμοποιήσουμε έναν συντελεστή βήτα. Δηλαδή αν θα μπορούσαμε να κάνουμε ένα επιστημονικό συνέδριο, όπου να συζητάμε συγκεκριμένα για τη συγκεκριμένη μελέτη ευχαρίστως να σας έλεγα τις τεχνικές λεπτομέρειες. Αλλά να σας πω τις τεχνικές λεπτομέρειες εάν η ανάλυση του θέματος με την α μέθοδο είναι καλύτερη από τη β μέθοδο είναι ένα άλλο θέμα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Το δικαστήριο αυτό όπως ξέρετε προσπαθεί να εντοπίσει νομικές παραβάσεις και μάλιστα ποινικές παραβάσεις των κατηγορουμένων. Μήπως μπορείτε να μας βοηθήσετε σ' αυτό το θέμα; Και ειδικότερα, στο θέμα της υποβαθμίσεως του περιβάλλοντος. Σας αναφέρω τι λειο το κατηγορητήριο: Η μείωση της ποσότητας νερού στο Δέλτα του Αχελώου - εδώ αναφέρεται ως δέλτα και όχι ως εκβολές - μετά την εκτροπή συνεπάγεται μη αντιστρεπτές αρνητικές οικολογικές επιπτώσεις. Συμφωνείτε σ' αυτό;

BABIZOS — Όχι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Είσαστε αντίθετος.

BABIZOS — Όχι, δεν είμαι αντίθετος. Εάν συνεχίσει η σημερινή κατάσταση με το φράγμα του Στράτου...

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν έχουν προκληθεί αρνητικές και μη αντιστρέψιμες επιπτώσεις;

BABIZOS — Σαφώς και έχουν προκληθεί μη αντιστρέψιμες επιπτώσεις. Η βίδρα, ένα από τα σπάνια προστατευόμενα είδη, έχει εξαφανιστεί από μεγάλο τμήμα του Αχελώου. Το περιβάλλον των υγροτόπων του Αχελώου και των λιμνοθαλασσών Μεσολογίου - Αιτωλικού είναι υποβαθμισμένο και κινδυνεύει. Για την αναβάθμισή του απαιτούνται έργα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Γι' αυτή την υποβάθμιση ποιος ευθύνεται;

BABIZOS — Ποιος ευθύνεται; Αν θέλετε το σύνολο των ελληνικών κυβερνήσεων από τότε που άρχισαν τα έργα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τα ονόματα των κατηγορουμένων τα γνωρίζετε. Θεωρείτε ότι έχει κάποιος απ' αυτούς ευθύνη γι' αυτές τις υποβαθμίσεις του περιβάλλοντος που αναφέρονται στο κατηγορητήριο.

BABIZOS — Γι' αυτές όχι, για παραλείψεις ναι. Θα έπρεπε να είχαν προ πολλού λάβει μέτρα για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος.

KATHΓΟΡΟΣ — Συνεπώς ουδείς εκ των κατηγορουμένων ευθύνεται για οποιαδήποτε απ' αυτές τις υποβαθμίσεις.

BABIZOS — Προφανώς όλοι βαρύνονται γιατί παρέλειψαν να αποκαταστήσουν το περιβάλλον. Μέτρα θα έπρεπε να έχουν ληφθεί τουλάχιστον από το 1989. Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τις λιμνοθάλασσες του Μεσολογίου - Αιτωλικού καθώς και μία μελέτη για την διαχείριση των υγροτόπων που εκπονήθηκε με χρηματοδότηση της Κοινότητας είχαν επισημάνει ότι η Δ.Ε.Η. με τις διακεκομμένες παροχές υποβαθμίζει το περιβάλλον. Προφανώς από τότε έπρεπε να έχουν ληφθεί μέτρα. Προφανώς επίσης από τότε έπρεπε να έχει ελεγχθεί η χρήση νερού στη Θεσσαλία κ.λπ.

KATHΓΟΡΟΣ — Συνεπώς θεωρείτε ότι πράγματι έχουμε παραβίαση του συγκεκριμένου νόμου ο οποίος προστατεύει το περιβάλλον.

BABIZOS — Οι υποβαθμίσεις για τις οποίες μιλώ είχαν γίνει πριν θεσπισθεί από τον 1950 του 1986.

KATHΓΟΡΟΣ — Μετά το '86 έχουμε κάποια νομική παράβαση;

BABIZOS — Νομική παράβαση, δεν είμαι σε θέση να σας πω αν υπήρξε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος επίτροπος ερωτά εάν με πράξεις ή παραλείψεις τους οι εγκαλούμενοι δημιούργησαν προϋποθέσεις ή συνθήκες που να είχαν ως συνέπεια να προκληθεί ανεπανόρθωτη βλάβη στο περιβάλλον, στα οικοσυστήματα, στους υγροτόπους. Θα σας ρωτούσα με την σειρά μου αν το έργο της εκτροπής του Αχελώου είναι αντιοικονομικό, χρηματοβόρο και αν θα εκπληρώσει τους στόχους τους οποίους, σύμφωνα με τις διακηρύξεις, επιδιώκει. Μετά το 1986.

BABIZOS — Πιστεύω πως ναι. Μετά το 1986, ήταν θεσμοθετημένη η υποχρέωση της προστασίας του περιβάλλοντος. Τα οικοσυστήματα παρέμειναν από τις αρχές του αιώνα μέχρι εκείνη την εποχή υποβαθμισμένα. Προφανώς οι εκάστοτε κυβερνώντες όφειλαν να είχαν λάβει μέτρα για την αναβάθμισή τους.

KATHΓΟΡΟΣ — Θεωρείτε, λοιπόν, ότι μέχρι τότε το φυσικό περιβάλλον από μόνο του ήταν υποβαθμισμένο. Ποια έργα προκάλεσαν αυτή την υποβάθμιση;

BABIZOS — Τα έργα του Αχελώου αρχίζουν από παλιά.

KATHΓΟΡΟΣ — Συνεπώς καταλογίζετε στους κυβερνώντες ευθύνες διότι, μετά το 1986 δεν έλαβαν μέτρα για την αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

BABIZOS — Σαφέστατα.

KATHΓΟΡΟΣ — Πάμε στο θέμα της φθοράς ιστορικών μνημείων. Τι γνωρίζετε σχετικά;

BABIZOS — Αυτό που ξέρω είναι ότι θα κατακλυσθούν ένας ιστορικός οικισμός, ένα μοναστήρι στην περιοχή του Μυρόφυλλου και ορισμένα γεφύρια και ότι υπήρχε σύμφωνη γνώμη του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου. Δεν έχω όμως δική μου άποψη επί του προκειμένου.

KATHΓΟΡΟΣ — Προς την Ευρωπαϊκή Ένωση το έργο της εκτροπής παρουσιάζεται αυτή τη στιγμή ως ενεργειακό.

BABIZOS — Όχι, στη μελέτη του έργου παρουσιάζεται ως έργο πολλαπλής σκοπιμότητας με στόχους την ύδρευση της Λάρισας, την βελτίωση των αρδεύ-

σεων και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος με εμπλουτισμό των υδροφορέων. Αυτή είναι η επίσημη παρουσίαση του έργου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

BABIZOS — Υποχρέωσή τους είναι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Το θεωρείτε ειλικρινές εσείς αυτό;

BABIZOS — Ειλικρινές με ποια έννοια;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Με την έννοια ότι δεν παριστά ψευδή γεγονότα ως αληθή αλλά λέει την αλήθεια. Ότι εκφράζει την αληθή, την ειλικρινή πρόθεση της κυβέρνησης.

BABIZOS — Προθέσεις δεν μπορώ να γνωρίζω.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν αναφέρομαι σε προθέσεις. Εξ αντικειμένου, λέει η κυβέρνηση την αλήθεια;

BABIZOS — Το στοιχείο που έχω στη διάθεση μου είναι ότι αν ήθελαν να αρδεύσουν μεγαλύτερες εκτάσεις θα έπρεπε να μεγαλώσουν τη διατομή της σήραγγας. Η διατομή της σήραγγας παραμένει ίδια με προηγούμενως.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτή η διατομή η οποία παραμένει ίδια είναι απαραίτητη για να γίνουν αυτά τα έργα τα οποία προβάλλονται;

BABIZOS — Δεν την άλλαξαν την διατομή για ψυχολογικούς περισσότερο λόγους. Κατά την άποψη των τεχνικών που συμμετείχαν στον σχεδιασμό, η διατομή έπρεπε να αυξηθεί για να γίνει δυνατή η εξυπηρέτηση της μικρότερης παροχής. Η μεγαλύτερη διατομή είναι αναγκαία για την διοχέτευση μεγαλύτερης ποσότητας σε μικρότερο χρόνο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η διατήρηση της ίδιας διατομής συνεπάγεται μεγάλες δαπάνες. Ισχυρίζεστε ότι για ψυχολογικούς λόγους κράτησαν σε υψηλό επίπεδο τις δαπάνες;

BABIZOS — Δεν είμαι τεχνικός να σας απαντήσω ακριβώς. Πάντως το σκεπτικό που άκουσα για διατήρηση της διατομής, ήταν ότι εάν μεγάλωνε η διατομή θα φαινόταν ότι πάνε να κάνουν μεγαλύτερη εκτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το, ψυχολογικούς λόγους, προφανώς αναφέρεται ή ανάγεται στις αντιδράσεις ή συναινήσεις, καταφάσεις ή αρνήσεις εκείνων οι οποίοι είναι υπέρ ή κατά. Αυτό υπονοείτε;

BABIZOS — Προφανώς. Δεν είμαι όμως κυβερνητικός εκπρόσωπος ούτε έχω πρόθεση να υπερασπίσω όλο το Δημόσιο.

ΣΙΟΥΤΗ — Μας δώσατε πολλά ενδιαφέροντα τεχνικά στοιχεία. Όμως δεν είμαστε εδώ για να κρίνουμε το σύνολο των παραλείψεων των ελληνικών κυβερνήσεων της τελευταίας 50ετίας αλλά το συγκεκριμένο ζήτημα της εκτροπή του Αχελώου και ιδίως τις τελευταίες της εξελίξεις. Επομένως εμένα με ενδιαφέρει να μου πείτε το εξής: Οι ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας αναφέρουν δύο λόγους για τους οποίους τελικά έγινε η ακύρωση των περιβαλλοντικών όρων. Πρώτον ότι χρειάζεται μια συνθετική μελέτη στην οποία να διαγιγνώσκεται ποια είναι η έκταση των περιβαλλοντικών συνεπειών της εκτροπής και αν αυτές μπορούν να αναστραφούν και δεύτερον να εκτιμηθεί η αναγκαιότητα του έργου για την επιδιωκόμενη ανάπτυξη της Θεσσαλίας. Οι λόγοι αυτοί τίθενται μάλιστα ως προϋποθέσεις για την σύνταξη μιας συνολικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Θέλω συνεπώς να μας πείτε, με απλό τρόπο, αν αυτή η νέα μελέτη που εκπονήθηκε, βάσει της οποίας συνεχίζονται σήμερα τα έργα, πληροί αυτές τις δύο προϋποθέσεις.

ΒΑΒΙΖΟΣ — Ας αρχίσω από την πρώτη προϋπόθεση που θίξατε. Η εξέταση των επιπτώσεων στις δύο πλευρές της Πίνδου και σε όλο το εύρος της επηρεαζόμενης περιοχής έγινε. Τα στοιχεία έχουν δημοσιοποιηθεί. Σε ό,τι αφορά την οικονομική σκοπιμότητα του έργου, υπάρχει σχετικό τεύχος, το οποίο δεν είμαι σε θέση να το αξιολογήσω, γιατί δεν είμαι οικονομολόγος, αλλά κρίθηκε ότι πληροί τις προϋποθέσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διεξοδικά εξετάστηκαν επίσης οι εναλλακτικές λύσεις, όσον αφορά τη δυνατότητα αξιοποίησής των τοπικών υδατικών πόρων στην Θεσσαλία. Προφανώς δεν έχω άποψη περί της τεχνικής εφικτότητας των έργων ή την λύση που εισηγείται ο κ. Ξανθόπουλος για την εκτροπή του Αχελώου από την θέση Αυλάκι.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΥ, ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ, ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΛΥΚΕΙΟΥ

Πατρίδες κάτω από τα νερά. Η περίπτωση της Μονής του Αγ. Γεωργίου στο Μυρόφυλλο. Χρυσόβουλα και σιγίλια. Από τον Ανδρόνικο τον Γ' στην Εθνική Αντίσταση. Η Συκιά πνίγει την Μονή. Γι' αυτά τα ιερά πολεμήσαμε. Οι αρχαιολόγοι αποφεύγουν τα δύσβατα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ευχαριστώ πάρα πολύ. Καλείται να καταθέσει ο πατήρ Καρακίτσος Ελευθέριος, ιερέυς, καθηγητής Λυκείου. Πείτε μου παρακαλώ, εσείς πώς συνδέεστε με την αγωνία τόσο των εγκαλουσών οργανώσεων, των κατοίκων, με τις προσδοκίες και τις ενστάσεις τους και εν γένει με το όλο θέμα της εκτροπής του Αχελώου.

ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΣ — Είμαι κάτοικος γέννημα θρέμμα Μυροφύλλου Τρικάλων, γύρω στα 5 μέτρα από τον περίβολο της ιστορικής Μονής, η οποία μέλλει να κατακλυσθεί από τα νερά του φράγματος της Συκιάς. Οπωσδήποτε μέχρι στιγμής έχω ασχοληθεί και έχω διαμαρτυρηθεί στον Τύπο της Θεσσαλίας, διότι ευαισθητοποιήθηκα, όχι ως γηγενής Μυροφυλλίτης, αλλά ως Έλληνας πολίτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εμείς θα θέλαμε να μάθουμε τι έχετε να κομίσετε στο δικαστήριο σχετικά με την εκτροπή του Αχελώου ως γηγενής Μυροφυλλίτης και με τις εμπειρίες και τις πληροφορίες που πρόκειται να καταθέσετε στο δικαστήριο. Είναι δεδομένο, ότι στην περίπτωση που θα ολοκληρωθεί το έργο, υπό την σημερινή του μορφή, το Μυρόφυλλο θα καταστραφεί. Ακούστηκε όμως ότι αν η εκτροπή γίνει από το Αυλάκι, το Μυρόφυλλο δεν θα θιγεί.

ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΣ — Επιμένω ακριβώς στην πρώτη μου δήλωση, όχι μόνο ως γηγενής Μυροφυλλίτης αλλά ως Έλληνας. Ασχολούμαι περίπου γύρω στα 20 χρόνια με την ιστορική και θεολογική έρευνα στον χώρο της Δυτικής Θεσσαλίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Θα υποστούν καταστροφή και άλλα μοναστήρια και μνημεία;

ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΣ — Μάλιστα κύριε πρόεδρε. Ο χώρος της Δυτικής Θεσσαλίας, της

Ανατολικής Ηπείρου και Δυτικής Μακεδονίας είναι ο χώρος απ' όπου εφόρμησαν προς την υπόλοιπη Ελλάδα τα ελληνικά φύλα κατά τις μαρτυρίες του Στράβωνος, του Αριστοτέλους, του Διδήμου Χαλκιδέων και άλλων.

Συνεπώς με την επαπειλούμενη εκτροπή θα κατακλυσθούν και θα χαθούν αρχαία νεκροταφεία, ιεροί ναοί, απομεινάρια φρουρίων και ιερών μονών στην κοιλάδα του Αχελώου. Θα κατακλυσθούν επίσης τοξωτά γεφύρια της βυζαντινής περιόδου απaráμιλλης τέχνης, καθώς και τα απομεινάρια της αρχαίας οδού Αμβρακίας-Γόμφων και κλεισούρες, όπως π.χ. του Φάγγου Μυροφύλλου.

Ως γηγενής δεν θα ήθελα να αναφερθώ σ' ένα δικό μου σπίτι που θα πνιγεί ή την πατρώα γη όπου είδα το φως, η οποία θα κατακλυσθεί, αλλά στην εξαφάνιση ενός ιστορικού μνημείου, το οποίο είναι η ψυχή του έθνους. Είχα την αγαθή τύχη να ασχοληθώ στις μεταπτυχιακές μου σπουδές ακριβώς με το θέμα της Ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου Τρικάλων. Οι απόψεις περιέχονται στο ταπεινό αυτό πόνημα με τίτλο «Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου Τρικάλων» που καταθέτω και δεν χρειάζεται να υπεισέλθω σε λεπτομέρειες. Επιτρέψτε όμως να εξηγήσω γιατί ονόμασα την Μονή του Αγίου Γεωργίου «ψυχή του έθνους». Η Μονή είναι κτίσμα του 13ου αιώνας που μνημονεύεται στο χρυσόβουλο του 1336 του Ανδρονίκου Γ' του Παλαιολόγου. Μνημονεύεται επίσης στο σιγίλιο του Πατριάρχου Αντωνίου Δ' το 1393. Είναι η Μονή εκείνη, η οποία φιλοξένησε την Σχολή Μερκοβόδου από το 1580 περίπου μέχρι το 1650 και μέχρι στιγμής ανέδειξε πλήθος λογίων. Προϊόντα της δουλειάς τους είναι θαυμάσιοι κώδικες, που σώζονται σε διάφορες βιβλιοθήκες και μουσεία στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Η σχολή αυτή προηγήθηκε του Διαφωτισμού της Ευρώπης.

Η Ιερά Μονή του Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου είναι η μόνη σε ολόκληρο νομίζω τον ελληνικό χώρο που φέρει πολεμίστρες και οχυρώσεις. Στην Επανάσταση του 1821 προσέφερε την αρωγή της στον αγώνα και ήταν το ορμητήριο του αρχηγού της εξόδου του Μεσολογγίου Γεωργίου Καραϊσκάκη, του Νικολάου Στουρνάρη, του Κατσαντώνη. Από την Μονή διεκπεραιώνονταν στον Μακεδονικό Αγώνα αντάρτες στην Μακεδονία. Ενεργός ήταν επίσης η συμμετοχή της Μονής στην Εθνική Αντίσταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δεν τα αρνείται κανείς αυτά. Πλουτίζετε βέβαια τις ιστορικές μας γνώσεις ενδυναμώνετε το φρόνημά μας. Ας επανέλθουμε όμως στις επιπτώσεις της εκτροπής στην Ιερά Μονή. Στα σημερινά σχέδια της εκτροπής αντιπαρατίθεται το επιχείρημα ότι, αν η εκτροπή γίνει από την θέση Αυλάκι, δεν θα πειραχθεί το Μυρόφυλλο.

ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΣ — Απ' όσο γνωρίζω και απ' ό,τι έχω διαβάσει στις διαμαρτυρίες είτε του Συλλόγου των Φίλων της Ιεράς Μονής, είτε σε άλλα έγγραφα, αν η στάθμη του νερού του ταμιευτήρα της Συκιάς ήταν χαμηλότερη κατά έξι ως δέκα μέτρα, το μεγάλο αυτό ιστορικό μνημείο θα ήταν δυνατόν να διασωθεί. Εάν μάλιστα η εκτροπή γίνει από το Αυλάκι, το μνημείο οπωσδήποτε δεν θα θιγεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος κατήγορος, παρακαλώ.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η Μονή αυτή έχει μεγάλη ιστορική και πολιτιστική αξία και δεν υπάρχει και καμία αμφιβολία ότι με τα έργα τα οποία πρόκειται να γίνουν θα καταστραφεί. Αυτό είναι βέβαιο

και το δέχονται όλοι. Το κρίσιμο νομικό ερώτημα στην προκειμένη περίπτωση είναι ότι οι κατηγορούμενοι, προφανώς φαντάζομαι, θα προβάλουν τον ισχυρισμό της καταστάσεως ανάγκης. Θα πουν δηλαδή ότι προκειμένου να υπηρετήσουν ένα αγαθό μείζονος σημασίας, που είναι η οικονομική ανάπτυξη, η εκβιομηχάνιση της χώρας κ.λπ., θα πρέπει να υποστούμε αυτή την βλάβη, αυτή την υποδάθμιση του ιστορικού αυτού μνημείου. Συνεπώς, εκεί που χρειαζόμαστε την κρίση σας είναι να συγκρίνετε αυτά τα δύο μεγέθη: Την ολοσχερή καταστροφή της Μονής με το οικονομικό και αναπτυξιακό όφελος που θα προκύψει από την εκτροπή του Αχελώου.

ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΣ — Η απάντηση που θα λάβετε από έναν ελάχιστο κληρικό, όπως εγώ, είναι η απάντηση που έδωσε ο Μακρυγιάννης στους απλούς στρατιώτες του Ναυπλίου: γι' αυτά τα ιερά πολεμήσαμε.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Να σας ρωτήσω το εξής: Ελέχθη πριν ότι υπάρχει απόφαση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου ότι θα υπάρξει μετατόπιση, μετάθεση της Μονής και διάσωσή της με αυτό τον τρόπο. Το κατάλαβα καλά;

ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΣ — Όχι, επιτρέψτε μου να το πω εντελώς λαϊκά. Στάχτη στα μάτια μας. Δεν είμαστε τόσο κουτοί για να το χάσουμε, έτσι στην καθομιλουμένη, στην γνήσια την ασπροποταμίτικη γλώσσα. Εγώ δεν είμαι ειδήμων. Αλλά αν ψάχνουμε για υπευθύνους, ο πρώτος υπεύθυνος είναι η 7η Εφορία Αρχαιοτήτων Λαρίσης, η οποία, δήλωσε ότι δεν διέθετε στοιχεία και δεν είχε μελετήσει το θέμα γιατί δεν κατόρθωσε να φτάσει σ' αυτά τα δύσβατα μέρη. Για όνομα του Θεού, δηλαδή αυτοί οι Έλληνες οι οποίοι ζουν εκεί πέρα τι είναι; Βάρβαροι και αγριάνθρωποι; Έφθασαν μετά από ένα χρόνο και μετά από έντονες και τεκμηριωμένες διαμαρτυρίες ανθρώπων που ύψωσαν την φωνή τους για την διάσωση της Μονής. Ουδείς έλαβε μία εύλογη απάντηση. Εγώ για το λόγου το αληθές, έχω καταθέσει στο δικαστήριό σας το ταπεινό μου πόνημα. Εμείς οι κάτοικοι αυτών των ταπεινών χώρων, οι οποίοι αποτελούν την ραχοκοκκαλιά του Έθνους θα αγωνιζόμαστε συνεχώς ελπίζοντας οι προσπάθειές μας να φέρουν θετικά αποτελέσματα.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΧΡΗΣΤΟΥ ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΥ, ΒΟΥΛΕΥΤΗ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Παίγνια στην βουλμία των αγροτών: Τα υδροηλεκτρικά μετατρέπονται σε αρδευτικά. Το παράδειγμα του Ταυρωπού. Η ήπια εκτροπή και η σκληρή πραγματικότητα. Ποιος θα κρατά τον υδρομετρητή; Τα φράγματα που τιθασειούν τον Αχελώο. Μια ερώτηση στην Βουλή και μια επερώτηση. Ο Σημίτης συνυπογράφει. Το ιστορικό της εκτροπής. Ο κ. Μαγειρίας ξυπνά τον κοιμώμενο γίγαντα. Η δύναμη της δημαγωγίας και το άγχος του πολιτικού κόστους. Αρδευτικά κολοβό, ενεργειακά ζημιογόνο το έργο της εκτροπής. Οι Αβδηρίτες θα ζήλευαν. Καλή πίστη και επιπολαιότητα, ευθύνες και ιδιοτέλεια. Η Μεγάλη Ελληνική Ευρωτρέλα στον αγγλικό Τύπο. Κανείς υπάλληλος ή μελετητής δεν τολμά. Ό,τι δεν χρηματοδοτείται κόβεται: Πώς ακρωτηριάστηκε το αρδευτικό σκέλος. Μια απάτη που επιβάλλουν τα πράγματα. Γιατί άλλαξε ο κ. Σημίτης όταν έγινε πρωθυπου-

γός; Ο πολιτικός βίος εν Ελλάδι. Απιστία και ενδεχόμενος δόλος. Όλα αλλάζουν, η σήραγγα παραμένει η ίδια. Η νεοελληνική αβελτηρία και η τυφλή ανάπτυξη. Δημοσίου χαρακτήρα έθιμο: Το πολιτικό κόστος και η άρση του αδίκου χαρακτήρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Χρήστος Ροκόφυλλος, παρακαλώ. Κύριε Ροκόφυλλε, είναι ακριβές ότι προσέρχεσθε ως Έλλην πατριώτης για να υπερασπισθείτε τις απόψεις των Θεσσαλών;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Αυτό θα ήταν λίγο δύσκολο να το πει κανείς. Προσέρχομαι όμως ως ένας άνθρωπος που έχει ζήσει κοντά στον Αχελώο. Άκουσα πριν από λίγο, να αναφέρεται το Αυλάκι. Κατά σύμπτωση είναι το χωριό των προγόνων μου και το πατρικό μου χωριό. Με το πρόβλημα της εκτροπής δεν έχω ασχοληθεί με τοπικιστικό πνεύμα. Με ενδιαφέρει η ανάπτυξη και θα ήμουν διατεθειμένος να παραβλέψω πάρα πολλά που συναισθηματικά με δένουν με τον Αχελώο, αν πράγματι επρόκειτο για ένα έργο που θα βοηθούσε τη συνολική ανάπτυξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Άκουσαμε τον προ-προηγούμενο μάρτυρα, τον κύριο Βαβίζο, που είπε ότι πριν από το 1986, με το έργο του Ταυρωπού και με τις συνέπειες που είχε το έργο αυτό άρχισε η περιβαλλοντική υποβάθμιση στην κοιλάδα του Αχελώου. Ποιες είναι οι σημερινές επιπτώσεις από το νέο έργο τόσο κατά την εκτέλεσή όσο και μετά την περάτωσή του;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Πράγματι, ο Ταυρωπός ήταν ένα πρώτο έργο που έχει σχέση με τον Αχελώο γιατί αφορούσε τον μεγαλύτερο παραπόταμο του Αχελώου. Το έργο αυτό είναι και ένα πάρα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πώς υδροηλεκτρικά έργα στην πράξη μεταβάλλονται σε παίγνια στην βουλímια των αγροτών, οι οποίοι φυσικό είναι να θέλουν όσο το δυνατόν περισσότερο νερό. Και μπορώ να σας μεταφέρω απόψεις των υπεύθυνων υπουργών Ενέργειας, οι οποίοι από προσωπική αντίληψη, γνωρίζουν ότι το έργο του Ταυρωπού έχει αχρηστευθεί κυριολεκτικά ως υδροηλεκτρικό έργο και έχει μεταβληθεί απλώς σε αρδευτικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις όμως από το έργο παραμένουν;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις παραμένουν και επιπλέον, ο Ταυρωπός έχει αχρηστευθεί εντελώς ως υδροηλεκτρικό έργο. Στην πραγματικότητα έχει μεταβληθεί σε μία απλή λεκάνη που όλο το χειμώνα μαζεύει νερό χωρίς να παράγει ηλεκτρισμό και το καλοκαίρι από το πρωί μέχρι το βράδυ και από το βράδυ μέχρι το πρωί, σε 24ωρη σχεδόν βάση, διοχετεύει αυτό το νερό στις καλλιέργειες της Θεσσαλίας, παράγοντας παρεμπιπτόντως ηλεκτρισμό κατώτερης ποιότητας, δηλαδή ηλεκτρισμό βασικού φορτίου και όχι ηλεκτρισμό αιχμής. Η διαφορά, φαντάζομαι θα το γνωρίζετε, είναι πολύ σημαντική και είναι και πολύ σημαντικό ότι αυτό ομολογείται «ευθαρσώς» από τον άνθρωπο, ο οποίος είναι και ο κύριος ηθικός αυτουργός για την εκτροπή του Αχελώου, τον κύριο Μαγειρία. Σ' ένα άρθρο του, στο περιοδικό Επτάμισι της 31ης Ιανουαρίου του 1992, ομολογεί ότι υπάρχει πράγματι σοβαρή ενεργειακή ζημία στον Ταυρωπό. Σήμερα ο σταθμός αυτός προορισμένος για λειτουργία αιχμής, δηλαδή να λειτουργεί 3 - 4 ώρες το 24ωρο, όταν η ζήτηση ενέργειας είναι μεγάλη, στην πραγματικότητα έχει αχρηστευθεί αφού λειτουργεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις των αρδεύσεων. Και με την

ευκαιρία, κύριε πρόεδρε, θα ήθελα να τονίσω ότι η εξαγγελία πως η ποσότητα που θα εκτραπεί θα περιοριστεί μόνο σε 600 εκατομ. κυβικά αντί του 1,5 δις κυβικών ανά έτος, όπως προβλεπόταν στις αρχικές μελέτες, είναι ένας μύθος. Και είναι μύθος γιατί δεν υπάρχει δύναμη στον κόσμο ικανή να σταματήσει τις καταλήψεις εκ μέρους των αγροτών, οι οποίοι θα ενδιαφέρονται να πάρουν όσο πιο πολύ νερό μπορούν. Και αφού η διατομή διατηρείται η ίδια, η διατομή των 6 μέτρων που είχε μελετηθεί για εκτροπή 1,5 δις κυβικών μέτρων νερού το χρόνο, είναι βέβαιον ότι θα φτάσουμε πάλι σε αυτήν την ποσότητα, γιατί δεν βλέπω ποιος θα κρατάει τον υδρομετρητή και ποιος θα εμποδίζει τους αγρότες της Θεσσαλίας που ευλόγως και για το συμφέρον τους θα σπεύδουν να ανοίγουν τους ρουμπινέδες ώστε να πάρουν την μέγιστη παροχή. Εάν ήθελαν να την περιορίσουν στα 600 εκατομ. κυβικά θα έπρεπε να αλλάξουν την διατομή, ώστε να είναι τεχνικά αδύνατο να εκτραπεί μεγαλύτερη ποσότητα νερού από 600 εκατομ. κυβικά μέτρα τον χρόνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Οι περιβαλλοντικές συνέπειες θα είναι οι ίδιες αν εκτραπούν 600 ή 1.500 εκατομ. κυβικά;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Θα είναι διότι έτσι κι αλλιώς 1,5 δις κυβικά θα εκτραπούν. Δεν βλέπω δυνατότητα περιορισμού των εκτρεπομένων ποσοτήτων όταν το νερό θα είναι εκεί, οι αγρότες θα έχουν βάσει υδροχαρή φυτά εκεί, όπου προηγουμένως είχαν άλλες παραδοσιακές καλλιέργειες, και θα αξιώνουν συνεχώς ...

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Σήμερα πού βρίσκονται τα πράγματα, κύριε Ροκόφυλλε;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Είναι βέβαιον ότι τα διαδοχικά φράγματα στον Αχελώο, με πρώτο το φράγμα των Κρεμαστών και εν συνεχεία τα φράγματα στο Καστράκι και στον Στράτο, έχουν κατά κάποιον τρόπο τιθασει τον Αχελώο. Οι ποσότητες του νερού, οι οποίες πηγαίνουν προς τα κάτω, ελέγχονται τεχνικά κατά τρόπο απόλυτο, ορισμένες ποσότητες νερού διατίθενται για άρδευση και άλλες ακολουθούν την οδό του ποταμού. Είναι όμως βέβαιο, ότι εάν περιοριστεί σημαντικά ο όγκος του νερού που κινείται κατά μήκος της φυσικής κοίτης του ποταμού, είτε αυτό το νερό κινείται, είτε συγκρατείται στις τρεις τεχνητές λίμνες που ήδη υπάρχουν και στην τέταρτη της Μεσοχώρας που κατασκευάζεται τώρα, την πέμπτη της Συκιάς που θα κατασκευασθεί και την έκτη του Αυλακίου εάν ποτέ γίνει, θα περισσεύει πολύ λίγο νερό προς τα κατάντη του τελευταίου φράγματος στον Στράτο και επομένως οι επιπτώσεις στο περιβάλλον ενδέχεται να είναι σημαντικές. Αυτό το έχω επισημάνει σε ερώτηση που είχα κάνει προς τη Βουλή των Ελλήνων στις 31/3/92, θα σας δώσω αντίγραφο. Αυτή την ερώτηση την συνέταξαν και την υπογράφουν οι Ροκόφυλλος Χρήστος, Μπαλτάς Αλέξανδρος, Δημητρακόπουλος Αθανάσιος, Κοκκινοβασίλης Χρήστος και Πεπονής Αναστάσιος. Και εκεί ακριβώς μιλάω για τους προβληματισμούς και τις επιφυλάξεις που εστιάζονται στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, αναλύω τις οικονομικές και τις κοινωνικές επιπτώσεις και αναφέρω την έλλειψη συνολικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Στη συνέχεια επειδή δεν δόθηκαν ικανοποιητικές απαντήσεις, επανήλθα μετά από έναν περίπου χρόνο, στις 26/2/93, με μείζονα πράξη κοινοβουλευτικού ελέγχου, δηλαδή με επερώτηση αυτή τη φορά, με θέμα την απειλούμενη εκτροπή του Αχελώου. Αυτή την επερώτηση, εκτός από εμένα και τους άλλους που είχαν υπογράψει την αρχική ερώτηση, υπογράφουν και ο νυν πρωθυπουργός, ο κ. Κώστας Σημίτης, ο

κ. Γεώργιος Αλέξανδρος Μαγκάκης, ο κ. Ανδρέας Φούρας, τώρα υφυπουργός Αθλητισμού και τέλος ο κ. Πάνος Οικονομίδης. Αυτό που τονίζουμε στην επερώτηση είναι ότι κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί πρώτον πως η εκτροπή του Αχελώου είναι έργο μεγαλεπήβολο, τεχνικά δυσχερέστατο και οικονομικά πολυδάπανο και το κυριότερο, ότι ένα τέτοιο κολοσσιαίο τεχνικό εγχείρημα - και εδώ έρχομαι να απαντήσω στην ερώτησή σας - που θα ανατρέφει άρδην το προαιώνιο φυσικό ισοζύγιο των υδάτων στη ραχοκοκκαλιά του ελλαδικού χώρου, με αναμφισβήτητα μεγάλης κλίμακας δυνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την οικονομία της χώρας, πρέπει να έχει μελετηθεί ολόπλευρα και σε βάθος, με τρόπο επιστημονικά εξαντλητικό και άψογο, πριν αρχίσει η εκτέλεσή του.

Αυτό ήταν η πρώτη μεγάλη μας κραυγή αγωνίας, αν θέλετε και που σημαδεύει αυτό που είναι παράδειγμα προς αποφυγήν. Δηλαδή πώς ελήφθη αυτή η απόφασις για τον Αχελώο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Για πείτε μας, πώς ελήφθη;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Κατά τη γνώμη μου ελήφθη χωρίς σοβαρή μελέτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Από ποιούς ελήφθη, κύριε Ροκοφύλλε;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Η πρώτη απόφαση ελήφθη το 1979 από την κυβέρνηση τότε της Νέας Δημοκρατίας με πρωτεργάτη τον τότε υπουργό Εθνικής Οικονομίας και μετέπειτα πρωθυπουργό, τον κύριο Κωνσταντίνο Μητσotάκη. Η δεύτερη, και αν θέλετε αποφασιστικότερη ακόμα, ελήφθη το 1983 και 1984 από τον πρωθυπουργό της περιόδου εκείνης, τον Ανδρέα Παπανδρέου, στον οποίο κάποιοι χωρίς σοβαρές μελέτες εισηγήθηκαν, με βάση κυρίως τις ιδέες του κυρίου Μαγειρία και κάποιων άλλων ανθρώπων οι οποίοι είχαν κάνει σπουδές στην τότε Σοβιετική Ένωση και οι οποίοι είχαν εντυπωσιασθεί από την προσπάθεια να μεταβληθεί η Φύση προς όφελος της τεχνικής και της οικονομίας, χωρίς να έχουν μετρήσει σωστά τα δυσμενή αποτελέσματα και τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον από τέτοια έργα, τα οποία συχνά αποδείχθηκαν και ασύμφορα. Με βάση αυτά και με δεδομένη την διάθεση που έχουμε οι Έλληνες πολιτικοί να πετυχαίνουμε εύκολους εντυπωσιασμούς σε συνδυασμό με ένα ιδιότυπο πνεύμα ευκολίας και με κυρίαρχη την δημαγωγική προδιάθεση, πρέπει κανείς να είναι προσεκτικός για να κρίνει σωστά. Εδώ όλοι μιλούσαν για τον κοιμώμενο γίγαντα του Θεσσαλικού Κάμπου. Και είναι γεγονός ότι στην Θεσσαλία κατοικεί μεγάλο τμήμα του ελληνικού πληθυσμού και ότι η Θεσσαλία διαθέτει ιδιαίτερη ακτινοβολία στην υπόλοιπη Ελλάδα ως η μήτρα της ελληνικής αγροτικής παραγωγής. Επομένως, οτιδήποτε λέγεται, προγραμματίζεται ή εξαγγέλλεται για τη Θεσσαλία κάνει καλή εντύπωση σ' ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο. Με αυτό το πνεύμα και χωρίς να μελετηθεί σε βάθος το πρόβλημα από τεχνική, περιβαλλοντική και οικονομική άποψη έγινε η εξαγγελία του έργου της εκτροπής του Αχελώου. Από την στιγμή αυτή, καμία κυβέρνηση, ακόμα και κυβέρνηση αποτελούμενη αμιγώς από Αιτωλοακαρνάνες δεν θα τολμούσε με δική της πολιτική απόφαση, να πάρει το έργο πίσω. Το πολιτικό κόστος θα ήταν τεράστιο. Βλέπετε η δημαγωγία έχει την δύναμή της.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τη δύναμή της ή είναι δυναμίτης;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Είναι δυναμίτης. Η λύση είναι δυνατόν να εξευρεθεί ευκολότερα στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπου ο αγώνας των περιβαλλοντι-

κών οργανώσεων και των άλλων κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων έχει ήδη φέρει ένα πρώτο αποτέλεσμα: Η Κοινότητα αρνείται να συγχρηματοδοτήσει το έργο. Υπάρχει βέβαια και το Συμβούλιο της Επικρατείας. Πάρα πολύ καλά έκαναν οι τέσσερις περιβαλλοντικές οργανώσεις και προσέφυγαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας πριν από δύο χρόνια και άριστα κάνουν που επανέλαβαν την προσφυγή τους, η οποία αναμένεται να εκδικαστεί σύντομα.

Κύριε πρόεδρε και εσείς και ο κύριος κατήγορος, επιμείνατε στο ερώτημά σας προς έναν από τους μελετητές του έργου που κατέθεσε προηγουμένως, γιατί η μελέτη έγινε τόσο γρήγορα, δηλ. μέσα σε δύομισι μήνες. Μα μία μελέτη που γίνεται για να καλύψει εκ των υστέρων ένα κενό στην κυβερνητική δραστηριότητα γίνεται υπό πίεση, όχι μόνο χρονική, γίνεται υπό πίεση ουσιαστική. Κανένας ούτε υπάλληλος της υπηρεσίας, ούτε φυσικά τρίτος μελετητής δεν έχει, δεν μπορεί να έχει, το θάρρος ή αν θέλετε καλύτερα το «θράσος», να υποβάλει αρνητική μελέτη που θα είχε ως αποτέλεσμα να ματαιωθεί το έργο και να εκτεθεί η ελληνική Πολιτεία. Θα χάλαγε ο κόσμος και θα διατυπωνόταν ενδεχομένως και η πονηρά κατηγορία ότι η αρνητική μελέτη υπαγορεύθηκε από την κυβέρνηση για να ματαιωθεί ένα έργο που θα έσωζε τον Θεσσαλικό Κάμπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο, κύριε Ροκόφυλλε, όλα αυτά αξιολογούνται με όρους πολιτικούς. Εδώ όμως αναζητούμε ευθύνες. Είπατε ότι το έργο δεν είχε μελετηθεί και μάλιστα ότι δεν είχε μελετηθεί σοβαρά. Συγκεκριμένα, δεν έγιναν οι μελέτες που προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις. Δείξατε, υποδείξατε ή καταδείξατε αυτούς που έλαβαν αυτές τις αποφάσεις και τον τρόπο με τον οποίο τις έλαβαν. Το ερώτημα προς εσάς: Είναι σήμερα εφικτό το σταμάτημα των έργων ή θα ήταν ασύμφορο;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Κατά τη γνώμη μου δεν θα ήταν καθόλου ασύμφορο. Για τον τόπο θα ήταν αντίθετα πάρα πολύ χρήσιμο το σταμάτημα ενός καταστροφικού έργου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αυτό ισχύει και στην περίπτωση που η εκτροπή θα γινόταν από το Αυλάκι ;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Ναι, δεν έχω καμία αμφιβολία επ' αυτού.

Η Δ.Ε.Η. υποστηρίζει ότι το Αυλάκι προσφέρεται για να κατασκευασθεί ένα πολύ καλό φράγμα για την αξιοποίηση του νερού του Αχελώου επί της φυσικής κοίτης του ποταμού.

Επίσης υποστηρίζει ότι αν τελικά κριθεί ότι είναι αναγκαία η εκτροπή, τότε θα ήταν καλύτερα να γίνει απ' το Αυλάκι, έστω και αν προστίθενται 10 χιλιόμετρα σήραγγας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Συμφωνείτε εσείς;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Εγώ συμφωνώ με την εκδοχή της Δ.Ε.Η. Η Δ.Ε.Η. λέει ότι πρέπει να γίνει το φράγμα του Αυλακίου έτσι ώστε κάθε λίτρο νερού να το εκμεταλλευόμαστε από άποψη παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας πάρα πολλές φορές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δεν θα έχουμε επιπτώσεις στο περιβάλλον;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Πολύ ολιγότερες από την εκτροπή.

Έπειτα με την εκτροπή μπαίνουμε σε ένα λούκι, κύριε πρόεδρε. Γιατί; Γιατί ενώ το έργο ξεκίνησε ως έργο αρδευτικό και, παρεμπιπτόντως, μια και οι εκτρε-

πόμενες ποσότητες θα ακολουθούσαν κατηφορική πορεία, ως έργο ενεργειακό. Μετά απαλείφθηκε το αρδευτικό σκέλος, έφυγαν τα αρδευτικά δίκτυα όχι μόνο από τις εξαγγελίες, αλλά και τις προκηρύξεις των διαγωνισμών, με αποτέλεσμα το έργο να είναι κολοβό και ενεργειακά ζημιογόνο. Αυτό είχε ως επακόλουθο, ο διοικητής της Δ.Ε.Η. και καθηγητής του Πολυτεχνείου αρμόδιος για ενεργειακά θέματα, ο κ. Ξανθόπουλος, να στείλει στην κυβέρνηση το 1991 - 1992 έγγραφο με το οποίο να ζητεί, στην περίπτωση που πραγματοποιηθεί η εκτροπή, αποζημίωση για την Δ.Ε.Η. ύψους 144 δις δραχμών. Αντιλαμβάνεται λοιπόν κανείς ότι ξεκινήσαμε να πάμε στα Σούσα, δηλαδή να πάμε να αρδεύσουμε τον Θεσσαλικό Κάμπο και παρεμπιπτόντως να παραγάγουμε ενέργεια, στην συνέχεια βγάλαμε έξω τις αρδεύσεις και αφήσαμε το παρεμπίπτον, το οποίο έγινε κύριο, αλλά προφανώς με την πονηρά σκέψη ότι σιγά-σιγά θα αρχίσουμε να κάνουμε και τα αρδευτικά δίκτυα. Αυτό σημαίνει ότι θα δεσμευόταν το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων του ελληνικού κράτους για έναν αιώνα για να κατασκευάζουμε συνεχώς άχρηστα αρδευτικά δίκτυα στην Θεσσαλία. Διότι σύμφωνα με προσεκτικές παρατηρήσεις που έχουν γίνει ιδιαίτερα από την Αιτωλική Εταιρεία Περιβάλλοντος και τον ιατρό κ. Λυμπουρίδη, που είναι ένας από τους ανθρώπους που ξέρει πάρα πολύ καλά το όλο θέμα, το όφελος που θα έχει η αγροτική οικονομία δεν θα φτάνει ούτε καν για τη συντήρηση αυτών των δικτύων. Επομένως μπαίνουμε σε μια μεγάλη περιπέτεια και κατασκευάζουμε, όπως έλεγα ήδη από τις αρχές του 1993, ένα μεγαλεπήβολο έργο που θα ζήλευαν και οι Αβδηρίτες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εμείς αναζητούμε ποιοι ξεκίνησαν το έργο, ποιοι και γιατί το συνέχισαν και το συνεχίζουν. Ήταν αυτό απλώς η εύκολη λύση, ή έγινε παραβίαση κανόνων Δικαίου; Με ποιο, τελικά, κόστος;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Με τεράστιο κόστος. Αλλά ενδεχομένως και με καλή πίστη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Καλή πίστη; Στην κατάθεσή σας υπαινιχθήκατε ότι υπήρξε απατηλή ενέργεια.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Το ξεκίνημα δεν μπορώ να πω ότι έγινε με κακή πίστη. Έγινε με καλή πίστη. Και τουλάχιστον από τον Ανδρέα Παπανδρέου που το εξήγγειλε διθυραμβικά στην ίδια την Θεσσαλία το 1983. Έγινε με καλή πίστη, έτσι πιστεύω εγώ και για το καλό του τόπου, αλλά με μεγάλη επιπολαιότητα, δηλαδή χωρίς να έχει μελετηθεί το έργο από όλες τις πλευρές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο όμως πρέπει να σας πω ότι η ελληνική κοινωνία δεν αντέχει άλλο τις αναφορές στην καλή πίστη, σε οραματικές επιλογές και ενθουσιασμούς. Αναζητεί πλέον τις ευθύνες.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Οι ευθύνες είναι ανάμικτες με κάποια πολιτική ιδιοτέλεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στα αρμόδια όργανα, έχουν οι κατά καιρούς κυβερνήσεις της Ελλάδος απευθυνθεί είτε για μελέτες είτε να ζητήσουν χρηματοδότηση;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Έχουν απευθυνθεί.

Η Κοινότητα ανέθεσε μάλιστα στην ελβετική εταιρεία COLENCO να ερευνήσει κατά πόσο η εκτροπή του Αχελώου είναι οικονομικά εφικτή ως καθαρά ενεργειακό έργο. Η COLENCO κατέληξε ότι το έργο, υπό την μορφή αυτή θα ήταν καθαρά ζημιογόνο. Έχω υποβάλει ερωτήσεις στην Βουλή για το θέμα αυτό το

1993 και θα μπορούσα να καταθέσω στο δικαστήριό σας τα σχετικά έγγραφα καθώς και ένα άρθρο της βρετανικής εφημερίδας Daily Telegraph με τίτλο «Η Μεγάλη Ελληνική Ευρωτρέλα», το οποίο αναδημοσιεύθηκε στα ΝΕΑ της 16/10/92 και το οποίο σχολιάζει το έργο του Αχελώου οικολογικά ως το περισσότερο ζημιολόγο έργο στην Ευρώπη και οικονομικά, ως καταστροφικό.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Ροκόφυλλε είπατε ότι καλόπιστα ξεκίνησε από πολιτικούς αυτή η προσπάθεια, ίσως με επιπολαιότητα, αλλά πάντως καλοπροαίρετα. Δεν κατάλαβα αν αυτό το λέτε για να εξηγήσετε απλώς το φαινόμενο ή για το καταδικάσετε ηθικά και πολιτικά.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Προφανώς το δεύτερο, κύριε κατήγορε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συνεπώς το καταδικάζετε.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Βεβαίως και είπα ότι είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κακής πρακτικής που ακολουθείται στην εκτέλεση ορισμένων μεγάλων ή και μικρότερων ακόμη έργων.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Το ίδιο ερώτημα ήθελα να σας κάνω σχετικά με την μελέτη για την οποία είπατε ότι έγινε υπό πίεση. Θέλατε να ερμηνεύσετε το γεγονός ή να το καταδικάσετε;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Προφανώς να το καταδικάσω. Όταν ξεκινά ένα μεγάλο έργο από το οποίο κρίνεται η αξιοπιστία της κυβέρνησης, η πείρα δείχνει ότι κανείς υπάλληλος και κανείς Έλλην μελετητής δεν τολμά να αντιστρατευτεί. Δεν ξέρω γιατί, αλλά δεν τολμά. Με καλή πίστη ίσως και εδώ. Αλλά πάντως είναι βέβαιο ότι όλοι θέλουν να καλύψουν ένα κενό. Και με αυτό το πνεύμα, κατά τη γνώμη μου, έγιναν όλες αυτές οι συμπληρωματικές μελέτες για να μπορέσουν να ξεπεράσουν το εμπόδιο του Συμβουλίου της Επικρατείας.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Επιτρέψτε μου να επανέλθω σε ορισμένα σημεία για να διευκρινισθούν ορισμένες πτυχές. Είπατε ότι από το αρχικό σχέδιο αφαιρέθηκε το αρδευτικό σκέλος και έμεινε το ενεργειακό. Οι κατηγορούσες οργανώσεις λένε ότι αυτό δεν είναι ειλικρινές και ότι αποτελεί απάτη. Το έκαναν επίτηδες για να ρίξουν στάχτη στα μάτια στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και να αποσπάσουν την χρηματοδότηση. Έτσι είναι;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Προφανώς. Το αρδευτικό σκέλος αφαιρέθηκε γιατί ήταν γνωστό ότι δεν πληροί τα κριτήρια για χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρά ταύτα επιμένουν στο έργο. Γιατί; Ο προϋπολογισμός, το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, είναι αδύνατον να αντέξει δαπάνες εκατοντάδων δισεκατομμυρίων, ίσως και πάνω από ένα τρισεκατομμύριο δραχμές, αν όντως κατασκευασθεί το δίκτυο για την άρδευση των δύο εκατομμυρίων στρεμμάτων. Γι' αυτό ακολουθείται αυτή η παραπλανητική τακτική.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Σε ποιον θα πρέπει να καταλογίσουμε ευθύνες γι' αυτήν την απάτη;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Είναι απάτη που επεβλήθη, αν θέλετε και λίγο από τα πράγματα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Το κατηγορητήριο αναφέρεται σε συγκεκριμένα πρόσωπα. Κωνσταντίνος Λαλιώτης, Αριστέιδης Τσιπλάκος ...

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Ο κύριος Λαλιώτης είναι δέσμιος της αρχικής απόφασης.

Θέλετε να σας πω κάτι; Όταν έγραφα τις ερωτήσεις και τις επερωτήσεις για το θέμα του Αχελώου, τις οποίες συνυπέγραψαν, και το θεωρώ πολύ τιμητικό, τόσα αξιόλογα στελέχη του ελληνικού Κοινοβουλίου, οι παραινέσεις που είχα ήταν: «Μη το γράφεις και τόσο έντονα διότι εδώ εμείς το αποφασίσαμε το έργο». Επομένως, αντιλαμβάνεστε ποιες είναι οι πιέσεις, οι απολύτως φυσικές αν θέλετε, αλλά και πολύ σοβαρές, οι οποίες ασκούνται σε οποιονδήποτε προσπαθήσει να εμποδίσει την πραγματοποίηση ενός εξαγγελθέντος πολύ μεγάλου έργου, όπως είναι η εκτροπή του Αχελώου. Και επειδή αναζητείτε ευθύνες, πρέπει να πω ότι και η δίψα του τεχνικού κόσμου της χώρας για την εκτέλεση μεγάλων και σημαντικών έργων, που αλλάζουν την Φύση στην Ελλάδα, συνετέλεσε πάρα πολύ και στο να πειστεί και στο να εμμένει η ηγεσία σ' αυτή την λανθασμένη επιλογή.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ας δούμε το θέμα διαφορετικά, κύριε Ροκόφυλλε. Είπατε ότι το 1993 καταθέσατε ...

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Βλέπετε, κύριε κατήγορε, ότι η καλή πίστη με άλλες πιο ιδιοτελείς καταστάσεις αναμειγνύονται τόσο πολύ, όπως τα νερά στις δίνες που σχηματίζονται στον ποταμό.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ευθύνη των δικαστών και των νομικών είναι να ξεδιαλύνουν τις ευθύνες και να τις αποδώσουν. Αυτό προσπαθούμε να κάνουμε. Το 1993 καταθέσατε αυτή την πολύ αξιόλογη επερώτηση, την οποία υπογράφει και ο κύριος Σημίτης και ο κύριος Μαγκάκης και άλλοι. Προφανώς τότε υιοθετούσαν αυτές τις απόψεις τις οποίες πολύ σωστά υποστηρίζετε. Φαντάζομαι ότι σήμερα ο πρωθυπουργός δεν έχει πλέον τις ίδιες πολιτικές απόψεις τις οποίες μαζί υποστηρίζατε τότε. Το ερώτημά μου είναι: Γιατί άλλαξε άποψη ο κύριος Σημίτης;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Δεν ξέρω αν μπόρεσε να ασχοληθεί με το θέμα γιατί είναι τόσο πνιγμένος με όλα τα άλλα. Αν την ώρα που αντιμετωπίζει την αντιπαράθεση με τα τρακτέρ των Θεσσαλών, αν τους διέλυε και τις ελπίδες για νερό, μου φαίνονται τα πολιτικά πράγματα θα γίνονταν εκρηκτικά σε βαθμό κακουργήματος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συνεπώς ο λόγος για τον οποίο άλλαξε πολιτική είναι διότι δεν έχει χρόνο να ασχοληθεί με το έργο του Αχελώου.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Είναι η κεκτημένη ταχύτητα. Το έργο ξεκίνησε και από κει και πέρα κινείται με τους νόμους της αδράνειας από μόνο του. Δεν χρειάζεται καν να ασχοληθεί ούτε ο νυν πρωθυπουργός ούτε κανείς υπουργός. Τρέχει μόνο του, το κινούν οι υπηρεσίες, το κινούν οι τεχνικοί που ενδιαφέρονται για τους διαγωνισμούς και για τα έργα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Παρά ταύτα, κύριε Ροκόφυλλε, είπατε ότι και τώρα ακόμα αν σταματούσε το έργο θα ήταν ευχής έργο. Η συνέχιση του έργου γίνεται, σε πείσμα των αληθινών συμφερόντων του, λόγω του πολιτικού κόστους, το οποίο θα έπρεπε να πληρώσουν οι σήμερα ιθύνοντες πολιτικοί.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Όποιοι λάβουν την απόφαση να σταματήσει το έργο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτό που λέτε συνιστά όχι μόνο νομικά αλλά και από πλευρά πολιτικής ηθικής βαρύτατη μομφή για αυτούς που λαμβάνουν ή δεν λαμβάνουν τις αποφάσεις σήμερα.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Ίσως να είναι μομφή. Ίσως όμως να είναι και μια εξήγηση για το πώς κινείται η πολιτική ζωή και στην Ελλάδα αλλά και στην αλλοδαπή.

Το πολιτικό κόστος είναι, δυστυχώς, τόσο πολύ δεμένο με μεγάλης σημασίας πολιτικές αποφάσεις, ώστε πράγματι αποτελεί οργανικό τμήμα των πολιτικών αποφάσεων με αποτέλεσμα να απαιτείται πολύ μεγάλη γενναιότητα και πολύ μεγάλη ικανότητα για να μπορέσει κανείς να το αγνοήσει.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ευθύνονται λοιπόν οι πολιτικοί για έλλειψη γενναιότητας. Θέλω να σας ρωτήσω για το θέμα της απιστίας και για το θέμα της παραβάσεως καθήκοντος. Δεν χρειάζεται να σας εξηγήσω τις νομικές έννοιες. Πιστεύετε πως υπάρχουν σ' αυτές τις περιπτώσεις τέτοιου είδους ευθύνες;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Η απιστία τώρα, όπως ξέρετε, μετά την τροποποίηση που έγινε το 1994 απαιτεί δόλο πρώτου βαθμού, δηλαδή θέλει να επιδιώκει κανείς εν γνώσει του και να αποδέχεται τον δόλο. Και δεν νομίζω ότι στην προκειμένη περίπτωση αυτό συντρέχει. Για απιστία, με την παλαιότερη νομοθετική εκδοχή, θα μπορούσαμε να μιλάμε αν δεχόμαστε ότι υπήρχε ενδεχόμενος δόλος. Με τον νεότερο νόμο, όχι, δεν νομίζω ότι στοιχειοθετείται το αδίκημα της απιστίας.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η ελάττωση της δημοσίας περιουσίας, η οποία σίγουρα επήλθε από αυτές τις ενέργειες, δεν έγινε εν γνώσει των ιθυνόντων; Αυτός είναι ο δόλος.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Ναι, αλλά αισθάνονται τόσο πολύ υποχρεωμένοι να δείξουν συνέπεια, να συνεχίσουν μια στραβή απόφαση ώστε πράγματι αυτό που μετράει δεν είναι η θέληση να επέλθει το ζημιολόγο αποτέλεσμα, αλλά η θέληση να είναι συνεπείς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και πάλι εξηγείτε, κύριε Ροκόφυλλε, δεν δικαιολογείτε την στάση αυτή.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Απλώς εξηγώ. Αλλά θα ήθελα αφού το λέτε έτσι κύριε κατήγορε, θα ήθελα να υπάρξει αυτή η ανατροπή. Όποιες και να είναι οι συνέπειες. Γιατί πιστεύω ότι η αλήθεια τελικά σώζει μακροπρόθεσμα. Βραχυπρόθεσμα όμως μπορεί να έχει τεράστιες αρνητικές συνέπειες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συνεπώς, δέχεστε κατ' ουσίαν αυτές τις κατηγορίες. Στο θέμα της απάτης είδα ότι κάνατε μια προσπάθεια να μην καταλογίσετε δόλο απάτης. Απαντήστε μου όμως, γιατί διατηρείται η ίδια διάμετρος των 6 μέτρων εφόσον δεν υπάρχει δόλος.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Αυτό με έχει ενοχλήσει πάρα πολύ.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ακριβώς, διότι αποδεικνύει την απάτη.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Με έχει ενοχλήσει πάρα πολύ. Μου φαίνεται πάρα πολύ περίεργο που δεν μειώθηκε η διάμετρος. Γιατί από τη στιγμή που αποφασίστηκε ότι η εκτροπή θα μειωνόταν από το 1,5 δις κυβικά μέτρα νερού να πέσουμε μόνο στα 600 εκατομ. κυβικά κατ' ανώτατο όριο, δεν μπορεί να διατηρείται η ίδια διάμετρος των 6 μέτρων. Δεν είμαι τεχνικός αλλά, αφού με την παλιά διάμετρο μπορούσαν να διοχετευθούν 1,5 δις κυβικά μέτρα νερού, προφανώς θα μπορούν και τώρα, αφού διατηρείται η ίδια διάμετρος. Και από κει και πέρα είναι θέμα κανονιστικών ρυθμίσεων για το πόσο νερό θα διοχετεύεται. Αλλά όποιοι φαντάζονται ότι τέτοιες κανονιστικές ρυθμίσεις μπορούν να αντέξουν την πίεση του αγροτικού πληθυσμού, νομίζω ότι αυταπατάται κατά τρόπο ανεπίτρεπτο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Νομίζω ότι είναι ξεκάθαρη η απάντησή σας σ' αυτό το θέμα.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Και νομίζω ότι είναι η αχίλλειος πτέρνα της προσπάθειας για διάσωση του έργου με τη σμίκρυνση του.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και μια τελευταία ερώτηση. Ως προς την πολιτική που ακολουθείται έναντι του έργου της εκτροπής, ποια είναι η διαφορά της πολιτικής που ακολουθούσε η κυβέρνηση Μητσοτάκη την περίοδο 1992 - 1993, με την πολιτική που ακολουθεί η σημερινή κυβέρνηση. Υπάρχει κάποια διαφορά;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Η διαφορά είναι ότι η κυβέρνηση του 1992 - 1993 προσπάθησε να αναθέσει το έργο στην ΤΑΥΕΥΡΟ - και αυτό το τονίζω σ' αυτά τα κοινοβουλευτικά κείμενα που σας έδωσα - ότι άλλο έργο είχε δημοπρατηθεί το 1987 και άλλο ήταν το έργο που ανέθεσε η κυβέρνηση Μητσοτάκη το 1992 - 93 στην ΤΑΥΕΥΡΟ. Τελικά όμως ματαιώθηκε η προσπάθεια αυτή.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ο φορέας άλλαξε.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Άλλαξε ο φορέας και η μέθοδος. Είναι σημαντική η μέθοδος. Τώρα διεξάγεται διαγωνισμός και αυτό ίσως διασφαλίσει διαδικασίες περισσότερο αδιάβλητες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ως προς το έργο;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Ως προς το έργο όχι. Το έργο παραμένει το ίδιο, μόνο που μειώνεται η ποσότητα του νερού που θα εκτραπεί. Αυτό είναι σημαντικό, αλλά φοβάμαι ότι η μείωση της εκτροπής είναι μόνο θεωρητική.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αφού μένει η ίδια σήραγγα.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Γι' αυτό φοβάμαι ότι θα είναι θεωρητική.

ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν ξέρω αν το δικαστήριο συνηθίζεται να ευχαριστεί τον μάρτυρα για την παρησία του και το θάρρος του αλλά αυτό το αφήνω στον πρόεδρο του δικαστηρίου να το κάνει, κύριε μάρτυς. Εγώ θα ήθελα, αν μου επιτρέπετε να σας ερωτήσω, επειδή μιλήσατε για τους προσωπικούς δεσμούς που έχετε με τον Αχελώο, πώς αξιολογείτε το ότι οι μελετητικές εταιρείες, που εκπόνησαν τις μελέτες σκοπιμότητας ή περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συνυπέγραψαν ή αδιαφόρησαν για την κατάργηση του ποταμού στο υπολειπόμενο φυσικό τμήμα του; Και πώς κρίνετε την αδιαφορία τους για την οικολογική κατάσταση, την διατήρηση της οικολογικής αξίας του Αχελώου; Με ποια λογική θυσιάζονται οι βιότοποι, απειλείται με εξαφάνιση η αρκούδα; Και βέβαια την παντελή αδιαφορία τους για την όποιας μορφής αειφόρο ανάπτυξη;

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Πρόκειται, κύριε Παπασπηλιόπουλε, για την ίδια αδιαφορία που χαρακτήρισε την άναρχη οικονομική και βιομηχανική ανάπτυξη γύρω απ' το υδροκέφαλο τέρας της Αθήνας, για την ίδια αδιαφορία που έκανε τους δρόμους της Αθήνας να γίνουν αγνώριστοι με αυτά τα μεγαθήρια που χτίστηκαν χωρίς να ληφθούν ούτε καν στοιχειώδη αποχετευτικά ή άλλα μέτρα. Δυστυχώς στην Ελλάδα, ως νεόπλουτη κοινωνία, βαλθήκαμε μετά τον πόλεμο με όρεξη και διάθεση να καταλύσουμε το σύμπαν, αρκεί να κάνουμε έργα. Όποια και να ήταν η χρησιμότητά τους. Λοιπόν, αυτό το πνεύμα είναι που επηρέασε και τον τρόπο με τον οποίο κακομεταχειρίστηκαν και τον Άνω και τον Κάτω Αχελώο. Το ίδιο πνεύμα, το νεοελληνικό πνεύμα της αβελτηρίας ως προς το περιβάλλον με μόνο στόχο την όποια ανάπτυξη, την τυφλή ανάπτυξη.

ΣΙΟΥΤΗ — Κύριε μάρτυς, σύμφωνα με αυτά που μας είπατε, διέκρινα και εγώ

την παρρησία σε όσα επισημάνατε. Επειδή είστε νομικός, τι θα λέγατε αν σας ρωτούσε κάποιος στις αρχές των νομικών του σπουδών εάν αυτή η μακρά παράδοση της αποφυγής από τους πολιτικούς του πολιτικού κόστους αποτελεί λόγο άρσεως του αξιοποιούν οποιασδήποτε πράξεως.

ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ — Άρσεως του αδίκου, θέλετε να πείτε. Του αδίκου χαρακτήρος. Ίσως είναι τόσο εμπεδωμένη στην Ελλάδα αυτή η αντίληψη ώστε θα μπορούσε να μιλήσει κανείς και για δημόσιου χαρακτήρα έθιμο, μολονότι αυτό δεν αναγνωρίζεται από την Νομολογία. Εν τούτοις θα μπορούσε να πει κανείς ότι είναι τόσο βαθιά ριζωμένη η πεποίθηση ότι δεν είναι δυνατόν το πολιτικό κόστος, ιδίως όταν είναι τεράστιο, να το αγνοήσει ένας πολιτικός, ώστε να θεωρηθεί λόγος άρσεως ή μειώσεως, αν θέλετε, του αδίκου χαρακτήρα της πράξεως.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ κ. ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΤΣΙΠΛΑΚΟΥ, ΠΡΩΗΝ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μολονότι υπάρχει η επιθυμία να εξετασθούν δύο ακόμη μάρτυρες, προτείνω να διαβαστεί με ταχύ ρυθμό μία επιστολή που μας απέστειλε ο πρώην υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας κύριος Τσιπλάκος.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ — «Με έκπληξη είδα το δήθεν κατηγορητήριο σας και επειδή παρακολουθώ και επικροτώ τις περισσότερες από τις ενέργειές σας, δεν θέλησα να αφήσω αναπάντητα τα όσα αναφέρετε σε βάρος μου και τα οποία οφείλονται σε εσφαλμένες πληροφορίες και εκτιμήσεις σας. Ως υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας στο συγκεκριμένο θέμα απλώς έπραξα το καθήκον μου και πιστεύω ακράδαντα ότι αυτό ήταν προς το συμφέρον της χώρας μας και οι όποιες ενέργειές μου δεν είχαν στόχο την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα θα πρέπει να γνωρίζετε ότι το υπό συζήτηση έργο δεν αποτελεί εκτροπή του Αχελώου αλλά εκτροπή μόνο μέρους των υδάτων του, των υδάτων του άνω ρου του Αχελώου 0,6 δισεκατομμυρίων κυβικών μέτρων έναντι παροχής 1,5 δισεκατομμυρίου κυβικών μέτρων του άνω ρου που αποτελεί ελάχιστο ποσοστό της ολικής ετήσιας παροχής του Αχελώου που είναι 5 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα. Όσον αφορά την χρηματοδότηση των έργων κεφαλής ως ενεργειακών έργων σας πληροφορώ ότι την 8/4/90 που ανέλαβα υφυπουργός της Εθνικής Οικονομίας είχε εγκριθεί ήδη και καμία ανάμειξη δεν είχα στον χαρακτηρισμό αυτόν. Το έργο είχε ήδη περιληφθεί από το 1988 στο πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (2), και όλες οι συγκεκριμένες περιβαλλοντικές μελέτες που εκπονήθηκαν από γνωστούς μελετητές και μάλιστα της αποδοχής σας, Παρασκευόπουλος, Μάργαρης, Θεοφύλακτος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου κ.λπ.- και τηρήθηκαν όλες οι διαδικασίες δημοσιεύσεως και ενστάσεων - συνηγορούσαν στην εκτέλεση του έργου χωρίς καμία ουσιαστική δυσμενή επίπτωση στο περιβάλλον. Σαφέστατα και χωρίς καμία ασάφεια είχα θέσει τον σκοπό του έργου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που ήταν ο εμπλουτισμός του υδάτινου δυναμικού της Θεσσαλίας για την κάλυψη αρδευτικών αναγκών και δευτερευόντως η ενεργειακή αξιοποίηση των εκτρεπομένων υδάτων. Το έργο αυτό ρυθμίζει πλημμυρικά φαινόμενα, διοχετεύει ύδατα που χάνονται στη

θάλασσα και συμβάλλει πέρα από την αξιοποίηση εκατομμυρίων στρεμμάτων του Θεσσαλικού Κάμπου στη βελτίωση και διεύρυνση της πανίδας στο θεσσαλικό οικοσύστημα που σήμερα έχει πλήρως υποβαθμιστεί χωρίς να θιγούν οι υδροβιότοποι του Μεσολογγίου. Τούτο γιατί σύμφωνα με γεωτρήσεις και επιμελείς έρευνες δεν διαπιστώθηκε οποιαδήποτε επικοινωνία, υπέργεια ή υπόγεια, των υδάτων Αχελώου με την λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου και επομένως καμιά επίδραση δεν είχε η τυχόν μείωση της παροχής του Αχελώου. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει παράβαση της συνθήκης Ramsar. Αντιπαρέρχομαι τα περί αδιαφανών ενεργειών κ.λπ. και απλώς σας πληροφορώ ότι όλες ανεξαιρέτως οι ενέργειές μου ήταν εκ των προτέρων γνωστές στους εκπροσώπους όλων των κομμάτων, της τοπικής αυτοδιοικήσεως, των φορέων κ.λπ. οι οποίοι με το από 18/11/91 έγγραφο με εξουσιοδότησαν να προχωρήσω με προσυμφωνημένους όρους αναθέσεως του έργου. Δεν νομίζω να έχετε υπόψη σας παρόμοιο προηγούμενο δημοκρατικής ευαισθησίας και διαφανών ενεργειών. Θα πρέπει να γνωρίζετε ότι η ποσότητα του εκτρεπόμενου ύδατος προς τη Θεσσαλία θα ήταν το ένα τρίτο της ποσότητας που εκβάλλει στη θάλασσα και σε καμιά περίπτωση δεν θα υπήρχε περίπτωση να μειωθεί η ποσότητα ύδατος για τις ανάγκες Αιτωλοακαρνανίας. Είμαι περίεργος γιατί δεν δείχνετε την ίδια ευαισθησία για την τραγική κατάσταση στην οποία έχει περιπέσει ο Θεσσαλικός Κάμπος αφού το θεσσαλικό μικροκλίμα ήδη οδεύει σε φάση απερήμωσης και ο άλλοτε πλούσιος Θεσσαλικός Κάμπος κινδυνεύει να μεταβληθεί σε νεκρή περιοχή όταν ήδη αντλείται νερό για άρδευση από βάθος 250 μέτρων και μάλιστα υφάλμυρο. Δεν γνωρίζω αν είναι σκόπιμο και από την πλευρά των υποστηρικτών του έργου να στηθεί δικαστήριο για εκείνους όλους που τορπίλισαν το έργο του Αχελώου τη στιγμή κατά την οποία οι Τούρκοι, όταν αναγγέλθηκε το 1981 η πρόθεση κατασκευής του έργου του Αχελώου, έσπευσαν να εκτελέσουν παρόμοιο έργο στον Ευφράτη και ήδη το έχουν αποπερατώσει χωρίς να συναντήσουν τη λυσσώδη αντίδραση που εκδηλώθηκε για το έργο του Αχελώου. Με εκτίμηση στο γενικότερο έργο σας, ανεξάρτητα από τις συγκεκριμένες μας διαφορές απόψεων στο έργο αυτό.

Με τιμή

Αριστείδης Τσιπλάκος»

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΚΩΣΤΑ ΒΑΣΙΛΑΚΗ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Η ορνιθοπανίδα του Δέλτα: Τα αυστηρά κριτήρια του Ramsar. Η υδρολογία διαψεύδει το όραμα. Υγρότοποι χωρίς νερό. Ποιος πιστεύει στην ήπια εκτροπή; Τεράστια έργα, τεράστιες επιπτώσεις. Πλαγιές που καταρρέουν, άνθρωποι που ξεκληρίζονται. Οι ταμειευτές κόβουν την επικοινωνία. Πιο πολλές αρδεύσεις = πιο πολλή ρύπανση: Οι αρνητικές επιπτώσεις στον Πηνεϊό. Οι υπέρμαχοι της εκτροπής δεν βλέπουν δέλτα. Ο κ. Μαγειρίας βλέπει οράματα: Ο Καλαμάς στον Αώο, ο Αώος στον Αχελώο, ο Αχελώος στον Πηνεϊό. Ποταμόπλοια στα Τρίκαλα. Από το όραμα στα χωματουργικά. Όταν ο κ. Σημίτης θέλει να μάθει για ποιον

ξοδεύονται τα δισεκατομμύρια. Το χειρότερο φίλος του κακού: Η εκτροπή θα επιδεινώσει τις καταστροφές που έχουν ήδη γίνει. Υδραυλικοί παραλογισμοί: Μεγάλη διατομή για μικρή εκτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Κώστας Βασιλάκης, παρακαλώ. Πείτε μας την ιδιότητά σας.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Είμαι βιολόγος και διευθυντής της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γνωρίζετε και παρακολουθείτε την εξέλιξη των εργασιών και τις επιλογές που έχουν γίνει μέχρι τώρα. Παρακαλούμε να αναφερθείτε στις επιπτώσεις που θα έχει η συνέχιση του έργου στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής από την νότια Πίνδο μέχρι το Δέλτα ή τις εκβολές του ποταμού.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Κύριε πρόεδρε, οι επιπτώσεις είναι πάρα πολύ μεγάλες γιατί οι περιοχές, οι οποίες θα επηρεαστούν από τα έργα είναι πάρα πολύ σημαντικές. Η πρώτη σημαντική περιοχή που θα επηρεαστεί είναι ο υγρότοπος του Μεσολογγίου, οι λιμνοθάλασσες του Αιτωλικού, το Δέλτα του ποταμού Αχελώου. Αυτή η περιοχή, θα ήθελα να πληροφορήσω το δικαστήριό σας, ότι περιλαμβάνεται στις έντεκα περιοχές που προστατεύονται από τη διεθνή σύμβαση Ramsar.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Προβλέπεται η προστασία τους τελικά ή όντως προστατεύεται;

Χθες αμφισβητήθηκε. Προστατευτέα χαρακτηρίστηκε χθες, όχι προστατευόμενη.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Το 1981 η ελληνική κυβέρνηση περιέλαβε το Δέλτα του Αχελώου στη σύμβαση Ramsar, με έγγραφό της που έστειλε προς τη σύμβαση. Το 1993 εξέδωσε υπουργική απόφαση στηριζόμενη στη σύμβαση Ramsar αλλά και στην Κοινοτική Οδηγία 79/409 για την προστασία των πουλιών. Από αυτό συνάγεται ότι η ελληνική κυβέρνηση είχε την βούληση να προστατεύσει την περιοχή. Ως εκπρόσωπος της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας θεωρώ ότι η περιοχή αυτή είναι πάρα πολύ σημαντική γιατί φιλοξενεί σημαντικές συγκεντρώσεις πουλιών. Είναι σημαντικός χώρος για την διαχείμανση μεγάλων πληθυσμών πουλιών. Αυτό τεκμηριώνεται με συγκεκριμένα επιστημονικά κριτήρια, τα οποία υπαγορεύουν την ένταξη της περιοχής στις προστατευτέες. Αυτά τα κριτήρια είναι ότι η περιοχή φιλοξενεί το 1% του παγκοσμίου πληθυσμού σημαντικών ειδών ορνιθοπανίδας, όπως π.χ. ο κορμοράνος. Για να κηρυχθεί μία περιοχή προστατευτέα με βάση το είδος κορμοράνος θα πρέπει να φιλοξενεί τουλάχιστον 600 άτομα. Στην συγκεκριμένη περιοχή διαβιούν όχι μόνο 600 αλλά κατά μέσο όρο 1.225 άτομα ενώ το μέγιστο του πληθυσμού του είναι 3.000 άτομα. Αυτό σημαίνει ότι η περιοχή αυτή πρέπει να προστατευτεί αποτελεσματικά από κάθε επέμβαση για να σωθεί ο κορμοράνος. Θα ήθελα να αναφερθώ και σε ένα άλλο κριτήριο που προβλέπεται από την σύμβαση του Ramsar: Για να θεωρηθεί προστατευτέα μία περιοχή πρέπει να φιλοξενεί τουλάχιστον 20.000 πάπιες και φαλαρίδες. Η συγκεκριμένη περιοχή συγκεντρώνει κατά μέσο όρο 40.000 πάπιες, ενώ το μέγιστο του πληθυσμού τους φθάνει τα 56.000 άτομα. Αυτό σημαίνει ότι η περιοχή αυτή είναι πάρα πολύ σημαντική και οποιαδήποτε επέμβαση θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στα είδη αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο, ακούστηκε κύριε Βασιλάκη από ένα μάρτυρα χθες ότι εάν το έργο δεν γίνει στην Συκιά, αλλά στο Αυλάκι δεν θα επηρεαστεί το Δέλτα ή η περιοχή των εκβολών.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Και στις δύο περιπτώσεις θα επηρεαστεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και στην περίπτωση του Αυλακίου;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Και στην περίπτωση του Αυλακίου, οι επιπτώσεις στον υγρότοπο και τα πουλιά θα είναι σημαντικές, γιατί το ζητούμενο είναι το νερό. Δηλαδή δεν έχει σημασία από πού θα γίνει η εκτροπή, γιατί ούτως ή άλλως θα μειωθεί το γλυκό νερό που φτάνει στο Δέλτα του Αχελώου και στον υγρότοπο του Μεσολογίου και την λιμνοθάλασσα του Αιτωλικού. Επομένως δεν έχει καμία σημασία από πού θα γίνει η εκτροπή. Το θέμα είναι να μην φύγει νερό από τον ίδιο τον Αχελώο.

Κύριος — Η ποσότητα του νερού έχει σημασία;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Η ποσότητα του νερού φυσικά έχει σημασία και θα ήθελα να σας αναφέρω και νούμερα.

Κύριος — Αν τηρηθεί η κυβερνητική διακήρυξη ότι θα εκτραπεί μόνο η μισή ποσότητα νερού από αυτήν που είχε αρχικά προγραμματισθεί, ποιες θα είναι οι επιπτώσεις που θα έχει στο Δέλτα.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Θα μου επιτρέψετε να αναφέρω πριν απαντήσω στην ερώτηση κάποια υδρολογικά στοιχεία. Η μέση ετήσια παροχή του ποταμού από το 1950 έως το 1991, ήταν σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε επεξεργαστεί 3,6 δις κυβικά μέτρα νερό. Ενώ από το 1985 έως το 1991, την τελευταία δηλαδή δεκαετία, η μέση ετήσια παροχή ήταν 3 δις κυβικά. Από τις τιμές αυτές προκύπτει ότι ποτέ η ετήσια παροχή του Αχελώου δεν ήταν 5 δις κυβικά μέτρα νερού όπως υποστηρίζουν αυτοί που θέλουν την εκτροπή του.

Δηλαδή η κυβέρνηση αυτό που προσπαθεί να κάνει με τα στοιχεία που παρουσιάζει, είναι ότι αποφεύγει να συνυπολογίζει τις κρίσιμες χρονιές. Τα στοιχεία στα οποία βασίζονται οι μελέτες φθάνουν μέχρι το 1983 ή το 1984, αν θυμάμαι καλά. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι τα 1,2 δις κυβικά που θα εκτρέψει είναι το 30% της ποσότητας του νερού που φθάνει στο Δέλτα. Στην πραγματικότητα το ποσοστό αυτό μπορεί, σε περιόδους ξηρασίας, να φθάσει ως το 90% της παροχής. Τώρα όσον αφορά τα 600 εκατομ. κυβικά, της μικρής εκτροπής, αν πράγματι η απόφαση τηρηθεί, οι επιπτώσεις θα είναι μικρότερες. Όμως, θέλω να τονίσω ότι δεν εμπιστεύομαι την κυβέρνηση για δύο λόγους: Πρώτον οι διαστάσεις των φραγμάτων που θα συγκεντρώνουν τα νερά παραμένουν οι ίδιες, δεύτερον η σήραγγα εκτροπής θα έχει την ίδια διάμετρο. Εάν η κυβέρνηση είχε την πρόθεση να μειώσει την ποσότητα του νερού της εκτροπής θα είχε αλλάξει και τις διαστάσεις. Και εδώ υπάρχει και ένα μεγάλο οικονομικό σκάνδαλο, γιατί, κατά τη γνώμη μου, κατασπαταλώνται τα χρήματα τελικά του Έλληνα φορολογούμενου για να γίνει το έργο με τις ίδιες διαστάσεις, ενώ, όπως διαφημίζεται από τους υπουργούς, θα εκτρέψει μόνο τη μισή ποσότητα νερού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αναφερθείτε τώρα στις επιπτώσεις της εκτροπής.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Οι επιπτώσεις θα είναι πάρα πολύ σημαντικές. Ήδη υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις από το φράγμα της Μεσοχώρας που έχει σχεδόν περατωθεί. Έχουν καταρρεύσει ολόκληρες πλαγιές, που έχουν τσιμεντωθεί για

να συγκρατηθεί η διάβρωση. Η δασική βλάστηση έχει καταστραφεί και όταν θα γίνει ο πλημμυρισμός των ταμιευτήρων, θα κοπεί η περιοχή στα δύο. Δεν θα υπάρχει επικοινωνία των ειδών από τη μια μεριά της τεχνητής λίμνης. Και φυσικά το κόστος από το ξεκληρίσμα των ανθρώπων της Μεσοχώρας θα είναι μεγάλο. Περίπου το μισό χωριό θα κατακλυσθεί. Αυτό όμως που έχει σημασία εδώ είναι ότι ακόμα και αν γίνει η εκτροπή από το Αυλάκι, οι επιπτώσεις θα είναι ανάλογες. Από τη στιγμή που κατασκευάζεται ένα τεράστιο τεχνικό έργο, τεράστιες θα είναι και οι επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Φυσικά, η εκτροπή θα έχει επιπτώσεις και στην ίδια την Θεσσαλία. Ο Πηνεϊός, όπως είπε και ένας μάρτυς χθες, είναι σήμερα ένα ποτάμι με μεγάλη ρύπανση που προέρχεται από τα εκπλύματα των λιπασμάτων και των φυτοφαρμάκων που ήδη δέχεται. Άρα με την επέκταση των αρδεύσεων και την εντατικοποίηση της γεωργίας που θα επιτρέψει η εκτροπή του Αχελώου, ο Πηνεϊός θα δέχεται πολύ περισσότερες ποσότητες λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Και αυτό θα επηρεάσει και τις εκβολές του Πηνεϊού και τον θαλάσσιο χώρο. Φυσικά θα υπάρξει και αύξηση της αλατότητας από τη στιγμή που θα αρδεύονται συστηματικά μεγαλύτερες εκτάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος κατήγορος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, έχετε επισκεφθεί την περιοχή των έργων;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Του Αχελώου; Φυσικά, ναι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μπορείτε να αναγνωρίσετε κάποιες φωτογραφίες; Μπορείτε να βεβαιώσετε το δικαστήριο ότι είναι αυτή η περιοχή;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Ναι και οι τρεις φωτογραφίες είναι από την περιοχή που γίνονται τα έργα της Μεσοχώρας και είναι φανερό το πως έχει καταστραφεί η βλάστηση στις πλαγιές δίπλα στο ποτάμι, ότι μεγάλα τμήματα του έχουν τσιμεντωθεί και φυσικά αυτή η φωτογραφία δείχνει ότι έχει διακοπεί ο ρους του ποταμού.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, μας είπατε ότι είναι σημαντική η περιοχή του Δέλτα του Αχελώου και των λιμνοθαλασσών λόγω της ορνιθοπανίδας που φιλοξενούν. Κατατέθηκε εδώ όμως χθες ότι υπάρχει μία ανεξάρτητη ανάμεσα στο νερό των υδροτόπων και του νερού που εισρέει από τον Αχελώο. Είναι έτσι τα πράγματα;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Πρόκειται για τέχνασμα που χρησιμοποιούν οι υποστηρικτές της εκτροπής που ισχυρίζονται ότι ο Αχελώος δεν έχει δέλτα, αλλά εκβολές. Με το τέχνασμα αυτό θέλουν να υποδηλώσουν ότι δεν υπάρχει σχέση μεταξύ του ποταμού και των λιμνοθαλασσών και των υδροτόπων του Δέλτα του Αχελώου. Σχέση βέβαια υπάρχει. Υπάρχει ο Παλαιοπόταμος που είναι ένας παλιός μαϊανδρός του Αχελώου που χύνεται στην λιμνοθάλασσα στην θέση Γουρουνοπούλες. Οι λιμνοθάλασσες που βρίσκονται σε αυτή την περιοχή δέχονται νερά από τον Αχελώο, υπάρχουν μαϊανδρόι του ποταμού που εισέρχονται απευθείας στις λιμνοθάλασσες. Αυτό αποκρύπτεται συστηματικά σε όλες τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Επίσης υπάρχει το δάσος του Φράξου που βρίσκεται σ' αυτή εδώ περίπου την περιοχή, μακριά από το ποτάμι. Όμως το δάσος του Φράξου πλημμυρίζει, που σημαίνει ότι υπάρχει υπόγειο γλυκό νερό που τροφοδοτείται από τον Αχελώο. Όλη

αυτή η έκταση ανήκει στην προστατευόμενη περιοχή. Και η περιοχή της Κατοχής επηρεάζεται.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, αυτό που θέλω να αποσαφηνίσετε είναι ποια είναι η σκοπιμότητα, η οποία εξυπηρετείται με το να βαπτίσουμε εκβολές το Δέλτα του Αχελώου.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Να δειχθεί ότι δεν υπάρχουν επιπτώσεις από την εκτροπή στους υδροτόπους του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού, στις λιμνοθάλασσες, έτσι ώστε να αποποιηθούν τις ευθύνες που έχουν από την καταστρατήγηση της Κοινοτικής Οδηγίας 79/409 για την προστασία των πουλιών αλλά και της σύμβασης Ramsar, η οποία ορίζει ότι οι πληθυσμοί των πουλιών στις συγκεκριμένες περιοχές που προστατεύονται, θα πρέπει να αυξάνονται και όχι να μειώνονται. Επίσης το άρθρο 4 της οδηγίας για τα πουλιά προβλέπει ότι τα κράτη οφείλουν να προστατεύουν τους βιοτόπους των ειδών που προστατεύονται από την οδηγία.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η ορολογική διαφοροποίηση δέλτα ή εκβολές είναι επαρκής κάλυψη;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Αυτό που θέλουν να δείξουν με τον όρο εκβολές είναι ότι απλώς το ποτάμι χύνεται στη θάλασσα και ότι δεν έχει καμία επίδραση στην γύρω περιοχή. Φυσικά, τουλάχιστον εγώ δημοτικό έχω πάει και μπορώ να ξεχωρίσω τη μορφή του Δέλτα από την μορφή του Ι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και κάτι ακόμα. Ακούστηκε και κάτι περί πολιτικού οράματος. Ότι αυτό το έργο αποτελεί όραμα. Έχετε κάτι να μας πείτε περί αυτού;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Από το 1991 προσπαθώ να καταλάβω γιατί γίνεται η εκτροπή του Αχελώου. Και άκουσα και χθες τον κύριο πρόεδρο να ρωτάει επιμόνως τους μάρτυρες. Πραγματικά και εγώ δεν είχα καταλάβει, μέχρι που άρχισα να ψάχνω παλιές εφημερίδες. Ακούστηκε από μάρτυρες ότι πρόκειται για ένα όραμα και αυτό είναι αλήθεια. Είναι ένα όραμα. Το σημαντικό όμως είναι να δούμε πώς καλλιεργήθηκε αυτό το όραμα. Σε μία αναδρομή που έκανα στις εφημερίδες της Θεσσαλίας, αλλά και των Αθηνών, από το 1972 ανακάλυψα τη λεγομένη λύση Μαγειρία. Ανακάλυψα λοιπόν ότι ήρθε ο κύριος Μαγειρίας από την Ρωσία με ένα μεγαλόπνοο σχέδιο. Το 1972 το σχέδιο αυτό κατατέθηκε στη Θεσσαλία. Ο κ. Μαγειρίας ήταν τότε υπάλληλος της Δ.Ε.Η. Ο τίτλος του σχεδίου ήταν «Ανάπτυξης της Θεσσαλίας εις πρώτον ενεργειακόν, γεωργοκτηνοτροφικόν και ποταμοπολικόν κέντρον της χώρας». Ο κ. Μαγειρίας ήθελε να εκτρέψει έξι ποτάμια, όχι ένα, έξι ποτάμια, για να ενώσει ακτοπολικώς το Ιόνιο με το Αιγαίο. Ήθελε να εκτρέψει τον Καλαμά στον Αώο, τον Αώο στον Αχελώο και τον Αχελώο στον Πηνειό έτσι ώστε να μπαίνει ένα καράβι από το Ιόνιο και να φτάνει στο Αιγαίο. Και θα σας αναφέρω απόσπασμα δημοσιεύματος στην «Φωνή των Τεχνικών της Δ.Ε.Η.» της 30/6/72: «Ο ποταμός Πηνειός καθίσταται πλωτός καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και αι πόλεις Λάρισα και Τρίκαλα καθίστανται εμπορικοί λιμένες, με έξοδον εις το Αιγαίον Πέλαγος». Αυτό ήταν το σχέδιο. Το 1972 λοιπόν εμφανίστηκε ο συγκεκριμένος άνθρωπος προσπαθώντας να πείσει όλους ότι θα έπρεπε η Λάρισα και τα Τρίκαλα να γίνουν εμπορικοί λιμένες. Δεν θα αναφερθώ σε άλλα παρόμοια δημοσιεύματα και συγκεκριμένα αποσπάσματα, αλλά τα θέτω στη διάθεση του δικαστηρίου. Στη συνέχεια ο κύριος Μαγειρίας, που απ' ό,τι φαίνεται

κατείχε την τεχνική του lobbying και των πιέσεων πολύ καλά, κατορθώνει το 1976 να γίνει το θέμα της εκτροπής του Αχελώου θέμα της κυβερνητικής πολιτικής. Κατάφερε δηλαδή να περάσει το προσωπικό του όραμα στους βουλευτές και στην κυβέρνηση. Απόσπασμα από τον Νέο Αγώνα Καρδίτσας, 12/3/76: «Εις απάντησιν ερωτήσεων βουλευτών Θεσσαλίας σχετικώς με τη μελέτη του μηχανικού της Δ.Ε.Η. Μαγειρία, ο Υπουργός Βιομηχανίας κ. Κονοφάος εγνώρισεν τα εξής. Ότι επραγματοποιήθη σύσκεψις εις τα γραφεία της Δ.Ε.Η. ίνα η εκτροπή μελετηθεί εκ νέου από εθνικής σκοπιάς και από κοινού με τα Υπουργεία Γεωργίας και Δημοσίων Έργων. Η συνεργασία των ανωτέρω φορέων θα καθορίσει τον προγραμματισμόν εις τον τομέαν της υδατικής οικονομίας εις την περιοχήν». Έτσι υιοθετήθηκε η εκτροπή του Αχελώου από την κυβέρνηση. Δυστυχώς για τους αγρότες της Θεσσαλίας, για τους υποστηρικτές του έργου και για το πραγματικό παραμύθι που έχουν πλάσει γύρω από αυτό, η παλαιότερη εφημερίδα που βρήκα, στην οποία αναφέρεται ότι οι αγρότες της Θεσσαλίας ζητούν να γίνει η εκτροπή του Αχελώου, ήταν του 1977. Θα ήθελα να σας πω ότι το νερό υπάρχει στη Θεσσαλία. Υπάρχουν έργα, όπως το φράγμα στο Σμόκοβο, που κατασκευάζεται εδώ και 13 χρόνια και δεν έχει τελειώσει. Είναι επίσης δυνατό να γίνουν άλλα έργα, όπως φράγματα στους ποταμούς Πάμισο και Πορταϊκό, να αναδημιουργηθεί η λίμνη Κάρλα ώστε να λυθεί το πρόβλημα του νερού στην Θεσσαλία, αν πράγματι το πρόβλημα αυτό υπάρχει. Αλλά όπως λένε εδώ τα δημοσιεύματα δεν υπάρχει πρόβλημα. Η ιστορία ξεκίνησε από ένα όραμα ενός ανθρώπου και κατέληξε να συζητάμε αυτή τη στιγμή όλα αυτά τα πράγματα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Είναι σαφές αυτό. Συνεχίστε παρακαλώ για να ολοκληρώσετε.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Θα ήθελα επίσης να αναφερθώ σε μία επερώτηση που έγινε το 1993. Άκουσα χθες τον κύριο Ροκόφυλλο ο οποίος ανέγνωσε τμήματα από την επερώτηση του 1993 που είχε κάνει μαζί με τον κύριο Σημίτη. Ο κύριος Ροκόφυλλος χθες δεν ανέγνωσε ένα συγκεκριμένο κομμάτι της επερώτησής τους που λέει: «Εάν τα πράγματα έχουν έτσι τότε ανακύπτει το βασανιστικό ερώτημα. Για ποιανού όφελος θα ξοδευτούν τελικά κάποιες εκατοντάδες δισεκατομμυρίων»; Ο κ. Ροκόφυλλος, ο σημερινός πρωθυπουργός κ. Σημίτης και δύο σημερινοί υφυπουργοί, ο κ. Μπαλτάς και ο κ. Φούρας, ρωτούσαν την τότε κυβέρνηση για ποίου όφελος θα ξοδευτούν τελικά κάποιες εκατοντάδες δισεκατομμυρίων.

ΣΙΟΥΤΗ — Έχω να σας κάνω μερικές ερωτήσεις γιατί μας δώσατε πληροφορίες που χρειάζονται διευκρίνιση. Οι φωτογραφίες που είδαμε τώρα, που έδωσε ο κύριος κατήγορος και τις είδατε και εσείς, είναι φωτογραφίες από το φράγμα στη Μεσοχώρα;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Από το φράγμα στη Μεσοχώρα.

ΣΙΟΥΤΗ — Αυτό το φράγμα χρηματοδοτήθηκε και έγινε απ' ό,τι φαίνεται ασχέτως της εκτροπής. Είναι αληθές αυτό;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Αυτό το φράγμα είναι συνυφασμένο με την εκτροπή του Αχελώου. Εάν δεν γινόταν η εκτροπή το φράγμα αυτό θα ήταν μικρότερο και έτσι δεν θα πνιγόταν η Μεσοχώρα.

ΣΙΟΥΤΗ — Αυτή τη στιγμή όμως δεν έχει γίνει η εκτροπή ακόμα.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Κατασκευάζεται όμως με τις διαστάσεις που θα είχε για να εξυπηρετήσει την εκτροπή του Αχελώου.

ΣΙΟΥΤΗ — Ναι, εγώ άλλο σας ρωτάω. Η κατάσταση που είδα τώρα είναι μια κατάσταση ολοκληρωμένη. Είδαμε στις φωτογραφίες κάτι πλαγιές τελείως απογυμνωμένες και κάτω να υπάρχει κάτι σαν ρυάκι, όχι ποταμός, μια ελάχιστη ποσότητα νερού. Αυτό είναι τώρα ο Αχελώος στην περιοχή της Μεσοχώρας;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Αυτό είναι ο Αχελώος στην περιοχή της Μεσοχώρας, ναι.

ΣΙΟΥΤΗ — Επομένως δεν καταλαβαίνω εάν γίνει η εκτροπή, τι το χειρότερο θα γίνει.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Εάν δεν γίνει η εκτροπή θα καταστραφεί μικρότερη έκταση από το φράγμα της Μεσοχώρας. Η στάθμη του νερού θα είναι χαμηλότερη και συνεπώς θα κατακλυσθούν μικρότερες δασικές και γεωργικές εκτάσεις και κατοικήσιμες περιοχές.

ΣΙΟΥΤΗ — Μα το σημείο που είδαμε δεν έχει ούτε δασική έκταση, ούτε τίποτα. Είναι απογυμνωμένο.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Τώρα πια, ναι. Λέω ότι αυτή η καταστροφή ήδη υπάρχει. Απλούστατα, θα γίνουν πολύ περισσότερες καταστροφές από τη στιγμή που θα γίνει η εκτροπή του Αχελώου.

ΣΙΟΥΤΗ — Τώρα, η δεύτερη ερώτηση είναι: Χθες, άλλος μάρτυς, βιολόγος, όπως και σεις, απεφάνθη για τη διάμετρο της σήραγγας και μας είπε ακριβώς το αντίθετο από αυτό που λέτε σεις. Εμένα τουλάχιστον, δεν ξέρω για τα υπόλοιπα μέλη του δικαστηρίου, μου έχει δημιουργηθεί μια αμφιβολία τεχνικής φύσεως. Ο μάρτυς είπε ότι η διάμετρος, τώρα που θα εκτραπούν λιγότερα κυβικά νερού κανονικά θα έπρεπε να είναι μεγαλύτερη για κάποιον τεχνικό λόγο, τον οποίο όμως δεν κατάλαβα. Είπε επίσης ότι όσο λιγότερα είναι τα κυβικά του νερού που εκτρέπονται τόσο μεγαλύτερη πρέπει να είναι η διάμετρος. Σεις μας λέτε ότι εφόσον θα γίνει μικρότερη εκτροπή θα έπρεπε ενδεχομένως να μικρύνει και άλλο το μέγεθος της σήραγγας.

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Αυτό που είπε ο κ. Βαβίζος είναι παράλογο. Εάν δεχτούμε τη λογική του κ. Βαβίζου, στο σπίτι μας στις βρύσες δεν θα έπρεπε να είχαμε την διάμετρο που έχουν, αλλά θα έπρεπε να είχαμε έναν ολόκληρο αγωγό για να μπορούμε να θράσουμε ένα τσάι.

ΣΙΟΥΤΗ — Εμένα πάντως δεν με ικανοποιεί αυτή η απάντηση. Δεν μπορώ να πιστέψω ότι ένας επιστήμονας μπορεί να λείει τελείως ατεκμηρίωτο κάτι. Το επιχείρημα το δικό σας βασίζεται μόνο στη λογική. Εγώ θα ήθελα, βεβαίως όχι από εσάς, από κάποιο μηχανικό κάποια τεκμηριωμένη απάντηση. Και μια τρίτη ερώτηση. Μιλήσατε για μεγάλη βλάβη στις λιμνοθάλασσες. Για τη βλάβη στους υδροτόπους. Την κατάλαβα. Θα μειωθεί πολύ το νερό και επομένως δεν θα υπάρχουν τα απαραίτητα φυσικά στοιχεία για την διατήρηση των ειδών. Στις λιμνοθάλασσες Αιτωλικού και Μεσολογγίου ποια θα είναι η πολύ δυσμενής επιβάρυνση από την εκτροπή;

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ — Από τη στιγμή που θα υπάρχει μικρότερη ποσότητα γλυκού νερού αυτό σημαίνει ότι θα ανεβεί η αλατότητα στις λιμνοθάλασσες. Αυτό σημαίνει ότι θα επηρεαστούν οι φυτοκοινωνίες των καλαμιώνων και των ελών του γλυκού

νερού που υπάρχουν πίσω από τις λιμνοθάλασσες, γιατί από τη στιγμή που θα υπάρχει μεγαλύτερη αλατότητα, αυτές οι φυτοκοινωνίες θα μειωθούν σε έκταση, θα επηρεαστούν περισσότερο από το αλάτι και φυσικά θα αλλάξει και η σύσταση των ιχθυοπληθυσμών στις λιμνοθάλασσες.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΟΥΡΟΥΚΛΗ, ΒΟΥΛΕΥΤΗ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Όλα για την Θεσσαλία. Το παράπονο ενός Αιτωλοακαρνανός. Ο Αχελώος τροφοδοτεί τις λιμνοθάλασσες. Η εκτροπή θα στεγνώσει τους υδροτόπους. Η πολιτική του πολιτικού κόστους. Τα πολιτικά αμαρτήματα των πολιτικών. Το νερό στο Αυλάκι: Η λύση που αγνοήθηκε. Κυβέρνηση και κοινωνία προ των ευθυνών τους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Παναγιώτης Κουρουκλής παρακαλείται να καταθέσει.

Κύριε Κουρουκλή, εσείς Αιτωλοακαρναν, βουλευτής Αιτωλοακαρνανίας, γνωρίζετε λοιπόν από πολύ κοντά ποιες είναι οι επιπτώσεις από τα μέχρι τώρα έργα και το τι θα προκύψει εάν ολοκληρωθεί η πρόθεση ή η απόφαση να υλοποιηθεί η εκτροπή.

ΚΟΥΡΟΥΚΛΗΣ — Κύριε πρόεδρε, δεν συνδέομαι απλώς ως Αιτωλοακαρναν, αλλά συνδέομαι προσωπικά και με τον Αχελώο διότι το χωριό μου είναι ακριβώς στις όχθες του Αχελώου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Κουρουκλή, αν μου επιτρέπετε να σας διακόψω, νομίζω ότι θα επηρέαζε την αξιοπιστία των μαρτύρων, αν όσοι κατέθεταν χωρίζονταν σε Αιτωλοακαρνανές και μη. Εμείς ζητούμε τελικά μία πληροφόρηση και μία τεκμηριωμένη κατάθεση να δούμε πού οδηγούμαστε.

ΚΟΥΡΟΥΚΛΗΣ — Όντως αποδυναμώνεται η θέση κάποιου όταν συνδέεται με μία περιοχή. Θα προσπαθήσω ωστόσο, κύριε πρόεδρε, σε όσα θα καταθέσω, να αποστασιοποιηθώ από την σχέση μου με την περιοχή. Θα επιχειρήσω με βάση αυτά που γνωρίζω, να αποδείξω ότι η ανάπτυξη πρέπει να έχει έναν ισόρροπο χαρακτήρα. Εάν λοιπόν συγκρίνει κανείς την ανάπτυξη της Θεσσαλίας και της Αιτωλοακαρνανίας, θα διαπιστώσει ότι υπάρχει μία μεγάλη διαφορά. Η Αιτωλοακαρνανία είναι μία φτωχή περιοχή, η οποία δυστυχώς, επειδή δεν έχουν γίνει οι απαραίτητες επενδύσεις από την εκάστοτε κεντρική εξουσία, δεν κατόρθωσε να αξιοποιήσει τον υδάτινο πλούτο της και ιδιαίτερα τον υδάτινο πλούτο του Αχελώου και να αξιοποιήσει τις εκτάσεις οι οποίες σήμερα δεν αρδεύονται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εννοείτε δηλαδή ότι έπρεπε να γίνει άλλη χρήση των υδάτων του Αχελώου προς όφελος των Αιτωλοακαρνανών; Διότι εμείς ερευνούμε κάτι διαφορετικό, αν υπάρχουν επιπτώσεις από την εκτροπή του Αχελώου σε οποιαδήποτε περιοχή. Είτε στην Νότια Πίνδο, είτε στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας και ειδικότερα στις εκβολές, άλλως στο Δέλτα, του ποταμού. Σε αυτό σας παρακαλώ να εστιάσετε την πληροφόρησή σας.

ΚΟΥΡΟΥΚΛΗΣ — Θα πρέπει να πούμε, κύριε πρόεδρε, ότι το επίκεντρο της

προσπάθειας για την εκτροπή του Αχελώου είναι να αναπτυχθούν κάποιες περιοχές της Θεσσαλίας. Για την ισόρροπη ανάπτυξη της Θεσσαλίας και της Αιτωλοακαρνανίας θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη το γεγονός αυτό όπως και το γεγονός ότι η Αιτωλοακαρνανία είναι σήμερα φτωχή σε σχέση με την Θεσσαλία. Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι διασαλεύεται το υδατικό ισοζύγιο μεταξύ Θεσσαλίας και Αιτωλοακαρνανίας. Το τρίτο στοιχείο είναι ότι η εκτροπή θα επιφέρει μείωση της παροχής του Αχελώου με σημαντικές αλλοιώσεις στις λιμνοθάλασσες και τους υγροτόπους της περιοχής του Δέλτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχετε πληροφορίες να καταθέσετε σχετικά με τις μέχρι τώρα συνέπειες από τα έργα που έχουν ήδη γίνει; Και μπορείτε να αναφερθείτε, καθ' υπόθεσιν, ποιές θα είναι αυτές οι επιπτώσεις, αν τα έργα αυτά συνεχιστούν;

ΚΟΥΡΟΥΚΛΗΣ — Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι η εκτροπή θα μειώσει το νερό που εισρέει στην Αιτωλοακαρνανία.

Το νερό αυτό τροφοδοτεί τις δύο λιμνοθάλασσες του Μεσολογίου και του Αιτωλικού και η μείωσή του θα έχει ως συνέπεια να αποξηρανθούν εκτάσεις υγροτόπων που σήμερα καλύπτονται από νερό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Κουρουκλή πολλοί μάρτυρες περιέγραψαν τα αδιέξοδα που θα δημιουργηθούν εάν συνεχιστούν αυτά τα έργα και τις δυσμενέστατες επιπτώσεις που θα έχουν. Γιατί γίνονται, κατά την γνώμη σας, όλα αυτά; Γίνονται από ανθρώπους που δεν στοχάζονται, γίνονται από ανθρώπους που δεν γνωρίζουν, γίνονται εκ προθέσεως, γίνονται από ανθρώπους που είναι έρμαια των πολιτικών τους αντιλήψεων για την οικονομική ανάπτυξη;

ΚΟΥΡΟΥΚΛΗΣ — Προσωπικά πιστεύω ότι το πολιτικό κόστος είναι αυτό που οδηγεί στην επιλογή για την ανάπτυξη της Θεσσαλίας, διότι η Θεσσαλία είναι μία πολύ μεγαλύτερη περιοχή από την Αιτωλοακαρνανία και δυστυχώς στην Ελλάδα ο σχεδιασμός δεν είναι σε θέση να αγνοήσει τις πιέσεις που ασκούνται στην κεντρική εξουσία, με αποτέλεσμα, οι δημόσιες επενδύσεις να κατευθύνονται προς τις περιοχές όπου οι πιέσεις είναι ισχυρότερες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και αυτές οι επιλογές πρέπει πάντα να μένουν ατιμώρητες όταν οι συνέπειες είναι δυσμενέστατες;

ΚΟΥΡΟΥΚΛΗΣ — Δεν θα είχα κανένα δισταγμό να εκφράσω την γνώμη μου αν έκρινα ότι υπάρχει ποινική ευθύνη. Πιστεύω όμως ότι το θέμα είναι πολιτικό. Συνεπώς η ενημέρωση είναι αυτή που ίσως καταδείξει τις ευθύνες των πολιτικών που θα πρέπει η κοινωνία και ο λαός να τις γνωρίζουν όταν καλούνται να κρίνουν τους πολιτικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και το τελευταίο ερώτημα. Εάν το έργο γίνει στο Αυλάκι, γνωρίζετε εάν θα υπάρχουν συνέπειες μικρότερες ή ίδιες και επιβαρύνσεις και στη διαδρομή αλλά και στο Δέλτα;

ΚΟΥΡΟΥΚΛΗΣ — Πιστεύω ότι το έργο, εφόσον γίνει στο Αυλάκι, δεν θα έχει ιδιαίτερες επιπτώσεις. Και βεβαίως, το κόστος που θα απαιτούσε η κατασκευή και η συντήρηση αυτού του μεγάλου έργου θα είναι πολύ διαφορετικό σε σύγκριση με τον σημερινό σχεδιασμό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Καράκωστας, θέλει να σας υποβάλει ορισμένα ερωτήματα.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς, χθες ο κύριος Ροκόφυλλος και σήμερα εσείς περίπου μας λέτε ότι είναι μάταια οποιαδήποτε προσπάθεια, τουλάχιστον στο επίπεδο της κυβερνήσεως, να εντοπισθούν οι ευθύνες. Διερωτώμαι λοιπόν, ποιος έχει την ευθύνη σ' αυτό τον τόπο; Δηλαδή ποιος αποφασίζει; Είναι δυνατόν ποτέ εμείς να σταματήσουμε την εκτροπή αν εσείς και ο κύριος Ροκόφυλλος, που ανήκετε μάλιστα αυτή τη στιγμή στο κυβερνητικό κόμμα και έχετε τη δύναμη να το σταματήσετε, μας λέτε ότι είναι αδύνατο, είναι μάταιο λόγω πολιτικού κόστους; Τι άλλος τρόπος υπάρχει; Δηλαδή μόνο το Συμβούλιο Επικρατείας και η Greenpeace; Δεν υπάρχει κανείς άλλος που θα μπορούσε να αποτρέψει αυτό το έργο αν είναι τόσο καταστροφικό όπως το λέτε;

ΚΟΥΡΟΥΚΛΗΣ — Εγώ σας είπα τους λόγους ακριβώς που επέβαλαν αυτές τις επιλογές. Δεν είπα αν αυτή τη στιγμή η Greenpeace ή το Συμβούλιο της Επικρατείας θα πρέπει να σταματήσουν το έργο. Αντιθέτως, είναι η κυβέρνηση αυτή που πρέπει να αναλάβει την πολιτική ευθύνη και να σταματήσει το έργο, εφόσον μάλιστα αυτή ήταν και θέση του κ. πρωθυπουργού πριν γίνει πρωθυπουργός. Και σε ό,τι με αφορά, επειδή είμαι άνθρωπος που διεκδίκησε ορισμένα πράγματα ως μέλος ενός κοινωνικού χώρου, πιστεύω ότι και η τοπική κοινωνία πρέπει να αναλάβει τις ευθύνες της. Διότι η ζωή απέδειξε ότι αυτού του είδους τα δικαιώματα δεν χαρίζονται πολλές φορές αλλά διεκδικούνται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πρωτίστως οι εκπρόσωποί της είναι που διαμορφώνουν και τις τελικές αποφάσεις.

ΚΟΥΡΟΥΚΛΗΣ — Βεβαίως, την πρώτη ευθύνη έχουν οι εκπρόσωποί της.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΒΑΣΙΛΗ ΔΩΡΟΒΙΝΗ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

Η βάση και το εποικοδόμημα: Το μηχανήμα του κ. Εμφιετζόγλου καθορίζει την διάμετρο της σήραγγας. Η πολιτική βούληση θριαμβεύει. Ποιο Συμβούλιο της Επικρατείας; Κράτος δικαίου και κράτος Δ.Ε.Η. Πόσο νερό τρέχει στον Αχελώο; Από τον Άννα στον Καϊάφα. Το Υ.Β.Ε.Τ. στερεί την πληροφόρηση. Το ΥΠ.ΠΟ. δεν ξέρει τα μνημεία. Μια αναξιόπιστη μελέτη. Το Leader αναστηλώνει τον Αγ. Γεώργιο, πριν τον πνίξει η Συκιά. Αν η εκτροπή γινόταν από το Αυλάκι. Η παλινωδίες του κ. Λαλιώτη. Πίσω από την εκτροπή τα συγκροτήματα. Πίσω από τα συγκροτήματα οι κατασκευαστικές εταιρείες. Η «μεγάλη» εκτροπή ζει: Το Πολυτεχνείο μελετά φράγματα σε Πύλη και Μουζάκι. Οι ποινικές Αρχές καθυστερούν. Νέοι περιβαλλοντικοί όροι, νέες αιτήσεις αναστολής. Η νέα έγκριση ξεχνά μνημεία. Η μελέτη θυμάται άλλα. Η εκτροπή πρέπει να σταματήσει. Και το πολιτικό κόστος; Οι έξυπνοι πολιτικοί εύκολα το αποφεύγουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Βασίλης Δωροβίνης, δικηγόρος γνωστός για την ειδικότητά του σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος. Κύριε Δωροβίνη από τις μελέτες σας και από τις εμπειρίες σας, τι έχετε να πληροφορήσετε σχετικά με τα μέχρι τώρα έργα, ποιες ήταν οι επιπτώσεις και ποιες θα είναι αν συνεχιστούν τα έργα.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Δεν μπορώ να υπεισέλθω σε τεχνικά θέματα. Επειδή τυχαίνει να είμαι από τους δικηγόρους που από την αρχή είχαν αναλάβει την υπόθεση στο Συμβούλιο της Επικρατείας και σε άλλα δικαστήρια, θα μείνω σε αυτό το πεδίο και θα θίξω μόνο το θέμα των μνημείων, το οποίο δεν νομίζω ότι έχει θιγεί επαρκώς. Όμως, μια μικρή παρένθεση πριν αρχίσω, μια και που τέθηκε από την κυρία Σιούττη το ερώτημα προηγουμένως, όσον αφορά την διάμετρο της σήραγγας. Αυτό που έχουμε ανακαλύψει είναι ότι μία μόνο ελληνική κατασκευαστική εταιρεία, από αυτές που έχουν αναλάβει τα έργα, διαθέτει μηχανήμα κατάλληλο για την διάνοιξη της σήραγγας. Η εταιρεία αυτή είναι η «ΜΗΧΑΝΙΚΗ» του κ. Εμφιετζόγλου και το μόνο μηχανήμα που διαθέτει έχει διάμετρο 6 μέτρων, όση δηλαδή και η σχεδιαζόμενη σήραγγα. Έρχομαι κατ' αρχήν στις αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Οι ακυρωτικές για το έργο αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας κοινοποιήθηκαν αμέσως στους αρμοδίους όλων των υπουργείων που είχαν υπογράψει την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, στους υπευθύνους των εταιρειών και στη Δ.Ε.Η. Άρα δεν μπορούν να προφασισθούν άγνοια των αποφάσεων και να ισχυρισθούν ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας άργησε να κοινοποιήσει τις αποφάσεις. Τα έργα συνεχίστηκαν ωστόσο αδιάπτωτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μήπως εκδόθηκαν άλλες υπουργικές αποφάσεις;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Όχι, η υπουργική απόφαση εκδόθηκε πολύ μετά. Επί έναν χρόνο ακριβώς δούλεψαν συνεχώς τα μηχανήματα χωρίς κανείς να παρεμβαίνει. Και τότε εμείς κάναμε το εξής πρωτοφανές στα δικαστικά χρονικά: Προσφύγαμε με αίτηση ασφαλιστικών μέτρων στο Πρωτοδικείο Τρικάλων κατά της Δ.Ε.Η. και των εταιρειών. Είχαμε όμως ανακαλύψει και γνωρίζαμε ότι το νομοθέτημα του 1951 για την ίδρυση της Δ.Ε.Η. απαγορεύει τα ασφαλιστικά μέτρα κατά της Δ.Ε.Η. Δηλαδή έχουμε έναν οργανισμό ασύδοτο και αν το ψάξουμε περισσότερο αυτό το νομικό κείμενο θα βρούμε πολύ ωραία πράγματα για το έτος 2000 που πλησιάζουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εν γένει τα ασφαλιστικά μέτρα ή ειδικά;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Εν γένει τα ασφαλιστικά μέτρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η νομολογία πάντως δεν το έχει δεχθεί και το γνωρίζω.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Πότε όμως βγαίνει αυτό το νομοθέτημα; Την επαύριο του Εμφυλίου Πολέμου, όταν έχουν στηθεί στρατόπεδα συγκεντρώσεως και ομάδες ενόπλων τρομοκρατούν την ύπαιθρο. Ήταν ένα μέτρο απότοκο του Εμφυλίου Πολέμου, για να μπορέσει να επιτευχθεί εξηλεκτρισμός της χώρας και να εφαρμοσθεί το σχέδιο Marshal για την «ανασυγκρότηση». Τότε ενδεχομένως να ήταν δικαιολογημένη μια τέτοια αντίληψη. Ο δικαστής όμως του Πρωτοδικείου Τρικάλων βασίστηκε σε αυτό το άρθρο, το οποίο εμείς πολεμήσαμε ως αντισυνταγματικό, επικαλούμενοι, όχι μόνο τα Συντάγματα του 1975 αλλά και του 1952. Όμως στηρίχθηκε στο ιδρυτικό νομοθέτημα που ανέφερα και απέρριψε την αίτησή μας ως απαράδεκτη. Ως προς όλους. Και ως προς τις τεχνικές εταιρείες, διότι δεν τις θεωρήσε κυρίου του έργου. Κύριος του έργου είναι η Δ.Ε.Η.

Αυτό δεβαίως δεν σήμαινε ότι δεν έπρεπε να σταματήσουν τα έργα. Η απόφαση του Πρωτοδικείου Τρικάλων «αίρει» την απόφαση του Συμβουλίου της Επι-

κρατείας. Αυτά είναι αστεία πράγματα. Ευθύνη υπάρχει και είναι και προσωπική.

Επιτρέψτε, όμως, κ. πρόεδρε, να πω μερικά πράγματα για ένα άλλο θέμα που αναφέρθηκε αλλά δεν εξετάστηκε επαρκώς. Το Συμβούλιο της Επικρατείας εξέδωσε τρεις αποφάσεις για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων και άλλη μία, λιγότερο γνωστή, για την άρνηση του Υπουργείου Βιομηχανίας, Έρευνας και Τεχνολογίας που, κατά τον νόμο 1739 /87, είναι αρμόδιο για τους υδατικούς πόρους, να μας δώσει στοιχεία για τη ροή του ποταμού Αχελώου, πόσο νερό κατεβάζει. Υποβάλαμε αίτηση και ο ένας «αρμόδιος» μας έστειλε στον άλλον. Μας παρέπεμπαν σε άλλα υπουργεία, τα υπουργεία αυτά σε άλλα για να επιστρέψουμε τελικά στο σημείο αφετηρίας. Κατόπιν αυτού υποβάλαμε προσφυγή ακυρώσεως. Έγινε δεκτή και η σχετική απόφαση είναι η πρώτη που εκδίδεται από Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατ' εφαρμογή της οδηγίας 93/13 / Ε.Ο.Κ. για το δικαίωμα στην περιβαλλοντική πληροφόρηση. Όλα αυτά τα έχω καταγράψει σε αυτή μελέτη που εκπονήθηκε σε συνεργασία με ευρωπαϊκές οργανώσεις, την οποία και καταθέτω.

Με την απόφαση καταδικάζεται λοιπόν το Υπουργείο Βιομηχανίας, Έρευνας και Τεχνολογίας να μας παράσχει τα στοιχεία της ροής. Το υπουργείο σπεύδει αμέσως μετά την κοινοποίηση της αποφάσεως και δηλώνει ότι θα ψάξει να βρει τα στοιχεία. Επί δύο χρόνια τα ψάχνει και απάντηση δεν έχουμε. Ξαναγυρίζουμε πάλι στο σημείο της υποβολής αιτήσεων ακυρώσεως, επί των οποίων εκδόθηκαν άλλες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Σήμερα ανατρέπονται τα πραγματολογικά στοιχεία και η κυβέρνηση εξαγγέλλει την «μικρή» εκτροπή των 600 εκατομ. κυβικών, αλλά ακόμη δεν γνωρίζουμε πόσο νερό έχει ο Αχελώος. Αυτό σας το καταθέτω με μεγάλη κατηγορηματικότητα, διότι εδώ στοιχειοθετείται και το αδίκημα της απάτης. Ποιον εξαπατούν; Τουλάχιστον έχουν βαρύτατη αμέλεια. Ένα άλλο στοιχείο που ανακαλύψαμε πρόσφατα είναι ότι έχει ανατεθεί σε δύο καθηγητές του Πολυτεχνείου έρευνα και για την κατασκευή φραγμάτων στην Πύλη και το Μουζάκι τα οποία, σύμφωνα με την εξαγγελία της μικρής εκτροπής δεν επρόκειτο να κατασκευασθούν. Διερωτώμαι, λοιπόν, γιατί ανέθεσαν αυτή την έρευνα, εφόσον δεν θα κατασκευασθούν τα φράγματα;

Έρχομαι τώρα στο θέμα που τέθηκε χθες από τον κ. Βαβίζο και αφορά την ποιότητα της συνολικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Δεν θα υπεισέλθω σε τεχνικές λεπτομέρειες, αλλά επειδή έχω ειδικευθεί και ως δικηγόρος και ως ιστορικός σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς, θα αναφερθώ μόνο στα σχετικά θέματα γύρω από τα οποία έχει γίνει μεγάλος θόρυβος διεθνώς. Η διεθνής οργάνωση EUROPA NOSTRA έστειλε έντονες διαμαρτυρίες στον κ. Σημίτη, στον κ. Μπένο, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στις διαμαρτυρίες αυτές απάντησε μόνον η Ευρωπαϊκή Ένωση, που αυτή τη στιγμή δεν δίνει δραχμή για την χρηματοδότηση του έργου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπεβλήθη τελικά αίτημα για χρηματοδότηση;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Δεν γνωρίζω ακριβώς αυτό το σημείο.

Θα ήθελα να επιμείνω στον τρόπο με τον οποίο μεθοδεύτηκε η υπόθεση των μνημείων από το Υπουργείο Πολιτισμού. Υπενθυμίζω ότι υπάρχει ειδική αίτηση ακυρώσεως από την Ελληνική Εταιρεία και τις λοιπές συνεργαζόμενες οργανώ-

σεις, με την οποία προσβάλλεται η απόφαση του υπουργού Πολιτισμού για την χωροθέτηση του έργου. Προκαλέσαμε λοιπόν τότε συγκρότηση ειδικής επιτροπής, φανταστείτε ότι δεν την είχαν ενεργοποιήσει μέχρι τότε, να δουν ποια είναι τα μνημεία, γιατί μέχρι τότε δεν τα γνώριζαν. Σημειωτέον ότι άλλα μνημεία αναφέρονται στην μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και άλλα στο πόρισμα της ειδικής επιτροπής. Εξού και χθες κατατέθηκε και νέα αίτηση ακυρώσεως από την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, κατά του φράγματος Συκιάς για καταστροφή μνημείων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Για ποια μνημεία γίνεται λόγος κ. Δωροβίνη;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Δεν είναι μόνο το Μοναστήρι στο Μυρόφυλλο. Είναι ουκ ολίγα άλλα. Κατ' αρχήν όσον αφορά την μεθοδολογία. Θα ήθελα να ξέρω ποιοι από τους 78 επιστήμονες που συμμετείχαν στην «συνολική» μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων ήταν αυτοί που ασχολήθηκαν με τα θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς. Φανταστείτε ότι το κεφάλαιο Πολιτιστική Κληρονομιά και Μνημεία στην μελέτη φέρει τον γενικό τίτλο «Αναψυχή - Πολιτισμός»! Αυτός είναι ο «επιστημονικός» προσδιορισμός της πολιτιστικής κληρονομιάς, ο οποίος υιοθετήθηκε από τους μελετητές. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται συνοπτική αναφορά στα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες του άνω ρου του μέσου Αχελώου και κυρίως στις θέσεις των έργων Μεσοχώρας, Συκιάς και ιδίως της περιοχής Πύλης - Μουζακίου. Αυτό θα σήμαινε απογραφή των μνημείων και προσδιορισμό των άμεσων και έμμεσων επιπτώσεων του έργου στα μνημεία αυτά, πράγμα που δεν έγινε. Αντ' αυτού παρατίθενται αοριστίες του τύπου «είναι γνωστό από ιστορικά στοιχεία ότι κατά τους αρχαίους χρόνους αναπτύχθηκαν στα ψηλότερα μέρη της οροσειράς της Πίνδου, οι τάδε και τάδε πόλεις». «Κατά την Τουρκοκρατία, το Μυρόκοβο χρησίμευε ως καταφύγιο για τους αρματολούς». Σαν να διαβάζουμε διδρίβιο Γυμνασίου ή Δημοτικού. «Επίσης, έγινε η σύσκεψη των αντιστασιακών οργανώσεων Ε.Α.Μ., Ε.Λ.Α.Σ., Ε.Δ.Ε.Σ. και Ε.Κ.Α. στο Μυρόφυλλο στις 15/2/44 και κατέληξε στη σημαντική μεταξύ των αντιστασιακών ομάδων συμφωνία».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ίσως θέλουν να αναδείξουν την ιστορική αξία της περιοχής.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Μόνο που η σύσκεψη έγινε σε μια γέφυρα που θα καταστραφεί από τα έργα. Ακούστε τώρα επιστημονικούς προσδιορισμούς: «Το πλέον αξιόλογο από τα δείγματα αυτά είναι ίσως το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου». Και παρακάτω:

«Στην περιοχή του άνω ρου του Αχελώου υπάρχουν πολυάριθμα πολιτιστικά μνημεία, νερόμυλοι, γεφύρια, κ.λπ., που δεν έχουν καταγραφεί στην μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, άρρηκτα δεμένα με την πολιτιστική ιστορία και την μακραίωνη πορεία του γηγενούς πληθυσμού στους αιώνες».

Αυτά γράφει η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την οποία δαπανήθηκαν απ' ό,τι γνωρίζω 160.000.000 δρχ. Στο κεφάλαιο που αφορά την πολιτιστική κληρονομιά δεν αναφέρει ποια μνημεία καταστρέφονται και ποιες παρενέργειες θα υπάρξουν για άλλα. Διαβάζουμε για παράδειγμα στην μελέτη: «Πέτρινο γεφύρι στον Αρέντειο ποταμό. Λέγεται ότι έγινε επί Κομνηνών». «Λέγεται». Αυτή είναι η επιστημονική διαπίστωση. «Τοξωτό πέτρινο γεφύρι στο Πετρωτό κοντά στον οικισμό του Παλιόδενδρου της ίδιας εποχής με τα παραπάνω. Τοξωτό γεφύρι της

Πτελέας Ανθηρού. Επίσης, η περιοχή Πύλης και Μουζακίου έχει μακραίωνη ιστορία».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τελικώς θέλετε να πείτε ότι δεν είναι αξιόπιστη αυτή η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Ασφαλώς και δεν είναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εμείς δεν δικάζουμε την μελέτη.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — «Οι επιπτώσεις στην Αναψυχή και τον Πολιτισμό κατά τη φάση κατασκευής είναι αμελητέες» λέει η μελέτη. Τώρα που αρχίζει η Συκιά να δούμε ποιες είναι οι «αμελητέες επιπτώσεις». Η κατάκλυση του Μοναστηριού του Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου θα σημαίνει την απώλεια ενός πραγματικά αξιόλογου μνημείου και ενός αναντικατάστατου τμήματος του πολιτισμού και της ιστορίας της περιοχής και της χώρας μας. Εκτός από το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου, άλλα μνημεία τα οποία θα κατακλυσθούν είναι: Τοξωτό γεφύρι Κοινότητας Ελληνικού, εναπομείναντα ερείπια του Μοναστηριού της Κορανοσίας, τοξωτό γεφύρι στον οικισμό Παλιόδεντρο Πετρωτού, τοξωτό γεφύρι της Πτελέας Ανθηρού, η πολυτοξωτή κουτσογέφυρα της Συκιάς, οι νερόμυλοι της Μεσοχώρας, Καλής Κώμης και Κορυφής, οι εκκλησίες του Αγίου Γεωργίου Τερπνών, Αγίας Τριάδας Μεσοχώρας και Αγίας Παρασκευής Σκαρπαρίου, το νεκροταφείο Καψάλων, το νεκροταφείο Μυροφύλλου, διάφορα παραδοσιακά και νεότερα γεφύρια, των οποίων η καταστροφή θα προκαλέσει διακοπή επικοινωνίας Σκαρπαρίου - Κορυφής. Το θέμα της διακοπής της επικοινωνίας δεν έχει μελετηθεί και στα υπόλοιπα μέρη της περιοχής της μελέτης. Για την Μονή του Αγίου Γεωργίου στο Μυρόφυλλο, προτείνονται λύσεις, που όμως δεν έχουν μελετηθεί. Η όλη μελέτη διακατέχεται από ασάφειες. Μιλά θεωρητικά για την δυνατότητα μεταφοράς του μνημείου. Δεν εξετάζει πώς είναι δυνατόν να γίνει αυτή η μεταφορά. Τρεις σειρές για όλα. Αυτό είναι όλο. Καμία μελέτη σχετική δεν έχει γίνει. Προτείνεται, επίσης, η απομάκρυνση τμημάτων του μνημείου. Είναι αυτή που υιοθέτησε το Υπουργείου Πολιτισμού. Και καταλήγουμε στο κλου θα έλεγα των προτάσεων, που είναι η κάλυψη του μνημείου για την οποία όμως δεν ήταν δυνατόν να εκτιμηθεί αν είναι τεχνικά εφικτή. Δηλαδή οι άνθρωποι δεν προσπαθούν να προτείνουν συγκεκριμένες λύσεις, θεωρίες μας λένε. Πήραν 160 εκατομ. και παραπέμπουν σε μελέτες που πρέπει να γίνουν. Εδώ υπάρχει και κατασπατάληση του δημοσίου χρήματος. Γράφουν: «Επομένως συμπερασματικά μπορεί να αναφερθεί ότι η κατάκλυση του μνημείου αυτού θα σημαίνει την απώλεια ενός πολύ σημαντικού πολιτιστικού θησαυρού της χώρας. Προς τούτο θα πρέπει πριν την λειτουργία των έργων να εκπονηθεί και να υλοποιηθεί από το ΥΠ.ΠΟ. με έξοδα του φορέα του έργου ειδική μελέτη διάσωσης μέρους ή τμημάτων κ.λπ.» Και στο τέλος πού καταλήγουν; Για όλα αυτά, τα οποία διαλύονται, να γίνει και ένα μουσείο της εκτροπής.

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο, που ανακαλύψαμε τελευταία και το καταθέσαμε χθες και στην αίτηση ακυρώσεως, είναι η ένταξη της Μονής του Αγίου Γεωργίου στο πρόγραμμα LEADER. Βάσει συμφωνίας μεταξύ υπουργού Γεωργίας και ευρωπαϊκών Αρχών χρηματοδοτείται η αναστήλωση της Μονής του Αγίου Γεωργίου στο Μυρόφυλλο. Πολλά εκατομμύρια από πόρους του ελληνικού κράτους και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έχουν ήδη δαπανηθεί μέχρι σήμερα για την αναστήλωση του

συγκροτήματος της Μονής. Το ένα λοιπόν χέρι αναστηλώνει, αυτό που το άλλο πρόκειται να καταστρέψει. Και φυσικά πρόκειται για το ίδιο το ελληνικό κράτος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εάν το έργο γίνει στο Αυλάκι θα υπάρξουν κάποιες συνέπειες σε βάρος της πολιτιστικής κληρονομιάς σε μνημεία;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Τουλάχιστον για κάποια μνημεία, όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μπορείτε να αναφέρετε ενδεικτικά;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Η Μονή του Αγίου Γεωργίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εάν λοιπόν το έργο γίνει στο Αυλάκι, θα υπάρξουν επιπτώσεις και ποιες;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Δεν τις ξέρουμε ούτε από την έρευνα της ειδικής επιτροπής του Υπουργείου Πολιτισμού. Δεν έχει γίνει ποτέ εξαντλητική έρευνα. Υπάρχει και έγγραφο του αρμοδίου εφόρου, ο οποίος στην αρχή, έλεγε όχι στην εκτροπή αλλά, όπως προκύπτει από την αλληλογραφία που έχω στα χέρια μου, πείστηκε και άλλαξε γνώμη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, πιστεύετε ότι η αποδοχή των επιπτώσεων αυτών είναι προϊόν επιπολαιότητας, οφείλεται στην υπεράσπιση μιας πολιτικής επιλογής που ο καθένας μπορεί να δεχθεί ή να απορρίψει, φταίει η κακοδαιμονία και ο τρόπος λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, όπως ειπώθηκε χθες;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Θα σας πω γιατί. Τα μεγάλα έργα παρακολουθούνται και από συγκροτήματα τα οποία είναι βασικοί μέτοχοι μεγάλων κατασκευαστικών εταιρειών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εννοείτε ότι πίσω απ' όλα αυτά τα έργα είναι οι ίδιοι άνθρωποι; Ή περίπου οι ίδιοι;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Δεν ξέρω. Πάντως εγώ βλέπω να συμβαίνουν μερικά περίεργα πράγματα. Δηλαδή, ο ίδιος άνθρωπος, ο υπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., που είχε αρνητική άποψη για την εκτροπή του Αχελώου, τώρα την δέχεται και την προωθεί. Δεν την δέχεται απλώς παθητικά. Εδώ είναι το στοιχείο ευθύνης. Αν το πρόβλημα ήταν η κομματική πειθαρχία, γιατί δεν εκμεταλλεύθηκε τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας για να μεταπείσει την κυβέρνηση; Γιατί δεν χρησιμοποίησε έξυπνα τις αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας, ώστε να παρακάμψει το πρόβλημα της κομματικής πειθαρχίας; Είναι βέβαιο ότι θα έβρισκε υποστηρικτές, ίσως και τον ίδιο τον πρωθυπουργό ή τον κ. Ροκόφυλλο. Δεν το έκανε. Εδώ στοιχειοθετείται ευθύνη.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Δωροβίνη, παρακολουθήσαμε το σκεπτικό σας που οδηγεί σ' αυτές τις ανακολουθίες και την αναξιοπιστία της κυβερνήσεως και των μελετών. Ήθελα να σας ρωτήσω, αν στην μελέτη αναφέρονται όλα τα μνημεία εξαντλητικά ή υπάρχουν και άλλα;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Οι δικές μου γνώσεις προέρχονται από εκθέσεις. Από τα έγγραφα της ειδικής επιτροπής του Υπουργείου Πολιτισμού, στα τέλη 1995, τα οποία προσήχθησαν για την κύρωση των «νέων» περιβαλλοντικών όρων και θεωρούνται, κατά το έγγραφο του υπουργού Πολιτισμού κ. Μικρούτσικου αναπόσπαστο τμήμα της εγκριτικής αποφάσεώς του. Στην έκθεση περιλαμβάνονται τρεις αρχαιολογικοί χώροι, που δεν μνημονεύονται στην μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πείτε μας ποια είναι αυτά τα μνημεία.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Να σας διαβάσω το επίσημο έγγραφο του Υπουργείου Πολιτισμού.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και αν είναι σημαντικά πολιτιστικά μνημεία.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Μα ούτε οι ίδιοι ξέρουν! Δεν υπάρχει ακριβής εικόνα της περιοχής. Μιλάνε μόνο για την Μονή του Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου, τα άλλα μνημεία μένουν απέξω. Και για άλλο ένα γεφύρι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πέραν των μνημείων που αναφέρατε.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Ταμειυτήρας Συκιάς. Θέση Διάσελο κτηματική περιφέρεια Μυροφύλλου. Αρχαιολογικός χώρος. Τίποτα άλλο δεν λένε. Στις ακόλουθες τοποθεσίες, ο φορέας του έργου θα καλύψει τις δαπάνες των ανασκαφικής έρευνας...

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτό που καταθέτετε δηλαδή, είναι ότι υπάρχουν και άλλα μνημεία και άλλοι χώροι, οι οποίοι όμως δεν έχουν καταγραφεί πουθενά και δεν ξέρουμε με ακρίβεια ποιοι είναι. Υπάρχουν συνεπώς και άλλα μνημεία τα οποία θα καταστραφούν.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Βεβαίως.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μήπως υπάρχουν συγκριτικές εκτιμήσεις, δικές σας ή των περιβαλλοντικών οργανώσεων, σχετικά με την στάθμη του νερού και τις αντίστοιχες καταστροφές, για τις περιπτώσεις της εκτροπής από την Συκιά ή από το Αυλάκι;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Δεν μπορούμε να έχουμε στοιχεία παρά μόνον αν είχαμε κάνει σοβαρή αρχαιολογική έρευνα σε όλη την τεράστια περιοχή. Πώς να την κάνουμε εμείς; Θα υποκαταστήσουμε το κράτος; Αφού το ίδιο το κράτος δεν μπορεί να την κάνει.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ας περάσουμε σε ένα άλλο θέμα. Το μηχάνημα των 6 μέτρων για το οποίο καταθέσατε. Είπατε ότι η διατομή της σήραγγας εκτροπής καθορίζεται από το μηχάνημα που διαθέτει η εταιρεία ΜΗΧΑΝΙΚΗ του κ. Εμφιετζόγλου, το οποίο έχει διάμετρο 6 μέτρων;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Έθεσα υπόψη σας τα πραγματικά γεγονότα τα οποία έχουν γνωστοποιηθεί και στον κ. υπουργό, με εμπιστευτική επιστολή.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Θέλω να σας ρωτήσω κάτι άλλο, κ. Δωροβίνη. Υπάρχει και η άλλη προσέγγιση του θέματος, η καλόπιστη που λέει ότι επειδή υπάρχει ήδη επί τόπου αυτό το μηχάνημα των 6 μέτρων είναι οικονομικά ασύμφορο να το διώξουμε και να φέρουμε άλλο μικρότερο και να κάνουμε την μικρότερη διατομή, την οποία έχουμε ανάγκη. Μήπως είναι σωστή αυτή η σκέψη;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Την στιγμή αυτή, παρ' όλο που λένε ότι καταργούνται τα φράγματα στην Πύλη και το Μουζάκι, αναθέτουν σε καθηγητές του Πολυτεχνείου να διερευνήσουν τις δυνατότητες κατασκευής αυτών των φραγμάτων στην περιοχή. Άρα η σήραγγα θα χρησιμεύσει για μελλοντική επέκταση του έργου, αυτό λέω. Γι' αυτό και την κάνουν. Δεν είναι μόνο οι διαστάσεις του μηχανήματος διότι αν είχε γίνει σοβαρός σχεδιασμός και το κράτος ήθελε πράγματι μικρότερη σήραγγα, θα έλεγε στον κατασκευαστή στις προδιαγραφές και στα τεύχη δημοπράτησης, θέλουμε ένα μηχάνημα με τέτοια διατομή, δεν θέλουμε μεγαλύτερες

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ίσως αυτό θα είναι ακριβότερο, διότι θα ζητήσουν περισσότερα χρήματα.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Αυτό είναι υπόθεση των κατασκευαστών να το προμηθευτούν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και κάτι ακόμα, σχετικά με το ιδρυτικό διάταγμα της Δ.Ε.Η. Μας είπατε ότι απαγορεύει τα ασφαλιστικά μέτρα εις βάρος της Δ.Ε.Η. Προφανώς θα λείπει ότι απαγορεύεται η προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου και ότι η αγωγή για την λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά του Δημοσίου θα πρέπει να γίνεται ενώπιον του εισαγγελέα. Το ερώτημά μου είναι γιατί δεν προσφύγατε στον κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελέα;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Διότι είδαμε ότι δεν ευδοκιμούν πλέον αυτές οι ενέργειες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ότι ήταν άσκοπο δηλαδή.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Άσκοπο. Έχουμε υποβάλει μηνύσεις, οι οποίες 2 χρόνια τώρα δεν παραπέμπονται στο ακροατήριο. Παρ' όλο που φτάσαμε ως τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, ώστε να κινηθεί η διαδικασία. Η διαδικασία δεν ήταν δυνατόν να κινηθεί τοπικά. Έπρεπε να πάμε στον κ. Σιούλα για να αναγκαστεί ο τοπικός εισαγγελέας να αναλάβει τις ευθύνες του.

ΣΙΟΥΤΗ — Απ' ό,τι βλέπω και στις αποφάσεις, και απ' ό,τι μας είπατε και σεις, τέλος Σεπτεμβρίου του 1994, δημοσιεύθηκαν οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, με τις οποίες ακυρώνονταν οι εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων. Τις κοινοποιήσατε κ.λπ. Και κατάλαβα ότι μεσολάβησε σχεδόν διάστημα ενός χρόνου μέχρι να εκδοθεί η νέα έγκριση περιβαλλοντικών όρων βάσει της νέας μελέτης. Η διοίκηση δεν συμμορφωνόταν στο μεταξύ διάστημα. Αυτό είναι σαφές. Πότε εκδόθηκε η καινούργια έγκριση περιβαλλοντικών όρων, βάσει της καινούργιας μελέτης;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Τέλη 1995 ή αρχές του 1996. Ένα χρόνο μετά, είναι σαφές αυτό.

ΣΙΟΥΤΗ — Και είναι προφανές ότι έχει ασκηθεί καινούργια αίτηση ακυρώσεως.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Βεβαίως, αρχές του 1996. Και χθες η τελευταία.

ΣΙΟΥΤΗ — Η τελευταία απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι αυτή που αναφέρεται εδώ στο φυλλάδιο 15/2/96;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Ναι.

ΣΙΟΥΤΗ — Από το Φεβρουάριο του 1996 μέχρι τώρα που τελειώνει το '96 έχει εκδοθεί αναστολή εκτελέσεως για αυτή την πράξη από το Συμβούλιο της Επικρατείας;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Όχι, γιατί δεν έχει αρχίσει ακόμη η εκτέλεση του έργου. Τώρα αρχίζει η κατασκευή του φράγματος της Συκιάς. Τώρα θα υποβάλουμε αιτήσεις αναστολής.

ΣΙΟΥΤΗ — Με άλλα λόγια δηλαδή, από τον Φεβρουάριο '96 μέχρι τώρα δεν έχουν γίνει άλλα έργα.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Τελειώνει το φράγμα της Μεσοχώρας όμως.

ΣΙΟΥΤΗ — Έχουν γίνει έργα βάσει της καινούργιας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Μαθαίνουμε ότι έχουν αρχίσει κάποιοι εκβραχισμοί. Τα κυρίως

έργα έχουν απλώς δημοπρατηθεί: Το φράγμα της Συκιάς στις 21 Αυγούστου, η δε σήραγγα εκτροπής πριν από ένα μήνα.

ΣΙΟΥΤΗ — Δεν μου δώσατε όμως μία ευθεία απάντηση. Μου είπατε ότι ούτε αίτηση αναστολής εκτελέσεως έχει υποβληθεί, διότι δεν έχουν προκληθεί βλάβες βάσει της νέας αποφάσεως. Ισχύει αυτό;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Η αίτηση ακυρώσεως που υποβάλαμε τώρα αφορά τα συγκεκριμένα έργα και όχι τους περιβαλλοντικούς όρους. Η προσβολή κατά του φράγματος της Συκιάς υπεβλήθη στις 4/12 και για τα μνημεία στις 6/12. Και ετοιμάζομαστε να υποβάλουμε μαζί με τους Αιτωλοακαρνανές τρίτη αίτηση ακυρώσεως κατά της σήραγγας εκτροπής. Τώρα θα υποβληθεί η αίτηση αναστολής.

ΣΙΟΥΤΗ — Εγώ όμως θέλω να το ξεκαθαρίσω και εγώ και το υπόλοιπο δικαστήριο, εάν εκτελείται αυτή τη στιγμή η καινούργια έγκριση περιβαλλοντικών όρων, η οποία έχει γίνει βάσει της καινούργιας μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Απ' ό,τι μας λέτε δεν εκτελείται και γι' αυτό και το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν επιλαμβάνεται.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Για να υποβληθεί αίτηση αναστολής πρέπει να υπάρχει αρχή εκτελέσεως συγκεκριμένου έργου.

ΣΙΟΥΤΗ — Και δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή. Αυτό μας λέτε.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Εγώ σας λέω ότι στην πράξη υπάρχει. Ο συντονιστής των ενεργειών μας κ. Πολίτης μπορεί να σας πει, όταν καταθέσει ως μάρτυς, ποια έργα όντως εκτελούνται, γιατί παρακολουθεί τις εργασίες επί του πεδίου. Πλην όμως σας λέω και πάλι εμείς, επειδή το θέμα έχει παραπεμφθεί στην ολομέλεια του Συμβουλίου Επικρατείας, δεν διακινδυνεύουμε αίτηση αναστολής αν δεν υπάρξει και τυπικά αρχή εκτελέσεως βασιζόμενη σε συγκεκριμένη διοικητική πράξη. Τέτοιου είδους πράξεις υπάρχουν για την Συκιά και για την σήραγγα εκτροπής.

ΣΙΟΥΤΗ — Μάλιστα, πάντως από την δική σας την απάντηση εγώ έχω καταλάβει ότι ναι μεν στις αρχές του 1996 αποφασίσθηκε η έγκριση των νέων περιβαλλοντικών όρων, αλλά τα σχετικά έργα δεν έχουν αρχίσει ακόμα να εκτελούνται. Και επομένως βλάβη βάσει των νέων περιβαλλοντικών όρων δεν έχει ακόμα επέλθει. Γι' αυτό και ούτε εσείς έχετε υποβάλει αίτηση αναστολής, ούτε το δικαστήριο βέβαια έχει επιληφθεί. Τώρα, να ρωτήσω για τα προηγούμενα. Είπατε ότι συνεχίζουν και εκτελούνται άλλα έργα. Ποια είναι αυτά και βάσει ποιων αποφάσεων.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Η περάτωση του φράγματος της Μεσοχώρας έγινε υπό το κράτος των αποφάσεων που εξέδωσε το Συμβούλιο της Επικρατείας και οι σχετικές εργασίες έγιναν σε διάστημα ενός έτους κατά το οποίο ίσχυαν οι αποφάσεις αυτές.

Κυρία — Είναι σαφές ότι επί ένα χρόνο δεν υπήρξε συμμόρφωση προς τις αποφάσεις αυτές.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Περαιτώθηκε το φράγμα της Μεσοχώρας. Και όταν λέμε περαιτώθηκε εννοούμε υψώθηκε. Και αυτό είναι σημαντικό, γιατί, όπως είπε ο κ. Βασιλάκης, εάν το φράγμα ήταν χαμηλότερο δεν θα είχαμε ούτε κατάκλυση των οικισμών, ούτε τόσο μεγάλη καταστροφή των δασικών εκτάσεων. Διότι οι καταστροφές δασικών εκτάσεων, επιμένω και εδώ, έχουν γίνει πολλές και με το άρθρο

70 του νόμου 998 του 1979 όπως τροποποιήθηκε το 1992, προβλέπονται ακόμη και ποινές φυλακίσεως για τους υπευθύνους.

ΣΙΟΥΤΗ — Υπάρχει μία ερώτηση σχετικά με τα πολιτιστικά μνημεία. Είπατε ότι ναι μεν η νέα μελέτη, κατά τρόπο αντιεπιστημονικό, και ως μη όφειλε, δεν τα καταγράφει ούτε τα μελετά. Εσείς, ως εκπρόσωπος των οργανώσεων, μας βεβαιώνετε ότι υπάρχουν σημαντικά πολιτιστικά μνημεία. Εδώ έχω μια διπλή ερώτηση. Εφόσον ούτε εσείς μπορείτε να μας πείτε ποια είναι αυτά, απλώς εκφράζετε μια γενική πεποίθηση ότι στην περιοχή υπάρχουν τέτοιου είδους μνημεία. Εγώ δεν αμφισβητώ ότι υπάρχουν, αλλά διερωτώμαι, αν είναι δυνατόν να έχουμε μια τεκμηριωμένη απάντηση, προκειμένου να την λάβουμε υπόψη ως «δικαστήριο», τη στιγμή που η μία πλευρά ισχυρίζεται ασαφώς ότι υπάρχουν σημαντικά μνημεία χωρίς να είναι σε θέση να τα κατονομάσει και η πλευρά της μελέτης ομοίως ασαφώς δεν τα αντιμετωπίζει. Αυτό είναι το ένα ερώτημα. Το δεύτερο ερώτημα είναι κατά πόσον τα μνημεία τα οποία υπάρχουν και με την εκτροπή θα κατακλυστούν, διατηρούνται ή κατά πόσον υπάρχει σοβαρή παράληψη όσον αφορά την διατήρησή τους. Διερωτώμαι δηλαδή αν στην ουσία είναι ούτως ή άλλως παραδομένα στη φθορά του χρόνου, όπως συχνά συμβαίνει με τα μνημεία του πολιτισμού από γενέσεως του ελληνικού κράτους;

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Να τα πάρουμε με τη σειρά, γιατί νομίζω ότι απάντησα. Διάβασα τον κατάλογο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων που έχει περισσότερα εντοπισμένα και μόνο, όχι μελετημένα, το έγγραφο του υπουργού Πολιτισμού που νομικά αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων, η οποία αναφέρει λιγότερα μνημεία από την μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, αλλά προσθέτει και άλλα που δεν περιλαμβάνονται στην μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και λέει μάλιστα ότι πρέπει να γίνουν ανασκαφές. Είναι σάφες συνεπώς ότι υπάρχουν μνημεία που όμως δεν έχουν μελετηθεί. Το Υπουργείο Πολιτισμού δεν διαλαμβάνει, στην επίσημη απόφαση του υπουργού όλα όσα λέει η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η διοίκηση δεν εργάζεται επιστημονικά σωστά και επιδεικνύει αμέλεια όσον αφορά την συντήρηση των μνημείων. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Υπουργείου Γεωργίας που υπέγραψε το 1991 σύμβαση με τις ευρωπαϊκές Αρχές, στο πλαίσιο του προγράμματος Leader, για αναστήλωση του Μοναστηριού Αγίου Γεωργίου στο Μυρόφυλλο, το οποίο θα κατακλυσθεί από τα νερά του ταμειωτήρα της Συκιάς.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Για να μπορέσουμε να κρίνουμε το θέμα της ευθύνης, μπορείτε να μου πείτε σας παρακαλώ, τι θα μπορούσε να γίνει από εδώ και στο εξής, σταθμίζοντας τα τεράστια έργα που έχουν γίνει και τα ποσά που έχουν δαπανηθεί; Ιδίως όταν πρόκειται να περιοριστεί στο ελάχιστο η ποσότητα νερού που θα εκτραπεί από τον Αχελώο.

ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ — Όχι, δεν έχει περιοριστεί και δεν έχω πειστεί ότι είναι ελάχιστο το νερό που θα εκτραπεί. Σας επαναλαμβάνω αυτό που είπα στην αρχή. Δεν έχουμε επίσημα υδρολογικά στοιχεία. Για το τι πρέπει να γίνει από εδώ και τώρα, αυτό που πιστεύω είναι ότι το έργο πρέπει να σταματήσει. Για να μην έχει μεγάλο πολιτικό κόστος μια τέτοιου είδους ενέργεια, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα επιστημονικά στοιχεία τα οποία μέχρι σήμερα έχουν αγνοηθεί, να

τεκμηριωθεί μία πρόταση και να καταδειχθεί ότι το νερό δεν θα χρησιμοποιηθεί για την επέκταση των αρδεύσεων και ότι ήταν μύθος όλη αυτή η ιστορία. Ας καταλογίσουν έστω ευθύνες στις προηγούμενες κυβερνήσεις και ας κάνουν μία αντιπρόταση. Τι θα προβλέπει μια τέτοιου είδους πρόταση δεν είμαι σε θέση να σας πω γιατί δεν είμαι τεχνικός. Υπάρχουν έξυπνοι τρόποι για να μειωθεί το πολιτικό κόστος φτάνει να το θέλουν. Αλλά είμαι πεπεισμένος ότι δεν θέλουν, διότι, όπως σας είπα, οι αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας προσέφεραν μια θαυμάσια ευκαιρία και θα μπορούσαν να γίνουν η σημαία όσων πιστεύουν ότι πρέπει να σταματήσει το έργο.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ, ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η εκτροπή επιταχύνει το πρόγραμμα της Δ.Ε.Η. Το Συμβούλιο της Επικρατείας ακυρώνει τους περιβαλλοντικούς όρους. Η απόφαση, μεγάλο βήμα. Οι «συνθετικές μελέτες» στο κενό. Το Αυλάκι, ένα νεκρό σενάριο. Η Μεσοχώρα έχει τελειώσει. Η Συκιά πρέπει να συνεχισθεί. Όταν η Πολιτεία απουσιάζει, χορεύουν οι εργολάβοι. Ποιος παρακολουθεί την εφαρμογή των περιβαλλοντικών όρων; Τα πολιτικά πρόσωπα δεν κάνουν σωστά την δουλειά τους. Το κράτος πρέπει να κάνει αυτό που ως τώρα δεν έκανε. Η χαλαρότητα υποβαθμίζει το περιβάλλον. Αρχή τελέσεως καταστροφής μνημείου: Ο εργολάβος εγκαθίσταται στην Συκιά. Ο Αγ. Γεώργιος περιμένει τα νερά. Η ήπια εκτροπή δεν σκοτώνει το Δέλτα. Οι αγρότες της Αιτωλοακαρνανίας θα αφήσουν νερό στον Αχελώο; Ένα ανώτατο δικαστήριο είναι θεμιτό και επιβεβλημένο να θέτει αρχές. Η κ. πάρεδρος υπερασπίζεται την απαίτηση για «συνθετικές» μελέτες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Αλέξης Παρασκευόπουλος, περιβαλλοντολόγος μελετητής.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Θα ήθελα να διαγράψετε, αν μου επιτρέπετε την λέξη περιβαλλοντολόγος. Σύμβουλος περιβαλλοντικών μελετών. Αποποιούμαι τον όρο περιβαλλοντολόγος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πείτε μου, έχετε σαφή αντίληψη πού βρίσκονται τώρα τα έργα; Συνεχίζονται, σταμάτησαν, πρώτον αυτό.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Θα ήθελα να ενημερώσω το προεδρείο ότι από το 1982, επειδή ασκώ το επάγγελμα του μελετητού από το 1978, έχω πλήρη αντίληψη των όσων συνέβησαν και συμβαίνουν γύρω από το έργο της εκτροπής του Αχελώου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποιοι σας ανέθεσαν αυτές τις μελέτες;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Το 1985 η Δ.Ε.Η., λόγω του προγράμματος της εκτροπής του Αχελώου επετάχυνε το πρόγραμμά της. Ενώ είχε ένα γενικότερο πρόγραμμα να κατασκευάσει κατά μήκος του Αχελώου ορισμένα υδροηλεκτρικά έργα, επέσπευσε την ανάθεση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα της Συκιάς και της Μεσοχώρας. Μετά από διαγωνισμό επελέγη το γραφείο

μας και από τον Αύγουστο του 1985 μέχρι τον Οκτώβριο του 1986 εργαστήκαμε και εκπονήσαμε αυτή τη μελέτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι προέκυψε από αυτή τη μελέτη, πού καταλήξατε, κύριε Παρασκευόπουλε;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Καταλήξαμε σ' ένα τεύχος 800 σελίδων το οποίο είχε πλήρη απεικόνιση όλων των παραμέτρων καθώς και πλήρη κατάλογο επανορθωτικών μέτρων σε επίπεδο προμελέτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι έγινε εκείνη η μελέτη;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Η μελέτη έμεινε στην Δ.Ε.Η. ως περιουσιακό στοιχείο διότι δεν υπήρχε ο νόμος 69269 του '90 με την οποία ενσωματώνεται στην ελληνική νομοθεσία η οδηγία 85/337. Μόλις άρχισε να ισχύει ο νόμος αυτός η Δ.Ε.Η. έστειλε την μελέτη στα αντίστοιχα Νομαρχιακά Συμβούλια προκειμένου να δημοσιοποιηθεί και να εκδοθεί η έγκριση για τα έργα της Μεσοχώρας και της Συκιάς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπήρξε τέτοια εγκριτική απόφαση;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Βεβαίως. Η εγκριτική απόφαση για τα έργα της Συκιάς και της Μεσοχώρας εκδόθηκε το 1991. Θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι το 1987 μου ανετέθη, μετά από διαγωνισμό και η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τη σήραγγα της εκτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Είναι η υπουργική απόφαση με την οποία εγκρίθηκε και η οποία προσβλήθηκε στο Συμβούλιο Επικρατείας;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Μάλιστα. Θα ήθελα να προσθέσω ότι παράλληλα, στο άλλο άκρο της σήραγγας, ένα άλλο μελετητικό γραφείο εκπόνησε για τα έργα Πύλης και Μουζακίου μια παρόμοια μελέτη, βάσει της οποίας έχει εκδοθεί ανάλογη υπουργική απόφαση. Επιτρέψτε μου ωστόσο να εμμείνω στο θέμα της προσβολής. Η μελέτη διαβάστηκε από πολλούς, οι οποίοι την έκριναν και την επέκριναν. Θεωρώ, τελικά, ότι ήταν πολύ σπουδαίο βήμα να εξεταστεί στο επίπεδο του Συμβουλίου Επικρατείας το θέμα της γενικότερης μελέτης του όλου έργου. Έχω αρθρογραφήσει σχετικά και ίσως θα έπρεπε να καταθέσω όλη την αρθρογραφία μου και επαναλαμβάνω ότι θεωρώ μεγάλη επιτυχία το ότι υπάρχει μια τέτοια απόφαση, απλώς ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποια απόφαση;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Η απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας, η οποία θέτει υπό αμφισβήτηση το όλο έργο. Θεωρώ όμως ότι υπάρχουν σημεία στην απόφαση τα οποία είναι διαβλητά. Στην απόφαση αυτή υπάρχουν κενά και θεσπίζονται νέοι όροι, όπως είναι η «συνθετική μελέτη», η μορφή και το περιεχόμενο της οποίας δεν είναι διεθνώς κατοχυρωμένα. Πρόκειται για ένα εφεύρημα που καλόν είναι να υπάρχει και που εμένα προσωπικά και επιχειρηματικά με ενδιαφέρει και με συμφέρει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εννοεί ολοκληρωμένη μελέτη και όχι κατάτμηση.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Ενώ λέει όλα αυτά, ξαφνικά εισάγει τον όρο «συνθετική μελέτη». Αν μάλιστα θεωρούμε ότι η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας δημιουργεί νομολογία, δεν θα έπρεπε η Πολιτεία για να γνωρίζει τι σημαίνει «συνθετική μελέτη», να θεσπίσει με κατάλληλη απόφαση τις σχετικές προδιαγρα-

φές; Τέτοια υπουργική απόφαση δεν υπάρχει. Συνεπώς, η συνθετική μελέτη που έγινε μεταγενέστερα, έχει γίνει χωρίς να υπάρχει αντίστοιχη υπουργική απόφαση που να θεσπίζει στην ελληνική νομοθεσία πακέτο προδιαγραφών για τις μελέτες του είδους αυτού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Είναι θέμα υπουργικής απόφασεως ή επιστημονικής δεοντολογίας η εκπόνηση συνθετικής μελέτης που να αντιστοιχεί στο μέγεθος και στη σκοπιμότητα ενός έργου;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Εγώ σας μιλώ με πολύ μεγάλη ακρίβεια γιατί ζω 20 χρόνια τις προδιαγραφές και τις μελέτες. Και σας λέω το εξής. Ότι άλλο είναι να βγούμε στο πεζοδρόμιο και να εκφράσουμε επιστημονικές απόψεις και άλλο είναι να συντάξουμε μελέτη που προϋποθέτει ένα κείμενο προδιαγραφών. Η έννοια συνθετική μελέτη δεν αντιστοιχεί στην ελληνική νομοθεσία σε κανένα κείμενο προδιαγραφών. Άρα λοιπόν η όποια συνθετική μελέτη ανεξάρτητα αν έγινε καλή ή κακή, είναι δυνατόν να αμφισβητηθεί από τον οποιονδήποτε, είτε καλοπροαιρέτως είτε κακοπροαιρέτως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εσείς θεωρείτε ότι ήταν πλήρης η μελέτη;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Η συνθετική μελέτη, η οποία ξεκίνησε την επομένη ημέρα μετά από την απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας, για να περατωθεί τρεις ως τέσσερις μήνες αργότερα και στην συνέχεια να διορθωθεί και να εγκριθεί μετά από διαβουλεύσεις στα Νομαρχιακά Συμβούλια, απασχόλησε, όπως αναφέρθηκε, έναν μεγάλο αριθμό ανθρώπων. Η μελέτη αυτή αποτελεί συγκέντρωση στοιχείων που προϋπήρχαν. Δηλαδή δεν τηρήθηκαν προδιαγραφές, γιατί τέτοιου είδους προδιαγραφές δεν υπήρχαν. Με άλλα λόγια, η απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας θέσπισε την απαίτηση να γίνονται συνθετικές μελέτες που κανείς δεν γνωρίζει τι είναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Παρασκευόπουλε, εκτιμάτε ότι το έργο πρέπει να συνεχισθεί ή να σταματήσει, είναι ωφέλιμο για όλους, είναι ωφέλιμο για κάποιους και επιβλαβές για το σύνολο και τι είδους επιπτώσεις θα έχει;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Όταν λέτε έργο εννοείτε το ευρύτερο έργο εκτροπής του Αχελώου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σαφώς. Έστω και με την τρίτη εκδοχή του να γίνει στο Αυλάκι.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν υπάρχει λόγος να συνεχίσουμε να συζητούμε την εκδοχή αυτή. Η εκτροπή από το Αυλάκι έχει πλήρως αποκλεισθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Είστε ο πρώτος που λέτε ότι έχει αποκλεισθεί η λύση της εκτροπής από το Αυλάκι. Πρέπει μάλιστα να σας πω ότι μέχρι τώρα υποβάλλαμε ερωτήσεις στους μάρτυρες, με βάση το ενδεχόμενο να γίνει η εκτροπή του Αχελώου στο Αυλάκι. Καταθέτετε κάτι ιδιαίτερος σημαντικό, όταν δηλώνετε ότι η λύση αυτή έχει αποκλεισθεί. Άρα αποκλείουμε το Αυλάκι και επιστρέφουμε στον αρχικό σχεδιασμό.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Εγώ λέω ότι σήμερα δεν υπάρχει πιθανότητα να γίνει η εκτροπή από το Αυλάκι. Τα επιχειρήματα υπέρ και κατά είναι θεωρητικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εφόσον λοιπόν αποκλείεται το Αυλάκι, απαντήστε μου σας παρακαλώ στα ερωτήματα που σας υπέβαλα προηγουμένως με ένα τρόπο συνθετικό.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Πρώτον, το έργο της Μεσοχώρας κατασκευαζόταν εδώ και επτά ως οκτώ χρόνια και σήμερα έχει πρακτικά περατωθεί. Αυτό το οποίο εγώ γενικότερα καταγγέλλω είναι ότι εκδίδονται υπουργικές αποφάσεις επιβολής περιβαλλοντικών όρων και ουδείς στην ελληνική διοίκηση και στην ελληνική Πολιτεία ενδιαφέρεται να παρακολουθήσει την τήρησή τους. Δεν υπάρχει μηχανισμός στην ελληνική Πολιτεία που να παρακολουθεί την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων. Άρα λοιπόν στην προκειμένη περίπτωση έχουμε μια μελέτη από το 1985, η οποία εξετάζει όλες τις παραμέτρους και στην οποία καταγράφονται τα πάντα. Η μελέτη αυτή εγκρίθηκε με υπουργική απόφαση και από κει και πέρα όφειλε η Πολιτεία να παρακολουθεί την εφαρμογή των περιβαλλοντικών όρων. Όταν η Πολιτεία είναι απύσχα, κάθε επιχείρηση και κάθε εργολάβος κάνει τη δουλειά του, όπως αυτός νομίζει. Είναι απλό. Άρα λοιπόν στην προκειμένη περίπτωση θα πρέπει να συνεκτιμήσετε ότι δεν υπάρχει Πολιτεία, δεν υπάρχει τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και ότι από αυτό πάσχουμε στην ελληνική πραγματικότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γιατί δεν υπάρχει ένα ελεγκτικό όργανο για να παρακολουθεί την εφαρμογή αυτών των όρων;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν υπάρχει αντίστοιχη υπηρεσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Συνεκτιμouμένων όλων αυτών, κύριε Παρασκευόπουλε, εκτιμάτε ότι το έργο πρέπει να συνεχιστεί;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Το έργο βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη και όσον αφορά τη Μεσοχώρα τελειώνει. Απλώς πρέπει να εφαρμοστούν οι περιβαλλοντικοί όροι που εγκρίθηκαν με την νέα υπουργική απόφαση. Θεωρώ αστοχία το γεγονός ότι οι εγκριτικές αποφάσεις για τα δύο επιμέρους έργα ακυρώθηκαν διότι προσέφεραν στο μεσοδιάστημα τις προϋποθέσεις για επέμβαση της Πολιτείας και την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Με άλλα λόγια αν υπήρχε ένα ελεγκτικό όργανο που να παρακολουθεί αν τηρούνται οι περιβαλλοντικοί όροι, δεν θα υπήρχε πρόβλημα όσον αφορά την συνέχιση του έργου; Δεν θα υπήρχαν δυσμενείς επιπτώσεις σε κανέναν τομέα;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Το έργο της Μεσοχώρας έχει ήδη γίνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τα υπόλοιπα θα πρέπει να συνεχιστούν;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Στο έργο της Συκιάς έχουν γίνει τα έργα υποδομής. Κατά την γνώμη μου το έργο πρέπει να συνεχιστεί, διότι είναι έργο αναπτυξιακό. Όμως η Πολιτεία οφείλει να εφαρμόσει τους περιβαλλοντικούς όρους.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, είπατε ότι η Πολιτεία δεν παρακολούθησε την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων. Σας ερωτώ λοιπόν αν οι κατηγορούμενοι ετέλεσαν το αδίκημα της υποβαθμίσεως του περιβάλλοντος.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Οι αρμόδιοι να εφαρμόσουν περιβαλλοντικούς όρους δεν είναι πολιτικά πρόσωπα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μην το κρίνετε αυτό εσείς. Αυτό θα το κρίνουν οι ειδικοί. Εγώ σας ερωτώ αν οι κατηγορούμενοι ετέλεσαν το αδίκημα της υποβαθμίσεως του περιβάλλοντος.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Αυτό δεν είμαι σε θέση να το κρίνω.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Θεωρείτε ότι κάποιος είναι υπεύθυνος για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Θεωρώ ότι τα πολιτικά πρόσωπα δεν έκαναν σωστά τη δουλειά τους, να δημιουργήσουν προϋποθέσεις ώστε να ελέγχεται η τήρηση των περιβαλλοντικών όρων.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Είπατε ότι δεν εφαρμόστηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι. Σωστά;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Είπα ότι δεν υπήρχε έλεγχος για την παρακολούθηση της εφαρμογής.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν υπήρχε έλεγχος. Σας ερωτώ λοιπόν και απαντήστε μου. Εφαρμόστηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Υπάρχουν περιβαλλοντικοί όροι που είναι ρυθμίσεις, υπάρχουν περιβαλλοντικοί όροι που είναι ενέργειες, υπάρχουν περιβαλλοντικοί όροι που αφορούν αποκατάσταση κάποιας ζημιάς, υπάρχουν περιβαλλοντικοί όροι που επιβάλλουν την κατασκευή νέων δρόμων για την αποκατάσταση της επικοινωνίας. Πολλοί από αυτούς τηρήθηκαν, κάποιοι άλλοι πρόκειται να εφαρμοστούν και κάποιοι δεν τηρήθηκαν γιατί ουδείς τους επέβαλε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Επαναλαμβάνω τα λόγια σας. Η Πολιτεία δεν παρακολούθησε την εφαρμογή των περιβαλλοντικών όρων. Το γεγονός ότι η Πολιτεία απροσώπως δεν παρακολούθησε την εφαρμογή, προκαλεί ζημία στο περιβάλλον;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Η Πολιτεία με το να μην παρακολουθεί είτε σ' αυτό το έργο είτε σ' οποιοδήποτε άλλο την εφαρμογή των περιβαλλοντικών όρων προάγει την χαλαρότητα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτή η χαλαρότητα οδήγησε στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Η χαλαρότητα δημιουργείται γιατί οι υπεύθυνοι καλούνται πάντα καθυστερημένα να αποκαταστήσουν τις ζημιές. Αν τους το επιβάλει κάποιος το κάνουν, αν δεν τους το επιβάλει δεν το κάνουν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πέραν αυτού του αδικήματος, υπήρξε φθορά ιστορικών μνημείων;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Σε ό,τι αφορά την Μονή του Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου δεν έχει τελεστεί, διότι δεν έχει περατωθεί η κατασκευή του έργου της Συκιάς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μήπως έχει γίνει αρχή τελέσεως, μήπως έχει γίνει απόπειρα;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Υπάρχει ήδη εγκατεστημένος εργολάβος για το έργο της Συκιάς που εφόσον θα προχωρήσει και εφόσον πληρωθεί ο ταμειευτήρας χωρίς να ληφθεί μέριμνα, ο Άγιος Γεώργιος θα κατακλυστεί.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Με βάση αυτά που κατέθεσε ο πρόεδρος της Ορνιθολογικής Εταιρείας, εάν γίνει η εκτροπή, το νερό που θα καταλήγει στο Δέλτα θα είναι ελάχιστο με αποτέλεσμα να εξαφανιστεί σχεδόν ο υγρότοπος και να υποβαθμιστεί σημαντικά η περιοχή της λιμνοθάλασσας του Μεσολογγίου. Τι λέτε γι' αυτό; Είναι δυνατόν με την τήρηση και με την εφαρμογή και με τον έλεγχο του κράτους των περιβαλλοντικών όρων αυτά να αποτραπούν;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Ναι, εφόσον ακολουθεί το σενάριο των 600 εκατομ. κυβικών και εφόσον δεν γίνεται κατασπατάληση του νερού και παράνομες αντλήσεις και απολήψεις νερού από τους αγρότες της Αιτωλοακαρνανίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αυτό το «εφόσον», εάν το συνεκτιμήσουμε με τις συνήθειες

που επικρατούν και με τις εμπειρίες που έχουμε μέχρι τώρα, πιστεύετε ότι είναι δυνατόν να αποτραπούν πράγματι οι επιπτώσεις; Σας υπενθυμίζω ότι ο κ. Ροκόφυλλος είπε ότι τα 600 εκατ. κυβικά είναι μύθος, από την στιγμή που η διατομή της σήραγγας επιτρέπει την εκτροπή, όχι μόνον 600, αλλά 1.500 εκατομ. κυβικών.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Εγώ δεν άκουσα τι είπε ο κύριος Ροκόφυλλος γιατί δεν ήμουν παρών. Αλλά το 1,5 δισεκατομμύριο κυβικά δεν εξετάστηκε ποτέ ως ενδεχόμενο σενάριο. Για 1,1 δις κυβικά πρόκειται. Το θέμα είναι ότι, αν εκτρέπονται 1,1 δις κυβικά, προϋπόθεση για την διατήρηση του Δέλτα είναι η κατασκευή ταμειωτήρων προς τα κατάντη για την αποθήκευση του νερού, γιατί αν διακοπεί η παροχή στο Δέλτα και είναι ξερές οι εκβολές, είναι προφανές ότι θα εξαφανιστεί ο έμβιος κόσμος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δηλαδή με άλλα λόγια, θα υπάρχει έλλειψη νερού στην περιοχή του Δέλτα αν η εκτροπή περιορισθεί στα 600 εκατομ. κυβικά;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Όχι, θα υπάρχει περίσσεια νερού για τα κατάντη.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Θα υπάρχουν επαρκείς ποσότητες νερού για να διατηρηθεί η ισορροπία του υγροτόπου;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Σαφώς. Εκτός αν το νερό κρατείται στα ανάντη και δεν φθάνει στις εκβολές.

ΣΙΟΥΤΗ — Η απάντηση ήταν σαφής. Είπατε ότι εσείς προσωπικά από επιστημονική άποψη δέχεστε ότι για τα μεγάλα έργα είναι πράγματι σημαντικό και απαραίτητο να υπάρχει συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αυτό ακριβώς λέει και η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Και η μόνη σας αν κατάλαβα διαφωνία είναι ότι θεσμικά δεν προβλέπεται αυτό. Δηλαδή, ότι δεν υπάρχει σχετική νομοθεσία.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ — Η διαφωνία μου είναι ότι ενώ η απόφαση παρουσιάζει ορισμένα στοιχεία, δεν υπήρξε συνέχεια στην τεκμηρίωση ώστε να εξαχθεί αδιάστατο συμπέρασμα και αυτό δημιούργησε δευτερογενές πρόβλημα. Οποιοσδήποτε μπορεί να συντάξει μια μελέτη και να την ονομάσει συνθετική. Είναι απλό.

ΣΙΟΥΤΗ — Πράγματι όταν εκδόθηκε αυτή η απόφαση δεν υπήρχε σε επίπεδο νομοθεσίας διάταξη, η οποία να προβλέπει συνολική ή συνθετική μελέτη για τα μεγάλα έργα με σημαντικές επιπτώσεις σε πολλές περιοχές. Εσείς δέχεστε ότι από επιστημονική άποψη αυτό είναι απαραίτητο, αλλά επισημαίνετε ένα νομοθετικό κενό. Όμως το Συμβούλιο της Επικρατείας εφόσον έπρεπε να κρίνει αυτή την περίπτωση όφειλε να συμπληρώσει αυτό το νομοθετικό κενό. Ας σημειωθεί ότι στο Δίκαιο αναγνωρίζεται ότι τα νομοθετικά κενά συμπληρώνονται ερμηνευτικά βάσει άλλων διατάξεων. Δηλαδή το Συμβούλιο Επικρατείας εδώ είχε ένα νομοθετικό πλαίσιο κοινοτικής νομοθεσίας, το άρθρο 24 του Συντάγματος και άλλες διατάξεις. Είχε συνεπώς την δυνατότητα να ερμηνεύσει το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο που δεν προέβλεπε συνθετική μελέτη βάσει του Συντάγματος και του Κοινοτικού Δικαίου και των γενικών αρχών προστασίας του περιβάλλοντος και ακριβώς να απαιτήσει την εκπόνηση συνθετικής μελέτης, τόσο στην εξεταζόμενη περίπτωση, όσο και σε όλες τις άλλες περιπτώσεις έργων με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η απόφαση δεν το λέει αυτό αφηρημένα. Λέει ότι πρέπει με την

κατάλληλη επιστημονική μέθοδο, την οποία θα επιλέξουν ακριβώς οι ειδικοί επιστήμονες όπως εσείς, να συσχετίζονται και να συνεκτιμώνται οι επιμέρους συνέπειες και οι εντεύθεν απώτερες συνέπειες για το περιβάλλον και γιατί με μια τέτοια συνθετική μελέτη θα καταστούν δυνατά δύο πράγματα: Πρώτον η εκτίμηση της αναγκαιότητας του έργου σε αυτή την περιοχή και σε κάθε άλλη περίπτωση και δεύτερον ποιες είναι οι συνολικές επιπτώσεις και εάν αυτές είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν. Με άλλα λόγια δεν είπε ότι δεν πρέπει να γίνονται μεγάλα έργα γιατί θα είναι μεγάλες οι επιπτώσεις. Είπε ότι πρέπει να υπάρχει συνθετική μελέτη η οποία δεν προβλέπεται νομοθετικά. Το Συμβούλιο της Επικρατείας έθεσε μια αρχή, ερμηνεύοντας διατάξεις του Συντάγματος και του Κοινοτικού Δικαίου. Το εάν θα έρθει τώρα η Πολιτεία και θα το θεσπίσει και σε νομοθετικό επίπεδο είναι ένα άλλο ζήτημα. Θα έπρεπε κατά τη γνώμη μου να το έχει κάνει για να υπάρχει σαφήνεια, όπως λέτε και εσείς. Αλλά μέχρι να γίνει αυτή η νομοθετική ρύθμιση, όχι μόνο είναι θεμιτό αλλά είναι και επιβεβλημένο από ένα ανώτατο δικαστήριο να θέτει αρχές.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΛΕΩΝΙΔΑ ΛΟΥΛΟΥΔΗ, ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΤΟ ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Εγκληματική παραπληροφόρηση και πολιτική εξαπάτηση: οι μεταμορφώσεις της εκτροπής. Η ένταξη αλλάζει δραματικά την ζωή στην ύπαιθρο. Οι «τιμές Βρυξελλών» πλουτίζουν τους πεδινούς. Οι ορεινοί παραμένουν στην φτώχεια τους. Γιατί οι Θεσσαλοί δεν κατάλαβαν ότι η Κ.Α.Π. αλλάζει; Ποσοστώσεις και συνυπευθυνότητα. Οι επιδοτήσεις περιορίζονται, οι τιμές πέφτουν, οι αρδεύσεις δεν χρηματοδοτούνται. Το Υπουργείο Γεωργίας γνώριζε. Οι αγροτικές οργανώσεις στο σκαμνί. Η σπατάλη νερού δεν έχει μέλλον. Οι ανεκμετάλλετες δυνατότητες της νέας Κ.Α.Π. Ποια γεωργία για την Ευρώπη; Στροφή προς τα «άγρια αγαθά». Ο κ. Τσιπλάκος εξαπατά την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο κ. Λαλιώτης την παραπλανεί. Μια φιλελεύθερη θεώρηση των ανθρώπινων αξιών: Το δικαίωμα στην αυτοκαταστροφή. Το πολιτικό κόστος καταργεί την πολιτική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Λεωνίδας Λουλούδης, πανεπιστημιακός. Κύριε Λουλούδη η εκτροπή του Αχελώου είναι τελικά καταστροφή, σωτηρία ή κάτι ενδιάμεσο; Πείτε μας, σας παρακαλώ τη δική σας άποψη.

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Ξέρω πολύ λίγα πράγματα. Ουσιαστικά, αυτά με τα οποία ασχολούμαι στο πανεπιστήμιο. Η δική μου μαρτυρία αφορά το γενικό μέρος του κατηγορητηρίου και ειδικά το σημείο που λέει ότι η ελληνική κυβέρνηση απ' το 1988 έως σήμερα εξακολούθησε να διαφημίζει το έργο στους Θεσσαλούς ως πανάκεια για τα αρδευτικά τους προβλήματα ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση δήλωνε ότι το έργο είναι καθαρά υδροηλεκτρικό. Και ο τίτλος είναι επιτυχέστατος: «Συστηματική παραπλάνηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της κοινής γνώμης». Το αδίκημα είναι η εγκληματική παραπληροφόρηση και πολιτική εξαπάτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο κύριε Λουλούδη, ακούσαμε ότι δεν έχει υποβληθεί αί-

τημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την χρηματοδότηση. Οπότε για ποία παραπλάνηση γίνεται λόγος;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Η παραπλάνηση ξέρετε δεν είναι μόνο νομική έννοια, είναι και πολιτική έννοια και εγώ σ' αυτήν θέλω κατ' αρχήν να αναφερθώ. Το 1972, ο κ. Μαγειριάς πρότεινε αυτό το αναπτυξιακό σχέδιο. Και θα έλεγα, ότι τουλάχιστον μέχρι το 1983 που το εξήγγειλε επισήμως ο Ανδρέας Παπανδρέου, ακόμα και μέχρι το 1986, δεν υπάρχει πολιτική παραπλάνηση γύρω από το έργο του Αχελώου τόσο όσον αφορά το αρδευτικό του σκέλος όσο και το γεωργικό. Γιατί; Το 1972 είναι η εποχή που αρχίζει σιγά - σιγά να διορθώνεται η υποδομή της ελληνικής γεωργίας. Όλες οι καταστροφές που είχαν γίνει στην Κατοχή, στην Αντίσταση και στον Εμφύλιο, σιγά - σιγά αρχίζουν να επανορθώνονται. Μέσα σε 10 - 15 χρόνια καταφέραμε να αρδεύσουμε ένα εκατομμύριο στρέμματα. Σήμερα οι αρδευόμενες εκτάσεις ανέρχονται σε 11 εκατομμύρια στρέμματα. Γίνεται λοιπόν μια προσπάθεια υποδομής.

Σε αυτή την ατμόσφαιρα είναι φυσικό να έχουμε αυτές τις αντιλήψεις, γιατί η ελληνική γεωργία υστερούσε σημαντικότερα και υπήρχαν μεγάλα περιθώρια για αύξηση της παραγωγικότητας με την βελτίωση των υποδομών και των διαρθρώσεων της ελληνικής γεωργίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γνωρίζουμε ότι η αγωνία των Θεσσαλών για νερό οφείλεται στο είδος των καλλιεργειών που έχουν επιλεγεί. Γνωρίζουμε επίσης τι ώθησε τους Θεσσαλούς να επιλέξουν τις υδροβόρες καλλιέργειες που είχαν ως αποτέλεσμα να επιβαρυνθεί ο Θεσσαλικός Κάμπος, να εξαντληθούν τα υπόγεια νερά και να αυξηθεί η αλάτωση των εδαφών. Μέχρις ότου όμως αλλάξουν οι καλλιέργειες, τι γίνεται με τη Θεσσαλία, τι γίνεται με τους Θεσσαλούς και τι γίνεται με τις πιέσεις που ασκούν οι πάντες εκεί στις όποιες κυβερνήσεις για την προώθηση του έργου;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Μετά το 1981, και ιδιαίτερα μετά το 1982, εντασσόμαστε στην Κοινή Ευρωπαϊκή Ένωση και υπάρχει μία μεγάλη αλλαγή στην ύπαιθρο. Ιδιαίτερα οι τιμές που απολαμβάνουν οι παραγωγοί και ιδιαίτερα οι τιμές που απολαμβάνουν οι παραγωγοί στην αρδευόμενη πεδιάδα αυξάνονται σε υπερβολικό σημείο σε σχέση με το παρελθόν. Αυτή η αύξηση ευνοεί όπως είπα προηγουμένως κυρίως την πεδιάδα. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική, στην οποία εντασσόμαστε, έχει δυσμενέστερες επιπτώσεις στις ορεινές περιοχές της Ελλάδας. Σε αυτό οφείλεται η άνιση ανάπτυξη μεταξύ της Αιτωλοακαρνανίας και της Θεσσαλίας. Η Θεσσαλία είναι η κατεξοχήν περιοχή όπου επικρατούν οι μεγάλες αρδευόμενες καλλιέργειες και ειδικότερα, το βαμβάκι, η τιμή του οποίου χάρη στην επιδότηση, είναι τριπλάσια από την τιμή του βαμβακιού στις διεθνείς αγορές. Δημιουργείται δηλαδή ένα ισχυρότατο λόμπι.

Πριν απαντήσω στις ερωτήσεις που μου υποβάλατε, επιτρέψτε μου να αναφέρω τα εξής. Το 1986 με την Πράσινη Βίβλο, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δηλώνει σαφώς και όσο περνάει ο καιρός και πλησιάζουμε στο 1990, όλο και σαφέστερα, την απόφασή της να αλλάξει την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Αυτή η πρόθεση δηλώνεται με επίσημα έγγραφα, αλλά και με μέτρα πολιτικής, όπως είναι αυτά που συζητούν σήμερα οι άνθρωποι των Μ.Μ.Ε. χωρίς να τα καταλαβαίνουν. Περίεργοι όροι όπως ποσοστώσεις ή συνυπευθυνότητα χρησιμοποιούνται όμως ήδη από το

1986, όταν επιβάλλονται οι πρώτες ποσοστώσεις στο γάλα.

Όλοι όσοι ασχολούνται με αυτά τα πράγματα γνωρίζουν ότι θα αλλάξει η κοινή αγροτική πολιτική. Και τουλάχιστον από το 1992 και μετά δεν έμενε καμία αμφιβολία διότι τότε όντως αναθεωρήθηκε η Κοινή Αγροτική Πολιτική. Έκτοτε γνωρίζουν οι πάντες ότι οι επιδοτήσεις θα περιοριστούν, ότι ο όγκος της παραγωγής θα μειωθεί και ότι θα περιοχθούν οι εξαγωγικές επιδοτήσεις και ο όγκος των εξαγομένων προϊόντων. Ταυτόχρονα με αυτή την αναθεώρηση, έγιναν γνωστές οι νέες δυνατότητες που προσφέρει αυτή η αναμόρφωση της αγροτικής πολιτικής όσον αφορά τα ορεινά, τα άγονα και εγκαταλελειμμένα εδάφη, τα δάση, τους ηλικιωμένους αγρότες και βεβαίως την προώθηση τεχνικών που σέβονται το περιβάλλον. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πλέον αντίθετη σε κάθε μέτρο που προωθεί την εντατικοποίηση. Δεν πρόκειται για ανθελληνική στάση, αλλά για αλλαγή της αγροτικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Όλοι οι υπουργοί Γεωργίας γνώριζαν πάρα πολύ καλά ότι δεν υπήρχε δυνατότητα να υποστηριχθεί από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα η επέκταση των αρδεύσεων στην Θεσσαλία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Οι Θεσσαλοί όμως λένε ότι ο υδροφόρος ορίζοντας πέφτει, οι καλλιέργειες είναι αυτές που είναι, το νερό δεν επαρκεί. Αυτό εκφράζεται ως αγωνία. Τώρα τι μπορεί να γίνει;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Εγώ θα τους απαντούσα με βάση την έκθεση της μικρής εκτροπής, της οποίας το αγροτικό κομμάτι έχω επικρίνει σε άρθρο μου στην Νέα Οικολογία. Αλλά εν πάση περιπτώσει, οι ίδιοι αυτοί άνθρωποι που είναι υπέρ του έργου της μερικής εκτροπής παραδέχονται ότι τα αρδευτικά δίκτυα στον Θεσσαλικό Κάμπο είναι ημιτελή, οι τοπικοί οργανισμοί εγγείων βελτιώσεων υπολειπονται και είναι αναποτελεσματικοί, η χρέωση του νερού απαράδεκτα χαμηλή, το 61% των αρδευόμενων εκτάσεων ποτίζεται από ιδιωτικές γεωτρήσεις που κατά το πλείστον είναι παράνομες και ανεξέλεγκτες, τα αρδευτικά συστήματα είναι σπάταλα σε νερό, οι αμειψισπορές είναι άγνωστες, η μονοκαλλιέργεια του βαμβακιού έχει επεκταθεί, οι γεωργικές εφαρμογές του Υπουργείου Γεωργίας είναι γραφειοκρατικές και αναποτελεσματικές.

Θα μου επιτρέψετε να σας πω ότι με βάση τα συνοδευτικά μέτρα και τον κανονισμό 2078/92 αυτή τη στιγμή στον Θεσσαλικό Κάμπο εφαρμόζεται ένα πρώτο πρόγραμμα με στόχο να μειωθεί η νιτρορύπανση. Αυτό το πρόγραμμα συνίσταται στην χρήση λιπασμάτων που αποδεσμεύονται με αργό ρυθμό στο έδαφος. Η απαιτούμενη ποσότητα λιπασμάτων στον αγρό είναι συνεπώς μικρότερη. Αυτό σημαίνει λιγότερη νιτρορύπανση και λιγότερο νερό. Το πρόγραμμα αυτό άρχισε να εφαρμόζεται μόλις το 1996 μολονότι η Κοινή Αγροτική Πολιτική προσέφερε αυτήν την δυνατότητα πολύ νωρίτερα. Γιατί δεν τα είχε σκεφτεί κανείς αυτά πριν μιλήσει για έλλειψη νερού στην Θεσσαλία; Η εξοικονόμηση νερού δεν υπάρχει ως έννοια στο λεξιλόγιο του Υπουργείου Γεωργίας, δεν υπάρχει στο λεξιλόγιο των αγροτικών οργανώσεων. Κατηγορούμενοι θα έπρεπε συνεπώς να είναι και οι αγροτικές οργανώσεις, η ΠΑ.ΣΕ.ΓΕ.Σ., η ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε., η ΣΙΔΑΣΕ και οι νεόκοπες. Διότι ουδέποτε ενδιαφέρθηκαν για την εξοικονόμηση του νερού. Πρόσφατα στην Νέα Οικολογία δημοσιεύθηκε ένα κείμενο το οποίο είναι εναντίον μιας ενώσεως βαμβακοπαραγωγών, οι οποίοι αρνούνται να λάβουν

μέτρα για την προστασία του Θεσσαλικού Κάμπου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δηλαδή εσείς λέτε ότι πρέπει να ληφθούν τώρα μέτρα για την αναπροσαρμογή των καλλιεργειών και την επιβολή περιορισμών στην χρήση του νερού. Λέτε επίσης ότι επιβάλλεται η εναρμόνιση με τη νέα γεωργική πολιτική που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, σου λένε τώρα οι αγρότες: εμείς διαψάμε, δεν έχουμε νερό. Θα τους δοθεί νερό αν εκτραπεί ο Αχελώος;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Κάθε κοινωνική και επαγγελματική ομάδα που ζητεί διάφορα πράγματα επειδή της τυχαίνουν στο δρόμο της ή επειδή κοιμάται επί αιώνες και ξαφνικά ξυπνά και της λείπουν τα κορδόνια από τα παπούτσια και θέλει να περπατήσει, τι να κάνουμε; Υπάρχουν σήμερα εργαλεία πολιτικής, όπως είναι, σας είπα, οι αγροτο-περιβαλλοντικοί κανονισμοί, αλλά και οι περιβαλλοντικές διατάξεις, όπως είναι πχ. η οδηγία για τους οικοτόπους, που αν αξιοποιηθούν θα μας δώσουν μία νέα εικόνα της υπαίθρου. Θα μου επιτρέψετε να διαβάσω τέσσερις γραμμές μόνο από ένα δημοσίευμα στην Monde της 12/3/96, το οποίο υπογράφουν δύο πάρα πολύ γνωστοί σε όσους ασχολούνται με θέματα αγροτικής πολιτικής, ο Bertrand Ervier και ο Edgar Pizani, αγροτολόγοι και προσωπικότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον αγροτικό τομέα. Λένε λοιπόν οι δύο αυτοί ερευνητές στο άρθρο τους με τίτλο «Ποια γεωργία για την Ευρώπη» το εξής: «Δεν υπάρχει προοπτική για τη γεωργία όπως πριν 30 χρόνια. Η Ευρώπη έχει ανάγκη τη γεωργία, αλλά μια γεωργία που θα επαναπροσδιορίσει το ρόλο και τη λειτουργία της. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες γίνονται όλο και λιγότερο «εξορυκτικές». Γίνονται κοινωνίες που βασίζονται στην ανθρώπινη επινοητικότητα. Η βιοτεχνολογία είναι ο μακροπρόθεσμος στρατηγικός στόχος, όπως στο παρελθόν ήταν η εξασφάλιση της διατροφής του πληθυσμού. Η γεωργία θα γίνει παραγωγός μη υλικών αγαθών. Θα σχετίζεται με τον πολιτισμό, την παιδεία, την γαστρονομία, τον τουρισμό. Θα απαιτηθούν νέα επαγγέλματα για να απαντήσουμε στις απαιτήσεις των καταναλωτών. Η ζήτηση θα αυξάνει καθώς αυξάνει ο ελεύθερος χρόνος. Θα πρέπει να κατανοηθεί η σχέση με τη φύση. Θα απαιτηθούν νέες ισορροπίες με το περιβάλλον, το τοπίο, το νερό. Μια περιοχή που θα συγκεντρώνει αυτά τα χαρακτηριστικά θα θεωρείται πλούσια. Αυτά τα χαρακτηριστικά όμως πρέπει να τα παράγουμε. Αυτά τα μη υλικά αγαθά δεν είναι εμπορευματικά, είναι ριζωμένα στο χώρο. Προϋποθέτουν όμως τη δυναμική του δημόσιου τομέα». Απαιτούν κράτος. Δηλαδή αυτό που μας λείπει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος κατήγορος έχει να ρωτήσει;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Λουλούδη, είναι πολύ ωραία τα θέματα αυτά τα οποία αναπτύσσετε και μακάρι να είχαμε το χρόνο να συνεχίσουμε σε αυτό το επίπεδο. Δυστυχώς όμως η πίεση του χρόνου με αναγκάζει να είμαι λίγο πεζός. Είπατε, αν το σημείωσα σωστά, ότι μέχρι το 1993 δεν υπάρχει θέμα παραπλανήσεως.

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Είπα μέχρι το 1986. Από εκεί και έπειτα υπάρχει θέμα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Προσέξτε τώρα. Ο κύριος Τσιπλάκος κατά την διάρκεια της θητείας του ως αρμόδιος καθ' ύλην υπουργός παρέστησε στην Ευρωπαϊκή Ένωση ότι ο πραγματικός χαρακτήρας του έργου της εκτροπής του Αχελώου είναι ενεργειακός και όχι αρδευτικός. Αυτό αποτελεί εξαπάτηση;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Σαφέστατα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ο Κώστας Λαλιώτης, κατά τη διάρκεια της θητείας του ως αρμόδιος καθ' ύλην υπουργός παρέστησε ψευδώς στην Ευρωπαϊκή Ένωση ότι το υποβληθέν σχέδιο μικρής εκτροπής δείχνει τη συμμόρφωση της ελληνικής κυβέρνησης στις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι περιβαλλοντικοί όροι έχουν τηρηθεί ώστε να συνεχιστεί η χρηματοδότηση. Αυτό αποτελεί παραπλάνηση;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Σαφέστατα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εγνωσμένη, συνειδητή και ηθελημένη;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Δεν υπάρχει αμφιβολία. Το έργο του Αχελώου δεν θα απασχολούσε σήμερα κανέναν αν δεν υπήρχε το θεσσαλικό λόμπι που συνδέεται με την αγροτική παραγωγή, τους μεταποιητές αγροτικών προϊόντων και τα εργολαβικά συμφέροντα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Σωστό αυτό. Όμως φτάνει σε επίπεδο απάτης, ποινικού αδικήματος;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Σαφέστατα. Αλλά βέβαια είναι νομικό το θέμα κατά πόσον η απόκρυψη στοιχείων της πραγματικότητας συνιστά απάτη.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Παραπλάνηση δημιουργήθηκε στα όργανα της Ευρώπης;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Σαφέστατα. Αυτό που ήθελα να προσθέσω, επειδή ήμουν σύμβουλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε θέματα περιβάλλοντος κατά την περίοδο 1992 - 1995, ήταν απολύτως καθαρό, τουλάχιστον στην Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος ότι η Ελλάδα προσπαθούσε με κάθε τρόπο να παραπλανήσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκαλύπτοντας την αρδευτική σκοπιμότητα του έργου της εκτροπής του Αχελώου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Λουλούδη, το πρόβλημα που μελετάμε έχει δύο πτυχές. Από την μία πλευρά έχουμε ορισμένες περιβαλλοντικές, ανθρωπογενείς, φυσικές αξίες. Έχουμε ποτάμια, ιστορικά μνημεία κ.λπ. Και από την άλλη έχουμε μία προσπάθεια για οικονομική ανάπτυξη. Μια προσπάθεια η οποία ξέρουμε πώς γίνεται στον τόπο μας. Κουτσή, τυφλή, αδίστακτη. Αυτή όμως η ανάπτυξη παρέχει οφέλη σε ορισμένους ανθρώπους. Εάν ζυγίσουμε τις δύο αυτές αξίες κάθε μάρτυρας και κάθε εκτιμητής θα δώσει την δική του την απάντηση, ανάλογα με την ιδεολογία του, ανάλογα με την νοοτροπία του κ.λπ. Εγώ δεν θέλω την προσωπική άποψή σας, με την δική σας τοποθέτηση. Θέλω απλώς να μου πείτε, αν η αναντιστοιχία μεταξύ των δύο αξιών φτάνει, όπως λένε οι οργανώσεις, σε επίπεδο εγκληματικό. Αν δηλ. συνιστά κολάσιμη πράξη το γεγονός ότι επιλέγουμε αυτού του είδους την ανάπτυξη και δεν προστατεύουμε τις αξίες που ανέφερα.

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Εγώ δεν θα έλεγα ότι είναι κολάσιμη με την έννοια που δίνετε γιατί είμαι φιλελεύθερος γενικά στη ζωή μου και στα θέματα αξιών δεν συνηγορώ στην χρήση του όρου εγκληματικός. Δηλαδή το γεγονός ότι ο κ. Μαγειριάς ήθελε να κάνει λιμάνι τη Λάρισα είναι για μένα φαιδρό και ανυπόστατο, αλλά παραμένει αξία ενός ανθρώπου. Τώρα πώς από κει και πέρα η διοίκηση διαχειρίζεται αυτές τις προτάσεις, αν προσπαθεί να αποκρύψει στοιχεία, αν μεθοδεύει δικαστικές ή πολιτικές πλάνες για να πείσει και να προωθήσει κάποιο έργο, τότε βεβαίως ανακύπτουν προβλήματα του είδους που αναφέρατε. Αλλά εγώ δεν είμαι σε θέση να σας πω αν είναι εγκληματικό να εξαφανιστούν όλα τα πουλιά και τα ζώα από τον πλανήτη. Ο Κορνήλιος Καστοριάδης έχει πει κάτι πολύ ωραίο επ' αυτού. Είπε ότι

αν η ανθρωπότητα αποφασίσει να καταστραφεί, θα το κάνει. Είναι δικαίωμά της. Δεν είναι θέμα εγκληματικότητας. Είναι θέμα αξιών.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Αντιλαμβάνομαι αυτή την φιλελεύθερη αντιμετώπιση που έχετε γύρω από τα θέματα αξιών. Αλλά θα λέγατε ότι δεν έχει την δυνατότητα ο αρμόδιος υπουργός, ή οι αρμόδιοι υπουργοί που κατά καιρούς πέρασαν από τα έδρανα αυτών των υπουργείων, να σταματήσουν ένα τόσο καταστροφικό έργο;

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Απολύτως. Είμαι βέβαιος ότι είχαν την δυνατότητα να το κάνουν. Όταν εκδόθηκε η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, εγώ που δεν έχω μεγάλες επαφές, γραφεία και διαβούλια, παρακολουθώντας τις εφημερίδες, διαπίστωσα ότι ήταν έκδηλος ο εκνευρισμός του κυρίου Λαλιώτη που άρχισε να αναζητεί τρόπους να ξεπεράσει το εμπόδιο του Συμβουλίου της Επικρατείας.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Συνεπώς γνώριζε πάρα πολύ καλά περί τίνος επρόκειτο. Και εδώ νομίζω εδράζεται η ευθύνη. Όμως ορισμένοι μάρτυρες μου έδωσαν την εντύπωση ότι το στοιχείο του πολιτικού κόστους σχεδόν έχει αναχθεί σε παράγοντα ικανό να άρει το άδικο μιας πράξης.

ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ — Αν το πολιτικό κόστος είναι ικανό να άρει το άδικο μιας πράξης, τότε δεν υπάρχει λόγος να υπάρχουν πολιτικοί.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΜΙΧΑΛΗ ΜΟΔΙΝΟΥ, ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Ποιο έργο απ' όλα; Η εκτροπή βλάπτει και αν δεν γίνει. Οι πόροι σπαταλώνονται το περιβάλλον καταστρέφεται. Τα πάθη της ορεινής Νότιας Πίνδου. Το όραμα κουτσουρεύεται. Η εκτροπή δεν σταματά την σπατάλη. Σε τι μοιάζει η Θεσσαλία με την Αράλη; Η ευθύνη των αγροτικών οργανώσεων και του τοπικού Τ.Ε.Ε. Διόρθωση μιας ανακρίβειας: Αιτήσεις για χρηματοδότηση έχουν υποβληθεί. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μας κλείνει το μάτι. Εκταμιεύσεις και απορροφητικότητα. Ας μη μιλάμε για απάτη. Το κόστος ξεπερνά το όφελος. Τα μεγάλα υδροηλεκτρικά δεν ζουν για πάντα. Αν ο Θεσσαλικός Κάμπος αρδευόταν ολόκληρος. Ο εμπλουτισμός του Πηνειού από τον Αχελώο: καταστροφή ενός οικοσυστήματος για να κατασκευασθεί ένα άλλο. Το δίκιο του κ. Ξανθόπουλου. Η ανάπτυξη οξύνει τις ανισότητες. Η ιδεολογία του κοιμισμένου γίγαντα αποξηραίνει την Κάρλα. Η εκτροπή είναι εφεύρεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Μιχάλης Μοδινός, παρακαλώ, συγγραφέας. Κύριε Μοδινέ, ωφελεί ή βλάπτει το έργο; Έχετε σαφή άποψη και πληροφόρηση; Επί της αρχής και μετά θα προχωρήσουμε.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Κατ' αρχήν ποιο έργο απ' όλα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το έργο που έχει προγραμματιστεί, αν ποτέ γίνει. Γιατί, όπως φαίνεται, ακολουθείται ο αρχικός σχεδιασμός. Και με αυτή την προοπτική, ποια είναι η δική σας άποψη;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Το έργο βλάπτει, κύριε πρόεδρε και βλάπτει σε όλα τα επίπεδα, το περιβαλλοντικό, το οικονομικό και το κοινωνικό. Βλάπτει και στο πολιτιστικό επίπεδο με την έννοια των επιλογών που γίνονται, βλάπτει δε υπό οποιαδήποτε

εκδοχή αν τελικά εκτελεστεί και έχει ήδη βλάψει, ακόμα και αν δεν εκτελεστεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γιατί έχει βλάψει αν δεν εκτελεστεί; Σε τι;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Διότι κάποια χρήματα δυσεύρετα αυτή την εποχή έχουν ήδη δαπανηθεί, διότι καταστροφές στο περιβάλλον έχουν ήδη επέλθει, κυρίως στα ορεινά της Πίνδου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι ακριβώς έχει γίνει εκεί;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Χωματοουργικά έργα πάσης φύσεως, βοηθητικοί δρόμοι εγκληματικά κατασκευασμένοι. Συμβαίνει να είμαι και μηχανικός και ως εκ τούτου είμαι σε θέση να κρίνω τον τρόπο κατασκευής. Ολόκληρες πλαγιές έχουν υποχωρήσει και έχει ήδη προκληθεί μεγάλη ζημία από τα έργα που εκτελούνται εδώ και μια δεκαετία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Συνεπώς εάν το έργο συνεχιστεί τι μέλλει γενέσθαι;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Προφανώς το έργο εκτελείται σήμερα με βάση όσα το Υ.ΠΕ.-ΧΩ.Δ.Ε. εξαγγέλλει - και σήμερα το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. εξαγγέλλει μία εκτροπή που είναι ένα κλάσμα της αρχικής όσον αφορά την ποσότητα του νερού που θα μεταφερθεί στην Θεσσαλία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Λέγεται όμως ότι αυτό είναι πρόσχημα, ακούστηκε ότι έτσι προβάλλεται για να κάμψει τις αντιδράσεις αλλά στην πραγματικότητα θα ολοκληρωθεί τελικά ο αρχικός σχεδιασμός.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Όντως υπάρχει πιθανότητα η εκτροπή να επανέλθει στα αρχικά μεγέθη. Σας θυμίζω ότι μιλούσαμε για περισσότερα από 2 δις κυβικά το χρόνο πριν από 10 - 15 χρόνια, μετά είπαμε 1,5 και στην συνέχεια 1,2 δις κυβικά. Όταν πρωτοέγραφα για την εκτροπή του Αχελώου το 1984 η συζήτηση ήταν για περισσότερο από 2 δις κυβικά. Μπορώ να σας προσκομίσω σχετικό δημοσίευμα στο περιοδικό ΠΟΛΙΤΗΣ, το 1984 είχε ανατυπωθεί ως editorial στον Οικονομικό Ταχυδρόμο αμέσως μετά. Πέσαμε στα 600 εκατομμύρια κυβικά και αυτό κατά τον κ. Παλιώτη και την σημερινή κυβέρνηση συνιστά οικολογική εκτροπή, δηλαδή απλό εμπλουτισμό του οικοσυστήματος του Θεσσαλικού Κάμπου. Βεβαίως, δεν είναι έτσι τα πράγματα διότι ο Πηνειός αντλείται πολύ πριν φτάσει στη θάλασσα, αυτό γινόταν επί δεκαετίες, είτε με τρακτέρ που τραβάνε το νερό, είτε κατά μήκος της ροής του από τους οικισμούς οι οποίοι έχουν διάφορες ανάγκες, είτε για παράνομες αντλήσεις και μικροεκτροπές κατά μήκος του ποταμού. Το ίδιο θα εξακολουθήσει να γίνεται και αν έχουμε αυτά τα 600 εκ. κυβικά το χρόνο ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τότε θα μιλάμε πάλι για 1,5 δις ή και περισσότερο.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Και θα μιλάμε και για το ίδιο έλλειμμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εσείς εκτιμάτε ότι θα είναι αντιοικονομικό το έργο, θα είναι επιβαρυντικό για το περιβάλλον; Θα είναι και τα δυο μαζί. Γιατί, να σας πω κάτι, λένε οι Θεσσαλοί, εμείς θέλουμε νερό, δεν μας ενδιαφέρει ο νεροκότσυφας.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Οι Θεσσαλοί θέλουν νερό, άλλες κοινωνικές ομάδες θέλουν άλλα πράγματα, αυτή τη στιγμή στη Λιθύη ο Καντάφι εκτελεί ένα έργο που θα φέρει νερό από 2.000 χιλιόμετρα μέσα στην έρημο. Έχω την εντύπωση ότι αυτού του τύπου τα έργα έχουν τελειώσει εδώ και δεκαετίες σε ό,τι αφορά την σκοπιμότητά τους. Τελευταίο μεγάλο παράδειγμα χώρας όπου έγιναν τέτοια έργα ήταν η τέως Σοβιετική Ένωση. Ποτάμια που έρρεαν προς βορράν εξετράπησαν προς νότον. Οι

αποτυχίες ήταν τεράστιες, με γνωστότερο παράδειγμα της λίμνης Αράλης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Άρα, το έργο της εκτροπής του Αχελώου θα είναι αναποτελεσματικό. Θα είναι και επιβαρυντικό;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Νομίζω ότι το έργο είναι κυρίως αντιφατικό, κύριε πρόεδρε. Ξεκινήσαμε για ένα έργο γεωργικής ανάπτυξης. Αυτή ήταν η ιδέα των Θεσσαλών, από την δεκαετία του '50. Οι «οραματιστές» της ανάπτυξης αυτού του τύπου στο Θεσσαλικό Κάμπο μιλούσαν για ένα έργο αρδευτικό και αναπτυξιακό. Το ενεργειακό ήταν παρένθεση. Μια έμμονη ιδέα κυριαρχεί στον Θεσσαλικό Κάμπο. Όχι μόνο η εκτροπή του Αχελώου αλλά και άλλα συναφή έργα, όπως οι αντλήσεις, το πρόγραμμα αναπτύξεως υπογείων υδάτων Θεσσαλίας με 3.000 βαθιές γεωτρήσεις σχεδιάστηκαν και προγραμματίστηκαν με την ιδέα ότι το νερό είναι ένας πόρος άφθονος. Στην Ελλάδα το νερό δεν είναι εν αφθονία και πρέπει να το πάρουμε απόφαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η Θεσσαλία έχει νερό;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Βεβαίως και έχει νερό, γι' αυτό και το ποσοστό το αρδευόμενο επί του συνόλου των γεωργικών εκτάσεων είναι το υψηλότερο στη χώρα. Αγγίζει το 50%.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αν αρχίσει από τώρα η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, για να εναρμονιστούμε και με τη νέα Κ.Α.Π., επαρκεί ο χρόνος για να μην έχουμε ένα κενό που να διψάσει ο τόπος, αν δεν γίνει η εκτροπή;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Η εντύπωσή μου, επειδή έχω ζήσει στη Θεσσαλία και έχω δουλέψει εκεί, είναι ότι, πρώτον, με οργανωτικά μέτρα και οικονομικά μέτρα είναι δυνατόν να επιτευχθεί σημαντική εξοικονόμηση νερού. Το νερό πρακτικά είναι δωρεάν, ή εν πάση περιπτώσει δεν πληρώνεται στην πραγματική τιμή του. Δεύτερον, οι κοινωνικές οργανώσεις που ασχολούνται με αυτά τα ζητήματα, εννοώ τους γεωργικούς συνεταιρισμούς, το Τεχνικό Επιμελητήριο κυρίως το τοπικό τμήμα, θα έπρεπε να είναι μεταξύ των κατηγορουμένων διότι όλα αυτά τα χρόνια δεν ασχολήθηκαν καθόλου με την εξοικονόμηση του νερού και την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών. Αυτή τη στιγμή δημιουργείται και μία αγορά ανά την Ευρώπη, όπου τα ακριβότερα προϊόντα δεν είναι αναγκαστικά τα προϊόντα που προέρχονται από αρδευόμενη γεωργία, υπάρχουν και ξηρικά προϊόντα υψηλότερης αξίας. Και με τα 600 εκατομμύρια κυβικά, τα οποία θα εκτραπούν, ακόμα και αν μπορούσε η ελληνική κυβέρνηση να αναπτύξει το αρδευτικό σύστημα, το οποίο έχει φύγει τελείως από τον προγραμματισμό σήμερα, δεν θα αρδευόντουσαν περισσότερο από μισό εκατομμύριο στρέμματα με τα σημερινά δεδομένα. Οι εξαγγελίες όμως του Ανδρέα Παπανδρέου προς το Κιλελέρ το 1983 μιλούσαν για άρδευση 2,5 - 3 εκατομμυρίων στρεμμάτων. Το υπόλοιπο δηλαδή του Θεσσαλικού Κάμπου, το οποίο τότε, αλλά και τώρα περίπου, δεν αρδευόταν και δεν αρδεύεται. Επομένως, πρόκειται για ένα πολιτικό συμβιβασμό άνευ νοήματος. Εκτρέπουμε νερό που δεν αρκεί για τις αρχικές εξαγγελίες. Απαλείφουμε τα έργα γεωργικής ανάπτυξης και μιλούμε για εμπλουτισμό του οικοσυστήματος και υποβάλλουμε αιτήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αιτήσεις για χρηματοδότηση υποβλήθηκαν το 1986, το 1990, και το 1994, στο πλαίσιο των Μ.Ο.Π. και στο πλαίσιο των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι απάντησε η Ευρωπαϊκή Ένωση στα αιτήματα για χρηματοδότηση; Έχει χορηγήσει ενισχύσεις;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Η αίσθησή μου είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρξε ιδιαίτερα διστακτική. Από ένα σημείο και μετά δίστασε να χρηματοδοτήσει τα έργα. Αλλά έχω την εντύπωση ότι υπήρξε ένα μικρό λόμπι μέσα στο λόμπι των Θεσσαλών που ενεργούσε στις Βρυξέλλες. Δεν έχω στοιχεία, δεν μπορώ να κατηγορήσω συγκεκριμένους ανθρώπους, αλλά η αίσθησή μου είναι αυτή γιατί συμβαίνει και εγώ να ασχολούμαι με αυτά τα ζητήματα επί μερικά χρόνια.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Μοδινέ, μετά από το 1987, μετά τα 100 εκ. ECU που δόθηκαν τότε, ξέρετε αν η Ενωμένη Ευρώπη έχει χρηματοδοτήσει το έργο του Αχελώου;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Απ' ό,τι θυμάμαι όχι. Εννοείτε στο πλαίσιο εγκεκριμένων κοινωνικών προγραμμάτων;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εννοώ με οποιονδήποτε τρόπο. Μετά το 1987 έχει εισπραχθεί έστω και μία δραχμή;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Νομίζω όχι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ας εξετάσουμε τώρα το θέμα της απάτης. Είπατε ότι ενώ κατά νου έχουμε την άρδευση, προβάλλουμε την ενέργεια. Και συνεπώς έχουμε εδώ παραπλάνηση. Πρόκειται για ηθελημένη προσπάθεια να εξαπατήσουμε τους Ευρωπαίους αρμοδίους. Για να έχουμε όμως απάτη κολάσιμη δεν αρκεί να τους παραπλανήσουμε. Χρειάζεται σύμφωνα με τον νόμο να οδηγήθηκαν σε πράξη που να βλάπτει την περιουσία τους.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Την περιουσία τίνος;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Του αδικουμένου. Εν προκειμένω, του εξαπατημένου, των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εάν δεν έχουμε μείωση της περιουσίας τους, παρά το γεγονός ότι έχουμε παραπλάνησή τους, δεν έχουμε απάτη. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η σχέση μεταξύ των οργάνων της Ευρώπης και του ελληνικού κράτους είναι σχέση κλεισίματος ματιού. Ότι μεταξύ τους ξέρουν πολύ καλά ότι πάμε να τους παραπλανήσουμε.

Ποια είναι η δική σας τοποθέτηση;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Η δική μου η γνώμη είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση επείγεται να μας δώσει λεφτά και εμείς επειγόμεθα να τα πάρουμε, με πολλούς τρόπους και αντιστρόφως. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να επενδύσει ένα ποσό χρημάτων. Εξού τα Μ.Ο.Π. και Διαρθρωτικά Ταμεία. Σπανίως εξέτασε η Ευρωπαϊκή Ένωση την σκοπιμότητα πολλών από τις επιλογές της ελληνικής κυβέρνησης. Και μάλιστα σε αντίθεση με τον ορθολογισμό, ο οποίος την διακρίνει σε άλλα επίπεδα της πολιτικής της. Θα έλεγα ότι υπήρξε όντως ένα κλείσιμο ματιού και διότι το έργο του Αχελώου όταν ξεκίνησε υποσχόταν να απορροφήσει περί τα 2 τρισεκατομμύρια. Αυτό σήμαινε υψηλή και άνετη απορροφητικότητα διότι το έργο είναι μεγάλο και θα δημιουργούσε οικονομίες κλίμακας κ.λπ. και επομένως και η Κοινότητα θα έκανε τη δουλειά της και οι ελληνικές κυβερνήσεις τη δική τους, κατά την προ δεκαετίας τρέχουσα άποψη. Νομίζω λοιπόν ότι καθυστέρησε η Κοινότητα ή ότι έκλεισε το μάτι, αυτό πια είναι θέμα εκτίμησης που νομίζω με υπερβαίνει. Δεν θα μιλούσα όμως εύκολα για απάτη. Η λέξη απάτη με σοκάρει και με σοκάρει για

τον εξής λόγο. Διότι εδώ έχουμε να κάνουμε με πολλούς και ποικίλους κοινωνικούς φορείς, δεν έχουμε να κάνουμε με έναν υπουργό ο οποίος αυθαίρετησε, έχουμε να κάνουμε με διάφορες κυβερνήσεις, με διάφορα λόμπι και συμφέροντα, έχουμε να κάνουμε με το Τεχνικό Επιμελητήριο, έχουμε να κάνουμε με το εργολαβικό λόμπι, έχουμε να κάνουμε με το λόμπι των γεωργών, έχουμε να κάνουμε ακόμη αν θέλετε με καθυστερήσεις αντίδρασης εκ μέρους και περιβαλλοντικών οργανώσεων. Πολλοί από εμάς άργησαν να αντιδράσουν στο έργο. Θέλω να πω ότι τόσο πολύπλοκα έργα που θίγουν όλη την ουσία του επιστημονικο-τεχνικού συμπλέγματος σήμερα, με τόση άγνοια στοιχείων, είναι μοιραίο να δημιουργούν συγχύσεις κ.λπ. Κατόπιν τούτου δεν θα έλεγα ότι οι πολιτικοί μας δεν ξέρανε· ξέρανε και είμαι σε θέση να το γνωρίζω αυτό, αλλά αγνοώ τον νομικό όρο και δεν ξέρω τι θα πει ακριβώς απάτη.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αφήνουμε την απάτη. Πάμε στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος, την γενομένη και αυτήν που πρόκειται να προκληθεί αν υλοποιηθούν τα σχέδια της εκτροπής; Δηλαδή το αδίκημα το οποίο έχει ήδη τελεσθεί ή εκείνο το οποίο βρίσκεται εν αποπείρα.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Νομίζω ότι μεγάλο κομμάτι του έργου όπως σχεδιάζεται δεν έχει ακόμα εκτελεστεί, άρα είναι λογικό να περιμένει κανείς μεγαλύτερη ζημιά στο μέλλον.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Στην διακεκριμένη φθορά ιστορικού μνημείου και στη βλάβη του πολιτιστικού περιβάλλοντος γενικότερα. Ποια ζημιά είναι πιο σημαντική; Αυτή που έχει ήδη συντελεστεί ή αυτή η οποία σχεδιάζεται για το μέλλον;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Δεν το γνωρίζω.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Γνωρίζετε όμως τα μνημεία τα οποία κινδυνεύουν.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Τα γνωρίζω, αλλά δεν έχω ιδίαν πείραν. Δεν ξέρω αν η γενομένη ή η μέλλουσα είναι σημαντικότερη.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς, Πείτε μου, εάν εξετάσετε το περιβαλλοντικό ισοζύγιο της υποθέσεως αυτής και σταθμίσετε τις ζημιές, υπάρχει και κάποιο όφελος από την εξασφάλιση μέσω των φραγμάτων που έχουν ήδη δημιουργηθεί και θα δημιουργηθούν ηπιών μορφών ενεργείας, όπως είναι το νερό; Που σε κάποιο βαθμό θα περιορίσουν τις επιβλαβείς επιλογές, όπως είναι λιγνίτης και πετρέλαιο; Το έχετε σταθμίσει αυτό;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Βεβαίως, στη διεθνή βιβλιογραφία εδώ και καιρό το νερό έχει πάψει να θεωρείται ήπια μορφή ενέργειας. Τα φράγματα έχουν αρκετές επιπτώσεις ώστε να μη θεωρούνται ήπια, τουλάχιστον τα μεγάλα εξ αυτών.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Δεν είναι οπωσδήποτε ηπιότερα του λιγνίτη; Ο λιγνίτης είναι αγαθό που εξαντλείται.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Ο λιγνίτης ρυπαίνει, αλλά αγαθό που εξαντλείται είναι επίσης φυσικοί πόροι όπως το έδαφος. Ο πλημμυρισμός μιας έκτασης φυσικής, άγριας, είναι μια μεγάλη ζημιά επίσης.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Συνεπώς στο ισοζύγιο δεν βαρύνει αποφασιστικά η εξασφάλιση του νερού ως πηγή ενέργειας.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Τα μικρά φράγματα, οι μικροί ταμιευτήρες έχουν συχνά θεωρηθεί ως ήπια μορφή ενέργειας ή ως ήπια αρδευτικά έργα. Και πράγματι, οι επιπτώσεις

τους μπορούν εύκολα να αποκατασταθούν. Οι επιπτώσεις όμως ενός μεγάλου φράγματος αποκαθίστανται δύσκολα ή είναι μη αντιστρεπτές. Επιπλέον πρέπει να σταθμίσουμε ότι τα φράγματα έχουν διάρκεια ζωής η οποία σπανίως υπερβαίνει τα 50 χρόνια γιατί κατασκευάζονται συνήθως σε επικλινείς ορεινές περιοχές που διαβρώνονται γρήγορα. Αυτή η εμπειρία είναι πια διαπιστωμένη από μεγάλα φράγματα ανά τον κόσμο, από το Ασσουάν στην Αίγυπτο, μέχρι δικά μας εδώ. Επομένως δεν είναι αμφισβητήσιμη. Το αν είναι 40 ή 60 τα χρόνια ζωής το κουβεντιάζουμε. Αυτό είναι ένα άλλο στοιχείο, το οποίο απεκρύβη επιμελώς από τους Θεσσαλούς αγρότες και πολλές από τις πρώτες τεχνικο-οικονομικές μελέτες μια δυο δεκαετίες πριν μιλούσαν για έργα τα οποία θα λειτουργούσαν εις το διηνεχές. Αυτό δεν ισχύει.

ΣΙΟΥΤΗ — Αν το έργο γίνει, όπως είπατε και σεις, έχει εξαγγελθεί τώρα στο ένα τρίτο ή στο ένα τέταρτο της δυναμικότητάς του. Αν γίνει αυτή η περιορισμένη εκτροπή των 600 εκατομ. κυβικών και με δεδομένο ότι πλέον ο πρώτιστος σκοπός δεν είναι αρδευτικός αλλά είναι εξοικονόμηση ενέργειας και η ύδρευση πόλεων και δευτερευόντως, η βελτίωση των αρδεύσεων, το συνολικό αποτέλεσμα θα λέγατε ότι παραμένει αρνητικό; Και αν όχι, γιατί;

ΜΟΔΙΝΟΣ — Το συνολικό ισοζύγιο παραμένει αρνητικό. Απλώς θα πρέπει να προσθέσουμε και ορισμένες θετικές επιπτώσεις. Αυτό είναι αυτονόητο. Θεωρούμε ότι καλύτερο είναι κάπου να έχουμε νερό από το να μην έχουμε. Το πρόβλημά μας όμως εδώ είναι με ποιο κόστος και με ποιες επιπτώσεις στο περιβάλλον θα προσφερθεί το νερό στους αγρότες. Νομίζω ότι ήμουν σαφής, θεωρώ το ισοζύγιο αρνητικό.

ΣΙΟΥΤΗ — Ειδικόι επιστήμονες έχουν καταθέσει ότι μια εκτροπή 600 εκατομ. κυβικών δεν θα προσέβαλλε το Δέλτα και τους υγροτόπους. Άλλοι αντιθέτως είπαν ότι θα καταστραφούν οι υγρότοποι. Εμείς ως νομικοί έχουμε ακούσει και τις δύο απόψεις και εφόσον εκφράζονται από αρμόδιους επιστήμονες τις δεχόμαστε ως τεκμηριωμένες. Συγχρόνως και εσείς, αλλά και όλοι λίγο πολύ, παραδέχονται ότι υπάρχουν και θετικές επιπτώσεις, εξοικονόμηση ενέργειας, ύδρευση κ.λπ. Βάσει αυτών των δεδομένων καταλήγει ο καθένας σε αξιολόγηση και λέει ότι, σταθμίζοντας όλα αυτά και βάσει ιδεολογικών αρχών κ.λπ., είναι θετική η όλη εκτροπή ή δεν είναι. Πρέπει όμως να καταλάβετε ότι για κάποιους που δεν είναι τεχνικοί επιστήμονες κ.λπ. το μόνο που μένει για να αποφασίσουν με τα έως τώρα δεδομένα είναι μια ιδεολογική τοποθέτηση. Τίποτα άλλο. Και όχι μία νομική τοποθέτηση. Εμείς σ' αυτό θέλουμε μια ενίσχυση και μια βοήθεια, αν είναι δυνατή, για να κρίνουμε.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Νομίζω ότι γι' αυτό δεν μίλησα για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Νομίζω ότι οι επιπτώσεις στο Δέλτα δεν είναι το σημαντικότερο στοιχείο της εκτροπής, παρά το ότι πολλές περιβαλλοντικές οργανώσεις έδωσαν έμφαση σ' αυτό γιατί αυτή είναι η δουλειά τους. Εμείς βλέπουμε συνολικότερα το έργο. Νομίζω ότι οι κύριες επιπτώσεις εντοπίζονται στην περιοχή όπου εκτελούνται τα έργα. Εκεί θα έχουμε σημαντικές επιδράσεις στο οικοσύστημα, σημαντικές καταστροφές, πλήρη ανατροπή της εικόνας της ορεινής Πίνδου. Αυτό είναι το πρώτο σημαντικό στοιχείο. Το δεύτερο αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον ίδιο τον

κάμπο της Θεσσαλίας, αν υποθεθεί ότι θα υλοποιηθεί το αρχικό σχέδιο της εκτροπής. Γι' αυτό στη αρχή ρώτησα για ποιο έργο μιλάμε. Οπωσδήποτε το μοντέλο της εντατικής, αρδευόμενης γεωργίας με υψηλή χρήση φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων κ.λπ. Και εδώ το ερώτημα που εξαρχής έχει τεθεί είναι ότι αν, υποθετικά, ο κάμπος αρδευόταν ολόκληρος, που δεν πρόκειται να γίνει βεβαίως, ποιες θα ήταν οι ακριβείς επιπτώσεις στο οικοσύστημά του, στις εκβολές του Πηνειού για παράδειγμα κ.λπ. Και εκεί οι επιπτώσεις θα ήταν τεράστιες. Αυτό το οποίο εγώ ισχυρίζομαι πια είναι ότι το έργο δεν έχει καμία σκοπιμότητα. Ουδείς εξαγγέλλει άρδευση και σε ό,τι αφορά το ενεργειακό λίγο πολύ απ' όποια ροή του Αχελώου πάρουμε το νερό για να παραγάγουμε ηλεκτρικό, το ενεργειακό όφελος θα είναι χονδρικά το ίδιο. Μπορούμε δηλαδή να αξιοποιήσουμε το ίδιο νερό στην φυσική ροή του Αχελώου, χωρίς εκτροπή

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κ. Ξανθόπουλος, στο έγγραφο που έστειλε στο υπουργείο, λέει ότι το κόστος για την Δ.Ε.Η. θα είναι με την εκτροπή μεγαλύτερο.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Έτσι πιστεύω και εγώ. Επομένως αυτό που απομένει είναι ένα έργο «οικολογικής» σημασίας, δηλαδή ο εμπλουτισμός της κοίτης του Πηνειού, όπως γράφουν οι μελετητές στην συνθετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αλλά και αυτό ακόμα το έργο, αν το θεωρούσαμε ότι είναι λογικό, δηλαδή να καταστρέψουμε ένα ποτάμι σε ένα μήκος του για να ωφεληθεί ένα άλλο ποτάμι, εγώ αμφισβητώ το κατά πόσον ο εμπλουτισμός αυτός θα γινόταν στην πραγματικότητα. Μα το νερό που θα εκτρέπεται δεν θα φτάνει ποτέ στο Δέλτα του Πηνειού. Ή θα φτάνει σε ένα πολύ μικρό ποσοστό. Εν πάση περιπτώσει, το να καταστρέφω βιοτόπους για να κατασκευάσω κάποιους άλλους νομίζω ότι είναι τελείως αντίθετο με τις αντιλήψεις μας.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς, ακούσαμε χθες από τον καθηγητή κ. Ξανθόπουλο να αποκαλεί τη λύση της εκτροπής του Αχελώου «εύκολη λύση» με την έννοια ότι ενώ είναι δυνατόν να εξευρεθούν άλλοι υδατικοί πόροι στη Θεσσαλία, προτιμήθηκε η λύση του Αχελώου και πολλοί είναι αυτοί που εξακολουθούν να επιμένουν σ' αυτήν. Γιατί τελικά δεν προωθούνται αυτές οι λύσεις, γιατί η επιμονή αυτή στη λύση της εκτροπής του Αχελώου. Οφείλεται αυτό στα μεγάλα εργολαβικά συμφέροντα, στην αδυναμία ίσως του οικολογικού κινήματος να εξηγήσει στους Θεσσαλούς ότι η λύση αυτή είναι πραγματικά επιζήμια; Το κύριο επιχείρημα ότι δεν υπάρχει νερό για τη Θεσσαλία, ισχύει. Δεν είναι όμως ανάγκη να γίνει η εκτροπή.

ΜΟΔΙΝΟΣ — Το γιατί έγινε αυτή η επιλογή είναι θέμα συγγραφής ενός βιβλίου που θα περιλαμβάνει τις ιδεολογικές και άλλες παρεκτροπές της ανάπτυξης. Επειδή έχω ζήσει στη Θεσσαλία, όπως σας είπα, η αίσθησή μου είναι ότι πάντα η Θεσσαλία ήταν ένα ιδεολόγημα, ένας στόχος προς ανάπτυξη, ο γίγας εν υπνώσει λέγαν οι παραδοσιακοί συγγραφείς, δημοδιδάσκαλοι και άλλοι της περιοχής. Έγιναν τεράστια αρδευτικά έργα, έγιναν αποξηράνσεις, αποξηράνθηκε ολόκληρη η λίμνη Κάρλα. Ο κάμπος αναπτύχθηκε, αναπτύχθηκε πάρα πολύ από οικονομική πλευρά και είναι γνωστό ότι το εισόδημα στη Θεσσαλία είναι ένα από τα υψηλότερα στη χώρα. Αυτό όμως έφερε κοινωνικές ανισότητες, επειδή όλα τα χωράφια δεν είχαν την τύχη να αρδεύονται. Μάλιστα οι ανισότητες αυτές είναι σήμερα πολύ

- πολύ οξύτερες απ' ό,τι κατά το παρελθόν. Διότι τώρα πια η απόδοση ενός αρδευομένου χωραφιού σε σύγκριση με ένα μη αρδευόμενο χωράφι είναι ως και δεκαπλάσια. Άρα ένας λόγος για την υποστήριξη της εκτροπής από τους Θεσσαλούς είναι η ύπαρξη αυτών των ανισοτήτων. Ο δεύτερος είναι ότι επικρατεί η επιστημονικίζουσα άποψη ότι όλα είναι δυνατά. Δεν έχουμε νερό, θα το φέρουμε. Θα το εφεύρουμε. Θα μπορούσα να αναφερθώ και σε άλλους λόγους αλλά νομίζω θα σας κουράσω.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΗΣ κ. ΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΑΤΑΚΛΥΖΟΜΕΝΩΝ ΜΕΣΟΧΩΡΑΣ

Η σύντομη ζωή ενός φράγματος. Λίγα πεύκα, λίγα βουνά και ένα ερημοκκλήσι: Το δικαίωμα της ορεινής Ελλάδας. Το ποτάμι είναι πηγή ζωής. Ο ταμιευτήρας ερημώνει τον ορεινό όγκο. Γιατί λένε ψέματα στους Θεσσαλούς; Ένα τεχνικό τερατούργημα αλλάζει την φυσιογνωμία του τοπίου. Πλαγιές καταρρέουν, δάση εξαφανίζονται. Αν ο κ. Λαλιώτης ήθελε. Το κράτος δεν γκρεμίζει τα δικά του αυθαίρετα. Ο ταμιευτήρας πνίγει την Μεσοχώρα. Η άχρηστη εκτροπή. Το κόστος των χαμένων ευκαιριών. Το Τ.Ε.Ε. φιμώνει τους Μεσοχωρίτες. Οκ. Μάργαρης μιλά για τσουδάνια. Οι νομαρχιακοί σύμβουλοι ακούν τα κόμματα. Οι Γερμανοί έκαψαν την Μεσοχώρα, το ελληνικό κράτος την πνίγει. Θυσίες για ανύπαρκτα οφέλη. Τεχνητές λίμνες χωρίς ζωή. Η σήραγγα της Γλύστρας καταργεί τον Αχελώο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η κυρία Νίκη Οικονόμου, παρακαλώ. Πείτε μας, παρακαλώ, εσείς τι γνωρίζετε σχετικά με το έργο, υπό ποία ιδιότητα και τι έχετε να καταθέσετε σχετικά.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Είμαι πρόεδρος του Συλλόγου Κατακλυζομένων Μεσοχώρας, γεννήθηκα στη Μεσοχώρα, κατοικώ εκεί επί πολλούς μήνες κάθε χρόνο, είμαι ο μοναδικός εντόπιος μάρτυς, αφού ο κύριος Χονδρός δεν πρόλαβε να καταθέσει, και θα αναφερθώ σε πράγματα που τα έχω ζήσει και θα ήθελα να σας παρακαλέσω να μην επηρεαστείτε από το ότι είμαι Μεσοχωρίτισσα. Αυτά που θα πω είναι δυνατόν να ελεγχθούν αν πράγματι έτσι έχουν γίνει ή όχι. Γιατί έχουν γίνει τέτοια τερατουργήματα, ακόμα και σήμερα σ' αυτή την αίθουσα έχω ακούσει πράγματα που πρώτη φορά τόλμησαν άνθρωποι να τα πουν δημόσια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πείτε μας τι έχει γίνει.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Θα ήθελα να πω κάτι που πρώτα θα έπρεπε να το είχαν γράψει στον τοίχο. Η Δ.Ε.Η., μέσω του εκπροσώπου της κ. Θαλασσινού, δηλώνει υπεύθυνα στο Νομαρχιακό Συμβούλιο, ότι το φράγμα Μεσοχώρας θα έχει διάρκεια ζωής 40 χρόνια. Επειδή ξέρω πάρα πολύ καλά την κλίση των εδαφών στην περιοχή και επειδή ξέρω τι θα πει να βρέχει επί 5 μέρες ή επί 10 μέρες συνέχεια, υπογράφω ότι αυτό το έργο δεν θα έχει ζωή πάνω από 30 χρόνια. Έδη έχουν γίνει πολλά ατυχήματα και πολλές πλαγιές έχουν καταρρεύσει. Αξίζει άραγε για 30 χρόνια να κάνουμε τέτοια καταστροφή; Νομίζω θα ήταν το πρώτο που θα έπρεπε εδώ να ερευνήσουμε και απορώ που δεν ακούστηκε καθόλου. Κάθε Έλλη-

να θα έπρεπε να ενδιαφέρει αυτό, όχι εμένα που είμαι από την Μεσοχώρα. Οι οικολογικές οργανώσεις μόλις τώρα άρχισαν να παίρνουν το θέμα στα ζεστά. Δεν εξετάστηκε όμως καθόλου η διάρκεια ζωής των ταμειωτήρων. Αυτό το θεωρώ πάρα πολύ σπουδαίο στοιχείο. Επίσης ακούω συνέχεια για Θεσσαλούς και Αιτωλοακαρνανές. Αυτή η κατημένη η ορεινή Ελλάδα δεν έχει δικαίωμα να ζήσει; Δηλαδή το δικαστήριο έγινε μόνο για την Θεσσαλία και την Αιτωλοακαρνανία;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η Αιτωλοακαρνανία έχει μεγάλες ορεινές εκτάσεις. Δεν έχει μόνο πεδινές.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Δεν διαφωνώ. Αλλά μιλώ για την ραχοκοκκαλιά της Πίνδου, την ραχοκοκκαλιά της Ελλάδας. Γιατί αν θέλουμε να δούμε τι θα πει Ελλάδα δεν έχουμε παρά να ανατρέξουμε σε κάποιο στίχο του Σεφέρη που λέει ότι η Ελλάδα είναι λίγα πεύκα, λίγα βουνά και ένα ερημοκλήσι. Από την άλλη πλευρά, βλέπουμε την κατάντια της Αθήνας. Είναι κάτι που πρέπει να το σκεφθούμε σοβαρά. Δεν έχει δικαιώματα η ορεινή Ελλάδα; Οι άνθρωποι αυτοί που ζουν εκεί; Τι σημαίνει το ποτάμι γι' αυτούς τους ανθρώπους; Είναι πηγή ζωής. Είναι πηγή ζωής για το πρόβατο που θα ποτίσω, είναι πηγή ζωής απ' όπου θα ποτίσω το χωράφι μου, είναι πηγή ζωής για τα πάντα, για τον νερόμυλο, για κάποιες εργασίες που υποχρεωτικά πρέπει να γίνουν με το νερό. Με το φράγμα της Μεσοχώρας, με όλα αυτά τα έργα που κάνουμε, ερημώνουμε τον ορεινό όγκο. Το θέλουμε; Πρέπει να το κάνουμε; Στα ερωτήματα αυτά είμαστε υποχρεωμένοι να απαντήσουμε.

Γι' αυτό και το Συμβούλιο της Επικρατείας ζήτησε μια συνολική μελέτη. Διότι μόνο όταν έχουμε μια συνολική μελέτη θα τεθούν επί τάπητος όλα.

Πρέπει επίσης να τονίσω, ότι για πρώτη φορά άκουσα να λέγεται ότι το νερό δεν θα χρησιμοποιείται για αρδευτικούς σκοπούς. Θα ήθελα να ρωτήσω, γιατί δεν έχει ειπωθεί στα Νομαρχιακά Συμβούλια; Αυτό θα είχε πολύ μεγάλη σημασία. Αν λεγόταν στους Θεσσαλούς, νομίζετε ότι δεν θα ξεσηκωνόταν όλος ο κάμπος; Παρακολουθώ εδώ και πάρα πολλά χρόνια όλες τις εφημερίδες, και αυτό δεν ειπώθηκε ποτέ. Νομίζω ότι ότι είναι ένα πάρα πολύ σπουδαίο στοιχείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το καταλαβαίνω. Θα ήθελα να σας ρωτήσω, μέχρι τώρα τι έχει γίνει στη Μεσοχώρα;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Έχει γίνει ένα τερατούργημα, σύμφωνα με το λόγια ενός σύμβουλου της Δ.Ε.Η. Ήρθαν σε μια νύχτα και το έστησαν το φράγμα Μεσοχώρας. Δεν υπήρχαν ούτε τα ελάχιστα έργα υποδομής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποιες είναι οι ζημιές που έχουν προκληθεί μέχρι τώρα από το φράγμα;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Οικολογικές ζημιές. Συγκεκριμένα, πολλές πλαγιές έχουν καταρρεύσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πλαγιές έχουν καταρρεύσει, δάση έχουν εξαφανιστεί, έχει αλλάξει η φυσιολογία του τοπίου.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Παραποτάμια δάση έχουν εξαφανιστεί, ένα περίφημο δάσος από πλατάνια, τα λεγόμενα «Πλατιά Πλατάνια», λίγο μετά το φράγμα έχει εξαφανιστεί. Θα ήθελα όμως να συμπληρώσω ότι δεν ξέρω αν εσκεμμένως ή όχι κανείς δεν επισημαίνει ότι εμείς πνιγόμαστε, θυσιάζουμε την πατρίδα μας. Αυτό πρέπει να ακουστεί εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μπορεί να γίνει κάτι να σταματήσει το έργο;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Φυσικά και μπορεί να σταματήσει. Ο κύριος Λαλιώτης θα έπρεπε να δώσει διαταγή να σταματήσει μετά την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διότι όπως γκρεμίζει το δικό μου σπίτι που το έκανα αυθαίρετο, νομίζω ότι το κράτος πρέπει πρώτο να δείξει το καλό παράδειγμα, αρχίζοντας να γκρεμίζει από τα δικά του έργα. Αλλά αυτό δεν το είδαμε να το κάνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κυρία Οικονόμου, εάν δεν σταματήσουν οι εργασίες, αλλά συνεχισθούν, τι άλλο θα συμβεί στην περιοχή σας, στη Μεσοχώρα;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Στη Μεσοχώρα; Λοιπόν, θα πνιγεί το χωριό. Θα τελειώσει. Θέλω να διευκρινίσω ότι, σύμφωνα με καινούργια στοιχεία που μας δόθηκαν μόλις το καλοκαίρι από την Δ.Ε.Η., θα κατακλυσθούν τα δύο τρίτα της Μεσοχώρας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πόσες οικογένειες είναι, πόσοι κάτοικοι;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Είναι πάνω από τριακόσια τα σπίτια που θα κατακλυσθούν. Έχω μια φωτογραφία εδώ από τη Μεσοχώρα και θα ήθελα να δείξω και κάποιες άλλες φωτογραφίες ώστε να δείτε ότι στον Αχελώο υπάρχουν δραστηριότητες οι οποίες ποτέ κανένας Έλληνας δεν έσκυψε να τις αξιολογήσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι εννοείτε δραστηριότητες.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Θα μπορούσε να αναπτυχθεί ένας ήπιος τουρισμός στην κοιλάδα του Αχελώου που είναι ένα μοναδικό τοπίο. Όλοι όσοι έρχονται στην περιοχή, βλέπουν μόνο τις ζημιές. Όμως μόνο ένας που έχει γεννηθεί και έζησε εκεί, φύλαξε τα γίδια του στην περιοχή, έκανε μπάνιο στον Αχελώο, είναι σε θέση να δει τα επιμέρους θετικά στοιχεία που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν. Τα χρήματα που ξοδεύονται για την σημερινή «οικολογική εκτροπή» θα μπορούσαν να διατεθούν για αυτόν τον σκοπό. Όσο για την «οικολογική εκτροπή», έχω να πω ότι θα μπορούσαν να γίνουν μικρά φράγματα στους πρόποδες του Κόζιακα για τον εμπλουτισμό του υδροφορέα. Οπότε δεν θα χρειάζονταν καθόλου η εκτροπή. Γιατί να την συζητάμε; Αυτό κατάλαβα από χτες που είμαι σ' αυτή την αίθουσα. Μόνο που αυτά που ειπώθηκαν εδώ δεν αφήνονται να ειπωθούν δημόσια, όπως και την δική μας φωνή δεν την αφήνουν να ακουστεί ακριβώς γιατί...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποιοι δεν την αφήνουν, κυρία Οικονόμου;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Πρώτα η Πολιτεία, δεύτερον το Τεχνικό Επιμελητήριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Οι κοινωνικοί φορείς της περιοχής σας;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Οι κοινωνικοί φορείς της περιοχής μας αγωνίζονται. Αλλά το καταλαβαίνετε ότι δεν μπορούν να κάνουν τίποτα, ότι είναι ψίχουλα μπροστά στο σύνολο. Πιστεύετε ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ικανή να τα βάλει με το Τεχνικό Επιμελητήριο της Θεσσαλίας;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το Νομαρχιακό Συμβούλιο τι είπε;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Το Νομαρχιακό Συμβούλιο ψήφισε την περιβαλλοντική μελέτη. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι δεν ειπώθηκε από τον κ. συντάκτη της μελέτης, ότι στη Μεσοχώρα θα καταστραφούν 250 στρέμματα κατοικήσιμης γης. Στην συνέχεια, ο κ. Μάργαρης δγήκε στην ΕΡΤ1 και είπε ότι πρόκειται για «τσουβάνια». Δεν μπορεί να δγαίνει ένας καθηγητής ή ένας μελετητής και να λέει ότι η Μεσοχώρα είναι ανύπαρκτη. Και δεν είναι μόνο η Μεσοχώρα, είναι το Αρματωλικό και οι άλλοι οικισμοί που πρόκειται να κατακλυσθούν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το Νομαρχιακό Συμβούλιο τι είπε σχετικά; Ποια είναι η τελευταία του απόφαση;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Το Νομαρχιακό Συμβούλιο πράγματι ψήφισε τη μελέτη, αλλά έθεσε ως όρο να γίνει μια νέα επιμέρους μελέτη ειδικά για τη Μεσοχώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εμείς ελέγχουμε τον κ. Λαλιώτη και τους λοιπούς κατηγορούμενους. Ωστόσο, ας εξετάσουμε τώρα και το Νομαρχιακό Συμβούλιο που είναι αιρετό σώμα. Όχι για να αποδώσουμε ποινικές ευθύνες, αλλά για να διαπιστώσουμε κατά πόσον είναι ιμάντας πολιτικών επιλογών.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Βεβαίως και εκεί ήθελα να καταλήξω. Οι σύμβουλοι ποιοι είναι; Είναι άτομα που παίρνουν εντολές από τα κόμματα. Έτσι ενώ έρχονται στη Μεσοχώρα, βλέπουν τα πράγματα, βλέπουν την καταστροφή και στο Νομαρχιακό Συμβούλιο τα αποσιωπούν όλα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ακούσατε για ορισμένα ιστορικά μνημεία που απαριθμήθηκαν εδώ. Γνωρίζετε από την προσωπική σας εμπειρία αν υπάρχουν και άλλα, όπως νεκροταφεία, εκκλησίες κ.λπ. που θα καταστραφούν;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Η Μεσοχώρα είναι ένα κεφαλοχώρι. Το Αρματωλικό είναι ένα χωριό. Υπάρχουν και άλλοι συνοικισμοί. Κεφαλοχώρι σημαίνει ότι υπάρχουν εκκλησίες, μοναστήρια, υπηρεσίες, βρύσες, νεκροταφεία. Δεν τα συμπεραίνω εγώ όλα αυτά, αλλά πράγματι υπάρχουν. Όπως υπάρχει και το τοξωτό γεφύρι πριν από το φράγμα της Μεσοχώρας για το οποίο δεν έχει ειπωθεί τίποτα. Είναι ένα γεφύρι λιθόκτιστο και αυτό και θα έπρεπε να τύχει της ίδιας προσοχής, όπως τα άλλα. Όπως ο νερόμυλος τα λιθόκτιστα κτίσματα και το ίδιο το χωριό.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πόσο παλιό είναι το χωριό; Τα κτίσματα στο χωριό από πότε χρονολογούνται;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Τα κτίσματα είναι μεταπολεμικά. Δυστυχώς οι Γερμανοί έκαψαν την Μεσοχώρα, καταστράφηκε δεύτερη φορά από σεισμό και τώρα έρχεται το ίδιο το κράτος να την πνίξει.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η οικονομία της Μεσοχώρας, αν δεν κάνω λάθος, είναι κυρίως κτηνοτροφική με μικρές καλλιέργειες. Αν γίνουν αυτά τα έργα όπως προβλέπονται, οι κάτοικοι θα συνεχίσουν να ασχολούνται με αυτές τις δραστηριότητες; Τι θα κάνουν; Θα τραβηχτούν ψηλότερα; Τι προβλέπετε;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Αν δεν ληφθούν μέτρα από την Πολιτεία, η Μεσοχώρα θα σβήσει. Διότι δεν υπάρχει κοινοτική έκταση πουθενά, ώστε να μεταφερθούν οι κάτοικοι ψηλότερα. Και δεν δικαιολογείται σε κάποιες συναντήσεις να λέει ο περιφερειάρχης ή ο υπουργός, βρείτε μου το μέρος και εγώ θα εισηγηθώ στη Δ.Ε.Η. να κάνει τα έργα υποδομής. Αυτά είναι γελοία πράγματα και έχουμε εκτεθεί με την εκτροπή του Αχελώου διεθνώς διότι ήρθαν ανταποκριτές ξένου Τύπου στη Μεσοχώρα, είδαν τα πράγματα και έγραψαν στις εφημερίδες όλου του κόσμου. Νομίζω ότι ως Έλληνες, όλοι μας θα έπρεπε να ντρεπόμαστε. Όλοι μας.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Σύμφωνα. Να δεχθούμε ότι θα πάθει η Μεσοχώρα και οι κάτοικοί της μια μεγάλη ζημιά. Αν σας ζητηθεί να υποστείτε αυτή τη θυσία προκειμένου να γίνει ένα μεγάλο έργο το οποίο θα δώσει ζωή, θα ανεβάσει την οικονομία και την ανάπτυξη σ' ένα μεγάλο τμήμα της χώρας μας. Δεν θα είσαστε

διατεθειμένη να το κάνετε αυτό; Αυτή τη θυσία εφόσον πρόκειται να εξυπηρετηθεί ένας μεγάλος σκοπός;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Εγώ αυτήν την ερώτηση θα την αντέστρεφα και θα την απηύθυνα σε όλους τους παρευρισκομένους. Πρώτα σε σας και ύστερα σε όλους. Θα δεχόταν κανείς να θυσιάσει την πατρίδα του για κάποιο έργο αμφίβολης ανάπτυξης, διότι εδώ είδαμε και ακούσαμε ότι δεν είναι πλέον ούτε αρδευτικό

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Με την υπόθεση ότι θα ήταν σκόπιμο το έργο.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Κατ' αρχήν όχι. Θα το παλέψουμε. Αν δεν τα καταφέρουμε, εκείνο που θα προσπαθήσουμε τελικά να κάνουμε για να σωθεί η Μεσοχώρα, είναι να κτίσουμε ένα νέο χωριό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Να μεταφερθεί δηλ. η Μεσοχώρα κάπου αλλού.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Αυτό θα ήταν το έσχατο βήμα. Αλλά και αυτό που τελικά θα μπορούσαμε να το δεχθούμε, δεν φαίνεται ότι μπορεί να γίνει. Επομένως καταλαβαίνετε με ποια έργα υποδομής άρχισε αυτό το έργο της Μεσοχώρας. Και δεν έχω καμία εμπιστοσύνη στο ελληνικό κράτος, ύστερα από αυτές τις εμπειρίες, ότι η εκτροπή θα περιορισθεί στα 600 εκατομ. κυβικά και ότι δεν θα εκτραπούν τελικά 1.200 εκατομ. κυβικά.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Μας δείχνετε, παρακαλώ, στο χάρτη είναι η Μεσοχώρα; Ποια είναι η έκταση της Μεσοχώρας που κατακλύζεται;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Εδώ γίνεται το φράγμα. Βλέπουμε ότι η λίμνη που είναι πάρα πολύ μεγάλη. Μέσα στη λίμνη θα είναι η Μεσοχώρα.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Τι ενεργό πληθυσμό έχει τώρα η Μεσοχώρα; Πόσοι ζουν τώρα;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Γύρω στις 40 οικογένειες, τον χειμώνα. Όμως υπάρχουν υπηρέσιες, υπάρχει Ταχυδρομείο, Αστυνομία, Νοσοκομείο, Γυμνάσιο. Επομένως καταλαβαίνετε ότι θα καταστραφεί η κοινωνική συνοχή όλου του συστήματος.

ΣΙΟΥΤΗ — Μια διευκρίνιση σας παρακαλώ. Καταλάβαμε ότι θα πλημμυρίσει η Μεσοχώρα και επομένως στην ουσία θα εγκαταλειφθεί. Εκείνο που δεν κατάλαβα είναι γιατί είπατε ότι θα ερημωθεί ο ορεινός όγκος της Πίνδου σε εκείνη την περιοχή;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Όταν πλημμυρίσει η περιοχή δεν θ' αναγκαστούν να φύγουν οι κάτοικοι;

ΣΙΟΥΤΗ — Οι κάτοικοι θα φύγουν. Δεν θα στερέψουν τα νερά.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Τα νερά θα πάρουν άλλη μορφή. Δεν ειπώθηκε ότι το νερό της τεχνητής λίμνης θα ανεδοκατεβαίνει ως 50 μέτρα. Συνεπώς δεν θα είναι δυνατόν να υπάρξει ζωή στην λίμνη. Δεν μπορούμε κάθε φορά να βγαίνουμε στην τηλεόραση, όπως ο κύριος Μάργαρης και άλλοι, που συγκρίνουν το φράγμα της Καρδίτσας με το φράγμα Μεσοχώρας που θα ανεδοκατεβαίνει 50 μέτρα. Είναι κάτι τελείως διαφορετικό.

ΣΙΟΥΤΗ — Κατάλαβα από την απάντησή σας ότι στον ταμιευτήρα θα ανεδοκατεβαίνει πολύ η στάθμη. Και επομένως δεν θα μπορούν ούτε κοπάδια να ποτίζονται, ούτε τουρισμός να αναπτυχθεί κ.λπ. Αυτό θα συμβαίνει και στην υπόλοιπη κοίτη ή μόνο στον ταμιευτήρα;

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ — Στον υπόλοιπο ρου του ποταμού μετά το φράγμα θα πηγαίνει

ελάχιστο νερό. Από τη Μεσοχώρα έως τη Γλύστρα που θα φέρει η σήραγγα το νερό, η ζωή στην κοίτη του ποταμού θα αλλάξει, διότι το νερό που θα αφήνει η Δ.Ε.Η. θα είναι ελάχιστο. Επομένως μπορούμε να πούμε ότι δεν θα υπάρχει πλέον Αχελώος.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥ

Ένα έργο που δεν έχει μελετηθεί αρκετά. Η μελέτη Morgan Grenfell δεν πληροί τις προϋποθέσεις. Η Θεσσαλία δεν ξέρει πόσο νερό έχει και πόσο νερό χρειάζεται. Οι επιφυλάξεις της Morgan Grenfell. Ένα δραματικά ασύμφορο έργο. Προφανής η υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Προφανής η κατασπατάληση πόρων. Προφανής η παράβαση καθήκοντος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Αλέξανδρος Κοτζαμπόπουλος, οικονομολόγος-μελετητής.

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Είμαι οικονομολόγος - μελετητής, ασχολούμαι με ζητήματα περιφερειακής ανάπτυξης και έχω εξειδίκευση σε ζητήματα κόστους - ωφελειών για μεγάλα δημόσια έργα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εδώ λοιπόν, αυτό το μεγάλο δημόσιο έργο ωφελεί ή βλάπτει;

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Κατά τη γνώμη μου δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. Είναι εγκληματικό που ξεκινάει με αυτόν τον τρόπο μια επένδυση τόσο μεγάλης κλίμακας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εξειδικεύστε, σας παρακαλώ, αυτή την τοποθέτησή σας.

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Θα ήθελα να πω εισαγωγικά ότι δεν είμαι κατά των αναπτυξιακών παρεμβάσεων και βεβαίως δεν υπάρχει αναπτυξιακή παρέμβαση που να μην έχει οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος. Αυτή είναι η αφετηρία από την οποία ξεκινώ. Ανεξάρτητα από προκαταβολικές επιφυλάξεις που μπορεί κανείς να εκφράσει για έργα τέτοιας κλίμακας αυτό που μπορεί να πει είναι ότι, σε κάθε περίπτωση, αν σταθμιστεί η πολυπλοκότητα του έργου, το τεράστιο επενδυτικό του κόστος και οι πολύ σημαντικές επιπτώσεις, η μελέτη αυτών των έργων θα πρέπει να είναι σφαιρική.

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν συνέβη αυτό στην περίπτωση του Αχελώου. Ακριβώς αυτές τις προϋποθέσεις δεν πληροί η μελέτη της Morgan Grenfell. Θα έπρεπε να γίνει μια ολοκληρωμένη μελέτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Με τα πράγματα ως έχουν, θα ωφελήσει η ολοκλήρωση του έργου; Είναι σκόπιμο να γίνει; Και το σημαντικότερο: Θα ωφεληθεί ο κάμπος της Θεσσαλίας;

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Σας είπα, ότι αυτό θα το προσδιόριζε μία ολοκληρωμένη μελέτη. Το όφελος δεν το βλέπει κανένας μονοσήμαντα, θα πρέπει να μελετήσει όλες τις άμεσες και έμμεσες παραμέτρους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Θα δοθεί με το έργο αυτό στη Θεσσαλία το νερό που έχει ανάγκη;

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Ότι θα δοθεί νερό στη Θεσσαλία, είναι προφανές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχει ανάγκη η Θεσσαλία το νερό αυτό;

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Το αν έχει ανάγκη η Θεσσαλία δεν έχει επίσης μελετηθεί επαρκώς. Ούτε οι υδατικές ανάγκες της Θεσσαλίας, ούτε το υδατικό δυναμικό της Θεσσαλίας δεν είναι σήμερα γνωστά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Για ποιον λόγο η μελέτη του έργου κατέληξε να είναι δραματικά ανεπαρκής, σύμφωνα με τα λεγόμενά σας;

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν γνωρίζω όλους τους λόγους. Πάντως δόθηκε εντολή στην εταιρεία Morgan Grenfell να εκπονήσει μία μελέτη μέσα σε 8 εβδομάδες και χωρίς να υπάρχει το αναγκαίο μελετητικό υπόβαθρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και γιατί αυτή η εταιρεία δέχθηκε να κάνει την μελέτη;

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Η εταιρεία δέχθηκε προφανώς επειδή αμείφθηκε. Έκανε την μελέτη αλλά επεσήμανε τις επιφυλάξεις της όσον αφορά την αξιοπιστία των συμπερασμάτων της. Και είναι σημαντικό να δει κανείς την ανάλυση ευαισθησίας που προτείνει η Morgan Grenfell σε σχέση με τις βασικές παραμέτρους του υποδείγματος που υιοθετεί, διότι μικρές αποκλίσεις από τις παραδοχές που έχει κάνει, καθιστούν το έργο δραματικά ασύμφορο για την εθνική οικονομία. Κατά την εκτίμησή μας, οι πραγματικές αποκλίσεις είναι πολύ μεγαλύτερες από αυτές που εξετάζονται στην μελέτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δραματικά ασύμφορο για την εθνική οικονομία;

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Θα μου επιτρέψετε να αναφέρω δυο παραδείγματα: Πρώτον, η Morgan Grenfell αξιολόγησε το έργο ως ενιαίο έργο υδροηλεκτρικό και αρδευτικό. Εκτίμησε λοιπόν ότι αν καθυστερήσουν επί τρία χρόνια τα οφέλη από την αγροτική παραγωγή, από την οποία προβλέπεται ότι θα προκύψει το κύριο όφελος, τότε το έργο γίνεται πάρα πολύ ασύμφορο για την εθνική οικονομία. Δεύτερον, αν η μακροπρόθεσμη διαμόρφωση της ακαθάριστης αξίας της αγροτικής παραγωγής είναι κατά 15% χαμηλότερη από τις παραδοχές της Morgan Grenfell, τότε το έργο γίνεται και πάλι πάρα πολύ ασύμφορο. Και μόνο να σκεφτεί κανείς την καθυστέρηση που έχει ήδη υπάρξει και θα υπάρξει και να σκεφτεί κανείς ότι οι παραδοχές της Grenfell για την εξέλιξη της ακαθάριστης αξίας της αγροτικής παραγωγής βασίστηκαν σε πάρα πολύ αισιόδοξες εκτιμήσεις. Οι τιμές των αγροτικών προϊόντων την περίοδο 1986 ως 1988, τις οποίες έλαβε ως βάση, ήταν πάρα πολύ υψηλές. Με δεδομένη τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, η οποία περιορίζει τις ενισχύσεις για την στήριξη των τιμών, θα έλεγα ότι πιθανότατα οι αποδόσεις που αναμένονται θα είναι πολύ μικρότερες από τις παραδοχές της Morgan Grenfell. Συνεπώς με βάση τα στοιχεία αυτά, το έργο είναι ασύμφορο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποιες θα είναι οι επιπτώσεις αν το έργο δεν σταματήσει;

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Αν το έργο δεν σταματήσει; Δεν μπορώ να κάνω στάθμιση ακριβώς των επιπτώσεων. Δεν είμαι ειδικός περιβαλλοντολόγος. Βέβαια, έργα τέτοιας κλίμακας οπωσδήποτε γεννούν πάρα πολλές επιφυλάξεις.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η ανάθεση και η προώθηση του έργου χωρίς σωστή μελέτη, όπως μας είπατε, είναι κάτι κακό. Όμως δεν είναι έγκλημα. Δεν είναι αυτοτελές αδίκημα. Από την ποινική πλευρά, η ανεπάρκεια της μελέτης την οποία διαπιστώσατε, γίνεται ενδιαφέρουσα από την στιγμή που οδηγεί σε μείωση της δημοσίας

περιουσίας και σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος ή συνιστά παράβαση καθήκοντος. Η ανεπάρκεια της μελέτης, έχει οδηγήσει στη συγκεκριμένη περίπτωση σε τέτοιου είδους αποτελέσματα;

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Μου επαναλαμβάνετε τα αποτελέσματα, αν θέλετε;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Είναι προφανές.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μείωση της δημοσίας περιουσίας.

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Στο βαθμό που το έργο είναι ασύμφορο, αυτό είναι προφανές. Σε κατασπατάληση πόρων.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Παράβαση υπηρεσιακού καθήκοντος.

ΚΟΤΖΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ — Για έργο αυτής της κλίμακας, οπωσδήποτε.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΑΘΑΚΗ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Η βιωσιμότητα αναπόδεικτη. Η μικρή εκτροπή ανυπόστατη. Ως ενεργειακό έργο, παράλογη. Ως αρδευτικό, ασύμφορη. Ως ενιαίο, αντιφατική. Η φθίνουσα αξία των κορεσμένων προϊόντων. Το όφελος κάτω του κόστους. Γιατί στην Θεσσαλία και όχι στην Αχαΐα; Οι Θεσσαλοί επεκτείνουν τις αρδεύσεις. Η εκτροπή δεν είναι εξαίρεση. Σε τι διαφέρει μια δημόσια επένδυση από ένα αυθαίρετο. Εξαπάτηση, υποβάθμιση του περιβάλλοντος, απιστία. Οι υπουργοί στο σκαμνί. Το νερό της εκτροπής στην θάλασσα. Ποιος θα πληρώσει το αρδευτικό; Τα στραγγιστικά, αρδευτικά: Ένας επικίνδυνος πειρασμός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Γεώργιος Σταθάκης. Καθηγητής πανεπιστημίου, οικονομολόγος. Κύριε Σταθάκη, γνωρίζετε το έργο, γνωρίζετε τη μελέτη με βάση την οποία έχει εκτελεστεί μέχρι τώρα στο μέρος που έχει εκτελεστεί;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Επισταμένα γνωρίζω την πρώτη βασική μελέτη της Morgan Grenfell και έχω ενημερωθεί για τις νεότερες μελέτες, αναφέρομαι στην μελέτη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που είχε και οικονομικά δεδομένα, αναφέρομαι στο επιχειρησιακό σχέδιο της Θεσσαλίας και σε κάτι μικρότερες μελέτες της επιτροπής του Μετσοβίου Πολυτεχνείου κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εσείς έχετε επισκεφθεί την περιοχή;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Την είχα επισκεφθεί πολύ παλαιότερα το 1982 - 1983 γιατί έκανα το διδακτορικό μου για τη βιομηχανία της Θεσσαλίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τώρα με βάση την ειδικεισή σας και γνωρίζοντας και τα στοιχεία των μελετών, όσο αξιόπιστα και αν είναι αυτά, τι έχετε να μας πείτε;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Συμμερίζομαι απόλυτα την άποψη ότι το έργο δεν έχει μελετηθεί και συμμερίζομαι επίσης απόλυτα ότι το έργο δεν είναι βιώσιμο. Οποιαδήποτε κριτήρια χρησιμοποιήσουμε, η βιωσιμότητα του έργου δεν αποδεικνύεται. Και ο λόγος είναι πάρα πολύ απλός. Πρώτον, το έργο πρέπει να το δούμε ενιαία. Η μικρή εκτροπή, στην οποία λείπει το αρδευτικό σκέλος, είναι κατά τη γνώμη μου ανυπόστατη. Διότι αν θέταμε το ερώτημα ευθύς εξαρχής να εκτρέψουμε τον Αχε-

λώο για να παραγάγουμε ενέργεια, είναι προφανές ότι η απάντηση θα ήταν αρνητική. Η εκτροπή του Αχελώου για λόγους παραγωγής ενέργειας είναι ένα έργο παράλογο που δεν υπάρχει λόγος να το συζητάμε. Και θα ήταν αρνητική, ακόμα και στην περίπτωση που θα αποδεικνυόταν ότι το έργο είναι οικονομικά βιώσιμο, λόγω του υψηλού περιβαλλοντικού κόστους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Άρα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενεργειακό το έργο.

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Το έργο είτε το αντιμετωπίζει και το αξιολογεί κανείς ενιαία είτε όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αξιολογούμενο ενιαία από σας, πώς το κρίνετε;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Αξιολογούμενο ενιαία έχει μία μεγάλη αντίφαση το έργο αυτό. Ο Θεσσαλικός Κάμπος στηρίζεται σε αγροτικές καλλιέργειες τις λεγόμενες εκτατικές και τις λεγόμενες κορεσμένες. Το καλαμπόκι, τα σιτηρά και το βαμβάκι, τα οποία είναι τα κυριότερα προϊόντα, είναι κορεσμένα και φθίνουσας αξίας. Άρα η άρδευση του Θεσσαλικού Κάμπου αν παραμείνει το σημερινό πρότυπο αγροτικής παραγωγής δεν θα προσφέρει όφελος που να υπερκαλύπτει το κόστος της εκτροπής του Αχελώου. Σ' αυτού του τύπου την κριτική που διατυπώθηκε νομίζω ευθύς εξαρχής, οι νεότερες μελέτες και ειδικά αυτή των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, προσπαθούν να απαντήσουν. Γενικά έχω την εντύπωση ότι υπάρχει διάλογος ανάμεσα στις διάφορες μελέτες, ενώ διάλογος απευθείας δεν υπάρχει. Στις νεότερες μελέτες καταβάλλεται προσπάθεια να διαμορφωθεί κατάλογος νέων προϊόντων εντατικής καλλιέργειας, τα οποία θα ήταν δυνατόν να παραχθούν στο Θεσσαλικό Κάμπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μέχρι τότε όμως, κύριε καθηγητά, τι γίνεται; Οι Θεσσαλοί λένε θέλουμε νερό.

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Υπάρχει όντως έλλειμμα νερού. Αλλά σήμερα δεν μπορείς να ξοδέψεις ούτε μια δραχμή δημόσιου χρήματος αν δεν υποβάλεις τη δαπάνη αυτή σε κάποια συγκριτική ανάλυση. Να το θέσω πολύ απλά. Ποια περιφέρεια της Ελλάδας σήμερα δεν αντιμετωπίζει προβλήματα στην διαχείριση των φυσικών της πόρων; Η βιομηχανικά παρηκμασμένη Αχαΐα δεν έχει ανάγκη από νερό για βιομηχανική χρήση; Η διαχείριση απορριμμάτων σε όλη τη χώρα δεν έχει πολλά προβλήματα; Όλες οι αρδευόμενες περιοχές δεν έχουν προβλήματα σήμερα; Η Κρήτη δεν έχει ενεργειακό έλλειμμα; Για να θέσω λοιπόν σήμερα ένα κριτήριο για το πού θα ξοδέψω μία δημόσια δραχμή και πού θα κάνω μία δημόσια επένδυση, οφείλω πέρα από τις δοκιμασίες των σύγχρονων αναλύσεων περί οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων, να υποβάλω το σχέδιο και σε συγκριτική ανάλυση. Πού ωφελεί περισσότερο, οικονομικά, κοινωνικά κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο οι Θεσσαλοί πιέζουν. Ακούσαμε για λόμπι, λόμπι στην Ελλάδα, λόμπι στο εξωτερικό και οι επιλογές των κυβερνήσεων σχετίζονται με αυτές τις πιέσεις. Τι κάνουμε; Επαναλαμβάνω: Το χρονικό διάστημα έως ότου γίνουν οι αναδιαρθρώσεις των καλλιεργειών, δεν θα υπάρξει έλλειψη νερού;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Είναι πολύ ενδιαφέρουσα η επισήμανση που έκανε η μελέτη του Μετσόβιου Πολυτεχνείου: Μόνο την 5ετία 1987 - 1992 αυξήθηκαν οι αρδευόμενες εκτάσεις στη Θεσσαλία από 1,6 σε 1,9 εκατομ. στρέμματα. Αυτό τι σημαίνει; Ότι το αρδευτικό πρόβλημα βεβαίως υπάρχει και προφανώς χρειάζεται μελέτη και

ότι προφανώς χρειάζεται αντιμετώπιση. Όμως εκ των πραγμάτων υπάρχει ανάπτυξη των αρδευόμενων περιοχών στη Θεσσαλία. Κάθε αξιόπιστη κυβέρνηση θα έπρεπε να απευθυνθεί στους Θεσσαλούς και να τους θέσει το πρόβλημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Σταθάκη, θα προτείνετε να σταματήσει το έργο;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Κατά τη γνώμη μου, ναι. Ακόμα και αν έχουν προχωρήσει τα επιμέρους έργα, νομίζω ότι η μόνη θετική συμβολή στην οικονομία μας είναι να σταματήσει το έργο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γιατί φτάσαμε σε αυτό το σημείο; Γιατί υπάρχει έλλειψη μελετών; Δεν έχουμε μελετητές αξιόπιστους; Είμαστε επιπόλαιοι στην άσκηση της πολιτικής; Συμμετέχουμε σε λόμπι και εξυπηρετούμε κάποια συμφέροντα; Ασκούμε την πολιτική με την έννοια της μικροπολιτικής; Ευθυνόμαστε τελικά γι' αυτά;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Θα ήταν ίσως ενδιαφέρον το ερώτημά σας αν η περίπτωση του Αχελώου ήταν η εξαίρεση. Όχι ο κανόνας του τρόπου που οι κυβερνήσεις την τελευταία δεκαετία σχεδιάζουν τα δημόσια έργα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πρέπει να εγκαλέσουμε, δηλαδή, όλους τους υπουργούς όλων των κυβερνήσεων και ίσως όχι μόνον αυτούς. Ακόμα και το Νομαρχιακό Συμβούλιο της περιοχής, θα έπρεπε να εγκαλέσουμε, όπως είπε η προηγούμενη μάρτυς που ύψωσε φωνή διαμαρτυρίας και αγωνίας. Αληθεύει ότι οι κοινωνικοί φορείς της περιοχής, οι ενώσεις, οι αγροτικοί σύλλογοι, το Τεχνικό Επιμελητήριο υπηρετούν τον μύθο της εκτροπής του Αχελώου, κρύβουν την αλήθεια και πιέζουν για την πραγματοποίηση του έργου; Τίθεται, συνεπώς, θέμα ευθύνης και της κοινωνίας και όχι μόνον αυτών που ασκούν την εξουσία;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Η πρακτική που εφαρμόζεται είναι σχεδόν πανομοιότυπη. Το έργο εγγράφεται κάποια στιγμή στον Δημόσιο Προϋπολογισμό με ένα απίστευτα χαμηλό κονδύλι. Το Νομαρχιακό Συμβούλιο από εκεί και πέρα, ανάλογα με την συγκυρία, αποκομίζει περισσότερα ή λιγότερα χρήματα από το συγκεκριμένο κονδύλι, ή μεταφέρει ποσά από το κονδύλι αυτό σε άλλα έργα. Σημασία έχει να υπάρχει κωδικός και να υπάρχει το κονδύλι. Δεν διαφέρει δηλαδή καθόλου ο τρόπος που γίνονται οι δημόσιες επενδύσεις από τον τρόπο που κατασκευάζεται ένα απλό αυθαίρετο σπίτι. Είναι πανομοιότυπος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Σταθάκη, εμάς μας ενδιαφέρει εάν η εκτροπή του Αχελώου αποτελεί και εκτροπή από την έννομο τάξη. Αυτό εξετάζουμε. Σας ερωτώ, εάν κάποιο κοινοβούλιο του μέλλοντος παρέπεμπε τους υπευθύνους του Αχελώου σε ειδικό δικαστήριο να δικαστούν για τα ποινικά αδικήματα που ετέλεσαν, θα σας παραξένευε το γεγονός;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Για τα ποινικά αδικήματα, θα με παραξένευε. Όμως οι νομικές μου γνώσεις είναι μάλλον περιορισμένες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δηλαδή, εξαπάτησαν οι αρμόδιοι υπουργοί τα όργανα της Ευρώπης, στα οποία έλεγαν ότι το έργο της εκτροπής είναι καθαρά ενεργειακό;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Σαφώς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Υποβάθμισαν το περιβάλλον;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Σαφώς και το υποβάθμισαν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μείωσαν τη δημοσία περιουσία διαπράττοντας απιστία;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Κατά τη γνώμη μου, ναι. Και η μεγαλύτερη απιστία που

διαπράττεται αυτή την στιγμή συνίσταται στο εξής: Τα «έργα κεφαλής» είναι το φθινό τμήμα του έργου. Το αρδευτικό σκέλος είναι το ακριβό του τμήμα. Τα έργα κεφαλής εγγράφονται μια δεδομένη στιγμή στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και στην αρχική μελέτη προβλέπεται ότι θα διαρκέσουν πέντε χρόνια. Αν καταναίμει κανείς το κόστος σε 10 ή 15 έτη τότε τα έργα κεφαλής ολοκληρώνονται πολύ εύκολα με μικρές ετήσιες εισφορές χρημάτων. Αυτό όμως είναι κατασπατάληση δημόσιου χρήματος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εφόσον λοιπόν θεωρείτε ότι όλες αυτές οι πράξεις έχουν τελεστεί, θα σας φανεί παράξενο εάν κάποτε το Κοινοβούλιο καθίσει στο σκαμνί τους αρμόδιους υπουργούς για αυτές τις πράξεις;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Δεν θα με ξενίζε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ας έλθουμε τώρα στα αρδευτικά έργα στη Θεσσαλία. Μέχρι την ολοκλήρωση της κατασκευής των αρδευτικών δικτύων, τι προβλέπεται; Πώς θα γίνεται η άρδευση των θεσσαλικών κτημάτων όταν ολοκληρωθεί το σχέδιο της μικρής εκτροπής, το οποίο δεν προβλέπει την κατασκευή αρδευτικού δικτύου.

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Νομίζω ότι θα έχουμε πλεόνασμα νερού για αρκετά χρόνια, το οποίο θα χύνεται στη θάλασσα. Δηλαδή τα αρδευτικά έργα είναι το 75% του κόστους του συνολικού έργου. Δηλαδή είναι τριπλάσιο από το κόστος των έργων κεφαλής. Είναι τεράστιο το κόστος αυτό. Μιλάμε για πάνω από 1 τρις σε τρέχουσες τιμές. Είναι προφανές ότι η κυβέρνηση σήμερα αδυνατεί να επωμιστεί ένα τόσο υψηλό κόστος και είναι επίσης προφανές ότι αποκλείεται να προσφύγει στην Ευρωπαϊκή Ένωση για χρηματοδότηση.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μήπως θα χρησιμοποιήσει κάποιο άλλο δίκτυο για να κάνει την άρδευση;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Φοβάμαι ότι τα υπάρχοντα δίκτυα σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως υποκατάστατα ενός αρδευτικού.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τα υπάρχοντα ποια είναι; Τα αποχετευτικά και τα αποστραγγιστικά;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Τα αποχετευτικά και τα αποστραγγιστικά.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Γιατί δεν μπορούν; Τεχνικά δεν μπορούν ή είναι επικίνδυνο αν γίνει;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Φαντάζομαι και τα δύο. Επιπλέον είναι και ασύμφορη η άρδευση σε βαθμό που η μέθοδος αυτή να γίνεται απαγορευτική.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Απαγορευτική για λόγους κοινού κινδύνου;

ΣΤΑΘΑΚΗΣ — Και για λόγους κοινού κινδύνου, αλλά και επειδή συνεπάγεται κατασπατάληση του νερού. Οι ποσότητες νερού που θα σπαταλώνται με την μέθοδο αυτήν είναι υπερβολικές και η άρδευση δεν θα είναι αποδοτική.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΔΗΜΟΥ ΤΣΑΝΤΙΑΗ, ΦΥΣΙΚΟΥ-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΥ

Τα πολλά πρόσωπα της εκτροπής. Η αφαίρεση του αρδευτικού αναιρεί την μελέτη σκοπιμότητας. Η άσκοπη συζήτηση για το Αυλάκι. Χρηματοδότηση έχει

ζητηθεί: Το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Αχελώος» στα χέρια της Επιτροπής. Ο Πηνεϊός προσαγωγός διώρυγα. Ο Αχελώος στο Αιγαίο. Η άχρηστη εκτροπή δεν πρέπει να γίνει. Λιγότερο νερό στην Μεσοχώρα: Από ρυθμιστικό φράγμα, υδροηλεκτρικός ταμιευτήρας. Ο Αχελώος στον Πηνεϊό. Ποιον ωφελεί η εκτροπή; Μια συζήτηση χωρίς βάση. Το αρδευτικό σε πενήντα χρόνια. Ποια είναι η αξία του νερού στην γεωργική παραγωγή; Ποια τιμή θα πλήρωναν οι αγρότες; Τα κενά της Coopers & Lybrand. Οι κατηγορούμενοι δεν είναι αφελείς. Το πολιτικό κόστος δεν έχει ηθική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Δήμος Τσαντίλης, φυσικός-περιβαλλοντολόγος. Εσείς, κύριε Τσαντίλη, έχετε ερευνήσει το έργο;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Έχω ασχοληθεί με το έργο τα τελευταία χρόνια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Με ποια ιδιότητα;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Με την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι έχετε να μας πείτε;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Ήθελα να διευκρινίσω κατ' αρχήν ορισμένα σημεία. Πρώτον, θέλω να τονίσω ότι το έργο της εκτροπής του Αχελώου έχει ξεκινήσει ως έργο αρδευτικό και δευτερευόντως μόνον ως ενεργειακό. Άρα η μελέτη σκοπιμότητας της Morgan Grenfell, που αφορούσε αυτόν το αρχικό σχεδιασμό του έργου, δεν ισχύει πλέον και δεν υπάρχει λόγος να συζητείται. Ο λόγος είναι ότι έχει καταργηθεί το ένα από τα δύο σκέλη του έργου: το αρδευτικό. Δεύτερον, θέλω να σταθώ στην εκδοχή της εκτροπής του Αχελώου από το Αυλάκι. Το ενδεχόμενο αυτό δεν εξετάζεται πλέον από κανέναν και η συζήτηση γύρω από το θέμα είναι επίσης άσκοπη. Τρίτον, δεν είναι ακριβές ότι δεν έχει ζητηθεί χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπάρχει το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Αχελώος» 1994-1999 που η ελληνική κυβέρνηση κατέθεσε στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής την άνοιξη του 1994. Το επιχειρησιακό πρόγραμμα αφορά ακριβώς την μικρή εκτροπή που εισηγείται ο κ. Λαλιώτης. Χαρακτηριστικά, το επιχειρησιακό πρόγραμμα αναφέρει ότι, ελλείψει αρδευτικού δικτύου στην Θεσσαλία, ο Πηνεϊός θα χρησιμοποιηθεί ως «κύρια προσαγωγός διώρυγα» για το νερό που θα εκτρέπεται από τον Αχελώο. Με άλλα λόγια το νερό του Αχελώου θα χύνεται στον Πηνεϊό και μέσω του Πηνεϊού στην θάλασσα. Όσο βέβαια δεν προλαμβάνουν να αντλούν οι αγρότες, με διάφορους τρόπους, απευθείας από το ποτάμι ή από τους παραποτάμους υπόγειους υδροφορείς.

Όσον αφορά την ύδρευση των θεσσαλικών πόλεων, η οποία αναφέρεται επίσης στο επιχειρησιακό πρόγραμμα ως ένας από τους στόχους της εκτροπής του Αχελώου, πρέπει να τονισθεί ότι, έστω και με την μικρή εκτροπή των 600 εκ. κυβικών μέτρων το χρόνο, δεν αντιπροσωπεύει παρά μόνο ένα 5% της ποσότητας του νερού που θα εκτραπεί. Είναι αστείο συνεπώς να λέμε ότι θα εκτρέψουμε τον Αχελώο για να εξασφαλίσουμε την ύδρευση των θεσσαλικών πόλεων. Το 2020 η ύδρευση θα χρειάζεται, σύμφωνα με τις κυβερνητικές προβλέψεις 30 εκ. κυβικά μέτρα νερό, τα οποία μπορούν να βρεθούν κάλλιστα επί τόπου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εσείς την περιοχή την γνωρίζετε;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Ναι, την έχω επισκεφθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πού έχετε πάει, στη Μεσοχώρα;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Έχω πάει στη Μεσοχώρα, έχω πάει στο Δέλτα και έχω κατέβει όλο τον Αχελώο από πάνω μέχρι κάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το έργο πρέπει κατά την γνώμη σας να σταματήσει;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Ποιο έργο απ' όλα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αυτό που έχει γίνει. Ό,τι έχει γίνει.

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Η εκτροπή δεν πρέπει να γίνει. Το φράγμα της Μεσοχώρας έχει κατασκευαστεί και έχει τελειώσει. Το φράγμα της Συκιάς πρόκειται να αρχίσει τώρα. Έχει καταστραφεί όμως παρ' όλα αυτά η περιοχή οικολογικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το φράγμα όμως έχει γίνει. Να μη διοχετεύσουμε νερό στο φράγμα;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Αυτό που οπωσδήποτε δεν πρέπει να γίνει είναι η εκτροπή. Αυτό, αντίθετα, που είναι δυνατόν και που πρέπει να γίνει είναι να μην πληρωθεί το φράγμα της Μεσοχώρας μέχρι το σημείο που προβλέπεται σήμερα. Το ύψος του φράγματος είναι υπερβολικά μεγάλο. Αν πληρωθεί μέχρι την στέψη, θα γίνουν όλες οι καταστροφές που αναφέρονται στο κατηγορητήριο. Το ύψος του φράγματος είναι αναγκαίο για την ρύθμιση του νερού που απαιτείται για την εκτροπή και ακριβέστερα για την μεγάλη εκτροπή, όπως αυτή είχε σχεδιαστεί αρχικά. Αν όμως δεν γίνει η εκτροπή και το φράγμα της Μεσοχώρας χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά ως υδροηλεκτρικό, δεν θα συντρέχει λόγος να πληρωθεί μέχρι του ύψους των 135 μέτρων, όπως θα απαιτούσε η εκτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Προβλέπεται αυτό σε κάποια από τις μελέτες, έστω των εγκαταστάσεων οργανώσεων, που να εξετάζει την χρησιμοποίηση του φράγματος της Μεσοχώρας για καθαρά ενεργειακούς σκοπούς και χωρίς την εκτροπή;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Όχι, δεν προβλέπεται. Το πρόβλημα είναι ότι στο διάστημα που μεσολάβησε και πολλά χρήματα έχουν ξοδευτεί, μεγάλες καταστροφές του περιβάλλοντος έχουν γίνει και ένα φράγμα υπάρχει. Δεν μπορεί κανείς να εισηγηθεί να γκρεμιστεί ένα φράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Λέτε κάτι σημαντικό και γι' αυτό με βλέπετε να επιμένω. Λέτε ότι αφού υπάρχει το φράγμα πρέπει να χρησιμοποιηθεί. Δεν πρέπει όμως να πληρωθεί μέχρι του σημείου που προβλέπεται σήμερα και να μη γίνει η εκτροπή. Αυτό δεν λέτε;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Αυτό λέω. Δεν σημαίνει όμως ότι αυτό αποτελεί συγχωροχάρτι σε εκείνους που κατασκεύασαν το φράγμα.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Δηλαδή, θα μπορούσε να διατυπωθεί μια διαζευκτική πρόταση εκ μέρους των οικολογικών οργανώσεων με βάση τα σημερινά δεδομένα; Μπορεί δηλαδή να διατυπωθεί μια πρόταση που να περιορίζει στο μέτρο του δυνατού τις αρνητικές επιπτώσεις, ώστε να γίνει δυνατή η χρήση των υπαρχόντων έργων με το λιγότερο δυνατό οικολογικό κόστος;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Φυσικά και θα μπορούσε. Πρέπει όμως να καταλάβετε ότι η συζήτηση διεξάγεται ακόμη εν θερμώ. Λοιπόν, είναι πολύ δύσκολο οι οργανώσεις που αντιτίθενται στο όλο έργο να διατυπώσουν προτάσεις για την βελτίωσή του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αν θα ολοκληρωθεί το έργο και γίνει η εκτροπή, πέραν των άλλων επιβαρύνσεων που θα υπάρξουν, κρίνετε ότι το έργο θα είναι αντισοικονομικό;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Οπωσδήποτε. Στην ουσία δεν υπάρχει βάση για να συζητηθεί καν αν είναι οικονομικό ή όχι. Γιατί σήμερα η κριτική που ασκείται αφορά την μία και μοναδική μελέτη σκοπιμότητας του έργου, την μελέτη της Morgan Grenfell, η οποία, όπως ανέφερα, έχει ακυρωθεί επειδή έχει καταργηθεί το αντικείμενό της, δηλαδή το αρδευτικό σκέλος του έργου της εκτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το κατάλαβα. Ωστόσο, το έργο θα είναι ωφέλιμο, στο βαθμό που επιδιώκεται, για τη Θεσσαλία ;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Όχι, δεν θα είναι ωφέλιμο. Διότι με το παρόν σχέδιο της «μικρής εκτροπής» που προβλέπει την διοχέτευση του νερού που θα μεταφέρεται από τον Αχελώο κατευθείαν στον Πηνειό, δεν πρόκειται να λυθεί το πρόβλημα της Θεσσαλίας. Ακόμη και αν υπέθετε κανείς ότι το σύνολο του ετήσιου προϋπολογισμού για τις έγγειες βελτιώσεις και τις αρδεύσεις δινόταν στην Θεσσαλία και αν κανένα αρδευτικό έργο δεν γινόταν στην υπόλοιπη χώρα, θα χρειάζονταν ίσως 20 και περισσότερα χρόνια προκειμένου να κατασκευαστεί αυτό το περίφημο αρδευτικό δίκτυο στην Θεσσαλία. Αυτό το θεωρώ άτοπο. Άρα λοιπόν θα απαιτηθεί τουλάχιστον μισός αιώνας για την ολοκλήρωση του αρδευτικού ενώ τα φράγματα, όπως ακούσατε δεν έχουν καν τόσο μεγάλη διάρκεια ζωής.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Τσαντίλη, είπατε ότι δεν υπάρχει γνώση εάν είναι οικονομικά υγιής η προοπτική της εκτροπής. Δεν υπάρχουν μελέτες, δεν υπάρχει γνώση ...

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Δεν είπα ότι δεν υπάρχει γνώση. Είπα ότι δεν υπάρχει μελέτη σκοπιμότητας την οποία να μπορεί να επικαλεστεί η κυβέρνηση. Από το 1990 και πέρα είναι τελείως σαφές ότι το έργο προχωρεί χωρίς μελέτη σκοπιμότητας.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Επειδή δεν υπάρχουν αυτά τα στοιχεία δεν μπορείτε να απαντήσετε λοιπόν στο ερώτημα εάν από οικονομική οπτική είναι υγιής αυτή η εκτροπή;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Η εκτροπή του Αχελώου δεν είναι οικονομικά βιώσιμη. Αλλά αυτή είναι η δική μου άποψη. Αυτό όμως που θέλω να τονίσω είναι ότι η κυβέρνηση, που εμμένει στην αναγκαιότητα της εκτροπής του Αχελώου δεν στηρίζει πουθενά την δική της άποψη για την οικονομική βιωσιμότητα του όλου έργου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πιστεύετε, δηλαδή, ότι το έργο δεν θα μπορούσε να είναι οικονομικά υγιές;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Προφανώς όχι. Γιατί όπως σας είπα το κόστος του αρδευτικού είναι απαγορευτικό και δεν πρόκειται να το αναλάβει καμία ελληνική κυβέρνηση. Άρα είναι περιττό να συζητάμε για το πώς θα βελτιωθεί η αγροτική παραγωγή της Θεσσαλίας με το νερό που θα εισρεύσει γιατί το νερό αυτό δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί χωρίς το αρδευτικό δίκτυο.

Είναι επίσης άτοπο να μιλάμε γενικά για ορθολογική χρήση του νερού της Θεσσαλίας, όταν, πρώτον, δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία για τους διαθέσιμους υδατικούς πόρους της Θεσσαλίας, δεύτερον, δεν υπάρχουν στοιχεία για την αξία που θα έχει η χρήση του νερού για τους αγρότες και, τρίτον, δεν γνωρίζουμε τι θα ήταν διατεθειμένοι να πληρώσουν οι αγρότες για να αποκτήσουν αυτό το νερό. Όλα αυτά τα στοιχεία είναι άγνωστα και αυτή η άγνοια φαίνεται καθαρά στην τελευταία μελέτη, στην οποία βασίζεται η μικρή εκτροπή που προτείνει τώρα η

κυβέρνηση. Πρόκειται για την μελέτη της Coopers&Lybrand, η οποία επισημαίνει όλες αυτές τις ελλείψεις στοιχείων που ανέφερα. Η μελέτη τονίζει ότι επειδή ακριβώς δεν είναι δυνατόν να βασισθεί σε έγκυρα υδρολογικά, οικονομικά κ.λπ. στοιχεία κάνει απλώς ορισμένες υποθέσεις εργασίας και διατυπώνει σενάρια. Ένα από τα διερευνητικά σενάρια που εξετάστηκαν ήταν και η περίφημη «μικρή εκτροπή» που τώρα η κυβέρνηση παρουσιάζει ως θέσφατο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αν υποθέσουμε ότι η κυβέρνηση παραιτείται σήμερα από αυτό το έργο. Ότι σταματάει οριστικά το έργο της εκτροπής του Αχελώου. Είναι προφανές ότι κάποιο πολιτικό τίμημα πρόκειται να πληρωθεί από ορισμένα πρόσωπα, τα οποία περιλαμβάνονται στον κατάλογο των κατηγορουμένων. Θέλαμε την εκτίμησή σας. Είναι το πολιτικό τίμημα τόσο μεγάλο ώστε να αποτελεί αυτό και μόνο την αιτία του ότι δεν ματαιώνεται αυτός ο σχεδιασμός ή μήπως υπάρχουν και μερικοί αφελείς καλόπιστοι, μεταξύ των πολιτικών και των τεχνοκρατών, που θεωρούν ότι πράγματι το έργο πρέπει να γίνει, όπως έχει σχεδιαστεί;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Υπάρχουν σίγουρα μερικοί αφελείς και καλόπιστοι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Για τους κατηγορουμένους μπορείτε να έχετε άποψη;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Οι κατηγορούμενοι δεν νομίζω ότι είναι αφελείς. Κυρίως από μία ημερομηνία και μετά η αφέλεια απαγορεύεται. Η απάντηση στο ερώτημά σας εξαρτάται από τις αξίες που έχει καθένας που μιλά γι' αυτή την υπόθεση. Ο ένας μπορεί να πει ότι εφόσον οι κατημένοι οι πολιτικοί έχουν πολιτικό κόστος απαλλάσσονται των ευθυνών τους. Ο άλλος μπορεί να πει, ότι εφόσον κάποιος κύριος θέλει να κάνει τον υπουργό, έχει αυξημένες ευθύνες έναντι των κοινών πολιτών. Εγώ τείνω προς την δεύτερη άποψη.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Μερικές φορές εμείς στα νομικά εξετάζουμε ανάμεσα σε δύο συμφέροντα, για να δούμε, αν κάποιος που επιλέγει το πρώτο, το κάνει γιατί αυτό είναι μεγαλύτερης αξίας από το δεύτερο που θα υποστεί βλάβη. Επειδή ο όρος «πολιτικό κόστος» έχει μάλλον κατά κατάχρηση αναφερθεί στην προσπάθεια που κάνουμε να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα, θα λέγατε ότι το πολιτικό κόστος για πολιτικά πρόσωπα είναι μεγαλύτερης αξίας από την καταστροφή που έχει επέλθει και θα επέλθει από τη συνέχιση του έργου αυτού;

ΤΣΑΝΤΙΑΗΣ — Η έννοια πολιτικό κόστος για μένα δεν έχει καμία ηθική αξία και βαρύτητα.

Η ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΑΚΙΡΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΗ Ε.Μ.Π.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πριν από την πρόσκληση για να καταθέσουν οι μάρτυρες στην απογευματινή συνεδρίαση να διαβάσουμε την επιστολή του κ. Τσακίρη που είχε δηλωθεί ως μάρτυρας αλλά δεν προσήλθε. Παρακαλώ, κ. Νικηφόρου, παρουσιάστε το έγγραφο.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Η επιστολή είναι, όπως ειπώθηκε, του κ. Τσακίρη, καθηγητή εγχειοδελτιωτικών έργων και υδατικών πόρων του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου. Στην επιστολή του ο κ. Τσακίρης επισυνάπτει έγγραφο με τα πορίσματα

της επιτροπής του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου που διερεύννησε το έργο της εκτροπής του Αχελώου. Θα σας διαβάσω μόνο την επιστολή που συνοψίζει τα συμπεράσματα του εγγράφου.

Αφού ευχαριστεί για την πρόσκληση να συμμετάσχει ως εμπειρογνώμων, ο κ. Τσακίρης αναφέρει στην επιστολή του τα εξής: «Σε σχέση με το θέμα του διημέρου, εκτός από τη γνώση που προκύπτει από την ιδιότητά μου, σας γνωρίζω ότι έχω ασχοληθεί με το θέμα ως συντονιστής μιας επιτροπής του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, αποτελούμενης από καθηγητές και άλλους ειδικούς. Η επιτροπή που συγκροτήθηκε με πρωτοβουλία του πρύτανη του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου είχε ως στόχο τη συνολική αξιολόγηση του σχεδίου εκτροπής του Αχελώου. Η επιτροπή εκπόνησε ερευνητικό πρόγραμμα που διήρκεσε 18 μήνες και τον Απρίλιο του 1995 έδωσε στη δημοσιότητα συνοπτική έκθεση 50 σελίδων τα συμπεράσματα, τις προτάσεις και τον επίλογο, την οποία επισυνάπτει. Στην επιτροπή συμμετείχαν 20 επιστήμονες, με υπεύθυνους ανά επιστημονική περιοχή τους κ.κ. Α. Βασενχόβεν, Γ. Χριστοδούλου, Π. Σπαθή, Κ. Χατζημπίρο, Π. Μεγρέμη και Γ. Τσακίρη. Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά το χρόνο εκπόνησης του προγράμματος δεν είχε αποφασηθεί το σενάριο της λεγόμενης μικρής εκτροπής που προωθείται από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και τους άλλους φορείς. Συνεπώς τα συμπεράσματα αφορούν τη γενική ιδέα της εκτροπής με κυρίαρχο σενάριο την αρχικά μελετηθείσα εκτροπή των 1,2 δις κυβικών μέτρων». Αβίαστα προκύπτει, και αυτό είναι το συμπέρασμα, ότι κυρίαρχο πρόβλημα στο πολύπλοκο πραγματικά σχέδιο της εκτροπής του Αχελώου είναι η έλλειψη ενός γενικού σχεδίου για τη διαχείριση των υδατικών πόρων σε επίπεδο χώρας, η ύπαρξη του οποίου είναι απαραίτητη για τη λήψη τόσο μεγάλων αποφάσεων. Να επιτρέψετε στο δικαστήριο να δει τα πορίσματα που είναι λιγότερο περιληπτικά από αυτό που σας διάβασα για να τα λάβουμε υπόψη μας.

Η ΕΠΕΡΩΤΗΣΗ ΤΩΝ κ.κ. ΣΗΜΙΤΗ, ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΥ, κ.ά.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Υπάρχει ένα έγγραφο, το οποίο, κατά την άποψη της κατηγορούσας αρχής, είναι αναγνωστέο. Πρόκειται για την επερώτηση, την οποία μας έδωσε χθες ο κύριος Ροκόφυλλος. Την επερώτηση αυτή την υπογράφει, μεταξύ άλλων, και ο σημερινός πρωθυπουργός κύριος Σημίτης. Ας μου επιτρέψει το δικαστήριο, να αναγνώσω τουλάχιστον ορισμένες σημαντικές περικοπές. Η επερώτηση απευθύνεται προς τους υπουργούς Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Εθνικής Οικονομίας, Βιομηχανίας, Ενέργειας, Τεχνολογίας, Γεωργίας και φέρει ημερομηνία 24/2/1993. Υπογράφεται από τους Ροκόφυλλο, Πεπονή, Μπαλτά, Δημητρακόπουλο, Κοκκινοδασίλη, Μαγκάκη, Φούρα, Οικονομίδη και Σημίτη. Θέμα: *Η απειλούμενη άμεση εκτροπή του Αχελώου*. «Η πρόσφατη επίσημη εξαγγελία του πρωθυπουργού στη Βουλή για υπαγωγή της εκτροπής του Αχελώου στις δημόσιες επενδύσεις του πακέτου Delors 2 καθώς και συγκλίνουσες πληροφορίες για πυρετώδη πίστευση των αδιαφανών διαπραγματεύσεων ανάμεσα στην κυβέρνηση και την κοινοπραξία TAYEURO, με στόχο την άμεση εν κρυπτώ υπογραφή της σχετικής εργολαβικής

κατ' ανάθεση σύμβασης, ξαναφέρνουν στο προσκήνιο το πρόβλημα της εκτροπής του μεγάλου ποταμού προς τη Θεσσαλία. Και μάλιστα σε μία περίοδο κατά την οποία είχε διαφανεί πως το έργο αυτό και η ανάθεσή του έβαιναν προς ματαίωση. Η ξαφνική αναζωπύρωση μας υποχρεώνει να επανέλθουμε προκειμένου να προκλέσουμε την υπεύθυνη κοινοβουλευτική διερεύνησή του μια και η εμπειριστατωμένη από 31/3/92 ερώτηση των 5 πρώτων από μας απαντήθηκε τυπικά με πρόδηλο στόχο την αποφυγή συζήτησης με την τήρηση της σχετικής προθεσμίας και πάντως με τρόπο μη ικανοποιητικό ως προς την ουσία των πολλαπλών ερωτημάτων μας.

Κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί πως η εκτροπή του Αχελώου προς τη Θεσσαλία είναι έργο μεγαλειώδες, τεχνικά δυσχερέστατο και οικονομικά πολυδάπανο. Εάν ποτέ πραγματοποιηθεί θα είναι το μεγαλύτερο τεχνικό έργο που έχει γίνει στην Ελλάδα. Και ακόμη πως ένα τέτοιο κολοσσιαίο τεχνικό εγχείρημα που θα ανατρέψει άρδην την αιωνόβια φυσική διάταξη των υδάτων στη ραχοκοκκαλιά του ελλαδικού χώρου με αναμφισβήτητα μεγάλης κλίμακας δυνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την οικονομία της χώρας μας πρέπει να έχει μελετηθεί ολόπλευρα και σε βάθος με τρόπο επιστημονικά εξαντλητικό και άψογο πριν από την έναρξη εκτέλεσής του. Ωστόσο ο δημόσιος επιστημονικός διάλογος που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, εδώ και έξω, αποκαλύπτει τα ακόλουθα: Πρώτον υδρολογικά προβλήματα. Συστηματικές μετρήσεις και μελέτες από οργανισμούς κ.λπ. αποδεικνύουν μια σταθερά φθίνουσα τάση των επιφανειακών απορροών στον ελληνικό χώρο και ιδιαίτερα στη λεκάνη του ποταμού Αχελώου όπου η κατάσταση εμφανίζεται σημαντικά διαφοροποιημένη από τις αρχικές παραδοχές. Έτσι η μέση ετήσια παροχή νερού της περιόδου 1937 - 1965 στον κάτω Αχελώο 5,3 δις κυβικά μέτρα πέφτει κατακόρυφα στα 3,4 δις. Πράγματι στην κρίσιμη αυτή περίοδο που ακολούθησε την αρχική εξαγγελία της εκτροπής η μέση ετήσια παροχή κατεβαίνει από 3 δις κυβικά, ο δε πτωτικός ρυθμός οξύνεται διαρκώς. Τα παραπάνω αναμφισβήτητα δεδομένα θεμελιώνουν με τον πιο αξιόπιστο και δραματικό τρόπο την εκ των υστέρων ανατροπή της πιο βασικής προϋπόθεσης για την επιχείρηση της εκτροπής. Δηλαδή την επάρκεια του νερού. Τυχόν εμμονή στην εκτροπή παρά τη μεταγενέστερη φοβερή αυτή μειωτική εξέλιξη του υδάτινου δυναμικού του Αχελώου, σε συνδυασμό μάλιστα με το επίσης μεταγενέστερο έργο εκτροπής του, του ποταμού Ευήνου, από την ίδια περιοχή προς την πρωτεύουσα, δεν μπορεί παρά να επιτείνει τις δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Στον τομέα των περιβαλλοντικών επιπτώσεων το έργο ξεκίνησε με ατελείς μελέτες που δεν έχουν ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα. Και αναφέρει ποιες είναι αυτές. Και συνεχίζει, ομιλεί περί του ακρωτηριασμού του αρχικού έργου της εκτροπής, την εγκατάλειψη του αρδευτικού δικτύου στον Θεσσαλικό Κάμπο, ήδη όπως το έργο που προτείνεται από την κυβέρνηση και συζητείται να δοθεί κατ'ανάθεση στην ΤΑΕΥΥΡΟ είναι κυριολεκτικά ακρωτηριασμένο. Απ' αυτό λείπουν εντελώς τα αρδευτικά δίκτυα στη θεσσαλική πεδιάδα και κάθε σχετικό εγγειοβελτιωτικό έργο. Γίνεται έτσι ολοφάνερο πως για άλλο έργο προκηρύχθηκε ο διαγωνισμός του 1987 και άλλο, κυριολεκτικά άλλο, προωθείται σήμερα με απευθείας ανάθεση. Το προς ανάθεση αποκλειστικά ηλεκτροπαραγωγικό έργο είναι ενεργειακά ζημιογόνο.

Εάν τα πράγματα έχουν όπως εξετάθη ανωτέρω τότε ανακύπτει το βασανιστικό ερώτημα, για ποιανού όφελος θα ξοδευτούν τελικά κάποιες εκατοντάδες δισεκατομμυρίων; Οι υπογράφωντες δεν κατεχόμαστε από δοκησιοφία, ούτε διακρινόμαστε από ισχυρογνωμοσύνη. Και φυσικά δεν μας κινεί κανενός είδους τοπικισμός. Πιστεύουμε όμως ακράδαντα πως διερμηνεύουμε καλόπιστα την κοινή αγωνία και πάνδημη αξίωση να προηγηθεί ειλικρινής και εξαντλητική συζήτηση στη Βουλή πριν αποφασισθεί η χωρίς επιστροφή εμπλοκή της χώρας μας σε ένα έργο σύγχρονου αβδηριτισμού. Με το πνεύμα αυτό και κρούοντας τον κώδωνα του κινδύνου, επερωτούμε τους συναρμοδίους υπουργούς να εξηγήσουν στη Βουλή πώς και γιατί πολιτεύονται κατά τον τρόπο που εκτέθηκε αναλυτικά στο κείμενο της παρούσης, παράλληλα τους ζητούμε να ενημερώσουν το Σώμα για το πόρισμα των ανεξάρτητων συμβούλων στους οποίους έχει απευθυνθεί όπως προαναφέρθηκε η Επιτροπή για το ζήτημα της εκτροπής».

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΟΛΙΤΗ, ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ

Ο κ. Λαλιώτης θέλει την εκτροπή. Η Δ.Ε.Η. θα ήθελε υδροηλεκτρικό στο Αυλάκι. Γιατί ψήλωσε το φράγμα της Μεσοχώρας. Ελληνορωσικές αμοιβαιότητες: Ηλεκτρομηχανολογικές αναθέσεις και φυσικό αέριο. Οι Ρώσοι μας πουλούν ακριβά. Η σήραγγα διατηρεί την διατομή της. Η εκτροπή είναι πρόσχημα. Το ημιτελές φράγμα στο Σμόκοβο. 20.000 γεωτρήσεις ταπεινώνουν τον υδροφόρο ορίζοντα. Η τεχνητή βροχή εξατμίζεται. Η αναδιάρθρωση δεν έρχεται. Οι Θεσσαλοί περιμένουν να έρθει ο Αχελώος. Ένα σεληνιακό τοπίο. Η αποκάλυψη της νεκρής ζώνης: Η θερινή πτώση της στάθμης στους ταμειευτήρες. Η υδροηλεκτρική αξιοποίηση του φράγματος της Μεσοχώρας. Η οικονομικο-τεχνική μελέτη λείπει. Η περιβαλλοντική είναι κατευθυνόμενη. Συνοπτικές διαδικασίες. Οι περιβαλλοντικοί όροι δεν τηρούνται. Το παράδειγμα του Στράτου. Η κακή εμπειρία δεν αποκλείει την ουτοπία. Τα κατάλοιπα ενός οράματος. Ο κ. Λαλιώτης γνωρίζει τις καταστροφές του περιβάλλοντος. Ο κ. Λαλιώτης φέρει ευθύνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Παρακαλώ ο κ. Γεώργιος Πολίτης. Κύριε Πολίτη από τα κείμενα που υπάρχουν στο φάκελο, είναι γνωστό ότι έχετε ασχοληθεί με το έργο της εκτροπής του Αχελώου. Πείτε μας λοιπόν, τι έχετε συναποκομίσει από την μέχρι στιγμής διερεύνηση του θέματος;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Ασχολούμαι εδώ και τρία χρόνια με το θέμα της εκτροπής του Αχελώου ως συντονιστής της εκστρατείας των περιβαλλοντικών οργανώσεων κατά του έργου. Έχω ασχοληθεί όμως και παλαιότερα από άλλη θέση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Νομίζω ότι η κατάθεσή σας θα είναι περισσότερο αποτελεσματική και λειτουργική αν διατυπώσετε τον ειρμό των σκέψεων και είτε παραλληλώς είτε μετά προδείτε σε σχολιασμό των απόψεων που ακούστηκαν.

ΠΟΛΙΤΗΣ — Θα ήθελα να ξεκινήσω από κάτι το οποίο είναι κατά την γνώμη

μου πολύ σημαντικό. Είχα μία συζήτηση με τον υπουργό ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. τον κύριο Λαλιώτη με αφορμή μία κοινωνική εκδήλωση του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. για το περιβάλλον που έγινε στον Πειραιά τον Ιούνιο του 1994. Σε αντίθεση με αυτό που κατατέθηκε από άλλους μάρτυρες, ο υπουργός ήταν σαφής και κατηγορηματικός ως προς την επιδίωξη και τη θέλησή του ως υπουργού Δημοσίων Έργων να προωθήσει το έργο της εκτροπής του Αχελώου. Αυτό ήταν σαφές, δεν υπήρξε κανένα πρόσχημα και είχαμε μια αρκετά άνετη συζήτηση στην οποία ήταν παρών και ο διευθυντής της Ορνιθολογικής Εταιρείας κ. Βασιλάκης. Πιστεύω ότι αυτό δίνει απάντηση σε ερωτήσεις που έχουν τεθεί μέχρι τώρα, αν ο υπουργός ήταν αντίθετος ή είχε επιφυλάξεις για το έργο. Νομίζω ότι είχε πάρα πολύ καλές αφορμές για να σταματήσει το έργο της εκτροπής και να προωθήσει άλλα έργα, τα οποία θα μπορούσαν να κατασκευαστούν πολύ πιο γρήγορα, με μικρότερο κόστος και μεγαλύτερο όφελος για την Θεσσαλία. Θα μπορούσε, όπως ειπώθηκε από προηγούμενο μάρτυρα, να στηριχτεί στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και να σταματήσει το έργο εάν πραγματικά ήταν αντίθετος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Επομένως μας λέτε ότι ο κ. Λαλιώτης δεν ήταν αντίθετος και εξακολουθεί να μην είναι αντίθετος με το έργο της εκτροπής του Αχελώου.

ΠΟΛΙΤΗΣ — Όχι μόνο δεν είναι αντίθετος, αλλά η προσωπική μου άποψη, την οποία απεκόμισα από την συζήτηση, είναι ότι δίνει και πολύ μεγάλη σημασία στην προώθηση αυτού του έργου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Με ποία μορφή, κύριε Πολίτη; Γιατί εδώ ακούστηκε και μια τρίτη εκδοχή η οποία όμως αναιρέθηκε ως φαίνεται, η εκτροπή από την θέση Αυλάκι. Εσείς αναφερθήκατε στην εκδοχή αυτή κατά την επικοινωνία σας με τον κύριο Λαλιώτη;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Όχι, δεν έγινε καμία τέτοια συζήτηση. Επειδή όμως με ρωτάτε, θα εκμεταλλευθώ την ευκαιρία και θα πω και ορισμένα πράγματα για το Αυλάκι. Από την ενασχόλησή μου με ορισμένα υδροηλεκτρικά έργα στο πλαίσιο της δουλειάς μου, γνωρίζω ότι το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Δ.Ε.Η. για την αξιοποίηση του υδροδυναμικού δυναμικού του ποταμού Αχελώου περιελάμβανε ένα μεγάλο φράγμα στο Αυλάκι, το οποίο θεωρείται από την Διεύθυνση Υδροηλεκτρικών Έργων ως μία πολύ καλή επένδυση, ένα έργο το οποίο μπορεί να κατασκευαστεί με σχετικά χαμηλό κόστος και με αρκετά περιορισμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Άρα εθεωρείτο προτεραιότητα για τη Δ.Ε.Η. Είχε επίσης εξετασθεί η δυνατότητα κατασκευής ενός φράγματος στη θέση Μεσοχώρα, το οποίο όμως δεν έχει καμία σχέση με το φράγμα το οποίο τελικά κατασκευάστηκε. Απ' όσο γνωρίζω από συζητήσεις μου με μηχανικούς της Δ.Ε.Η., η Δ.Ε.Η. είχε στο πρόγραμμά της την κατασκευή ενός φράγματος στην Μεσοχώρα ύψους το πολύ 80 μέτρων και αυτό αφού είχε πρώτα εξαντλήσει τις δυνατότητες κατασκευής φραγμάτων σε άλλες τοποθεσίες, προσφορότερες για την κατασκευή αποδοτικότερων και πολύ πιο φθηνών και πολύ πιο ασφαλών έργων. Από αυτές τις συζητήσεις προκύπτει επίσης ότι η αύξηση του ύψους του φράγματος στην Μεσοχώρα θα δημιουργούσε σοβαρά προβλήματα. Άρα επεκράτησε η άποψη, να κατασκευασθεί στην Μεσοχώρα ένα χαμηλό φράγμα ύψους 70 - 80 μέτρων, μετά από δεκαπέντε ως είκοσι χρόνια. Και εδώ υπάρχει και ένα άλλο πολύ σημαντικό και ενδιαφέρον στοιχείο,

που συνδέεται ουσιαστικά με την ανατροπή του αναπτυξιακού προγραμματισμού της Δ.Ε.Η., στην οποία ανατίθεται να κατασκευάσει ένα φράγμα 135 μέτρων στη Μεσοχώρα, το οποίο η Δ.Ε.Η. δεν το θέλει γιατί το θεωρεί ακριβό, μη αποδοτικό και επικίνδυνο, αλλά το οποίο θα είχε αυξημένη αποθηκευτική ικανότητα, προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα έργα της εκτροπής. Με συνέπεια να αναβληθούν άλλα αποδοτικότερα έργα της Δ.Ε.Η., είτε στον Αχελώο, όπως το Αυλάκι, είτε σε άλλους ποταμούς. Αυτό είναι πιθανόν να έχει επιπτώσεις στο πολύ σοβαρό θέμα της ενεργειακής αυτάρκειας της χώρας. Ένα άλλο στοιχείο, το οποίο θέλω να καταθέσω στο πλαίσιο των υδροηλεκτρικών έργων, αφορά την ανάθεση από την ελληνική κυβέρνηση σε μία κοινοπραξία ρωσικών και άλλων κατασκευαστικών εταιρειών ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πότε έγινε αυτό;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Η σύμβαση υπογράφηκε το 1993. Υπήρχε όμως μια προηγούμενη γενικότερη σύμβαση με τη ρωσική κοινοπραξία που αφορούσε το έργο του φυσικού αερίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Προχώρησε η σύμβαση αυτή; Υλοποιήθηκε;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Απ' όσο ξέρω με αργούς ρυθμούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και πού αναφέρεται;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Η σύμβαση προβλέπει μεταξύ άλλων την ανάθεση από την ελληνική κυβέρνηση στην κοινοπραξία της κατασκευής του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού και ιδίως των στροβίλων για τους υδροηλεκτρικούς σταθμούς στην Συκιά και το Πευκόφυτο. Το Πευκόφυτο βρίσκεται στην κατάληξη της σήραγγας εκτροπής στην πλευρά της Θεσσαλίας. Έχω στα χέρια μου ένα τεύχος του περιοδικού ΕΝΕΡΓΕΙΑ, του Ιανουαρίου 1996 και θα σας παρακαλούσα να μου επιτρέψετε να διαβάσω 2 - 3 πολύ σύντομα αποσπάσματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Για να αποδείξουμε τι;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Για να αποδείξουμε ότι σε σχέση με το κόστος, οι τιμές, με τις οποίες ανατέθηκε η κατασκευή αυτών των δύο έργων στο Πευκόφυτο και τη Συκιά, είναι εξαιρετικά υψηλές. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει μία προφανής και αδιάψευστη κατασπατάληση δημοσίου χρήματος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Προς ποια κατεύθυνση; Γιατί, απ' τη στιγμή που εγκαταλείπεται η εκτροπή από το Αυλάκι, το γεγονός ότι υλοποιείται μία σύμβαση που έχει συνάψει η ελληνική κυβέρνηση με εταιρείες ρωσικών συμφερόντων για την κατασκευή στροβίλων που θα τοποθετηθούν στα δύο σημεία που είπατε, σημαίνει ότι ο αρχικός σχεδιασμός του έργου δεν έχει εγκαταλειφθεί.

ΠΟΛΙΤΗΣ — Όχι, δεν έχει εγκαταλειφθεί. Στα πλαίσια αυτού του σχεδιασμού λοιπόν θα σας δώσω κάποιες τιμές, συγκρίνοντας έργα τα οποία ανέθεσε η Δ.Ε.Η. πριν από λίγο καιρό με τιμές που προβλέπονται από την σύμβαση με την κοινοπραξία. Στη Συκιά η τιμή είναι 318 εκατομ. δρχ. ανά εγκατεστημένο MW, στο Πευκόφυτο 124 εκατομ. δρχ. ανά εγκατεστημένο MW ενώ στην Μεσοχώρα και στην Πλατανόβρυση, ένα έργο της Δ.Ε.Η. που κατασκευάστηκε στον ποταμό Νέστο, η τιμή είναι 59,8 και 75 εκατομ. δρχ. ανά εγκατεστημένο MW αντιστοίχως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εκτιμάτε δηλαδή ότι αυτές οι τιμές οι οποίες μας λέτε ...

ΠΟΛΙΤΗΣ — Είναι εξαιρετικά υψηλές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μήπως υπάρχουν ειδικοί λόγοι και συνθήκες που να δικαιολογούν αυτές τις υψηλές τιμές;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Η πληροφόρηση που έχω δεν μου επιτρέπει αυτό το συμπέρασμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τότε πώς εξηγείτε αυτήν την κραυγαλέα διαφορά. Κάποια εξήγηση δεν πρέπει να υπάρχει;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Εγώ δεν θα προσπαθήσω να δώσω εξήγηση. Θα σας διαβάσω πρώτα αυτά τα αποσπάσματα που αναφέρονται στο περιοδικό ΕΝΕΡΓΕΙΑ. Λέει λοιπόν το άρθρο, ότι «σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές, οι Ρώσοι, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, είχαν κυριολεκτικά εκδιάσει την ελληνική κυβέρνηση, προβάλλοντας την απειλή, ότι αν δεν τους ανατεθούν τα ανωτέρω έργα, δεν πρόκειται να δώσουν αέριο στην Δημοσία Επιχείρηση Φυσικού Αερίου, όπως προβλέπει η σύμβαση. Παράγοντες της αγοράς που εκλήθησαν να σχολιάσουν τις ανωτέρω εξελίξεις, υπογράμμισαν την απαράδεκτη και καθαρά αποικιοκρατική νοοτροπία που διέπει τις σχέσεις του ελληνικού κράτους με τους Ρώσους και το πώς η Δημοσία Επιχείρηση Φυσικού Αερίου και η Δ.Ε.Η. έχουν ήδη ζημιωθεί πολλά δισεκατομμύρια δραχμές από τις απευθείας αναθέσεις χωρίς διαγωνισμό». Και καταλήγει το άρθρο λέγοντας ότι «θα πρέπει να σημειωθεί ότι με καμία άλλη χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην οποία οι Ρώσοι πωλούν φυσικό αέριο, δεν έχει απαιτήσει και πετύχει την ανάθεση των έργων κατασκευής της απαραίτητης υποδομής με τέτοιους όρους. Αυτό το πέτυχαν μόνο στην Ελλάδα».

Θα ήθελα όμως να εμμένω για λίγο στην ενεργειακή πλευρά του έργου της εκτροπής και αναφέρω απλά ένα στοιχείο που περιλαμβάνεται και στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων: Η μορφή της εκτροπής που προωθείται αυτή τη στιγμή οδηγεί σε απώλεια ενέργειας τουλάχιστον 325 γιγαβατμών ετησίως. Επίσης, θα ήθελα να καταθέσω σχετικά με την διάμετρο της σήραγγας εκτροπής. Ένας μάρτυς ισχυρίστηκε προηγουμένως ότι όσο μικρότερη είναι η ποσότητα του νερού που θα εκτρέπεται, τόσο μεγαλύτερη θα πρέπει να είναι η διάμετρος της σήραγγας. Σύμφωνα με έγγραφο της Δ.Ε.Η. σχετικά με τα έργα κεφαλής, οι μηχανικοί της Δ.Ε.Η. έχουν υπολογίσει ότι η αρχική διάμετρος της σήραγγας, η οποία σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο που προέβλεπε εκτροπή ποσότητας νερού ως 1,2 δις κυβικών μέτρων τον χρόνο, θα έπρεπε, με βάση τα σημερινά δεδομένα της μικρής εκτροπής, να μειωθεί στα 4 - 4,20 μέτρα. Ένα άλλο στοιχείο που έχω να καταθέσω είναι ότι όπως δημοπρατείται σήμερα η σήραγγα το κόστος της ανέρχεται σε περίπου 2.000.000 δραχμές ανά μέτρο μήκους. Η Διεύθυνση Ανάπτυξης Υδροηλεκτρικών Έργων της Δ.Ε.Η. η οποία κατασκευάζει τέτοια έργα σε όλη την Ελλάδα, πριν από 3 χρόνια εκτιμούσε το κόστος κατασκευής ενός τέτοιου έργου στο μισό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και πόσο έχει αξιολογηθεί τώρα;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Τώρα έχει αξιολογηθεί σε περίπου 2.000.000 δραχμές ανά μέτρο. Ο προϋπολογισμός για τα 18 χιλιόμετρα μήκος σήραγγας ανέρχεται σε 35 δις δρχ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ελληνικές είναι οι κατασκευαστικές εταιρείες;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Η σήραγγα δεν έχει ακόμα ανατεθεί. Δεν ξέρουμε ποια κατασκευαστική εταιρεία θα την αναλάβει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δεν υπάρχει προκήρυξη; Δημοπρασία δεν έχει γίνει;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Όχι ακόμη. Θα μου επιτρέψετε να περάσω σε ένα γενικότερο θέμα. Πολλοί μάρτυρες κατέθεσαν σχετικά με την αναγκαιότητα ή μη της εκτροπής για τη σωτηρία της Θεσσαλίας, η οποία πάει να μεταβληθεί σε έρημο. Όλοι ξέρουμε ότι η Θεσσαλία έχει νερά. Τα σχετικά στοιχεία υπάρχουν αν και διάσπαρτα σε διάφορες υπηρεσίες. Είναι προφανές ότι η ανακούφιση της Θεσσαλίας με την βοήθεια της εκτροπής του Αχελώου αποτελεί πρόσχημα για την πραγματοποίηση της εκτροπής, η οποία όπως αρχίζει να διαφαίνεται και από τα στοιχεία που κατέθεσα, προωθείται για να εξυπηρετηθούν διάφορα συμφέροντα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πρόσχημα ποίων;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Φαίνεται ότι μέσα απ' όλη την ιστορία αυτή του έργου τα μεγαλοεργολαβικά συμφέροντα έχουν καταφέρει να εδραιώσουν μια τόσο ισχυρή θέση που καταφέρνουν να ασκούν πιέσεις για την υλοποίηση του έργου της εκτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και στο Νομαρχιακό Συμβούλιο, και στην Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Δεν γνωρίζω και προτιμώ να μην καταθέσω εικασίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σας ερωτώ επειδή αυτό κατατέθηκε.

ΠΟΛΙΤΗΣ — Είναι πολύ πιθανό. Αρκεί να σας αναφέρω ότι έχει ξεκινήσει το 1982 - 1983 να κατασκευάζεται ένα αρκετά μεγάλο φράγμα στο Σμόκοβο, μια περιοχή έξω από την Καρδίτσα, το οποίο σύμφωνα την γνώμη μηχανικών, θα μπορούσε, αν κατασκευαζόταν με κανονικούς ρυθμούς να, έχει ολοκληρωθεί σε 4 - 5 χρόνια. Σήμερα μετά από 14 χρόνια, εν έτει 1996, το φράγμα αυτό δεν έχει ολοκληρωθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Άρα λοιπόν λέτε ότι η εκτροπή του Αχελώου για την υδροδότηση της Θεσσαλίας είναι πρόσχημα πίσω από το οποίο κρύβονται μεγαλοεργολαβικά συμφέροντα;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ορισμένοι δηλ. δίνουν τη δυνατότητα στα εργολαβικά συμφέροντα να πείθουν και να κάνουν επιλογές. Υπάρχει στο θέμα αυτό συγκεκριμένη ευθύνη;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Πιστεύω ότι υπάρχει ευθύνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εάν γινόταν η εκτροπή θα καλύπτονταν οι ανάγκες της Θεσσαλίας ή μήπως και αυτό αποτελεί μύθο και χρησιμοποιείται ως πρόσχημα;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Η κατάσταση των αρδευτικών δικτύων και γενικότερα της γεωργίας στη Θεσσαλία είναι τραγική. Λειτουργούν γύρω στις 20.000 ανεξέλεγκτες γεωτρήσεις, οι οποίες παίρνουν πάρα πολύ φτηνό ρεύμα από τη Δ.Ε.Η. Οι αγρότες ποτίζουν οποιαδήποτε ώρα της ημέρας και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν είναι εξαιρετικά σπάταλες σε νερό. Έχει υπολογισθεί από ειδικούς επιστήμονες ότι το πότισμα με τεχνητή βροχή το καλοκαίρι συνεπάγεται απώλειες 30 - 40% του χρησιμοποιούμενου νερού. Αυτό σημαίνει ότι πάνω από το ένα τρίτο του νερού που θα εκτρέπεται από τον Αχελώο στη Θεσσαλία απλώς θα γίνεται σύννεφο. Εάν δεν αλλάξουν βασικά πράγματα, όπως είναι οι αρδευτικές μέθοδοι, εάν δεν αναδιαρθρω-

θούν οι καλλιέργειες, εάν η τεχνητή βροχή δεν αντικατασταθεί από άλλες πιο αποδοτικές μεθόδους...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μέχρι που να γίνουν αυτά θα επαρκεί η ποσότητα του νερού; Οι Θεσσαλοί ισχυρίζονται πως δεν έχουν σήμερα αρκετό νερό. Θα πρέπει να τους πούμε να περιμένουν να γίνει πρώτα η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και η αλλαγή των αρδευτικών μεθόδων, έστω και αν υποτεθεί ότι θα άρχιζε τώρα όλος αυτός ο σχεδιασμός.

ΠΟΛΙΤΗΣ — Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η εκτροπή του Αχελώου δεν θα πραγματοποιηθεί αύριο. Θα χρειαστεί 10, 15 ή και 20 χρόνια για να ολοκληρωθεί το έργο και να αρχίσει το νερό του Αχελώου να ρέει προς τη Θεσσαλία. Εάν σε αυτό το χρονικό διάστημα ασχοληθούμε με την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, την αλλαγή των αρδευτικών μεθόδων και την ανάπτυξη και αξιοποίηση τοπικών υδατικών πόρων στη Θεσσαλία, οι Θεσσαλοί θα έχουν αρκετό νερό πολύ πιο σύντομα και με πολύ μικρότερο κόστος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εάν τελικά το έργο γίνει, ποιες θα είναι οι επιπτώσεις και οι συνέπειες;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Εγώ δεν έχω να προσθέσω τίποτε όσον αφορά τις επιπτώσεις στους υδροτόπους της Αιτωλοακαρνανίας. Με καλύπτουν απόλυτα και με τον καλύτερο τρόπο αυτά που κατέθεσε ο διευθυντής της Ορνιθολογικής Εταιρείας κ. Βασιλάκης. Για την περιοχή του Άνω Αχελώου έχω προσωπική εικόνα γιατί την έχω επισκεφθεί πολλές φορές. Η ευρύτερη περιοχή της Μεσοχώρας είναι πλέον σε χειρότερη κατάσταση από αυτό που ονομάζουμε σεληνιακό τοπίο. Οι φωτογραφίες που παρουσιάστηκαν το πρωί έδειξαν απειροελάχιστα πράγματα.

Η ίδια μοίρα, ίσως και χειρότερη, περιμένει και την περιοχή του ταμιευτήρα της Συκιάς. Υπάρχουν και εκεί χωριά και σημαντικά πολιτιστικά μνημεία, όπως η Μονή του Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου, πέτρινα γεφύρια και άλλα. Εκεί εκτός του ότι θα κατακλυσθούν καλλιέργειες, χωριά, μνημεία, θα υπάρχει και πάρα πολύ μεγάλη αυξομείωση της στάθμης του ταμιευτήρα. Γιατί ο όγκος του νερού, που θα εκτρέπεται προς την Θεσσαλία, αποτελεί μεγάλο ποσοστό του συνολικού όγκου του ταμιευτήρα. Στις θερμές περιόδους, όταν η Θεσσαλία θα έχει ανάγκη από νερό, η στάθμη του ταμιευτήρα θα κατεβαίνει 30, 40 ή και 50 μέτρα με αποτέλεσμα να αποκαλύπτεται μία τεράστια νεκρή ζώνη, όπου τίποτε δεν θα μπορεί να ζήσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο ταμιευτήρας λοιπόν στη Μεσόχώρα έχει ολοκληρωθεί...

ΠΟΛΙΤΗΣ — Το φράγμα έχει ολοκληρωθεί. Όπως σας είπα, η Δ.Ε.Η. θα το ήθελε χαμηλότερο, αλλά έγινε υψηλότερο για να εξυπηρετήσει την εκτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εάν σταματήσει το έργο εδώ, υπάρχει δυνατότητα να αξιοποιηθούν με άλλο τρόπο τα τεχνικά έργα που έχουν γίνει;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Το φράγμα της Μεσοχώρας, το οποίο είναι και το μόνο που έχει κατασκευαστεί, μπορεί να λειτουργήσει ως υδροηλεκτρικό έργο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Πολίτη, έχετε υπόψη σας την τεχνικο-οικονομική μελέτη στην οποία βασίστηκε η προτεινόμενη λύση της μικρής εκτροπής;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Αναφέρθηκα σε μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όχι σε τεχνικο-οικονομική μελέτη. Δεν υπάρχει τεχνικο-οικονομική μελέτη.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτό ακριβώς θέλω να διευκρινίσουμε. Την συνθετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία έγινε στο χρόνο ρεκόρ, την έχετε διαβάσει;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Βεβαίως, την έχω διαβάσει στο πλαίσιο μιας μεγάλης μελετητικής ομάδας, η οποία την αξιολόγησε. Το πόρισμα έχει κατατεθεί στην γραμματεία.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτή η μελέτη δεν καλύπτει τα κρίσιμα οικονομικά θέματα;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Είναι, όπως είπα, μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δεν είναι τεχνικο-οικονομική μελέτη και δεν δίνει απάντηση αν και κατά πόσο το έργο της εκτροπής του Αχελώου είναι οικονομικά επωφελές.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δίνει τουλάχιστον απαντήσεις στα οικολογικά ζητήματα;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Είναι ανεπαρκέστατη και προβληματική. Δίνει τις απαντήσεις που θα χαιρόταν πάρα πολύ να έχει στα χέρια του όποιος θα ήθελε να προωθήσει το έργο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δηλαδή δεν είναι οι απαντήσεις της μελέτης επιστημονικά έγκυρες και τεκμηριωμένες;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Το σωστό και λάθος συζητείται. Αλλά αυτό που έχω να καταθέσω είναι ότι μια ομάδα 10 επιστημόνων δούλεψαν για λογαριασμό των περιβαλλοντικών οργανώσεων επί έξι μήνες, αξιολόγησαν τη μελέτη κεφάλαιο προς κεφάλαιο, σελίδα προς σελίδα. Το πόρισμα, το οποίο έχει δοθεί στην γραμματεία, έχει κατατεθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Σύμφωνα με το πόρισμα αυτό, η μελέτη είναι ανεπαρκής, λείπουν πάρα πολλά στοιχεία, είναι κατευθυνόμενη, ουσιαστικά αποσιωπά τη μηδενική λύση, δηλαδή τη μη εκτροπή και τη συνέχιση των πραγμάτων στη σημερινή κατάσταση.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε μελέτη «σκοπιμότητας»;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Μελέτη «σκοπιμότητας» ναι. Η σκοπιμότητα της μελέτης αυτής ήταν η αδειοδότηση του έργου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ίσως παρακολούθησατε την προσπάθεια ενός μάρτυρα να αποδείξει ότι η μελέτη δεν έγινε μέσα στους 3 μήνες, όπως προκύπτει από την ημερομηνία που φέρει το κείμενο της μελέτης αλλά ότι η εκπόνησή της διήρκεσε ως τον Ιούνιο του 1995.

ΠΟΛΙΤΗΣ — Το διαψεύδω κατηγορηματικά. Έχω στα χέρια μου συνοδευτικό έγγραφο του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. που μου στέλνει αντίτυπο της μελέτης.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Το ερώτημα μου είναι, κατ' αρχήν ποιον μήνα;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Δεν το έχω δυστυχώς αυτό το σημείωμα εδώ. Η ημερομηνία της αποστολής ήταν ίσως Μάρτιος του '95.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η ημερομηνία είναι τέλος Φεβρουαρίου του 1995. Δεν κατάλαβα και βέβαια δεν κατόρθωσε να μου εξηγήσει ο μάρτυς, πού στηρίζεται αυτή η επιχειρηματολογία, εφόσον υπάρχει ημερομηνία στο κείμενο.

ΠΟΛΙΤΗΣ — Πιστεύω ότι επειδή έχουμε ασκήσει σφοδρή κριτική στις μεθοδεύσεις με τις οποίες έγινε και παρουσιάστηκε αυτή η μελέτη, ο μάρτυς προβάλλει ως καταληκτική ημερομηνία την παρουσίαση της μελέτης στα Νομαρχιακά Συμβούλια. Η μελέτη τελείωσε αρχές ανοίξεως του 1995, αλλά δεν εκτέθηκε σε δημόσια κρίση παρά μόνο κατά την διάρκεια των μπάνιων του λαού, από τα τέλη

Ιουλίου ως τα τέλη Αυγούστου του 1995, περίοδο κατά την οποία οι πολίτες έχουν μειωμένες δυνατότητες να αντιδράσουν. Έτσι η μελέτη πέρασε από τους περισσότερους νομούς, με συνοπτικές διαδικασίες και εν μια νυκτί. Μόνο στην Αιτωλοακαρνανία συζητήθηκε και κυριολεκτικά κατεδαφίστηκε από το Νομαρχιακό Συμβούλιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Καρακώστας.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς, με βάση τα όσα ακούσατε μέχρι τώρα περί πολιτικού κόστους από εγκρίτους πολίτες της χώρας μας, στελέχη του Κοινοβουλίου, πρώην υπουργούς, πιστεύετε ότι υπάρχει κάποια πιθανότητα να σταματήσει το έργο; Ας προσπαθήσουμε να είμαστε πραγματιστές όσο γίνεται. Για βάλτε το χέρι στην καρδιά και πείτε μου.

ΠΟΛΙΤΗΣ — Έχω το χέρι στην καρδιά πολλά χρόνια και πιστεύω ότι το έργο του Αχελώου όχι μόνο μπορεί αλλά και πρέπει να σταματήσει. Και μπορεί να σταματήσει ανέξοδα αρκεί η κυβέρνηση να αναλάβει τις ευθύνες της και να δηλώσει ότι δεν θα προχωρήσει αυτό το καταστροφικό έργο αλλά θα προσεγγίσει τις ανάγκες της Θεσσαλίας από μια άλλη σκοπιά πραγματοποιώντας τα τοπικά έργα που ανέφερα προηγουμένως.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Εσείς ως υπεύθυνος της εγκρίτου οργάνωσης WWF, ως δεύτερο επίπεδο αμύνης, τι μπορείτε να κάνετε στην περίπτωση που προχωρήσει το έργο; Έχετε σκεφτεί ότι στην περίπτωση αυτή το βάρος θα πέσει ενδεχομένως στην τήρηση των περιβαλλοντικών όρων;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Όσον αφορά την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων θα ήθελα να σας απαντήσω αναφερόμενος σε ένα παράδειγμα. Για το φράγμα του Στράτου, το νοτιότερο φράγμα του Αχελώου, πριν τις εκβολές του ποταμού, όταν κατασκευάστηκε υπάρχει υπουργική απόφαση, η οποία προβλέπει ότι προς τα κατάντη του φράγματος πρέπει να εξασφαλίζεται μία συνεχής παροχή νερού της τάξεως των 21 κυβικών ανά δευτερόλεπτο, ώστε να διατηρηθεί ζωντανό το οικοσύστημα του Δέλτα. Και μιλάμε για ένα μόνο φράγμα. Δεν μιλάμε για ένα πολυσύνθετο έργο. Λοιπόν, σύμφωνα με ό,τι αναφέρεται στην ίδια την τελευταία μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ο περιβαλλοντικός αυτός όρος ουδέποτε τηρήθηκε. Ουδέποτε διατηρήθηκε η οικολογική λεγόμενη παροχή των 21 κυβικών μέτρων το δευτερόλεπτο, έστω και επί ένα και μόνο 24ωρο.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Δηλαδή θεωρείτε ουτοπία εσείς την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και την προσπάθεια να εξαναγκασθεί η κυβέρνηση να την εξασφαλίσει;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Δεν θεωρώ τίποτε ουτοπία, απλώς καταθέτω την εμπειρία, η οποία υπάρχει μέχρι τώρα και η οποία δείχνει ότι, δυστυχώς, ούτε αυτά τα οποία υπογράφονται σε κοινές υπουργικές αποφάσεις δεν τηρούνται.

Κυρία — Κύριε μάρτυς, ερωτηθήκατε στην αρχή για το θέμα της ευθύνης και πώς αυτή μεταβιβάζεται από τον ένα κρίκο στον άλλο. Ακούστηκε και κατατέθηκε εδώ και από τον κύριο Λουλούδη και από νομίζω την πρόεδρο των Μεσοχωριτών ότι υπάρχουν ευθύνες και στο επίπεδο των τοπικών κοινωνικών οργάνων και στα Νομαρχιακά Συμβούλια, κ.λπ. Εφόσον είναι έτσι, μου δίνεται η εντύπωση, ότι υπάρχει μια αλυσίδα αποτελούμενη από διάφορους κρίκους. Πιστεύετε ότι

αν είχε σπάσει αυτή η αλυσίδα θα ήταν δυνατόν να αποφευχθεί η καταστροφή;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Η εκτροπή του Αχελώου είναι ένα παλιό ιδεολόγημα. Είναι ένας παλιός αναπτυξιακός μύθος. Τις τελευταίες 10 μέρες η Ελλάδα είναι αποκλεισμένη σε 50 σημεία, εκ των οποίων πολλά είναι στη Θεσσαλία και μάλιστα το κεντρικό συντονιστικό σημείο της εκστρατείας των αγροτών είναι στη Λάρισα. Εγώ, που ως πολίτης παρακολουθώ ειδήσεις, διαβάζω εφημερίδες, ακούω ραδιόφωνα, δεν άκουσα μέσα στα αιτήματα των Θεσσαλών ότι χρειάζονται περισσότερο νερό. Αυτό δεν απαντά σε ορισμένα ερωτήματα; Όταν γενιές και γενιές Θεσσαλών μεγάλωσαν με το όραμα, που σερβιριζόταν εντέχνως, ότι η εκτροπή του Αχελώου θα λύσει όλα τα προβλήματα, ότι θα κάνει την Θεσσαλία Καλιφόρνια, ποταμοπλοϊκό κέντρο, όπως ακούσαμε το πρωί, με λιμάνι τα Τρίκαλα, καταλαβαίνετε τι πράγματα έχουν κατασταλάξει στο μυαλό γενεών και γενεών Θεσσαλών.

ΣΙΟΥΤΗ — Με βάση αυτή τη συζήτηση που, όπως είπατε, είχατε με τον κύριο Λαλιώτη, γνωρίζει ο κ. υπουργός το θέμα της καταστροφής του περιβάλλοντος. Είναι σε θέση να σταματήσει το έργο και ποιος είναι ο βαθμός της ευθύνης που φέρει;

ΠΟΛΙΤΗΣ — Ως υπουργός επιφορτισμένος με την προστασία του περιβάλλοντος οφείλει να γνωρίζει. Και μάλιστα τη στιγμή που φωνές διαμαρτυρίας τεκμηριωμένες με επιχειρήματα, σοβαρότητα και αξιοπιστία ακούγονται όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε όλη την Ευρώπη, θα πρέπει να γνωρίζει.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΗΣ κ. RODA VERHAGEN (FRIENDS OF THE EARTH INTERNATIONAL)

Η ελληνική κυβέρνηση ζητεί, η Επιτροπή αρνείται: Η απίθανη χρηματοδότηση της εκτροπής. Ένα μικρό φράγμα στην Βαυαρία: Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων διαρκεί δύο χρόνια. Η συνθήκη Ramsar παραβιάζεται. Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν στέκει. Οι οδηγίες για τα πουλιά και για την προστασία των ενδιαιτημάτων δεν τηρούνται. Ένα έργο εκτός εποχής. Η εκτροπή του Αχελώου παραβιάζει κατάφωρα την αρχή της αειφορίας: Η ευθύνη των πολιτικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η κυρία Ρόντα Βερχάγκεν.

ΒΕΡΧΑΓΚΕΝ — Εκπροσωπώ τους Φίλους της Γης της Γερμανίας, είμαι νομικός ειδικευμένη σε ζητήματα περιβάλλοντος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κ. Βερχάγκεν, τι γνωρίζετε σχετικά με το έργο του Αχελώου;

ΒΕΡΧΑΓΚΕΝ — Γνωρίζω το έργο από τα κείμενα της Greenpeace και του WWF καθώς και από την Γενική Διεύθυνση XI για θέματα περιβάλλοντος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχει υποβληθεί αίτημα από την ελληνική κυβέρνηση στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για χρηματοδότηση του έργου εκτροπής Αχελώου;

ΒΕΡΧΑΓΚΕΝ — Με εξέπληξε το γεγονός ότι ο ευρωβουλευτής κ. Παπαγιαννάκης, είπε ότι δεν υπάρχει αίτηση για χρηματοδότηση στην Επιτροπή. Γιατί

έπρεπε να γνωρίζει ότι η Επιτροπή έχει χρησιμοποιήσει το άρθρο 24 του Κανονισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων για να αναστείλει τις πληρωμές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχετε εμπειρίες για το πώς σχεδιάζονται και εκτελούνται έργα παρόμοια με την εκτροπή του Αχελώου σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως για παράδειγμα την Γερμανία;

ΒΕΡΧΑΓΚΕΝ — Έχω παρόμοιες εμπειρίες από έργα των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Ανατολική Γερμανία και ειδικότερα από ένα έργο που αφορά την διαχείριση του νερού στην Δυτική Γερμανία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι έχετε να μας πει γι' αυτές τις εμπειρίες;

ΒΕΡΧΑΓΚΕΝ — Θα μπορούσα να πω ορισμένα πράγματα για τις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Υπάρχει ένα έργο κατασκευής φράγματος και υδροηλεκτρικού σταθμού στην Βαυαρία, το οποίο είναι πολύ μικρότερο από τον Αχελώο. Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων διεξάγεται εδώ και δυο χρόνια και η διαδικασία δεν έχει ακόμα αποπερατωθεί. Θα ήθελα όμως να προσθέσω και ορισμένα άλλα σημεία. Και κατ' αρχήν να αναφερθώ στην σύμβαση του Ramsar. Ακούσαμε ότι ορισμένες περιοχές κάτω στο Μεσολόγγι προστατεύονται βάσει της συνθήκης του Ramsar. Ωστόσο, είναι γνωστό ότι το Διεθνές Δίκαιο δεν προβλέπει ποινικές κυρώσεις. Υπάρχει ήδη καταγγελία στη γραμματεία της Ramsar και η ελληνική κυβέρνηση είναι υπόλογη να απαντήσει, γιατί το έργο της εκτροπής του Αχελώου παραβιάζει το άρθρο 3 της συμβάσεως. Θα ήθελα επίσης να αναφερθώ στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Όσον αφορά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, πιστεύω ότι για ένα έργο με τέτοια μεγάλη έκταση είναι αδύνατο να γίνει μια τέτοιου είδους εκτίμηση και ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ουδέποτε θα δεχόταν μελέτες του τύπου που παρουσιάστηκαν εδώ ως εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Θα ήθελα να αναφερθώ και στην οδηγία για τα ενδιαιτήματα και να κάνω ορισμένες απαραίτητες διευκρινίσεις. Ακούσαμε στην παρέμβαση του προέδρου της Ορνιθολογικής Εταιρείας ότι στην περιοχή του Δέλτα υπάρχουν πολλά είδη πουλιών, τα οποία προστατεύονται από την οδηγία για τα ενδιαιτήματα, την οδηγία για τα πουλιά και την σύμβαση του Ramsar. Θα ήθελα να διευκρινίσω ότι σύμφωνα με αυτή την νομοθεσία δεν απαιτείται να υπάρχουν άμεσες παραβιάσεις στην περιοχή αλλά και έμμεσες, οι οποίες προέρχονται από άλλη περιοχή. Επίσης η BirdLife International που είναι μία οργάνωση με έδρα τις Βρυξέλλες, είχε ήδη επαφές με τη Γενική Διεύθυνση XI της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το πώς είναι δυνατόν να αποδειχθεί ότι υπάρχουν δυσμενείς επιπτώσεις για τα πουλιά, από τέτοιου είδους μεγάλα έργα και φράγματα όπως του Αχελώου. Και πιστεύω ότι το έργο του Αχελώου αποτελεί παραβίαση και της οδηγίας για τα πουλιά και της οδηγίας για τα ενδιαιτήματα και αυτή είναι η γνώμη πολλών αρμοδίων στην Γενική Διεύθυνση XI.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Προβάλλεται ότι το έργο αυτό γίνεται για να καλυφθούν οι ανάγκες της Θεσσαλίας σε νερό καθώς και οι ενεργειακές ανάγκες της χώρας. Γνωρίζετε αν στη Γερμανία ή σε άλλη χώρα, η απόφαση θα λαμβανόταν ύστερα από την συνεκτίμηση των δύο αντικρουομένων αγαθών, τα οποία στην προκειμένη περίπτωση είναι αφενός η κάλυψη υδροδοτικών και ενεργειακών αναγκών και αφετέρου η προστασία του περιβάλλοντος;

ΒΕΡΧΑΓΚΕΝ — Δεν μπορώ να μιλήσω γενικά για τη Γερμανία, όπου πολλά από τα έργα που γίνονται, ιδιαίτερα μάλιστα στην Ανατολική Γερμανία, δεν με βρίσκουν σύμφωνη. Μπορώ όμως να δώσω ένα παράδειγμα από το Αμβούργο, το οποίο είναι η πόλη όπου κατοικώ. Έξω από την πόλη του Αμβούργου, σε μία πεδινή έκταση, όπου προηγουμένως ζούσαν μόνο πουλιά, επρόκειτο να κατασκευασθούν κατοικίες για 2.000 οικογένειες. Υπήρξε καταγγελία στην Επιτροπή, γιατί κατά την γνώμη των περιβαλλοντικών οργανώσεων, η κατασκευή αυτή αποτελούσε παραβίαση των οδηγιών για τα πουλιά και για τα ενδιαιτήματα. Εδώ και ένα χρόνο, έχουν σταματήσει τα έργα και η γερμανική κυβέρνηση, ή μάλλον η τοπική κυβέρνηση του Αμβούργου, προσπαθεί να πείσει την Ευρωπαϊκή Ένωση ότι δεν υπάρχει παραβίαση των δύο οδηγιών που αναφέραμε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Είπατε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη σε αναστολή των πληρωμών για την χρηματοδότηση των έργων της εκτροπής του Αχελώου. Γνωρίζετε αν χορηγήθηκαν κοινοτικές ενισχύσεις για τα έργα αυτά μετά το 1987;

ΒΕΡΧΑΓΚΕΝ — Δεν νομίζω. Υπάρχει όμως το επιχειρησιακό πρόγραμμα, το οποίο έχει υποβληθεί στην Επιτροπή που πρόκειται να αποφασίσει σχετικά. Θα ήθελα να θέσω το έργο σε ένα γενικότερο πλαίσιο. Μέχρι τώρα έχουμε μιλήσει μόνο για τις επιπτώσεις και όχι για την ίδια τη φύση του έργου. Η Ελλάδα όπως και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν δεσμευθεί να τηρήσουν της αρχή της αειφορίας. Αλλά το έργο αυτό από την ιστορία του και από τον τρόπο με το οποίο εφαρμόζεται είναι ένα έργο παρωχημένο και εκτός εποχής. Η έννοια της αειφορίας είναι συνυφασμένη με την κάλυψη των αναγκών από τοπικούς πόρους. Η εκτροπή του Αχελώου αποτελεί κατάφωρη παραβίαση αυτής της αρχής γιατί συνεπάγεται την μεταφορά πόρων από ένα διαμέρισμα της χώρας σε ένα άλλο. Οι Έλληνες πολιτικοί θα έπρεπε κριθούν με βάση το γεγονός ότι δεν ενσωμάτωσαν έστω και εκ των υστέρων την έννοια της αειφορίας στον προγραμματισμό και τον σχεδιασμό του έργου.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΜΙΧΑΗΛ ΣΚΟΥΛΛΟΥ, ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ, ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Τα πορίσματα μιας επιστημονικής μελέτης: Τα φράγματα κατακρατούν τα στερεά. Έκλυση ρύπων από τα ιζήματα. Η εκτροπή, χαριστική βολή για το Δέλτα. Οι ταμιευτήρες αλλάζουν το μικροκλίμα. Η θερμοκρασία ανεβαίνει. Τα χιόνια λιώνουν νωρίτερα. Η υδρολογία αναστατώνεται. Η διάβρωση μειώνει τον χρόνο ζωής των ταμιευτήρων. Εντατικοποίηση των καλλιεργειών = μεγαλύτερη ρύπανση. Ορθολογική διαχείριση και όχι εκτροπή. Ακραίες αποφάσεις στα τυφλά. Οι μελετητές ευθύνονται. Η εκτροπή διανέμει την παροχή και σπαταλά το απόθεμα. Όσο λιγότερο το νερό, τόσο μεγαλύτερες οι συγκεντρώσεις των ρύπων: Διαλεκτικά άλματα στο Δέλτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Μιχάλης Σκούλλος. Κύριε καθηγητά, τι έχετε να μας πείτε σχετικά με το έργο του Αχελώου; Ποια είναι η δική σας ανάμειξη;

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Η ανάμειξή μου με την περιοχή του Αχελώου ανάγεται στις αρχές της 10ετίας του '70 ήδη, αλλά ιδιαίτερα στην περίοδο του '80 κατά την οποία η ερευνητική μου ομάδα μελέτησε την περιοχή του Δέλτα του Αχελώου, του ρου του ποταμού και των αλλοιώσεων που είχαν ήδη προκληθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Από ποιον σας είχε ανατεθεί αυτή η μελέτη;

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Κανένας δε μου ανέθεσε την μελέτη αυτή, η οποία χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στα πλαίσια ενός ερευνητικού προγράμματος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποιος ήταν ο στόχος του ερευνητικού προγράμματος;

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Στόχος ήταν η μελέτη των επιπτώσεων και διασποράς της ρύπανσης στις λιμνοθάλασσες του Μεσολογίου και του Αιτωλικού καθώς και στον Πατραϊκό Κόλπο. Η εμπλοκή μου αρχίζει συνεπώς από αυτήν την περίοδο, πριν εξαγγελθεί το έργο της εκτροπής του Αχελώου. Στην συνέχεια βεβαίως ευαισθητοποιήθηκα σχετικά με το έργο της εκτροπής, όταν προήδρευα του Ευρωπαϊκού Γραφείου Περιβάλλοντος, το οποίο έκανε, απ' όσο γνωρίζω, την πρώτη υπόμνηση προς την ελληνική κυβέρνηση για τις ευθύνες που έχει ξεκινώντας το έργο. Αργότερα ασχολήθηκα με το θέμα ως πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής μας Κληρονομιάς, η οποία είναι ένας από τους πέντε φορείς που κίνησαν αυτήν την διαδικασία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι προέκυψε από την αρχική σας μελέτη;

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Η αρχική μελέτη, την οποία συνεχίσαμε από τη στιγμή που είδαμε ότι το έργο προχωρεί, έδειξε ορισμένα πολύ σημαντικά θέματα, τα οποία δεν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς μέχρι στιγμής. Η αλήθεια είναι ότι τα έργα, τα οποία είχαν ήδη γίνει πριν εξαγγελθεί η εκτροπή, είχαν ελαττώσει την στερεοπαροχή, δηλ. την παροχή των φερτών υλικών, τα οποία παίζουν έναν ευεργετικό ρόλο τόσο στη συντήρηση του Δέλτα όσο και στην ελαχιστοποίηση της ρύπανσης στην περιοχή, διότι τα στερεά αυτά είναι αδρανή και προέρχονται από ένα χώρο που δεν είναι βεβαρυμένος. Η μείωση της παροχής νερού και φερτών υλικών, η οποία έχει ήδη προκαλέσει προβλήματα, πρόκειται να επιδεινωθεί υπερβολικά από το έργο της εκτροπής. Αυτό θα έχει ως έμμεσο αποτέλεσμα την σοβαρότατη ρύπανση της περιοχής γιατί θα ενεργοποιήσει την έκλυση μια σειράς υδροξειδίων, βαρέων μετάλλων και άλλων ρύπων, οι οποίοι έχουν δεσμευθεί στα ιζήματα των εκβολών, στην ζώνη όπου γίνεται η μείξη του γλυκού νερού του ποταμού με το αλμυρό νερό της θάλασσας. Η μείωση της παροχής έχει ήδη οδηγήσει σε μετατόπιση της ζώνης αυτής προς την ξηρά. Το οικοσύστημα στο Δέλτα έχει πληγεί, αλλά παραμένει ένας ζωντανός οργανισμός. Μια περαιτέρω μείωση της παροχής θα είχε βαρύτερες αρνητικές επιπτώσεις στο οικοσύστημα στο Δέλτα και θα αποτελέσει ενδεχομένως την χαρακτηριστική βολή. Σημειωτέον ότι, πολλές από τις διαπιστώσεις αυτές γίνονται εμμέσως αποδεκτές ήδη στην πρώτη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το Δέλτα. Αυτό ήταν το πρώτο σημείο που ήθελα να καταθέσω.

Το δεύτερο είναι θέμα των επιπτώσεων του έργου της εκτροπής στο μικροκλί-

μα στην περιοχή των πηγών και του άνω ρου του Αχελώου. Το θέμα αυτό δεν έχει καθόλου μελετηθεί. Κατά την γνώμη μου, αυτό και μόνο αποτελεί ένα κενό που καθιστά την μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων επιστημονικά αδόκιμη. Δεν είμαι ο κατεξοχήν ειδικός για το θέμα αυτό, μπορώ όμως να πω με αρκετή βεβαιότητα ότι πολλές από τις διεργασίες που θα ενεργοποιηθούν από τη δημιουργία των ταμιευτήρων, θα έχουν εξαιρετικά καταστροφικές επιπτώσεις στο υδρολογικό σύστημα, όχι μόνο της περιοχής της Αιτωλοακαρνανίας, αλλά και της Θεσσαλίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δεν μίλησε κανείς άλλος για το θέμα αυτό. Σας παρακαλώ να το εξειδικεύσετε.

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Απ' ό,τι γνωρίζω, οι μόνες εργασίες που έχουν γίνει αυτή τη στιγμή είναι από την καθηγήτρια κ. Μιμίκου στο Πολυτεχνείο και σε πρόσφατη ημερίδα που είχαμε για την αιεφόρο ανάπτυξη την είχαμε καλέσει και μας έδωσε ορισμένα στοιχεία τα οποία συνδυάζω με δικά μου. Σύμφωνα με αυτά, η αύξηση των υδάτινων επιφανειών στην περιοχή θα αυξήσει την εξάτμιση νερού με αποτέλεσμα την αλλαγή του κλίματος από υποαλπικό που είναι σήμερα σε λιμναίο. Αυτό σημαίνει ότι θα έχουμε αύξηση της μέσης θερμοκρασίας κατά 1,0 ως και 1,5 βαθμό με αποτέλεσμα να μειωθεί η χιονοκάλυψη και να ελαττωθεί το απόθεμα νερού που προέρχεται από την τήξη των χιόνων την άνοιξη. Αυτό σημαίνει επίσης ότι θα έχουμε αύξηση των περιόδων καταρρακτώδους, κατακλυσμιαίας συμπεριφοράς του υδρολογικού συστήματος της περιοχής. Το ενωρίτερο λιώσιμο του χιονιού και του πάγου θα προκαλέσει πολύ ταχύτερη απορροή, πολύ μεγαλύτερη διάβρωση και ταχύτερη αχρήστευση και των ιδίων των ταμιευτήρων. Αυτό όλο το φαινόμενο που σας περιγράψω δεν θίγεται έστω και ελάχιστα στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Και γι' αυτό το καταθέτω εδώ, γιατί δείχνει σαφέστατα ατέλεια της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εάν λοιπόν ολοκληρωθεί το έργο ποιες θα είναι κατά την γνώμη σας οι επιπτώσεις;

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Εάν ολοκληρωθεί το έργο φοβάμαι ότι θα διαταραχθεί ο υδρολογικός κύκλος. Κατ' αρχήν θα μειωθεί το σήμερα διαθέσιμο νερό. Μεγαλύτερη σημασία για την διαχείριση του νερού έχει ωστόσο το πότε είναι διαθέσιμο το νερό. Εάν λοιπόν το νερό είναι διαθέσιμο σε μεγαλύτερες ποσότητες τους υγρούς ήδη μήνες και οι περίοδοι ξηρασίας αντί να μικρύνουν μεγαλώσουν, τότε θα έχουμε σοβαρότατες επιπτώσεις και σημαντική διαταραχή του υδρολογικού κύκλου που δεν επηρεάζει μόνο την Αιτωλοακαρνανία, αλλά και την Θεσσαλία και ολόκληρη την Ελλάδα. Αυτό θα καταστήσει δυσχερέστερη την διαχείριση των υδατικών πόρων. Πέραν αυτού, αν πραγματοποιηθεί η μικρή ή μεγάλη εκτροπή χωρίς να προχωρήσουμε ταυτόχρονα σε αναδιάρθρωση των συστημάτων μεταφοράς του νερού και ποτίσματος, φοβάμαι ότι θα έχουμε εντατικοποίηση των καλλιεργειών με επακόλουθο την μεγαλύτερη ρύπανση.

Το ερώτημα, το οποίο τίθεται συχνά, είναι εάν υπάρχει εναλλακτική λύση. Η απάντηση είναι ναι. Με τα ίδια χρήματα, ή με τμήμα αυτών των χρημάτων, εάν επικεντρώσουμε τις προσπάθειές μας στην ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων της Θεσσαλίας, θα κατορθώναμε να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες ταχύτερα απ' ό,τι με την εκτροπή του Αχελώου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και γιατί δεν το κάνουμε, κύριε Σκούλλο;

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Νομίζω ότι είναι θέμα επιλογών.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Σκούλλο, είσαστε ο πρώτος μάρτυς ο οποίος μίλησε για κλιματολογικές συνέπειες. Μιλήσατε εμπεριστατωμένα για τις συνέπειες που θα υπάρξουν από το έργο σε σχέση με την κλιματική ισορροπία. Και όπως καταλαβαίνετε, φωτίζετε το πρόβλημά μας από μία νέα οπτική. Αυτό που ήθελα να σας ρωτήσω είναι κατά πόσον είναι κατά την γνώμη σας αποδεκτό να παρεμβαίνει κανείς στην κλιματολογική ισορροπία;

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Σαφώς δεν είναι αποδεκτό. Όταν προκαλούμε διαταραχές στο κλίμα όσο και στην υδρολογική ισορροπία που αλληλοεξαρτώνται, επεμβαίνουμε πολύ βαθιά στους φυσικούς μηχανισμούς. Κατά τη γνώμη μου, οι επεμβάσεις αυτές είναι ακραίες αποφάσεις, όταν μάλιστα οι επιπτώσεις δεν έχουν φωτιστεί ούτε στοιχειωδώς από σχετική μελέτη.

Η ευθύνη είναι πάρα πολύ μεγάλη και η ευθύνη όλων αυτών που επιμένουν να λένε ότι παρουσίασαν μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων χωρίς να έχουν φωτίσει αυτά τα σημεία, είναι σαφώς πολύ μεγάλη. Θέλω ακόμη να τονίσω ότι το νερό εξακολουθούμε να το βλέπουμε ως πόρο, τον οποίο οφείλουμε να διαχειριστούμε όσον το δυνατό καλύτερα. Όμως δεν είναι το μόνο πρόβλημα η διαχείριση. Το ουσιαστικότερο πρόβλημα στη χώρα μας, η οποία είναι η πλουσιότερη σε υδατικούς πόρους στην Μεσόγειο, πλην όμως έχει και μερικά από τα κρισιμότερα προβλήματα, είναι η συγκράτηση και η συλλογή του νερού. Ο υδρολογικός κύκλος έχει δυο σκέλη. Το πρώτο σκέλος είναι πόσο νερό μπορούμε να συγκρατήσουμε από αυτό, το οποίο πέφτει με τις βροχές. Το δεύτερο είναι η διανομή του. Με το έργο αυτό επεμβαίνουμε μόνο στην διανομή, χάνοντας το κεφάλαιο. Εκεί είναι το μεγάλο πρόβλημα. Αυτό ακριβώς είναι το ευαίσθητο σημείο που δεν έχει μέχρι στιγμής επαρκώς φωτιστεί και επαρκώς τονιστεί αλλά αποκρύπτεται, νομίζω, σκοπίμως.

ΣΙΟΥΤΗ — Κύριε Σκούλλο, θα ήθελα μερικές διευκρινιστικές απαντήσεις. Είπατε ότι η ομάδα σας επί μία δεκαετία έχει μελετήσει το πρόβλημα και μάλιστα σε ανύποπτο χρόνο.

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Το Δέλτα.

ΣΙΟΥΤΗ — Ακριβώς για το Δέλτα ήθελα να ρωτήσω. Είναι τρία επιμέρους ερωτήματα. Από ορισμένους μάρτυρες κατατέθηκε ότι μία διάσταση της εκτροπής του Αχελώου είναι η οικολογική αναβάθμιση του Πηνειού επειδή το νερό από την εκτροπή του Αχελώου θα χρησιμεύσει για να αραιωθεί η ρύπανση στο ποτάμι αυτό της Θεσσαλίας. Το πρώτο υποερώτημα, αν αυτό περιλαμβάνεται ως στόχος στο σχέδιο της εκτροπής και αν αυτό όντως είναι εφικτό. Δεύτερον, ποια είναι η κατάσταση του Αχελώου όσον αφορά την ρύπανση; Και τρίτον, η ποιότητα των νερών του Αχελώου είναι τέτοια, ώστε να διασφαλίζονται οι υγράτοποι στο Δέλτα κ.λπ.; Απ' ό,τι ακούστηκε μέχρι στιγμής, το Δέλτα και οι υγράτοποι κινδυνεύουν από την μείωση της ποσότητας του νερού.

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Θα απαντήσω στα ερωτήματά σας. Θα σας παρακαλούσα όμως πρώτα να μου επιτρέψετε να εξηγήσω τι υπάρχει από πίσω σε όλη αυτή τη φιλοσοφία. Όλα τα οικολογικά προβλήματα που συνδέονται με το νερό είναι ταυ-

τοχρόνως ποιοτικά και ποσοτικά. Το μεγαλύτερο δηλαδή πρόβλημα είναι ότι τη στιγμή κατά την οποία ελαττώνω την παροχή, αυξάνω την ρύπανση, διότι οι ποσότητες των διαλυτών ουσιών που καταλήγουν στο νερό από την γεωργία, από την ατμόσφαιρα, ή από τις αποχετεύσεις, παραμένουν οι ίδιες ενώ η ποσότητα του νερού στο οποίο διαλύονται μειώνεται.

ΣΙΟΥΤΗ — Πάλι δεν το καταλαβαίνω. Το νερό του Αχελώου είναι πολύ, λίγο ή και καθόλου ρυπασμένο. Δεν καταλαβαίνω τι σημασία έχει αν η παροχή στο Δέλτα είναι 10 ή 5 κυβικά το δευτερόλεπτο.

ΣΚΟΥΛΛΟΣ — Να σας το εξηγήσω αμέσως. Η ποσότητα των ρύπων είναι μία παράμετρος. Η συγκέντρωσή τους είναι μία δεύτερη πολύ σημαντική. Αυτό είναι ένα πολύ βασικό στοιχείο που διαφεύγει της προσοχής μας. Και για να το πω πιο παραστατικά. Αν διαλύσουμε ένα δηλητήριο σε μία κουταλιά νερό, το δηλητήριο είναι επικίνδυνο. Αν το διαλύσουμε σε ένα τόνο νερού και το πίνουμε σιγά - σιγά, το δηλητήριο γίνεται αβλαβές. Πρέπει επίσης να τονίσω ότι το ποτάμι δεν είναι ενιαίο. Υπάρχουν τμήματά του όπου είναι άθικτο. Και υπάρχουν άλλα όπου μπορεί επί 100 μέτρα να είναι πάρα πολύ ρυπασμένο. Αυτό που έχει σημασία είναι η ρύπανση στα σημεία που μας ενδιαφέρουν οικολογικά. Γενικά, ωστόσο, ο Αχελώος είναι ένα πάρα πολύ καθαρό ποτάμι. Η ρύπανση την οποία παρουσιάζει, είναι η ρύπανση που μεταφέρεται από την ατμόσφαιρα και από τις καλλιέργειες σε ορισμένα σημεία. Αν η ποσότητα των νερών εξακολουθήσει να είναι σημαντική η ρύπανση στο ποτάμι είναι ανεκτή για όλα τα οικοσυστήματα που υπάρχουν στον Αχελώο. Εάν όμως μειωθεί η ποσότητα του νερού και αν, όπως αναμένεται, εξακολουθήσουμε να έχουμε τα σημερινά ρυπαντικά φορτία τότε αυτομάτως το ποτάμι αυτό θα γίνει ένα ρυπασμένο ποτάμι και το Δέλτα του θα είναι ακόμα πιο ρυπασμένο γιατί θα ενεργοποιηθεί και ο μηχανισμός που περιέγραφα προηγουμένως. Με τον ίδιο τρόπο ρυπάνθηκε και ο Πηνειός. Αν λοιπόν δώσουμε νερό στον Πηνειό, αυτό θα μειώσει τις συγκεντρώσεις των ρύπων, αλλά θα τις αυξήσει στον Αχελώο.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΚΙΜΩΝΑ ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΥ, ΟΙΚΟΛΟΓΟΥ, ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ Ε.Μ.Π.

Δεν ξέρανε και οπωσδήποτε δεν θέλανε: Οι μελέτες βρίθουν ατελειών. Η περίληψη της μελέτης παραπλανεί: Η εκτροπή δεν θα αναβαθμίσει το περιβάλλον. Οι Θεσσαλοί δεν θα περιοριστούν στο νερό της εκτροπής. Κάθε ταμιευτήρας δεν γίνεται υγρότοπος. Τα έργα της εκτροπής απειλούν την Νότια Πίνδο. Οι τεράστιες διακυμάνσεις του ταμιευτήρα της Συκιάς. Το εξάμβλωμα της νεκρής ζώνης. Πού θα πάνε οι αρκούδες; Η τεχνητή λίμνη απαγορεύει την διέλευση. Ένας τερατώδης ταμιευτήρας για μια ήπια εκτροπή; Η Δ.Ε.Η. σιγοβράζει. Ο κ. Κολώνιας στο ψυγείο. Αρδευση από στραγγιστικά: Είναι οι Θεσσαλοί για πνίξιμο; Αρδευση από τα υδροηλεκτρικά: Μήπως κάποιος είναι για δέσιμο; Χρήμα, πολιτικό κόστος, και κοντόφθαλμη νοοτροπία. Η λογική των παράλογων επιλογών αυξάνει την ευθύνη των υπουργών. Για όσους θέλουν την εκτροπή, την ορθή λύση την έχει η Δ.Ε.Η.:

Η Μεσοχώρα δεν πλημμυρίζει τον οικισμό, η Συκιά δεν πνίγει τον Αγ. Γεώργιο, το νερό εκτρέπεται από το Αυλάκι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Χατζημήπιρος, παρακαλώ. Ο κύριος Χατζημήπιρος είναι επίκουρος καθηγητής στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Είναι γνωστές οι μελέτες του και όσα έχει γράψει και έχει πει σχετικά με την εκτροπή του Αχελώου.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Κύριε πρόεδρε, όπως είπατε, διδάσκω Οικολογία και Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων στους φοιτητές του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και θα προσπαθήσω με την εμπειρία μου αυτή να καταθέσω συμπληρωματικές απόψεις δεδομένου ότι ήδη πολλά έχουν ειπωθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχετε ασχοληθεί με το ίδιο το έργο, έχετε επισκεφθεί την περιοχή, έχετε δει από την αρχή τις μελέτες που έχουν συνταχθεί, τι απ' όλα;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Έχω ασχοληθεί επανειλημμένως επιστημονικά, τόσο μόνος μου όσο και ως μέλος της Επιτροπής του Πολυτεχνείου, η οποία εξέτασε το έργο και της οποίας ο πρόεδρος κύριος Τσακίρης σας έστειλε ένα έγγραφο, το οποίο αναγνώστηκε προηγουμένως. Ήμουν μέλος και αυτής της Επιτροπής. Επίσης επιτρέψτε μου να πω ότι, καταγόμενος από την κορυφή της Πίνδου θα προσπαθήσω να εξετάσω τα πράγματα αντικειμενικά και αφ' υψηλού. Και προς την πλευρά των Αιτωλοακαρνανών και προς την πλευρά των Θεσσαλών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αφού είστε από την Πίνδο, αφ' υψηλού θα τα εξετάσετε.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Κύριε πρόεδρε, δεν θα επαναλάβω το πόσο ελλιπείς είναι οι περιβαλλοντικές μελέτες που έχουν εκπονηθεί, τις συστηματικές παραλείψεις που έχουν και το ότι σε καμία περίπτωση, δικαιούμαι να το πω αυτό μια και είναι το μάθημα που διδάσκω, δεν αποτελούν την συνολική περιβαλλοντική μελέτη την οποία απαιτεί η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Θα ήθελα ωστόσο να καταθέσω στο δικαστήριό σας, για να κερδίσουμε και χρόνο, μία κριτική θεώρηση αυτών των μελετών την οποία είχα εκπονήσει τον Ιούλιο του 1995 και αφορά

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πού καταλήγετε, κύριε καθηγητά;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Ότι βρίθουν ατελειών και σε καμία περίπτωση δεν εκπληρώνουν τον σκοπό τους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γιατί; Δεν ξέρανε ή δεν θέλανε; Είναι προς έρευνα αυτό. Τι λέτε, διάστηκαν;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Οι μελετητές σε κάποιο βαθμό δεν ξέρανε, αλλά οπωσδήποτε και δεν θέλανε διότι οι μελέτες αυτές εξυπηρετούσαν μια σκοπιμότητα, την οποία έπρεπε σε ελάχιστο χρόνο να ικανοποιήσουν. Ένα σημαντικότατο μειονέκτημα αυτών των μελετών, το οποίο επισημαίνω βέβαια και στο κείμενο που σας έδωσα, είναι η περιλήψή τους, ένα σημείο που δεν έχει αναφερθεί μέχρι τώρα. Οι μελέτες αυτές οφείλουν να συνοδεύονται από μία μη τεχνική περιλήψη, η οποία είναι προς χρήση του ευρύτερου κοινού και η οποία είναι απαραίτητη δεδομένου ότι οι μελέτες αυτές δημοσιοποιούνται με διαδικασίες που ορίζει ο νόμος και που ορίζει επίσης η οδηγία της Κοινότητας. Αυτή λοιπόν η περιλήψη στην πραγματικότητα αποσιωπά ορισμένες σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που αναφέρουν οι μελέτες. Συνεπώς, η περιλήψη αυτή παραπλανά τον κοινό πολίτη, ο οποίος δεν

έχει την δυνατότητα να διαβάσει τους τόμους της μελέτης και κατ' ανάγκην θα περιοριστεί στην περίληψη. Επίσης οι μελέτες αυτές συντηρούν δύο μύθους, τους οποίους θα αναφέρω σύντομα. Ο ένας είναι ότι με την εκτροπή θα αναβαθμιστεί το περιβάλλον της Θεσσαλίας. Γιατί θα αναβαθμιστεί; Διότι θα πέσει περισσότερο νερό, θα αραιώσει τη ρύπανση του Πηνειού και διότι θα σταματήσουν οι γεωτρήσεις και επομένως θα βελτιωθεί η στάθμη του υδροφόρου ορίζοντα. Μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι τίποτα από τα δύο δεν θα συμβεί με την εκτροπή, αφενός διότι το παραπάνω νερό θα φέρει εντατικοποίηση της γεωργίας και επομένως αύξηση της χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων που μάλλον θα αυξήσουν παρά θα μειώσουν τη ρύπανση που υπάρχει. Επιπλέον αδυνατώ να πιστέψω ότι έστω και ένας αγρότης της Θεσσαλίας θα σταματήσει να χρησιμοποιεί την κατά κανόνα παράνομη γεώτρηση που διαθέτει, επειδή θα έρθει λίγο νερό από τον Αχελώο. Νομίζω ότι και το νερό του Αχελώου θα πάρει και τις γεωτρήσεις θα χρησιμοποιεί. Ένας άλλος μύθος που δυστυχώς συντηρείται ακόμα και από συναδέλφους που διδάσκουν Οικολογία είναι ότι οι ταμιευτήρες που δημιουργούμε αποτελούν τεχνητούς υγροτόπους οι οποίοι μπορούν να αντικαταστήσουν τους φυσικούς. Και χρησιμοποιούν ως παράδειγμα τη λίμνη της Κερκίνης, η οποία πράγματι, μολονότι είναι τεχνητή, αποτελεί σήμερα σημαντικό υγρότοπο. Είναι ψεύδος όμως να ισχυρισθεί κανείς το ίδιο για τους ταμιευτήρες στον Άνω Αχελώο. Είναι ψεύδος διότι για να μετατραπεί μια τεχνητή λίμνη σε βιότοπο απαιτείται συνδυασμός πολλών προϋποθέσεων, όπως να είναι κατάλληλο το πρυνές, να είναι κατάλληλα τα πετρώματα, να βρίσκεται η τεχνητή λίμνη σε κατάλληλο υψόμετρο και σε σημείο απ' όπου διέρχονται τα αποδημητικά πουλιά καθώς και πολλές άλλες προϋποθέσεις, οι οποίες είναι πολύ σπάνιο να συντρέξουν ταυτοχρόνως. Επομένως είναι απίθανο γενικώς ένας τεχνητός ταμιευτήρας να γίνει πραγματικά σημαντικός υγρότοπος και βέβαια αποκλείεται τελείως να γίνει υγρότοπος ο βασικός ταμιευτήρας της εκτροπής στην Συκιά, για τον οποίο θα μιλήσω στη συνέχεια.

Ήθελα να επισημάνω ακόμα ότι οι μελέτες που έχουν γίνει πράγματι υποτιμούν τις συγκεκριμένες επιπτώσεις, οι οποίες είναι μεγάλες και θα διαρκέσουν επί αιώνες και πολλές είναι ανεπανόρθωτες. Επίσης ήθελα να διαψεύσω ότι το φυσικό περιβάλλον της Πίνδου, το οποίο κυρίως θα επηρεαστεί από τον ταμιευτήρα της Συκιάς και τη σήραγγα εκτροπής, είναι υποβαθμισμένο. Επειδή επισκέφτηκα την περιοχή πέρυσι, είμαι σε θέση να σας διαβεβαιώσω ότι το περιβάλλον βρίσκεται σε πολύ καλή φυσική κατάσταση, που δεν έχει καμία σχέση με τον τρόπο που το παρουσιάζουν οι μελέτες. Επομένως, κατά την γνώμη μου, η υποβάθμιση θα προέλθει από τα έργα και δεν χρονολογείται από δεκαετίες όπως ισχυρίζονται μερικοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πώς θα υποβαθμιστεί το περιβάλλον της περιοχής των έργων της εκτροπής;

ΧΑΤΖΗΜΠΡΟΣ — Θα σας πω αμέσως πώς θα υποβαθμιστεί, επιτρέψτε μου μόνο, πριν μιλήσω για την αναμενόμενη υποβάθμιση της Νότιας Πίνδου, να πω δυο λόγια για το Δέλτα. Είναι φανερό βέβαια ότι όσο μικραίνει η εκτροπή τόσο μικρότερη θα είναι η υποβάθμιση. Υπάρχουν μελέτες σεβαστών συναδέλφων, οι οποίοι επισημαίνουν τον κίνδυνο να υποβαθμιστεί το Δέλτα λόγω της εκτροπής. Πρέπει να πω όμως ότι υπάρχουν και άλλες, επίσης σεβαστών συναδέλφων όπως

συναδέλφου καθηγητή του Πολυτεχνείου, που λένε ότι δεν θα υποβαθμιστεί το Δέλτα διότι δεν επικοινωνεί πλέον υδρολογικά με τον Αχελώο. Δεν μπορώ να πάρω θέση πάνω σ' αυτό, αλλά είμαι σίγουρος ότι το θέμα χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τότε πώς θα πάρουμε εμείς θέση;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Η δική μου τουλάχιστον άποψη είναι ότι δεν έχει απαντηθεί ακόμα ικανοποιητικά το θέμα της υποβάθμισης του Δέλτα. Και το λέω αυτό διότι δεν θέλω να φανώ υπερβολικός στη συνέχεια, όταν σας πω ότι έχει πλήρως απαντηθεί και με βεβαιότητα το θέμα της υποβάθμισης της Νότιας Πίνδου. Έχω ένα χάρτη εδώ με τον ταμιευτήρα της Συκιάς, που είναι ανάλογος με αυτόν που είναι ανηρτημένος στην αίθουσα, αλλά διαθέτει και κλίμακα. Δείχνει όλο το έργο, αλλά αυτό που μας ενδιαφέρει κυρίως είναι ο ταμιευτήρας της Συκιάς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πόση είναι η έκταση που θα καταλάβει ο ταμιευτήρας;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Το μήκος αυτού του ταμιευτήρα είναι 25 - 30 χιλιόμετρα και το μήκος της ακτογραμμής του, δηλαδή η ακτογραμμή της λίμνης που θα σχηματιστεί είναι 90 χιλιόμετρα, σύμφωνα με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Ο ταμιευτήρας αυτός θα λειτουργεί σε ανωτάτη στάθμη 550 μέτρων και κατώτατη 485 μέτρων. Η διαφορά είναι 65 μέτρα. Επίσης έχοντας συνολικό όγκο 550 εκατομμύρια κυβικά και ωφέλιμο όγκο 502 εκατομμύρια κυβικά, σημαίνει ότι θα χρησιμοποιείται κατά το 85%, δηλαδή κατά 85% θα αδειάζει και μετά βέβαια θα ξαναγεμίζει όταν έρχονται καινούργια νερά. Αυτό σημαίνει ότι ο ταμιευτήρας αυτός θα είναι το μεγαλύτερο και το πιο άσχημο κατασκευάσμα που μπορεί να φανταστεί κανείς στην Ελλάδα. Δεν υπάρχει τίποτα πιο τερατώδες και απωθητικό ως τοπίο από μία νεκρή περιμετρική ζώνη μήκους 90 χιλιομέτρων και πλάτους ανάλογου προς το εύρος των διακυμάνσεων της στάθμης του ταμιευτήρα. Και όπως ανέφερα οι διακυμάνσεις αυτές αντιστοιχούν σε υψομετρική διαφορά 65 μέτρων. Το τοπίο, το οποίο θα αποκαλύπτεται καθώς θα κατεβαίνει η στάθμη, θα είναι τελείως νεκρό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μιλάτε από πλευράς αισθητικής.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Από πλευράς αισθητικής, βεβαίως. Το λέω αυτό διότι υπάρχουν συνάδελφοι οι οποίοι ισχυρίζονται ότι οι ταμιευτήρες των υδροηλεκτρικών έργων εισάγουν μία νέα αισθητική τοπίου. Τι είδους αισθητική είναι αυτή, βέβαια, εγώ αδυνατώ να το καταλάβω. Επομένως από πλευράς αισθητικής είναι ένα εξάμβλωμα, επιτρέψτε μου τη λέξη και βέβαια ένα εξάμβλωμα που εξαπλώνεται σε όλη την περιοχή της Νότιας Πίνδου. Επιπλέον βέβαια αυτός ο ταμιευτήρας δημιουργεί σοβαρότατα προβλήματα στη λειτουργία του οικοσυστήματος της περιοχής δεδομένου ότι λόγω του μεγάλου μήκους και της έκτασής του εμποδίζει τη διέλευση από τη μια μεριά στην άλλη των μεγάλων ζώων. Οι αρκούδες, οι λύκοι, τα ζαρκάδια και τα άλλα σπάνια είδη που υπάρχουν αποδεδειγμένα στην περιοχή θα αδυνατούν να κυκλοφορήσουν. Και επειδή αυτά τα είδη χρειάζονται μία επικράτεια, δηλαδή έναν χώρο στον οποίο να κυκλοφορούν άνετα, είναι κατά τη γνώμη μου βέβαιο ότι θα εξαφανιστούν πλήρως από την περιοχή. Είναι αδύνατον να υπάρξουν μεγάλα ζώα όταν διακόπτεται η περιοχή από ένα τέτοιο αδιάβατο εμπόδιο όπως θα είναι αυτός ο ταμιευτήρας. Επομένως η υποβάθμιση του οικοσυστήματος

από αυτόν τον τερατώδη ταμειυτήρα θα είναι εξαιρετικά μεγάλη και βέβαια αυτό ισχύει και για τις δύο λύσεις και για τη λύση της πλήρους εκτροπής που είχε προταθεί παλιότερα και για τη λύση της μικρής εκτροπής που προτείνεται τώρα διότι και οι δύο προϋποθέτουν τον ίδιο ταμειυτήρα. Θα ήθελα, κύριε πρόεδρε, να αναφερθώ σύντομα και σε ορισμένα σημεία του κατηγορητηρίου. Κατ' αρχήν σε ό,τι αφορά τα οικονομικά. Έχει αρκετά τεκμηριωθεί ότι υφίσταται ζημία, τόσο η εθνική οικονομία, όσο και η Δ.Ε.Η. Αυτό που ήθελα να προσθέσω εγώ είναι ότι γνωρίζω, από προσωπική αντίληψη, ότι η Δ.Ε.Η., σιγοβράζει, μουρμουρίζει ολόκληρη, όλα τα στελέχη και οι μηχανικοί της μουρμουρίζουν κατά του έργου. Απλώς σχεδόν κανένας δεν έχει το θάρρος ή αν θέλετε δεν αισθάνεται ελεύθερος να το ομολογήσει δημοσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο πρώην γενικός διευθυντής ωστόσο είπε ότι ακολουθήθηκε η εύκολη λύση.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Ο πρώην γενικός διευθυντής ναι, είναι σήμερα καθηγητής πανεπιστημίου και δεν είναι πια διευθυντής της Δ.Ε.Η.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αυτό το είπα για να συνδέσουμε αυτό που λέτε τώρα εσείς με αυτό που κατετέθη χθες το βράδυ.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Αυτό που έχω εγώ να προσθέσω είναι ότι δεκάδες, εκατοντάδες τεχνικά στελέχη της Δ.Ε.Η., μηχανικοί έμπειροι, θεωρούν ότι το έργο αυτό είναι καταστροφικό για την επιχείρηση στην οποία υπηρετούν, αλλά δεν τολμούν να βγουν να το πουν, γιατί όποιος τολμήσει να βγει να το πει υφίσταται τις συνέπειες, όπως τις υπέστη ο κύριος Κολώνιας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι συνέπειες υπέστη;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Ο κύριος Κολώνιας, που ήταν ο ειδικότερος μηχανικός της Δ.Ε.Η. σ' αυτό το θέμα, διευθυντής Υδροηλεκτρικών Έργων, επαύθη από τη θέση του ήδη από την προηγούμενη κυβέρνηση. Η νυν κυβέρνηση τον μετέθεσε στην Διεύθυνση Ορυχείων, επειδή θεωρήθηκε υπεύθυνος για την διαρροή πληροφοριών που αφορούσαν την ανάθεση στους Ρώσους. Με άλλα λόγια ο κ. Κολώνιας μπήκε στο ψυγείο. Το επόμενο βήμα θα είναι η απόλυσή του, αν συνεχίσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Απέφυγε τον αποκεφαλισμό. Το σκέφτεστε και αυτό;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Ακόμα δεν έχει απολυθεί. Ένα άλλο θέμα που θα ήθελα να αναφερθώ είναι ένα σημείο του κατηγορητηρίου που αναφέρει κινδύνους για ανθρώπινες ζωές και περιουσίες. Θα εξηγήσω σύντομα τι σημαίνει αυτό. Αν γίνει η εκτροπή του Αχελώου, από έγγραφα του ίδιου του Υπουργείου Περιβάλλοντος, τα οποία έχουν κατατεθεί, προκύπτει ότι, επειδή δεν πρόκειται να κατασκευασθεί αρδευτικό δίκτυο στη Θεσσαλία στο ορατό μέλλον, ως αρδευτικά θα χρησιμοποιηθούν τα αποστραγγιστικά κανάλια της Θεσσαλίας. Η χρήση του αποστραγγιστικού δικτύου ως αρδευτικού είναι εξαιρετικά επικίνδυνη σε περίπτωση αιφνίδιας ραγδαίας βροχής. Ο λόγος είναι ότι οι αγρότες, οι οποίοι χρησιμοποιούν αυτά τα αποστραγγιστικά κανάλια ως αρδευτικά, κατασκευάζουν μικρά φράγματα όπου συγκεντρώνουν το νερό με το οποίο ποτίζουν. Μια ραγδαία βροχή όμως δεν προειδοποιεί. Έρχεται ξαφνικά. Επομένως, δεν είναι δυνατόν να απομακρυνθούν αυτά τα φράγματα εγκαίρως, με αποτέλεσμα το αποστραγγιστικό κανάλι να είναι άχρηστο και να επέλθουν πλημμύρες, οι οποίες μπορεί να στοιχίσουν και ανθρώπινες ζωές.

Το αρδευτικό δίκτυο της Θεσσαλίας, εάν γίνει η εκτροπή, θα χρειαστεί τουλάχιστον, σας λέω επιεικώς, 10 χρόνια, μπορεί και 20, ή μπορεί να μη γίνει και ποτέ. Στη διάρκεια αυτών των ετών, όπως ομολογεί και το υπουργείο, τα αποστραγγιστικά κανάλια θα χρησιμοποιούνται ως αρδευτικά. Είναι στατιστικά πιθανότατο ότι στη διάρκεια αυτών των ετών θα συμβεί τουλάχιστον μία πλημμύρα τέτοιας εκτάσεως, ώστε θα θρηνήσουμε νεκρούς στη Θεσσαλία. Όπως είχαμε ήδη σε περιοχές της χώρας, όπου τα αποστραγγιστικά είχαν χρησιμοποιηθεί για αρδευτικά. Ήθελα να προσθέσω ακόμα το εξής: Όταν κλείσουν οι αγρότες της Θεσσαλίας τους δρόμους, καμία κυβέρνηση δεν θα είναι σε θέση να αντισταθεί στο αίτημά τους να εκτραπεί περισσότερο νερό. Είναι συνεπώς βέβαιο ότι θα εκτραπεί τόσο νερό, όσο είναι τεχνικά δυνατό. Και τεχνικά δυνατό είναι να εκτραπεί πάνω από 1 δισεκατομμύριο κυβικά με τα έργα της μικρής εκτροπής. Ξέρετε όμως τι σημαίνει αυτό για τη λειτουργία των έργων; Σημαίνει ότι το φράγμα της Μεσοχώρας θα χρησιμοποιηθεί σε μια τέτοια περίπτωση αποκλειστικά ως αρδευτικός ταμιευτήρας. Δηλαδή όλη η μεγάλη αξία του ως υδροηλεκτρικού έργου για την οποία και έχει κατασκευαστεί αχρηστεύεται. Το φράγμα της Συκιάς θα χρησιμοποιηθεί επίσης ως αρδευτικός ταμιευτήρας. Ως αρδευτικός ταμιευτήρας θα χρησιμοποιηθεί και ο ταμιευτήρας του Μουζακίου, τον οποίο προγραμματίζει το υπουργείο, αλλά δεν το ανακοινώνει προς το παρόν. Επομένως αυτό σημαίνει, για τους τεχνικούς που καταλαβαίνουν τις λεπτομέρειες αυτές, ότι το όλο έργο θα λειτουργεί με ένα τελείως παράλογο και αντιοικονομικό τρόπο, μόνο για τις ανάγκες και κάτω από πιέσεις των αγροτών, χωρίς να παράγει καθόλου ηλεκτρισμό κάποιας αξίας. Κι αυτό είναι η πιθανότερη εκδοχή σε περίπτωση που γίνει η μικρή εκτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Χατζημπίρο, υπάρχει μια οξύτατη αντιπαράθεση. Εσείς, με έναν επιστημονικό στοχασμό, φθάσατε στο σημείο να λέτε ότι θα έχουμε μια σίγουρη πλημμύρα με νεκρούς. Αναπτύξατε επιπροσθέτως και τις απόψεις σχετικά με τις καταστροφές και τις επιβαρύνσεις που θα υπάρξουν. Από την άλλη πλευρά έχουμε κυβερνήσεις που διαδέχονται η μία την άλλη, έχουμε συναδέλφους σας επιστήμονες που εισηγούνται τα ακριβώς αντίθετα. Απορεί συνεπώς κανείς και διερωτάται αν πράγματι υπάρχει τέτοια αναλγησία, τέτοια έλλειψη ενδιαφέροντος, τέτοια επιπολαιότητα. Εδώ δεν ακούμε για διαφοροποιούμενες απλώς απόψεις και εισηγήσεις. Οι απόψεις που ακούγονται είναι εκ διαμέτρου αντίθετες. Και δεν πρόκειται για έναν υπουργό, έναν καθηγητή, έναν ερευνητή του πανεπιστημίου. Εδώ πλήθος ανθρώπων μέχρι τώρα έχουν ασχοληθεί. Τι ακριβώς συμβαίνει; Εμείς, ως δικαστήριο, αναζητούμε μια εξήγηση.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Κύριε πρόεδρε, θα μπορούσε κανείς να απαντήσει στο ερώτημά σας με ένα ερώτημα. Θα δώσω μια απάντηση και μια εξήγηση στην συνέχεια. Το ερώτημα είναι το εξής: Γιατί, εφόσον οι τεχνικοί και άλλοι που ασχολήθηκαν με το έργο, καθώς και άλλοι ειδικοί επιστήμονες, θεωρούν ότι το φράγμα και η εκτροπή από το Αυλάκι είναι περιβαλλοντικά πολύ καλύτερη, οικονομικά φθηνότερη, ενεργειακά αποδοτικότερη και εν μέρει αποδεκτή και από τους Αιτωλοακαρνανές, δεν προωθήθηκε αυτή και προωθήθηκε η άλλη; Παραλογισμός; Εγώ την ερώτηση αυτή την θεωρώ εν μέρει απάντηση διότι πιστεύω ότι ο τρόπος που λαμβάνονται αυτές οι αποφάσεις επηρεάζεται από, θα έλεγα, τρεις παράγοντες. Ο

ένας είναι ο χρηματικός, όχι ο οικονομικός. Δηλαδή αναμφισβήτητα το χρήμα στο κατάλληλο σημείο παίζει ρόλο στη λήψη των αποφάσεων. Ο δεύτερος είναι το λεγόμενο πολιτικό κόστος, ή αν θέλετε πολιτικές πιέσεις, που σημαίνει ότι αυτοί που ζητάνε το έργο με φανατισμό είναι πολλοί και επομένως δεν θέλουν να τους δυσχεράσουν οι πολιτικοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μήπως διαθέτουν και πολλά;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Ακόμα περισσότερα διαθέτουν εκείνοι οι οποίοι επωφελούνται άμεσα από τα έργα, δηλαδή οι εργολάβοι. Υπάρχει και ένας τρίτος όμως παράγων. Στην Ελλάδα όταν κάνουμε ανάπτυξη, ή γενικώς παίρνουμε αποφάσεις, όλοι μας δεν σκεπτόμαστε μακροπρόθεσμα. Επομένως αυτές οι συνέπειες για τι οποίες μιλάμε τώρα και οι οποίες θα εμφανιστούν σε 5, 10, 100 χρόνια δεν παίζουν κανένα ρόλο στις αποφάσεις.

Βέβαια, δεν θα ήθελα μ' αυτό να ισχυριστώ ότι δεν υπάρχουν ευθύνες. Αντίθετα. Αντίθετα με πολλούς συναδέλφους εγώ πιστεύω ότι υπάρχουν ατομικές ευθύνες, κύριε πρόεδρε. Η Διοίκηση και οι διάφοροι παράγοντες εισηγούνται ό,τι θέλουν. Αυτό δεν σημαίνει ότι υπάρχει διάχυση ευθυνών. Πιστεύω ότι ο κάθε υπουργός είναι στη θέση αυτή για να μπορεί να παίρνει τις εισηγήσεις, να τις κρίνει, να τις αναλύει με τους συμβούλους του τους οποίους ο ίδιος διορίζει και οι οποίοι λειτουργούν παράλληλα με τη διοίκηση, αλλά ανεξάρτητα και να παίρνει τις αποφάσεις για τις οποίες είναι και υπεύθυνος. Έχω την εντύπωση λοιπόν ότι όταν ο υπουργός λαμβάνει μία απόφαση και υπογράφει ένα έγγραφο, όπως υπεγράφησαν αυτές οι άδειες των περιβαλλοντικών όρων, έχει εκείνη τη στιγμή την πλήρη ευθύνη των πράξεών του. Μ' αυτή την έννοια, λοιπόν, πιστεύω ότι δεν υπάρχει ουδεμία διάχυση της ευθύνης και ότι όποιος έβαλε την υπογραφή του στα έγγραφα αποδοχής των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, έχει και την ευθύνη των επιπτώσεων. Πιστεύω ωστόσο ότι η ευθύνη αυτή δεν είναι ίδια για όλους. Νομίζω ότι ένας υπουργός Περιβάλλοντος έχει ιδιαίτερα αυξημένη ευθύνη να προστατεύσει το φυσικό περιβάλλον, ένας υπουργός Πολιτισμού έχει ιδιαίτερα αυξημένη ευθύνη να προστατεύσει τα μνημεία, ένας υπουργός Γεωργίας έχει ιδιαίτερα αυξημένη ευθύνη να προστατεύσει τα δάση, την χλωρίδα κ.λπ. τα οποία ανήκουν στην αρμοδιότητα του υπουργείου του. Οι υπόλοιποι υπουργοί, όπως ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ.λπ. πιστεύω ότι έχουν κι αυτοί ευθύνη, αλλά μειωμένη σε σχέση με τους προηγούμενους.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Χατζημπίρο, ο Στράβων ονομάζει την μείζονα περιοχή Αιτωλοακαρνανίας, Παραχελωείτιδα Ενδοχώρα και τους κατοίκους της Παραχελωείτας. Κατ' αρχήν σας ερωτώ αν θεωρείτε τον εαυτό σας Παραχελωείτη, επειδή προέρχεσθε από αυτά τα μέρη.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Παραχελωείτης είναι η μισή Ελλάδα, κύριε κατήγορε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Όχι ακριβώς η μισή, αλλά ένα πολύ μεγάλο μέρος. Επειδή είδαμε ότι ο τοπικισμός τελικά παίζει σημαντικό ρόλο.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Κατάγομαι από βορειότερα πάντως. Από τη λεκάνη απορροής του Αλιάκμονα και όχι του Αχελώου ή του Πηνειού.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ερωτώμενος ο κύριος Κολώνιας από την εισαγγελική αρχή μετ' επιμονής μάλιστα, απάντησε ότι η απομάκρυνσή του από τη θέση του στη

Δ.Ε.Η. δεν ήταν καθόλου περίεργη. Ότι οι συνθήκες υπό τις οποίες απομακρύνθηκε ήταν ομαλές και ειρηνικές. Και έκανε εντύπωση και η παράλληλη απομάκρυνση του κυρίου Ξανθόπουλου, η οποία φαινομενικά ήταν ασύνδετη με την απομάκρυνση του κυρίου Κολώνια. Το ερώτημά μου είναι, είχε κάποιο λόγο ο κύριος Κολώνιας να αποκρύψει από εμάς, από την κοινή γνώμη, τους λόγους για τους οποίους απομακρύνθηκε;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Κύριε κατήγορε, πιστεύω ότι ο κύριος Κολώνιας διακινδυνεύει περισσότερα πράγματα απ' όσα έπαθε και εν πάση περιπτώσει θεωρώ ότι τόσο αυτός όσο και ο κύριος Ξανθόπουλος ετίμησαν την επιστήμη τους και την ακεραιότητά τους ως πολίτες με το να έρθουν να καταθέσουν εδώ, παρ' όλο που έχουν άλλη ιδεολογική αφετηρία και άλλες απόψεις από την πλειονότητα των πολιτών που συμμετέχουν, καθώς και από τις οργανώσεις που οργάνωσαν το δικαστήριο. Ο κ. Κολώνιας είναι υπέρ της εκτροπής του Αχελώου, αλλά ανέπτυξε ευθαρσώς τον τρόπο με τον οποίο βλέπει τη λύση αυτή να εφαρμόζεται με σωστό τρόπο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Θα είχαμε δίκιο δηλαδή να σκεφτούμε ότι πάλι καλά που μπόρεσαν να πούνε και αυτά τα οποία είπαν τελικά.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Δεν ξέρω αν είναι πάλι καλά για τον κύριο Κολώνια. Θα το δούμε σε λίγες μέρες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τώρα για τον μεγάλο αυτό ταμειευτήρα τον οποίο περιγράψατε. Αν καταλαβαίνω καλά, η κατασκευή του προβλέπεται σε όλες τις εκδοχές πέραν της μηδενικής;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Ας υποθέσουμε ότι είμαστε υπέρ της εκτροπής του Αχελώου. Η ορθή λύση έχει προκύψει εδώ και χρόνια από μελέτες των αρμόδιων εμπειρογνομόνων μηχανικών της Δ.Ε.Η. Και η ορθή λύση είναι, ένα χαμηλό φράγμα στη Μεσοχώρα, όπου δεν κατακλύζεται παρά ένα ελάχιστο μέρος του οικισμού ή και καθόλου. Ένα χαμηλό φράγμα στη Συκιά με πολύ μικρότερο ταμειευτήρα από αυτό το τέρας που πρόκειται να κατασκευαστεί, οπότε δεν κατακλύζεται το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου και ένα φράγμα στο Αυλάκι από το οποίο γίνεται και η εκτροπή. Λοιπόν, με αυτή τη λύση αποφεύγονται και οι περισσότερες από τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και στα μνημεία.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτή η λύση πόσο ρεαλιστική είναι;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Οικονομικά είναι η πιο συμφέρουσα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πόσο πιθανή είναι;

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Αύριο το πρωί μπορεί να αποφασιστεί.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ερώτησα πόσο ρεαλιστική είναι.

ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ — Το μόνο ανεπανόρθωτο είναι μερικά δισεκατομμύρια παραπάνω που έχουν ξοδευτεί για το φράγμα της Μεσοχώρας που έγινε ψηλότερο απ' ό,τι θα έπρεπε. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να λειτουργήσει και χαμηλότερα. Φυσικά και μπορεί. Το φράγμα της Συκιάς τώρα ξεκινάει, άρα μπορεί να γίνει σύμφωνα μ' αυτή τη λύση. Δεν θα είχε ο υπουργός ή η κυβέρνηση παρά να αποφασίσουν αύριο το πρωί να εκτρέψουν τον Αχελώο με τον σωστό τρόπο. Γιατί δεν γίνεται; Δεν γίνεται διότι μέχρι να γίνουν οι τεχνικές μελέτες για να στοιχειοθετηθεί αυτή η λύση θα έχουν αλλάξει πολλοί υπουργοί και πολλοί υπηρεσιακοί παράγοντες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Στα χέρια μου έχω ένα έγγραφο του Υπουργείου Περιβάλλοντος που απευθύνεται στη Δ.Ε.Η., με ημερομηνία 1994. Αναφέρεται στα κανάλια αυτά στα οποία αναφερθήκατε και εσείς, τα αποχετευτικά και αποστραγγιστικά. Με ενδιαφέρει με την ερώτησή μου να θίξω το θέμα της επικινδυνότητας των χειρισμών σε σχέση με τα κανάλια. Λέει το έγγραφο: «Ως την ολοκλήρωση της κατασκευής των αρδευτικών δικτύων η άρδευση των ήδη ελλιπώς αρδευομένων περιοχών θα γίνεται μέσω των υφισταμένων αποχετευτικών και αποστραγγιστικών δικτύων». Αυτό είναι μια οντολογική παρατήρηση. Μας ενδιαφέρει ωστόσο η δεοντολογική πλευρά. Συμβιβάζεται, με άλλα λόγια, η λύση που προτείνεται με την τεχνική δεοντολογία;

ΧΑΤΖΗΜΠΡΟΣ — Είναι η λύση, την οποία προτίθεται να εφαρμόσει το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., όπως γράφει και στο έγγραφο, επειδή δεν υπάρχουν τα κονδύλια για να γίνει το τεράστιο έργο των αρδευτικών καναλιών της Θεσσαλίας, το οποίο κοστίζει πάνω από 1 τρισεκατομμύριο δραχμές.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ναι, αλλά δεν εξηγείται εύκολα αυτή η αφοπλιστική ειλικρίνεια η οποία αγγίζει τα όρια της ομολογίας εγκληματικής πράξεως.

ΧΑΤΖΗΜΠΡΟΣ — Κύριε κατήγορε, δεν υπάρχουν παραπάνω από μερικές δεκάδες άνθρωποι στην Ελλάδα που διαβάζοντας αυτό το έγγραφο είναι σε θέση να καταλάβουν ότι αυτό συνεπάγεται πλημμύρες με νεκρούς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δηλαδή όταν μιλάτε για πλημμύρες εννοείτε κάτι σαν αυτές τις εικόνες που βλέπουμε στις ειδήσεις κάθε τόσο στη Βόρειο Ευρώπη, όπου έχουν κατακλυστεί τα πάντα και κυκλοφορούν με βάρκες, ότι κάτι τέτοιο το θεωρείτε βέβαιο να συμβεί μέσα σε μία δεκαετία;

ΧΑΤΖΗΜΠΡΟΣ — Είναι βέβαιο ότι μέσα σε μια δεκαετία συμβαίνουν ορισμένες πλημμύρες. Σχεδόν κάθε χρόνο έχουμε κάποιες ραγδαίες βροχές. Τον Νοέμβριο κατά κανόνα ή αρχές Δεκεμβρίου. Όταν συμβεί αυτό στη Θεσσαλία και το αποστραγγιστικό δίκτυο χρησιμοποιείται ως αρδευτικό, θα έχουμε μεγάλες πλημμύρες και σοβαρό κίνδυνο απώλειας ανθρώπινων ζωών και περιουσιών.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς, εάν προκρινόταν το έργο του Αυλακίου δεν θα υπήρχαν περιβαλλοντικές επιπτώσεις στο Δέλτα; Δεν θα είχαμε τις επιπτώσεις που επεσήμανε ο κύριος Σκούλλος;

ΧΑΤΖΗΜΠΡΟΣ — Δεν μπορώ να σας απαντήσω επιστημονικά διότι δεν έχει γίνει μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Αυλακίου όπως έχει γίνει, έστω και ελλιπής, για την εκτροπή από την Συκιά.

Ωστόσο από την εμπειρία μου και επειδή έχω πάει και στο Αυλάκι μπορώ να σας πω ότι οι άμεσες περιβαλλοντικές επιπτώσεις εκεί στο γύρω χώρο που θα κατακλυσθεί θα είναι ασυγκρίτως μικρότερες, στο Δέλτα θα υπάρχουν επιπτώσεις που θα είναι ή ίσες ή μικρότερες. Το μικρότερες το λέω με επιφύλαξη επειδή το άκουσα από Αιτωλοακαρνάνες, που φαντάζομαι έχουν κάποιο λόγο να το λένε. Εγώ δεν έχω άποψη για το αν θα είναι μικρότερες. Πάντως αποκλείεται να είναι μεγαλύτερες.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΗΛΙΑ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΗΣ GREENPEACE

Η εκτροπή καταργεί τον ποταμό. Ηθικά αδιανόητη, οικονομικά μη μετρήσιμη: Η οικολογική καταστροφή δεν εξαργυρώνεται. Σύμβουλοι του υπουργείου σε εντεταλμένη αποστολή. Ζημία για την Δ.Ε.Η., ζημία για τους κατακλυζόμενους, ζημία για το δημόσιο. Οι επιτυχίες των Ρώσων στον Αχελώο. Το νερό των φτωχών στις καλλιέργειες των πλουσίων: Η ανηθικότητα των εξαγγελιών. Ούτε ένα στρέμμα παραπάνω δεν θα αρδεύσει η εκτροπή: Η ανηθικότητα των εξαγγελιών. Νόμος του Πεπονή προστατεύει τα υδατικά οικοσυστήματα. Οι πολιτικοί μας κοροϊδεύουν. Οι διεθνείς συμβάσεις παραβιάζονται. Η αρχή της αειφορίας ξεχάστηκε στο Ρίο. Ο ρυπαίνων δεν καλείται να πληρώσει. Ο υπογράφων ευθύνεται. Ο κ. Εμφιετζόγλου πίσω από κάθε μεγάλο έργο. Δεν έχουμε δικαίωμα να καταργούμε ποτάμια. Οι κ.κ. Κόκκαλης και Βαρδινιγιάννης κυβερνούν αυτόν τον τόπο. Οι Θεσσαλοί δεν χρειάζονται περισσότερο νερό. Η κυβέρνηση χρειάζεται περισσότερα ECU. Δύο αιτήσεις και μια χρηματοδότηση. Ο κ. Τσιπλάκος μεταμφιέζει την εκτροπή. Η αποτυχία της απάτης απαλλάσσει τον απατεώνα; Ο κ. Λαλιώτης μειώνει την εκτροπή, αλλά διατηρεί την διάμετρο. Ποιον βλάπτει η απάτη; Απόπειρα φθοράς ιστορικών μνημείων. Οι υπουργοί παραβαίνουν το καθήκον τους. Η απιστία των πολιτικών και η δολία ωφέλεια των εργολάβων. Η Βουλή ωφελεί τους Ρώσους και τον κ. Ανωμερίτη. Το περιβάλλον δεν είναι ένα σύνολο δένδρων. Το κλίμα αλλάζει, ο Συνασπισμός διαφοροποιείται, οι οργανώσεις συστρατεύονται. Οι Βρυξέλλες δεν πληρώνουν: Το έργο κι αν γίνει, θα γίνει κολοβό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Ηλίας Ευθυμιόπουλος. Κύριε Ευθυμιόπουλε, από πότε παρακολουθείτε το έργο και τι έχετε διαπιστώσει;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Το παρακολουθώ από το 1991 και έχω επισκεφθεί τρεις φορές την περιοχή από τις πηγές του Αχελώου μέχρι το Δέλτα και την έχω περπατήσει. Θα σας δώσω μάλιστα μερικές φωτογραφίες να κοιτάτε όσο εκθέτω τις απόψεις μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γοητευτικές ή θα ανατριχιάσουμε;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Τις ανατριχιαστικές τις έχω στην αρχή και στο τέλος έχω κάποια ειδυλλιακά τοπία για να μπορέσετε να δείτε πώς είναι το κομμάτι του Αχελώου, το οποίο δεν έχει καταστραφεί. Αυτές σημειώνω ότι είναι φωτογραφίες του 1991. Θα ήθελα, πριν περάσετε στις ερωτήσεις σας, να μου επιτρέψετε να συνοψίσω τα όσα ακούστηκαν μέχρι τώρα ποιες είναι κατά την γνώμη μου οι επιπτώσεις αυτού του μεγάλου έργου, το οποίο λόγω των διαστάσεών του, του οικονομικού του κόστους και των επιπτώσεών του είναι ίσως το μεγαλύτερο του αιώνα. Και όχι μόνο στην Ελλάδα.

Πρώτον λοιπόν έχουμε μία τεράστια οικολογική καταστροφή κυρίως στο τμήμα της Κεντρικής Πίνδου αλλά και στο Δέλτα. Εκείνο το οποίο θέλω να τονίσω στο σημείο αυτό είναι ότι πρόκειται για μια καταστροφή, η οποία δεν μπορεί να αποτιμηθεί ούτε με επιστημονικούς, ούτε με οικονομικούς, ούτε με περιβαλλοντικούς όρους. Όταν συζητάμε για κατάργηση του ποταμού σε μία διαδρομή της

τάξεως των 50 χιλιομέτρων, διερωτώμαι με ποιο κριτήριο, με ποιο μέτρο είναι δυνατόν να σταθμίσει κανείς την καταστροφή του φυσικού οικοσυστήματος των παραποτάμιων δασών καθώς και τις επιπτώσεις στην πανίδα της περιοχής. Πώς είναι δυνατόν λοιπόν να αποτιμηθεί αυτή η καταστροφή και να συγκριθεί με οποιοδήποτε οικονομικό όφελος. Μου φαίνεται ότι, από ηθική άποψη, αυτό είναι αδιανόητο. Και δεν θα έπρεπε καν να συζητείται. Εδώ δεν χρειαζόμαστε επιστήμονες. Χρειαζόμαστε ανθρώπους με στοιχειώδη ηθική στάση απέναντι στις αξίες της ζωής, απέναντι στις αξίες του φυσικού περιβάλλοντος. Αυτό είναι η πρώτη μου κατάθεση, αλλά να κάνω και μια υποσημείωση εδώ. Συζητάμε για την μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων την οποία συνέταξαν 78 επιστήμονες. Δεν πρόκειται για 78 επιστήμονες. Πρόκειται για 78 συμβούλους του υπουργείου, οι οποίοι εκτέλούσαν εντεταλμένη αποστολή.

Δεύτερον, επανειλημμένως τονίστηκε από προηγούμενους μάρτυρες ότι το έργο της εκτροπής του Αχελώου θα επιφέρει τεράστια οικονομική ζημία στην Δ.Ε.Η.

Συζητήθηκε επίσης η ζημία από τα έργα τα οποία ήδη έχουν γίνει και από τα έργα τα οποία έχουν δρομολογηθεί. Η ζημία αυτή δεν είναι επίσης δυνατόν να αποτιμηθεί διότι δεν υπάρχει μελέτη σκοπιμότητας. Τονίστηκε η ζημία που θα υποστούν οι κατακλυζόμενοι, δηλ. οι άνθρωποι που θα χάσουν τα σπίτια τους, τα χωράφια τους, τη ζωή τους, τη μνήμη τους, την ιστορία τους. Αναφέρθηκε τέλος η τεράστια ζημία που συνεπάγεται η προμήθεια ηλεκτρολογικού εξοπλισμού, για τα δύο εργοστάσια της Συκιάς και του Πευκοφύτου, η οποία ανατέθηκε στους Ρώσους στα πλαίσια της συμφωνίας του φυσικού αερίου σε τιμή τριπλάσια από τη συνήθη. Έχει αγοραστεί ο ηλεκτρομηχανολογικός εξοπλισμός 4 ή 5 χρόνια πριν κατασκευαστούν τα εργοστάσια σε τριπλάσια από την τρέχουσα τιμή. Και αυτό προκύπτει από τα πρακτικά της Βουλής, τα οποία θέτω στην διάθεση του δικαστηρίου.

Τρίτο σημείο. Συζητήσαμε για την αφαίρεση πόρων από μία φτωχή περιοχή και όχι αναπτυγμένη οικονομικά και μεταφορά αυτών των πόρων σε μια άλλη περιοχή πιο πλούσια, αλλά με αμφίβολα πάλι οικονομικά οφέλη για τους αγρότες. Και εδώ ερχόμαστε στην παραπλάνηση των αγροτών της Θεσσαλίας που ελπίζουν ότι θα αρδεύσουν τον Θεσσαλικό Κάμπο ενώ, όπως κατατέθηκε σύμφωνα με την ισχύουσα νέα εκδοχή της μικρής εκτροπής, το νερό του Αχελώου δεν πρόκειται να αρδεύσει ούτε ένα στρέμμα παραπάνω.

Τέταρτο σημείο, αλλά όχι τελευταίο, σε μια ατέλειωτη σειρά επιχειρημάτων που μπορεί κανείς να αναπτύξει, είναι η συστηματική παραβίαση τόσο της εθνικής, όσο και της διεθνούς νομοθεσίας. Αυτό θα πρέπει να γίνει σαφές γιατί εδώ θα πρέπει να γίνει και απόδοση ευθυνών. Υπάρχει παραβίαση του νόμου 1650 για το περιβάλλον. Υπάρχει παραβίαση της αρχής των άρθρων του Συντάγματος. Υπάρχει παραβίαση ενός νόμου, ο οποίος δεν αναφέρθηκε καθόλου και τον οποίο τον καταθέτω στο δικαστήριο. Πρόκειται για τον νόμο 1739 του 1987, τον οποίο τον συνέταξε ο τότε υπουργός Ενέργειας και Φυσικών Πόρων, ο κ. Πεπονής και ο οποίος ουδέποτε εφαρμόστηκε. Εδώ υπάρχει αυξημένη ευθύνη των πολιτικών οι οποίοι τον διαδέχθηκαν στη συνέχεια και των κυβερνήσεων που δεν εφάρμοσαν αυτόν τον νόμο. Τι λέει αυτός ο νόμος; Διαβάζω ακριβώς. «Η δέσμευση ορισμένης

ποσότητας νερού με σκοπό την προστασία και την διατήρηση του υδατικού οικοσυστήματος καθώς και την επίτευξη των ποιοτικών στόχων που έχουν τεθεί με βάση τις ισχύουσες διατάξεις λογίζεται ως χρήση και υπάγεται στις διατάξεις του νόμου αυτού». Τι σημαίνει αυτό; Ως τώρα ξέραμε ότι οι χρήσεις του νερού είναι για ύδρευση, για άρδευση, είναι ενδεχομένως για παραγωγή ενέργειας, αλλά ουδέποτε μέχρι τώρα υπήρχε εθνική νομοθεσία, η οποία να καθορίζει ότι η διατήρηση των φυσικών υδατικών πόρων σε μια περιοχή αποτελεί ισοδύναμη χρήση και επομένως αξία καθ' αυτή. Και λέει παρακάτω ο νόμος: «Σε περίπτωση που οι υδατικοί πόροι έχουν χαρακτηριστεί προστατευτέοι από ισχύουσες διατάξεις ή διεθνείς συμβάσεις, η κατά την παραγραφο 1 του άρθρου αυτού δέσμευση μπορεί να χαρακτηριστεί πρώτης προτεραιότητας με κοινή υπουργική απόφαση των υπουργών Γεωργίας, Περιβάλλοντος, κ.λπ. κ.λπ. και να εξαιρεθεί από την εφαρμογή της παραγράφου 7 που προβλέπει τις υπόλοιπες χρήσεις». Επίσης ο νόμος καθορίζει την ελάχιστη διατηρητέα παροχή για την λειτουργία των επιφανειακών ταμιευτήρων, όπως λέγονται οι λίμνες και τα ποτάμια. Ένας νόμος ο οποίος βγήκε, ψηφίστηκε από την ελληνική Βουλή και ουδέποτε εφαρμόστηκε. Όχι μόνο δεν εφαρμόστηκε, αλλά παραβιάζεται συστηματικά στην πράξη και αυτό οφείλουμε να το αναγνωρίσουμε και οφείλω να το καταθέσω. Επίσης παραβιάζονται οι διεθνείς αρχές τις οποίες έχει υπογράψει η χώρα μας σε όλες τις διεθνείς διασκέψεις. Το πιθανότερο είναι ότι είτε αυτοί που τις υπογράφουν δεν ξέρουν τι υπογράφουν είτε ότι μας κοροϊδεύουν. Εγώ πιστεύω μάλλον το δεύτερο. Πρόκειται για την παραβίαση της αρχής της αειφορίας, η οποία έχει ψηφισθεί από την Συνδιάσκεψη του Ρίο και έχει ενσωματωθεί ως αρχή στα καταστατικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αρχή αυτή παραβιάζεται κάθε φορά που προκαλούνται μη αντιστρέψιμες βλάβες ή περιβαλλοντικές καταστροφές, οι οποίες υποθηκεύουν τα συμφέροντα των μελλοντικών γενεών. Και αυτό ακριβώς συμβαίνει στην περίπτωση της εκτροπής του Αχελώου. Σχεδιάζεται ένα έργο με μια διάρκεια ζωής 30 ή 40 χρόνων, όπως κατατέθηκε, για το οποίο θα κληθούν να πληρώσουν οι επόμενες γενιές ή να υποστούν τις συνέπειες μαζί με αυτές βέβαια που θα υποστεί το οικοσύστημα και οι άνθρωποι που κατοικούν στην περιοχή. Δεύτερη αρχή που παραβιάζεται είναι η αρχή του ο ρυπαίνων πληρώνει. Γιατί εδώ δεν πρόκειται απ' ό,τι φαίνεται να πληρώσει κανείς για την ζημία την οποία θα υποστούν οι επόμενες γενιές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ποιος θα έπρεπε να πληρώσει, κύριε Ευθυμίουπουλε;

ΕΥΘΥΜΙΟΥΠΟΥΛΟΣ — Θα έπρεπε να πληρώσουν οι υπαίτιοι και αυτό προϋποθέτει την αναγνώριση της αστικής ευθύνης των υπευθύνων και θα έπρεπε να αποτελέσει θέμα για το δικαστήριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αυτό όμως είναι το ζητούμενο αυτή τη στιγμή;

ΕΥΘΥΜΙΟΥΠΟΥΛΟΣ — Βεβαίως είναι το ζητούμενο. Διότι με την απόδοση των αστικών ευθυνών, οι υπαίτιοι θα ήταν δυνατόν να εξαναγκασθούν να αποκαταστήσουν μέρος τουλάχιστον των περιβαλλοντικών ζημιών που έχουν ήδη επέλθει.

Και τέλος παραβιάζεται η αρχή της προφύλαξης. Δεδομένου ότι το έργο αυτό είναι τόσο ανατεταμένο μέσα στο χρόνο, ώστε είναι αδύνατο να υπολογιστούν με επιστημονική βεβαιότητα, τόσο οι παρούσες, όσο και οι μελλοντικές σωρευτικές του επιπτώσεις στην κοινωνία, στο περιβάλλον και στον πολιτισμό. Νομίζω ότι

αυτά συνοψίζουν τόσο τα κύρια σημεία στα οποία θα έπρεπε να εστιάσουμε την προσοχή μας σε ό,τι αφορά τις επιπτώσεις του έργου, αλλά νομίζω ότι από εδώ απορρέουν και οι κατηγορίες, οι οποίες απευθύνονται στους κατηγορουμένους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο όμως, μια και παρακολουθούσατε την διαδικασία από χτες, είδατε ότι διατυπώθηκαν και αντίθετες ή διαφορετικές απόψεις. Το ερώτημα που σας απευθύνω είναι γιατί έγιναν όλα αυτά; Διερωτηθήκατε εμμέσως κατά πόσον οι κυβερνώντες γνωρίζουν τι υπογράφουν.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Εν πάση περιπτώσει υπέγραψαν. Και απ' ης στιγμής υπέγραψαν έχουν ευθύνη. Αυτό είναι σαφές. Ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο υπέγραψαν, ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίον έφτασαν να υπογράψουν αυτούς τους νόμους ή αυτές τις διεθνείς συνθήκες. Αλλά με ρωτάτε νομίζω κάτι άλλο. Γιατί έκαναν αυτές τις πράξεις για τις οποίες κατηγορούνται. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι εδώ συζητάμε για τεράστια οικονομικά συμφέροντα. Συμφέροντα, τα οποία έχουν τη δύναμη να επηρεάσουν τους πολιτικούς. Αυτό το έχουμε γνωρίσει κατά κόρον στη χώρα μας. Δεν είναι καθόλου τυχαίο και είναι φανερό ότι αυτό τον τόπο σε τελευταία ανάλυση δεν τον διοικεί ούτε ο κύριος Παπανδρέου, ούτε ο κύριος Σημίτης, ούτε ο κύριος Μητσοτάκης, αλλά ο κύριος Εμφιετζόγλου, ο κύριος Βαρδινογιάννης και ο κύριος Κόκκαλης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Είναι δυνατόν να σταματήσει αυτή τη στιγμή το έργο; Είναι δυνατόν να αποδοθούν σε άλλες χρήσεις τα έργα που ήδη έχουν γίνει;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Φυσικά είναι δυνατόν να λειτουργήσει το φράγμα της Μεσοχώρας που έχει ήδη κατασκευαστεί ως υδροηλεκτρικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κατατέθηκε ότι αν η εκτροπή γινόταν από το Αυλάκι, οι επιπτώσεις θα ήταν πολύ λιγότερες, για να μην πούμε και ελάχιστες. Εσείς τι γνωρίζετε επ' αυτού;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Αμφιβάλλω, γιατί πάλι θα έχουμε κατάργηση του ποταμού και επιμένω σ' αυτό το σημείο, ότι η κατάργηση του ποταμού αποτελεί ανεπίτρεπτη προσβολή στο περιβάλλον. Δεν έχουμε το δικαίωμα να καταργούμε τα φυσικά οικοσυστήματα. Από εκεί και πέρα βέβαια απαιτείται ολοκληρωμένη μελέτη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και θα έλεγα ότι είναι επιπόλαιο να καταλήγουμε σε συμπεράσματα υπέρ της ηπιότερης, ας το πούμε έτσι, λύσης χωρίς να έχουμε υπόψη μας αυτά τα στοιχεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Με δεδομένο ότι όποια επέμβαση στη φύση θα προκαλέσει καταστροφές, εδώ πώς μπορούμε να συνεκτιμήσουμε την ανάγκη των Θεσσαλών για να αποκτήσουν νερό με την αποτροπή του έργου της εκτροπής του Αχελώου.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν υπάρχει ανάγκη των Θεσσαλών για νερό. Διότι όπως τονίστηκε, πρώτον, μπορούμε να περάσουμε σε αναπροσαρμογή των καλλιεργειών, έτσι ώστε να μην θέλουμε όλο και πιο υδροβόρα συστήματα. Δεύτερον μπορεί να γίνει εξοικονόμηση νερού. Θυμίζω ότι στην Ελλάδα και είναι ένα ακραίο παράδειγμα στην Ευρώπη, το 80% των συνολικά διαθέσιμων υδάτων πηγαίνουν στην γεωργία. Τη στιγμή που στη Γερμανία πχ., μια χώρα ανεπτυγμένη, το ποσοστό για την γεωργία είναι μόνο το 20%. Υπάρχουν τεράστια περιθώρια για εξοικονόμηση νερού στη γεωργία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Για ποιο λόγο εκεί γίνεται εξοικονόμηση νερού;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Διότι πρόκειται για πιο οργανωμένο κράτος, είναι πολύ απλό. Το 20% του νερού πηγαίνει στη γεωργία και το υπόλοιπο πηγαίνει σε άλλες χρήσεις. Εδώ πηγαίνει το 80% στην γεωργία και το 20% πηγαίνει σε όλες τις άλλες χρήσεις. Αυτό και μόνο το στοιχείο μας δείχνει ότι ο δρόμος τον οποίο θα έπρεπε να ακολουθήσουμε στη Θεσσαλία είναι η εξοικονόμηση νερού. Γιατί δεν γίνεται; Γιατί ακολουθείται η εύκολη λύση, γιατί συστηματικά οι πολιτικοί υποκύπτουν στα συμφέροντα των εργολάβων και τέλος γιατί η Θεσσαλία έχει τις περισσότερες ψήφους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Οι Θεσσαλοί όμως ζητούν περισσότερο νερό.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Το ζητούν οι Θεσσαλοί. Οι Θεσσαλοί δεν είναι το ελληνικό κράτος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ναι, αλλά το ζητούν οι κοινωνικές οργανώσεις και εδώ αναφερόμαστε στη βάση.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Υπάρχει η κοινωνία των πολιτών, η ευρύτερη κοινωνία των πολιτών, η οποία και αυτή έχει δικαιώματα σ' αυτόν τον τόπο, υπάρχουν οι κάτοικοι αυτών των περιοχών, οι οποίοι κατά προτεραιότητα έχουν δικαιώματα και δεν είναι μόνον οι Θεσσαλοί, οι οποίοι επιμένω ότι έχουν παραπλανηθεί. Έχουν οδηγηθεί σε μία ακραία συμπεριφορά ποδοσφαιρικού τύπου, ενώ αν ήταν πράγματι πληροφορημένοι, αν δεν είχαν εκμαυλιστεί δηλαδή από τους ίδιους τους πολιτικούς και τους εργολάβους δεν θα είχαν αυτή τη συμπεριφορά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχουν εκφραστεί αμφιβολίες κατά πόσον θα υπάρξουν επιβαρύνσεις ή αλλοιώσεις στο Δέλτα του Αχελώου. Εσείς τι έχετε να μας πείτε;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν είμαι ειδικός στο θέμα, αλλά θέλω να πω το εξής: Συγκρινόμενες με την καταστροφή, η οποία θα επέλθει στο κεντρικό τμήμα της Πίνδου, οι επιπτώσεις στο Δέλτα θα είναι σημαντικές μεν από την άποψη της ορνιθοπανίδας, αλλά αποτελούν ασήμαντη λεπτομέρεια σε σύγκριση με τις καταστροφές που είναι ήδη ορατές στον Άνω Αχελώο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι γνωρίζετε σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση; Έχει ζητηθεί χρηματοδότηση;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Προφανώς έχει ζητηθεί. Ήδη η πρώτη φάση του έργου έχει χρηματοδοτηθεί με 100 εκατομμύρια ECU. Έκτοτε έχουν υποβληθεί δύο αιτήσεις για χρηματοδότηση. Η μία το 1990 και η άλλη το 1994. Επομένως πρόκειται περί σφάλματος να λέγεται ότι δεν υπάρχει σχέδιο για χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ακριβώς αυτό το σχέδιο προσπαθούμε να σταματήσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος κατήγορος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Ευθυμιόπουλε, εκπροσωπώντας μία από τις πολιτικές ενάγουσες οργανώσεις, κατηγορείτε ορισμένα υψηλά ιστάμενα πρόσωπα, για συγκεκριμένες πράξεις, για άδικες πράξεις πολλές από τις οποίες έχουν μάλιστα και ιδιαίτερα μειωτικό χαρακτήρα. Επειδή δεν υπάρχει υπεράσπιση των προσώπων αυτών και επειδή είμαι υποχρεωμένος να κάνω και τον δικηγόρο του διαβόλου, ή αν θέλετε, να πω και του στραβού το δίκιο, θέλω να σας ρωτήσω τα εξής: Πώς κατηγορείτε για απάτη τη στιγμή που δεν εμφανίζεται ο απατώμενος, η Ενωμένη Ευρώπη, να έχει υποστεί περιουσιακή ζημία; Πώς κατηγορείτε για φθορά ιστορι-

κών μνημείων τη στιγμή που τα ιστορικά μνημεία δεν έχουν φθαρεί και δεν έχουν καταστραφεί; Πώς κατηγορείτε για παράβαση καθήκοντος την στιγμή που οι κατηγορούμενοι δεν εμφανίζεται να έχουν την πρόθεση να βλάψουν το κράτος; Πώς τους κατηγορείτε για απιστία τη στιγμή που για να έχουμε απιστία πρέπει κάποιος να ωφελήθηκε δολίως; Ας εξετάσουμε συνεπώς τις κατηγορίες μια προς μια για να δούμε κατά πόσον ευσταθούν.

Πρώτον. Απάτη. Κατηγορείτε συγκεκριμένα πρόσωπα, τον κ. Λαλιώτη και τον κ. Τσιπλάκο, ότι παραπλάνησαν τα όργανα της Ευρώπης και παρέστησαν ψευδώς ότι πρόκειται για ενεργειακό έργο ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για αρδευτικό. Ουδεμία αντίρρηση. Για να έχουμε όμως τετελεσμένο το αδίκημα της απάτης θα πρέπει ο αδικούμενος να υπέστη και περιουσιακή ζημία. Και εν προκειμένω η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να έχει υποστεί οικονομική ζημία. Ποια είναι αυτή;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Σας είπα προηγουμένως ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκταμιεύσει το ποσό των 100 εκατομμυρίων ECU το 1987 - 1988.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Έχει παραγραφεί.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Αυτό δεν με αφορά. Με ρωτήσατε ποια είναι η γνώμη μου. Τώρα αν έχει παραγραφεί ή όχι είναι δευτερεύον.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ομιλούμε για πράξεις πριν από το 1987;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Σας λέω η πρώτη πράξη αφορά το 1987. Η χρηματοδότηση από τη μεριά της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια του σεναρίου, το οποίο έλεγε ότι το έργο είναι ενεργειακό και δεν είναι αρδευτικό. Το αν έχει παραγραφεί, δεν με αφορά.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η δεύτερη; Είπατε, ότι η πρώτη πράξη είναι αυτή. Είναι και η μόνη;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Η πρώτη πράξη είναι αυτή, ναι. Και η πράξη αυτή συνιστά αδικία εις βάρος της Ε.Ο.Κ. ή δεν ξέρω ποιον άλλο όρο θέλετε να χρησιμοποιήσετε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κατ' αρχήν όταν δόθηκαν εκείνα τα χρήματα που δόθηκαν το '87, δεν νομίζω πως δόθηκαν στο πλαίσιο απάτης.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Δόθηκαν στο πλαίσιο ακριβώς αυτού του σεναρίου το οποίο εμφάνιζε το έργο ως ενεργειακό. Είναι μακριά αυτή η ιστορία της μεταμφίεσης του έργου. Και αυτό συνεχίζεται μέχρι τη στιγμή που αρχίζουμε να συζητάμε για την μικρή εκτροπή. Τότε αλλάζουν τα πράγματα και το έργο εμφανίζεται διαφορετικό.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Για την απάτη κατηγορείται ο Τσιπλάκος και ο Λαλιώτης. Τι δουλειά είχαν το '87 ο Τσιπλάκος και ο Λαλιώτης;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Κατηγορούνται για διαφορετικούς λόγους. Ο Τσιπλάκος κατηγορείται για απάτη συστηματική κατά την περίοδο της υπουργείας του.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Από το '91 μέχρι το '93.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Ο κ. Τσιπλάκος είναι εκ των βασικών υπευθύνων. Δεν θέλαμε να πάμε στην προϊστορία του έργου. Διότι έκανε επανειλημμένα διαβήματα προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι ο αρχιτέκτονας, αν θέλετε, αυτού του σεναρίου. Ο κ. Λαλιώτης δεν έχει ευθύνη σ' αυτό το σημείο. Ο κ. Λαλιώτης έχει ευθύνη για τα επόμενα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πρέπει να λειτουργήσουμε ως ποινικό δικαστήριο. Έχουμε δύο πρόσωπα και έχουμε και δύο πράξεις για τις οποίες κατηγορούνται. Να δούμε αν οι κατηγορίες ευσταθούν. Ποια είναι η απάτη που ετέλεσε ο κ. Τσιπλάκος και ποια είναι η ζημία που προξένησε.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Η απάτη συνίσταται στο ότι εμφανίζει το έργο διαφορετικό από αυτό που ήταν και προσπαθούσε να εκταμιεύσει χρήματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τα κατάφερε;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Ο ίδιος όχι. Κάποιος άλλος προηγουμένως τα κατάφερε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τα προηγούμενα δεν μας ενδιαφέρουν. Ο κ. Τσιπλάκος πάντως δεν τα κατάφερε.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν τα κατάφερε όχι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ο κ. Λαλιώτης, τώρα.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Ο κ. Λαλιώτης κατηγορείται γιατί εγκαινίασε την ιδέα της μικρής εκτροπής, ενώ διατηρεί ίδια την διάμετρο της σήραγγας.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τα κατάφερε να αποσπάσει χρήματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν είπα ότι κατηγορείται ο κ. Λαλιώτης για

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Το λέει όμως το κατηγορητήριο.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Δεν ξέρω. Δεν νομίζω ότι το λέει έτσι ακριβώς το κατηγορητήριο. Υπάρχει μια διαφοροποίηση των ρόλων στα πλαίσια αυτού που ονομάζουμε γενικά απάτη. Υπάρχει απάτη εις βάρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάρχει απάτη εις βάρος του Δημοσίου, υπάρχει απάτη εις βάρος της κοινής γνώμης.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εμείς συζητάμε για τις απάτες που αναφέρονται στο κατηγορητήριο και είμαστε υποχρεωμένοι να σταθούμε σ' αυτά που αναφέρονται στο κείμενο. Δεν μπορούμε να επεκταθούμε σε άλλα θέματα.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Λοιπόν, μέχρι το 1994, επαναλαμβάνω, οπότε εμφανίζεται το σχέδιο της μικρής εκτροπής, η συστηματική προσπάθεια όλων των υπουργών Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων και όλων των κυβερνήσεων ήταν να αποσπάσουν χρήματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση δι' αυτής της μεθόδου. Αν αυτό συνιστά αξιόποινη πράξη ή όχι θα το κρίνει το δικαστήριο. Μετά το 1994 μεταβάλλεται ο χαρακτηρισμός του έργου και περνάμε στο σχέδιο της λεγόμενης μικρής εκτροπής, που προβάλλεται ως έργο πολλαπλών χρήσεων.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πάμε στο άλλο αδίκημα. Φθορά ιστορικών μνημείων. Ποιο είναι το ιστορικό μνημείο, το οποίο έχει φθαρεί και καταστραφεί;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Είναι προφανές ότι πρόκειται για απειλή φθοράς ιστορικού μνημείου. Αλλά, αν θέλετε, ήδη τα γεφύρια άρχισαν να καταστρέφονται. Γι' αυτό σας μοίρασα τις φωτογραφίες. Να τα δείτε. Αλλά προκειμένου για τη Μονή Μυροφύλλου, πρόκειται περί επαπειλούμενης καταστροφής, η οποία είναι βεβαία, όταν γίνει η πλήρωση του ταμιευτήρα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Σωστά το λέτε, σωστά, στη νομική διάλεκτο αυτό λέγεται απόπειρα.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Απόπειρα, έστω. Αλλά και για τις απόπειρες νομίζω ότι προβλέπονται ποινές.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ναι, ακριβώς. Δέχομαι, η πρόταση της εισαγγελικής Αρχής να είναι όχι για το τετελεσμένο αδίκημα της φθοράς ιστορικού μνημείου εφόσον δεν έχει ολοκληρωθεί, αλλά για απόπειρα. Στο σημείο αυτό πρέπει κάπως να διορθωθεί και να βελτιωθεί το κατηγορητήριο. Ας περάσουμε τώρα στην κατηγορία για παράβαση καθήκοντος. Για την παράβαση καθήκοντος, σύμφωνα με το κατηγορητήριο, εγκαλούμενοι είναι οι κ.κ. Καραμανλής, Κούδελας, Χατζηγιάκης, Ανωμερίτης, κ.λπ. γιατί με σειρά πράξεων και εν γνώσει τους παρέβησαν τα καθήκοντα της υπηρεσίας τους για να βλάψουν το κράτος. Εσείς θεωρείτε ότι όλοι αυτοί

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Στο κατηγορητήριο δεν αναφέρεται ότι σκοπός τους ήταν να βλάψουν το κράτος. Εν πάση περιπτώσει, να απαντήσω στο ερώτημα τι συνιστά, κατά τη γνώμη μου, παράβαση καθήκοντος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Όχι, δεν σας ζητώ να απαντήσετε σε αυτό το ερώτημα. Δεν λέει ο μάρτυς τι συνιστά παράβαση καθήκοντος. Το λέει ο νόμος. Έχουμε συνεπώς τη διάταξη του νόμου και την πράξη. Αυτό που εξετάζουμε είναι αν η πράξη είναι δυνατόν να υπαχθεί στην συγκεκριμένη διάταξη του νόμου. Ο νόμος λέει ότι τιμωρείται εκείνη η παράβαση του υπηρεσιακού καθήκοντος, η οποία γίνεται με πρόθεση να προκληθεί βλάβη στο κράτος ή με σκοπό να ωφεληθεί δολίως ένα τρίτο πρόσωπο.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Κατ' αρχήν οι υπεύθυνοι υπουργοί, το πρώτο πράγμα που, κατά τη γνώμη μου, οφείλουν και έχουν καθήκον να κάνουν, είναι να εφαρμόζουν τους νόμους και ιδιαίτερα τους νόμους που εμπίπτουν στην δικαιοδοσία τους. Επομένως το γεγονός ότι δεν εφαρμόστηκαν οι νόμοι περί προστασίας του περιβάλλοντος, όπως ανέφερα πριν, συνιστά κατά τη γνώμη μου παράβαση καθήκοντος και μάλιστα κατάφωρη παράβαση καθήκοντος. Από τον υπουργό Περιβάλλοντος περιμένουμε να προστατεύσει το περιβάλλον και όχι να το καταστρέφει.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν αρκεί αυτό, σύμφωνα με τον νόμο. Για να έχουμε παράβαση καθήκοντος δεν αρκεί αυτό. Πρέπει επιπροσθέτως να έχουμε βλάβη του κράτους.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Μα έχουμε ήδη βλάβη του κράτους, έχουμε ζημιές του κράτους οικονομικού χαρακτήρα, αλλά αν εντάξουμε και την έννοια του περιβάλλοντος στις αξίες που θα όφειλε να προστατεύει το κράτος, τότε πράγματι υπάρχει και βλάβη των ιδίων των συμφερόντων του κράτους. Το γεγονός ότι δεν εφαρμόστηκαν π.χ. οι αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας συνιστά κατά την γνώμη μου, επίσης παράβαση καθήκοντος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ας περάσουμε τώρα στην απιστία. Στο κατηγορητήριο τεκμηριώνεται επαρκώς η ευθύνη των κ.κ. Ανωμερίτη και Λαλιώτη. Τους υπόλοιπους, γιατί τους παραπέμπετε; Γιατί ζητάτε την τιμωρία τους; Η κατηγορία κατά του κ. Ανωμερίτη συνδέεται με την υπόθεση των Ρώσων ενώ η κατηγορία κατά του κ. Λαλιώτη, με την διάμετρο της σήραγγας. Παρακάτω όμως λέτε ότι όλοι οι εγκαλούμενοι, με περισσότερες πράξεις ζημίωσαν την περιουσία άλλων. Συγκεκριμένα με τις παραπάνω υπουργικές αποφάσεις τους ζημίωσαν την κρατική περιουσία.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Γιατί προωθούν ένα έργο, δαπανούν δηλαδή αυτή τη στιγμή δημόσιο χρήμα, για ένα έργο μηδενικής ή αν θέλετε, αμφίβολης σκοπιμότητας.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Για να έχουμε απιστία πρέπει να έχουμε και δολία ωφέλεια. Κάποιος πρέπει δολίως να ωφελήθηκε από αυτή.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Προφανώς οι εργολάβοι. Είναι ηλίου φαεινότερο. Αλλά θα σας έλεγα και ένα άλλο στοιχείο. Το γεγονός ότι αυτή τη στιγμή έχουν δεσμευθεί και δεν καταβάλλονται χρηματοδοτικοί πόροι από την Ευρωπαϊκή Ένωση που θα μπορούσαν να είχαν χρησιμοποιηθεί σε πολύ επωφελέστερα προγράμματα για το περιβάλλον, την ανάπτυξη, την κοινωνία, συνιστά βλάβη του δημοσίου συμφέροντος.

ΣΙΟΥΤΗ — Από τα έγγραφα βλέπουμε ότι αυτή η σύμβαση για την ανάθεση του μηχανολογικού και του ηλεκτρολογικού εξοπλισμού των υδροηλεκτρικών σταθμών της Συκιάς και του Πευκόφυτου στους Ρώσους έχει κυρωθεί από τη Βουλή. Δεν το απεφάσισε κάποιος υπουργός ή κάποια κυβέρνηση. Έχουμε εμείς περιθώριο αυτή τη στιγμή να μιλάμε, τουλάχιστον όσον αφορά την ανάθεση αυτή; Δηλαδή θα δικάσουμε και τη Βουλή; Αυτή την απορία έχω.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Να σας απαντήσω. Το είχα καταλάβει από την αρχή ποια είναι η αιχμή αυτού του ερωτήματος. Και γι' αυτό σας είπα ότι είναι πάρα πολύ ενδιαφέρουσα και διδακτική η συζήτηση που έγινε στην Βουλή και μπορώ να καταθέσω τα πρακτικά. Δυστυχώς όμως δεν μπορώ να την αναπτύξω τώρα όλη εδώ. Και ελπίζω ο κ. Μάνος, ο οποίος είναι ο τελευταίος μάρτυς να καταθέσει ειδικά επ' αυτού, επειδή είναι ένας από τους εισηγητές του θέματος στη Βουλή. Ωστόσο θα ήθελα να πω το εξής: Ουδείς στη Βουλή αρνήθηκε ότι το κόστος στην περίπτωση αυτή είναι τριπλάσιο από το τρέχον κόστος παρομοίων έργων. Το επιχείρημα που επικράτησε στη Βουλή, η οποία τελικά ψήφισε υπέρ αυτού του νόμου και κύρωσε την σχετική σύμβαση, ήταν ότι αν δεν ψηφίζοταν ο νόμος, πρώτον καθυστερούσε το όλο έργο, δεύτερον καθυστερούσε η συμφωνία με τους Ρώσους για το φυσικό αέριο, τρίτον, και ίσως σημαντικότερο κατά τους βουλευτές, ήταν ότι αν ξεκινούσε τώρα μια νέα διαδικασία διαγωνισμού για την ανάθεση της προμήθειας ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού, με τις καθυστερήσεις που ξέρουμε στο Δημόσιο κ.λπ. κ.λπ. θα πηγαίναμε στα επόμενα 3 - 4 χρόνια, οπότε η τιμή την οποία τότε θα πετυχαίναμε θα ήταν ισοδύναμη μ' αυτή που πετύχαμε τώρα. Με βάση λοιπόν αυτή και μόνο τη λογική, οι βουλευτές ψήφισαν αυτόν τον νόμο. Όλοι όμως παραδέχονται ότι πρόκειται για τριπλάσιο κόστος. Από εκεί και πέρα εσείς και ο ελληνικός λαός θα κρίνετε, αν αυτό συνιστά άδικη πράξη ή όχι.

ΣΙΟΥΤΗ — Το ζήτημα είναι όμως ότι ψηφίστηκε. Και αυτή τη στιγμή εμείς πρέπει να κρίνουμε κάτι το οποίο ψηφίστηκε από τη Βουλή.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε Ευθυμιόπουλε, είναι αναστρέψιμες και σε ποιο βαθμό οι περιβαλλοντικές ζημιές; Πρώτον στην περίπτωση που ολοκληρωθεί το έργο και δεύτερον αν σταματήσει το έργο στο σημείο που βρίσκεται τώρα.

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Σε περίπτωση που ολοκληρωθεί το έργο είναι προφανές ότι θα έχουμε ζημιές που δεν είναι αναστρέψιμες. Κανένα οικοσύστημα δεν είναι δυνατόν να επανέλθει μετά από μια τόσο μεγάλη αναστάτωση, στην αρχική του κατάσταση. Αυτό είναι προφανές και δεν χρειάζεται να είναι κανείς επιστήμων περιβαλλοντολόγος για να το κρίνει...

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Δεν υπάρχουν τμήματα του έργου, όπως είναι ο χώρος των

φραγμάτων που είναι δυνατόν να αναφυτευτούν και σε κάποιο βαθμό να αναπλάστουν και να αναβαθμισθούν;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Το περιβάλλον δεν είναι ένα σύνολο δέντρων. Το περιβάλλον είναι ένα πολύπλοκο σύστημα, το οποίο υπακούει σε πάρα πολύ λεπτούς κανόνες ισορροπίας και αλληλοεξαρτήσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ οργανισμών. Αφ' ης στιγμής καταστραφεί δεν είναι δυνατόν να επανέλθει. Επομένως η δενδροφύτευση γύρω από μια τεχνητή λίμνη σε καμία περίπτωση δεν αποκαθιστά το παραποτάμιο οικοσύστημα το οποίο υπήρχε πριν από την επέμβαση. Σημαντικό παράδειγμα είναι η καταστροφή του βιοτόπου της αρκούδας, του τελευταίου μεγάλου θηλαστικού που έχουμε σ' αυτόν τον τόπο και στην Ευρώπη. Με αυτόν τον τρόπο, οδηγούμε όχι μόνο την αρκούδα, αλλά και άλλα είδη στην εξαφάνιση. Αυτό σε καμία περίπτωση δεν αποκαθίσταται με την διευθέτηση μιας τεχνητής λίμνης. Εάν πάλι σταματήσει το έργο σήμερα, προφανώς ορισμένες από τις ζημιές είναι αναστρέψιμες με την πάροδο του χρόνου, κάποιες άλλες όχι.

ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ — Έχω σχηματίσει την εντύπωση από πολλές καταθέσεις μαρτύρων, αλλά ιδιαίτερα όταν άκουγα τον καθηγητή Σκούλλο να μιλάει ότι πρόκειται για μια σημαντική σύγκρουση μεταξύ επιστημόνων και των εργολάβων καθώς και με την εργολαβική νοοτροπία που επεβλήθηκε στην Ελλάδα, ξέρουμε πώς, μετά την Απελευθέρωση. Αλλά εκείνο που βλέπουμε είναι ότι υπάρχει μια ενιαία στάση όλων των κομμάτων και των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Θεσσαλία. Δηλαδή βλέπουμε μια ενότητα στην στάση των Θεσσαλών απέναντι στην εκτροπή του Αχελώου.

Πώς βλέπετε τη δυνατότητα να ανατραπεί η στάση αυτή; Ποιος είναι ο ρόλος που μπορεί να παίξει το οικολογικό κίνημα;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Το ερώτημα είναι πολιτικό και θα προσπαθήσω να δώσω μια πολιτική απάντηση. Θα έλεγα ότι μπορεί να ξεκινήσει κανείς από τις ρωγμές που έχουν αρχίσει να εμφανίζονται σ' αυτό το σύστημα. Το κλίμα αυτή την περίοδο δεν είναι ίδιο με το κλίμα που επικρατούσε πριν από 5 χρόνια. Έχουμε κόμματα όπως π.χ. ο Συνασπισμός, που παρ' όλες τις δεσμεύσεις που έχει αυτός στη Θεσσαλία, άρχισε δειλά να διαφοροποιείται. Το γεγονός ότι για πρώτη φορά στρατεύονται τόσες πολλές και μεγάλες θα έλεγα περιβαλλοντικές οργανώσεις σε έναν κοινό αγώνα απέναντι σε ένα τόσο κρίσιμο θέμα, συγκαταλέγεται στα θετικά αυτής της προσπάθειας. Δεν πρέπει επίσης να παραβλέψουμε ότι έχουν γίνει τόσες πολλές κινητοποιήσεις σε τοπικό επίπεδο, ότι υπάρχουν τοπικοί σύλλογοι, ότι υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι δεν εγκαταλείπουν τον αγώνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Στη Θεσσαλία, κύριε Ευθυμιόπουλε;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Στη Θεσσαλία, όχι βέβαια. Μιλώ για την υπόλοιπη Ελλάδα, για ανθρώπους, οι οποίοι δεν έχουν αυτή τη στιγμή οικονομικό συμφέρον από αυτή την εκτροπή. Άλλωστε στην πραγματικότητα ούτε οι Θεσσαλοί θα έχουν οικονομικό όφελος από το έργο του Αχελώου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο εκτός από τους πολιτικούς και τους βουλευτές, που στις αποφάσεις τους συνεκτιμούν το πολιτικό κόστος, έχουμε κοινωνικές οργανώσεις, ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών, αγροτικούς συλλόγους, άλλους κοινωνικούς φορείς που θέλουν την εκτροπή και το νερό του Αχελώου. Εκτιμάτε ότι

υπάρχει μια διαδεδομένη πλάνη ή εξαπάτηση της κοινής γνώμης, η οποία εξακολουθεί να επιδρά;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Αυτό ακριβώς που είπατε. Υπάρχει μια πλάνη, μια εξαπάτηση της κοινής γνώμης η οποία ανάγεται σε μια περίοδο εικοσαετίας και πλέον. Το έργο έχει εξαγγελθεί επανειλημμένως από κάθε κυβέρνηση τα τελευταία 20 χρόνια. Επομένως αντιμετωπίζουμε νοοτροπίες που διαμορφώθηκαν σε μια περίοδο ιστορικής αδράνειας 20 περίπου χρόνων και που δεν είναι εύκολο να ανατραπούν από τη μια μέρα στην άλλη. Παρ' όλα αυτά πιστεύω ότι το έργο θα σταματήσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πιστεύετε ότι θα σταματήσει. Εάν σταματήσει το έργο εδώ, πώς μπορεί να χρησιμοποιηθούν τα έργα που έχουν γίνει; Είναι επίσης δυνατόν να αποκατασταθούν οι ζημιές οι οποίες έχουν προκληθεί στο περιβάλλον και στα οικουσυστήματα και σε ποιον βαθμό;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Απάντησα ήδη στο ερώτημα. Μερικώς μπορούν να αποκατασταθούν οι ζημιές που έχουν γίνει και κυρίως αυτές που αφορούν έργα οδοποιίας στα ορεινά συστήματα της Πίνδου. Εκείνο το οποίο μπορεί να συμβεί βέβαια είναι να μειωθεί τουλάχιστον το ύψος της στάθμης του ταμιευτήρα της Μεσοχώρας, έτσι ώστε να μην κατακλυστούν τα χωριά και τα ιστορικά μνημεία. Αυτό είναι δυνατόν να γίνει γιατί η διαστασιολόγηση του έργου δεν θα υπαγορεύεται στην περίπτωση αυτή από τις ανάγκες της εκτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η Greenpeace, της οποίας είστε διευθυντής, καθώς και οι λοιπές εγκαλούσες οργανώσεις, έχετε απευθυνθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις αρμόδιες υπηρεσίες για να τις ενημερώσετε περί τίνος πρόκειται, ώστε να ματαιωθεί η χρηματοδότηση του έργου;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Φυσικά έχουν γίνει δεκάδες τέτοιες προσφυγές και τα αποτελέσματα τα βλέπουμε. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει παγώσει τη χρηματοδότηση. Αυτή τη στιγμή το κλίμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αρνητικό σε σχέση με την εκτροπή του Αχελώου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ας υποθέσουμε ότι η χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση ματαιώνεται. Σημαίνει αυτό ότι, αν γίνει το έργο, θα γίνει με χρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Βεβαίως, γι' αυτό κι αν γίνει το έργο, θα γίνει κολοβό και στην περίπτωση αυτή δεν πρόκειται να εξυτηρηθεί καμία πραγματική σκοπιμότητα. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις, είναι προφανές ότι τα χρήματα από τον κρατικό προϋπολογισμό απλώς θα σπαταληθούν στον βωμό των μικροπολιτικών επιδιώξεων, δηλ. της συλλογής ψήφων από τη Θεσσαλία.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και τέλος, η απορία μένει. Θα ήθελα και από εσάς μιαν απάντηση. Εδώ κατέθεσαν και άλλοι επιστήμονες, οι οποίοι υποστήριξαν με επιχειρήματα την ορθότητα του σχεδιασμού του έργου και τη χρησιμότητά του. Εσείς όμως είπατε ότι αυτοί εκτελούν εντολές. Ειλικρινά απορώ πώς είναι δυνατόν να υιοθετούνται επιλογές που συνεπάγονται κινδύνους να προκληθούν πλημμύρες με νεκρούς; Υπάρχει κατά την γνώμη σας τέτοια κοινωνική αναληψία;

ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ — Πιστεύω ότι μερικές από αυτές τις επιπτώσεις αυτοί που υπογράφουν τις μελέτες δεν είναι καν σε θέση να τις διανοηθούν. Και εδώ υπάρχει ένα έλλειμμα επιστημονικών γνώσεων και προβλεπτικών ικανοτήτων. Αυτό

είναι ένα στοιχείο, το οποίο εν μέρει τους απαλλάσσει. Από την άλλη πλευρά, οι άνθρωποι αυτοί είναι εντεταλμένοι σύμβουλοι, δεν είναι ανεξάρτητοι επιστήμονες κι αυτό τα λέει όλα.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΣΠΥΡΟΥ ΔΑΝΕΛΗ, ΒΟΥΛΕΥΤΗ

Η υπεράσπιση του κοινού νου. Το θαμβάκι δεν πουλάει, η εκτροπή δεν πατάει στα πόδια της. Η Θεσσαλία δεν γνωρίζει τα νερά της. Η υπεράσπιση της πολιτικής. Ο κ. Ροκόφυλλος σφάλλει: Το πολιτικό κόστος δεν απαλλάσσει. Οι δυσκολίες των Θεσσαλών να εγκαταλείψουν το όραμα. Η αδυναμία να συνταχθεί συνολική μελέτη. Η δημόσια διοίκηση πάσχει από κακοδαμονία. Οι Νεοέλληνες διαχέουν τις ευθύνες. Μια πλήρης μελέτη θα απέκλειε το έργο. Η μικροψυχία του επαγγελματία πολιτικού δεν νομιμοποιεί. Η οντολογία δεν είναι δεοντολογία. Δύσκολος ο εντοπισμός των ευθυνών. Δόλος ή ανικανότητα: Η υπογραφή δεσμεύει. Ο υπουργός Περιβάλλοντος όφειλε να απορρίψει την απόφαση του υπουργού Δημοσίων Έργων. Τι έπρεπε να κάνει ο κ. Λαλιώτης; Η Βουλή κάνει λάθος. Οι Ρώσοι. Οι βουλευτές ευθύνονται. Το δημόσιο χρήμα διατίθεται παράλογα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Σπύρος Δανέλης, παρακαλώ. Εσείς, κύριε βουλευτά, ένας Ηρακλειώτης τι γυρεύετε στη Λάρισα;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Είναι ένα ερώτημα βέβαια εξειδικευμένο, πλην όμως νομίζω ότι θέτουμε πάρα πολλά ζητήματα, κυρίως ηθικής τάξεως. Θα ήθελα λοιπόν να μου επιτρέψετε, κύριε πρόεδρε, να εκφράσω μερικούς συλλογισμούς μου...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εσείς γνωρίζετε πώς έχει σχεδιαστεί το έργο, έχετε επισκεφτεί την περιοχή ή ένα μέρος της;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Μέρος της ναι. Θα ήθελα να μου επιτρέψετε να εκφράσω μερικούς συλλογισμούς μου που νομίζω ότι έχουν σχέση με το όλο ζήτημα, διότι με αυτά που άκουσα κατά την χθεσινοβραδινή συνεδρίαση, έχω έντονη την επιθυμία να υπερασπισθώ δύο πράγματα. Να υπερασπισθώ κατ' αρχάς τον κοινό νου, τον οποίο νομίζω ότι διαθέτω και κατά δεύτερο λόγο να εκφράσω ένα λόγο υπερασπιστικό προς την πολιτική, τον πολιτικό λόγο και τους πολιτικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σε σχέση πάντα με το αιτούμενο θέμα.

ΔΑΝΕΛΗΣ — Βεβαίως. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος, δηλαδή την υπεράσπιση του κοινού νου, της κοινής λογικής, θα ήθελα να τονίσω τα εξής: Ακούσαμε χθες από τα πλέον έγκυρα χείλη που εξέφραζαν την κρατούσα τεχνοκρατική αντίληψη, ότι το συγκεκριμένο έργο, όχι μόνο δεν θα είναι ενεργειακά θετικό αλλά θα προξενήσει επιπλέον ζημία στην Δ.Ε.Η. Ακούσαμε επίσης από έναν από τους μελετητές που συμμετείχαν στην σύνταξη της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων ότι δεν πρόκειται να αρδευτεί ούτε ένα στρέμμα παραπάνω στον Θεσσαλικό Κάμπο. Επιπλέον θα ήθελα να επισημάνω πόσο θετική είναι η συγκυρία υπό την οποία συνεδριάζει το δικαστήριό σας, ενώ έχουμε την κατάληψη των εθνικών οδών από τους αγρότες. Κύρια αιτία για την έναρξη των κινητοποιήσεων ήταν ακριβώς τα προβλήματα που συνδέονται με την παραγωγή του θαμβακιού. Είναι γνωστό

ότι το θαμβάκι, όπως και το καλαμπόκι, είναι εξαιρετικά υδροβόρες καλλιέργειες. Η παραγωγή των προϊόντων αυτών, τα οποία καλλιεργούνται παραδοσιακά στον Θεσσαλικό Κάμπο, διογκώθηκε κατά τα τελευταία 2-3 χρόνια. Η αδυναμία των αγροτών να διαθέσουν τα προϊόντα αυτά στις τιμές που προσδοκούσαν οδήγησε στην σημερινή εκρηκτική κατάσταση. Βλέπουμε λοιπόν ότι το περίφημο όραμα της εκτροπής του Αχελώου δεν πατάει στα πόδια του γιατί οι αγρότες της Θεσσαλίας δεν πρόκειται να ωφεληθούν. Χρησιμοποιώντας τον κοινό νου, δεν βλέπω γιατί δεν έχει καταρρεύσει ακόμη η σύλληψη αυτού του φαραωνικού έργου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπονοείτε ότι πρέπει να αναδιαρθρωθούν οι καλλιέργειες ώστε να εναρμονισθούν με την νέα Κ.Α.Π.;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Βεβαίως, αυτό έπρεπε να έχει γίνει εδώ και χρόνια. Αντίθετα δεν βλέπω τι θα εξυπηρετούσε σήμερα η εκτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Λέτε δεν βλέπετε τον λόγο της εκτροπής. Σήμερα όμως οι αγρότες βασίζονται σε αυτές τις υδροβόρες καλλιέργειες.

ΔΑΝΕΛΗΣ — Το πρόβλημα είναι ότι οι αγρότες έχουν σήμερα μια υπερπαραγωγή που δεν μπορούν να διαθέσουν και ως εκ τούτου υφίστανται ζημιές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μέχρι να υπάρξει αναδιάρθρωση επαρκούν οι υδατικοί πόροι της Θεσσαλίας για να καλυφθούν οι ανάγκες ή μήπως έχει και μια βάση το επιχείρημα ότι θα ξεραθεί ο κάμπος;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Νομίζω πως είναι γενικά αποδεκτό ότι πρώτον, δεν έχουμε ολοκληρωμένες μελέτες για τα νερά της Θεσσαλίας και δεύτερον, είναι επίσης γενικά αποδεκτό ότι δεν έχει γίνει καμία προσπάθεια για την γενικότερη αξιοποίηση και την διαφορετική χρησιμοποίηση του υδατικού πλούτου της Θεσσαλίας. Συνεπώς, δεν νομίζω ότι σήμερα έχει βάση το αίτημα της μεταφοράς νερού από τον Αχελώο στον Πηνειό. Εξάλλου είπαμε ότι δεν συζητάμε για άρδευση.

Το δεύτερο σκέλος των συλλογισμών μου αφορά, όπως είπα, την υπεράσπιση της πολιτικής και του πολιτικού λόγου, διότι αυτά που άκουσα από τον κύριο Ροκόφυλλο χθες με βρίσκουν απολύτως αντίθετο. Ως μέλος του Κοινοβουλίου νιώθω την ανάγκη να τονίσω ότι δεν διανοούμει ότι έχουμε δικαίωμα στο όνομα του πολιτικού κόστους, να αποδεχόμαστε πράγματα και απόψεις που δεν πιστεύουμε και να προωθούμε επιλογές που είναι έξω από τη λογική μας και τις αντιλήψεις μας. Αυτά, κύριε πρόεδρε, με κάνουν να σκέπτομαι κάποια άλλα πράγματα που έχουμε ζήσει στον τόπο αυτό, κάποιες άλλες λογικές και κάποιες άλλες εξαιρετικά επικίνδυνες αντιλήψεις σύμφωνα με τις οποίες δεν υπάρχουν θεσμοί όταν υπάρχει ο λαός, ότι οι πολιτικές ευθύνες δεν μπορούν να καταλογιστούν και τις καταλογίζει ο λαός εκλέγοντας ή απορρίπτοντας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τώρα, θα παρακαλέσω να καταθέσετε τις πληροφορίες σας ή τις γνώσεις και τις εμπειρίες σας σχετικά με τον σχεδιασμό και την εκτέλεση του έργου της εκτροπής.

ΔΑΝΕΛΗΣ — Η σχέση μου με το συγκεκριμένο έργο, πέρα από το ότι είμαι ένας ενεργός πολίτης με συγκεκριμένες ευαισθησίες και απόψεις για τέτοιου είδους ζητήματα, το επάγγελμά μου, είμαι αρχιτέκτων - μελετητής, με φέρνει ίσως πιο κοντά σε αυτά τα ζητήματα από άλλους. Επίσης ως μέλος της Κεντρικής Εκτροπής του Συνασπισμού, όταν συζητήσαμε εκτενέστατα το θέμα της εκτροπής

του Αχελώου και τις συνέπειές του το 1993, πριν από τις εκλογές, ύστερα από εντολή του συνεδρίου μας, η απόφαση μας, παρά το γεγονός ότι βρισκόμαστε σε προεκλογική περίοδο, ήταν αντίθετη με την λογική της εκτροπής. Θυμάμαι ότι είπαμε τότε «όχι στην εκτροπή της λογικής».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Να σας διακόψω. Με ενδιαφέρει για το πώς διαμορφώνεται η κοινή γνώμη. Θα ήθελα συνεπώς να μου πείτε, ποια είναι η θέση των τοπικών οργανώσεων του κόμματός σας στη Θεσσαλία.

ΔΑΝΕΛΗΣ — Βεβαίως δεν είναι καθόλου απλό να δεχτεί ο κόσμος της Θεσσαλίας την άποψη ότι δεν πρέπει να γίνει η εκτροπή του Αχελώου. Άλλος συνειδητά και άλλος ασυνείδητα, οι Θεσσαλοί είχαν πιστέψει ότι το έργο αυτό είναι έργο δημιουργικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δηλαδή οι οργανώσεις του κόμματός σας είναι υπέρ της εκτροπής ή δεν έχουν διατυπώσει άποψη;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Σήμερα είναι πολύ καλή η εικόνα που έχω από οργανώσεις του κόμματός μας στη Θεσσαλία, με αφορμή και τον έντονο προβληματισμό που έχει προκαλέσει η υπόθεση των αγροτικών κινητοποιήσεων. Υπάρχει πρόσφορο έδαφος για να εξετασθεί το θέμα του συνολικού σχεδιασμού της αγροτικής παραγωγής και των αναπτυξιακών έργων. Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι όντως υπάρχει μία μεταστροφή σε ανθρώπους που μέχρι τώρα, για τους λόγους που εκθέσαμε, υποστήριζαν την εκτροπή.

ΣΙΟΥΤΗ — Οι τοπικές οργανώσεις είναι υπέρ ή κατά της εκτροπής;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Οι τοπικές οργανώσεις στην πλειοψηφία τους είναι υπέρ της εκτροπής. Όμως υπάρχει μία μετακίνηση αρκετά σημαντική, ειδικά μετά από τα αδιέξοδα που προέκυψαν από έλλειψη σχεδιασμού για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών.

Η συνολική μου εντύπωση είναι ότι το όλο έργο δεν είχε ποτέ κανένα λόγο να σχεδιαστεί, δεν είχε κανένα λόγο να γίνει, να ενταχθεί στον συνολικό αναπτυξιακό σχεδιασμό, διότι κανείς δεν είχε πειστεί εξαρχής ότι πράγματι θα είχε επί της ουσίας οφέλη σε οποιονδήποτε τομέα. Πραγματικά πιστεύω ότι οι λόγοι για τους οποίους το έργο αυτό προχώρησε και έφτασε εκεί που έχει φτάσει σήμερα είναι απλώς η επιθυμία για προσπορισμό πολιτικού οφέλους. Όντας και τεχνικός και έχοντας μία σχέση με όλα αυτά τα ζητήματα επί τόσα χρόνια, δεν μπορώ να μην σκεφτώ ότι πραγματικά συνέβαλαν και συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα, τα οποία εντοπίζονται στον κύκλο της κατασκευής των έργων. Με την ευκαιρία αυτή, ως τεχνικός και ως πρώην μέλος της διοίκησης του Τεχνικού Επιμελητηρίου του τμήματος Ανατολικής Κρήτης θα ήθελα να επισημάνω ότι το Τεχνικό Επιμελητήριο όφειλε, ως τεχνικός σύμβουλος της Πολιτείας και να έχει ολοκληρωμένες απόψεις και να είναι σήμερα εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ακούστηκε ότι δεν υπάρχει τεχνικό - οικονομική μελέτη. Και ότι η μελέτη περιθαρτολογικών επιπτώσεων είναι ελλιπής. Τι γνώση έχετε σχετικά;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Αυτό δεν πρέπει να μας εκπλήσσει. Η προσωπική μου άποψη είναι ότι δεν είναι δυνατόν να συνταχθεί συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το έργο της εκτροπής του Αχελώου. Επιτρέψτε μου όμως με την ευκαιρία να πω ότι προχθές συζητήθηκε μια ερώτηση που είχα υποβάλει στην υπουργό

Ανάπτυξης για τις ζημιές που είχε υποστεί πρόσφατα το φράγμα της Δ.Ε.Η. στον Θησαυρό του Νέστου. Η υφυπουργός, η οποία είχε αναλάβει το θέμα, αποδέχθηκε ότι δεν υπάρχουν οι μελέτες, που απαιτεί ο νόμος. Και όχι μόνο οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Δεν υπάρχουν και οι τεχνικές μελέτες για τη λειτουργία του έργου και την ασφάλεια του έργου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δεν υπάρχουν γιατί έτσι λειτουργεί η διοίκηση ή γιατί δεν μπορεί με επιστημονικούς όρους να υπάρξει μια τέτοια μελέτη;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Γιατί αυτή είναι η μεθοδολογία με την οποία λειτουργεί η διοίκηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Επαρκεί η μεθοδολογία αυτή για τις ανάγκες του σχεδιασμού ενός έργου το οποίο απαιτεί τόσο μεγάλες δαπάνες;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Όχι, βέβαια. Κάθε άλλο. Νομίζω ότι είναι θέμα και πάλι κοινού νου να σκεφτεί κανείς ότι συμβάλλει στην οικονομία ενός έργου, στην ασφάλεια και την απόδοσή του, την αποδοτικότητα του, η ύπαρξη των απαραίτητων τουλάχιστον μελετών και προφανώς, η ύπαρξη ενός συνολικότερου σχεδιασμού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δηλαδή το ανάγετε και εσείς στις ελλείψεις, στην κακοδαιμονία της διοίκησης ή αναφέρεστε και στην ευθύνη συγκεκριμένων παραγόντων ανθρώπων;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Το ένα δεν αίρει το άλλο. Νομίζω ότι είναι κοινωνικό φαινόμενο της νεοελληνικής μας πραγματικότητας η διάχυση των ευθυνών. Δεν σημαίνει όμως αυτό ότι δεν εντοπίζονται συγκεκριμένες ευθύνες σ' αυτούς που έχουν κυρίως την πολιτική ευθύνη, δηλ. τους υπουργούς που διαχειρίζονται αυτά τα ζητήματα και που ακολουθούν αυτήν τη μεθοδολογία. Τους βολεύει βέβαια να επικαλούνται τις ευθύνες ενός διοικητικού μηχανισμού που οι ίδιοι ελέγχουν και συντηρούν. Προφανώς υπάρχουν ευθύνες που πρέπει να αποδοθούν στους τεχνοκράτες, τους συμβούλους και τους υπηρεσιακούς παράγοντες που χειρίζονται συγκεκριμένα ζητήματα. Η κλίμακα όμως αυτών των ευθυνών είναι πολύ διαφορετική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Επισκεφθήκατε το έργο του Αχελώου;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Ορισμένα μέρη του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σε ποια σημεία;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Έχω επισκεφθεί το Δέλτα του Αχελώου και επίσης ..

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σχετικά με το Δέλτα του Αχελώου, ακούστηκε από μάρτυρες, οι οποίοι μάλιστα είναι κατά της εκτροπής, ότι είναι αμφιλεγόμενο κατά πόσον θα υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις εκεί. Εκεί όμως που οι τελευταίοι μάρτυρες επέμεναν, είναι ότι θα ανατραπεί η ισορροπία του τοπίου και θα έχουμε ιδιαίτερη επιβάρυνση του περιβάλλοντος στην Νότια Πίνδο.

ΔΑΝΕΛΗΣ — Δεν είμαι ειδικός. Πλην όμως, το ενδιαφέρον μου γι' αυτά τα ζητήματα και η ενασχόλησή μου επί τόσα χρόνια με αντίστοιχα θέματα, με κάνουν να πιστεύω ότι δεν πρέπει να πιστεύουμε ότι τα οικοσυστήματα και στην συγκεκριμένη περίπτωση το Δέλτα, λειτουργούν αποκομμένα. Για τις επιπτώσεις στην Νότια Πίνδο πιστεύω ότι ισχύουν τα όσα ακούστηκαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Να σας ρωτήσω κάτι άλλο. Λέμε ότι δεν υπάρχει πλήρης μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Θα μπορούσε να υπάρχει; Ή μήπως η ύπαρξη μιας πλήρους μελέτης θα αναιρούσε το έργο; Μήπως δηλ. η ύπαρξη μιας τέτοιας

μελέτης θα απέκλειε τη δυνατότητα να γίνει το έργο;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Η σκέψη μου είναι ότι και μια μη πλήρης, αλλά σοβαρή μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, θα οδηγούσε στην απόρριψη του έργου αυτού για πάρα πολλούς και προφανείς λόγους. Όμως, πιστεύω παράλληλα, ότι η κλίμακα και η συνθετότητα του έργου της εκτροπής, το πλήθος των παραμέτρων που υπεισέρχονται καθιστούν πρακτικά και ουσιαστικά ανέφικτη την εκπόνηση μιας πλήρους μελέτης. Θα ήθελα, στο σημείο αυτό να αναφερθώ στην υπάρχουσα μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τον χρόνο που χρειάστηκε για να περατωθεί. Θεωρώ αδιανόητο από επιστήμονες που σέβονται τον εαυτό τους να εκτίθενται με αυτόν τον τρόπο για να υπηρετήσουν πολιτικές σκοπιμότητες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Δανέλη, με ενδιαφέρει η αιτία όλων αυτών των κακών και των αρνητικών για τα οποία συζητάμε τώρα δύο μέρες. Ο κ. Ροκόφυλλος έδωσε μια απάντηση στο ερώτημα γιατί το έργο της εκτροπής προχωρεί και προωθείται σταθερά από τα δύο μεγάλα κόμματα επί σειρά ετών.

Ο κ. Ροκόφυλλος απέδωσε την αιτία στην μικροψυχία του επαγγελματία πολιτικού. Και ομολογώ ότι εμένα με έπεισε. Εσείς αντιδράσατε σ' αυτή την σκέψη. Και δεν καταλαβαίνω εάν αντιδράτε ρεαλιστικά, έχοντας συνείδηση του επιπέδου της ελληνικής Βουλής, ή δεοντολογικά. Το δεύτερο θα το καταλάβαινα. Δεν θέλετε να είναι τα πράγματα όπως είναι. Το πρώτο θα με έβρισκε αντίθετο. Στην προβληματική αυτήν εντάσσονται αυτά που είπατε για τους θεσμούς και για τον λαό. Ποια αξία είναι υψηλότερη; Είχαν γίνει διάφορες σκέψεις και από τον συγχωρεμένο τον Ανδρέα τον Παπανδρέου επ' αυτού, ο οποίος κάποτε διεκήρυξε ότι τοποθετεί τον λαό υψηλότερα από ορισμένους θεμελιακούς θεσμούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Συμπτωματικώς, αυτό συνέβη στην Λάρισα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Στην Λάρισα, μάλιστα. Εδώ και πάλι εμπλέκονται θέματα οντολογίας και δεοντολογίας. Δεοντολογικά δεν θα δυσκολευτούμε να συμφωνήσουμε ότι ορισμένοι αφετηριακοί θεσμοί θα πρέπει να μην αποτελούν αντικείμενο διαπραγματεύσεων και συναλλαγών με κοινωνικές, λαϊκές ομάδες και κατηγορίες. Όμως στην πράξη πολύ συχνά βλέπουμε ότι συμβαίνουν άλλα πράγματα. Θα ήθελα αν μπορείτε να μας αποσαφηνίσετε τη θέση σας. Τελικά πιστεύετε ότι ο κύριος Ροκόφυλλος στην ουσία έχει δίκιο; Κι όταν λέτε ότι διαφωνείτε, εννοείτε ότι δεν θέλετε να δεχθείτε ότι αυτή είναι η πραγματικότητα;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Ναι, προφανώς. Η εξήγηση ενός φαινομένου δεν το νομιμοποιεί. Στο πλαίσιο αυτό θεωρώ ενδεικτικό ότι ο Συνασπισμός στις εκλογές του 1993, όταν ακόμη η απόφαση κατά της εκτροπής του Αχελώου ήταν φρέσκια, όσο και στις τελευταίες εκλογές το 1996, είχε άνοδο στην Θεσσαλία και πτώση στην Αιτωλωακαρνανία.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Θεωρείτε ότι υπάρχει εκτροπή από την έννομο τάξη σε σχέση με την εκτροπή του Αχελώου; Δηλαδή υπάρχουν, πέραν των άλλων ευθυνών και ποινικές;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Αυτό βεβαίως είναι θέμα που εσείς θα απαντήσετε καλύτερα ως νομικοί. Η δική μου η αντίληψη είναι ότι υπάρχουν και ποινικές ευθύνες. Όμως το όλο μας σύστημα δεν μας επιτρέπει να τις καταλογίσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπονοείτε ότι η διαπλοκή των σχέσεων, η εναλλαγή των υπουργών και των κυβερνήσεων, η διάχυση ευθυνών δυσχεραίνει τον εντοπισμό των ευθυνών σε συγκεκριμένα πρόσωπα;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Αυτό εννοώ. Κατά την γνώμη μου όμως, εκείνο που προέχει δεν είναι ο καταλογισμός των ενδεχομένων ποινικών ευθυνών και μάλιστα από ένα άτυπο δικαστήριο, όπως το δικό σας. Πιστεύω ότι η ηθική απονομή των ευθυνών και η αποδοκιμασία των συγκεκριμένων πολιτικών προσώπων είναι πολύ ουσιαστικότερη.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτός είναι και ο χαρακτήρας του δικαστηρίου μας.

ΔΑΝΕΛΗΣ — Δεν νομίζω ότι δικαιολογείται ένας υπουργός είτε διότι δεν ήξερε τι υπέγραφε ή διότι αποδεχόταν χωρίς να ελέγχει τις εισηγήσεις των συμβούλων του.

ΣΙΟΥΤΗ — Ειπώθηκε από μάρτυρες ότι κατά κανόνα οι υπουργοί έχουν τους συμβούλους τους και ότι, πολλές φορές, οι σύμβουλοι είναι αυτοί που ουσιαστικά ασκούν την διοίκηση, είναι αυτοί που καταρτίζουν και υποβάλλουν τα σχέδια για τέτοιου είδους έργα στον εκάστοτε υπουργό, ο οποίος απλώς τα υπογράφει. Δεν ξέρω αν οι μάρτυρες αυτοί θέλησαν να μας δείξουν ότι δεν είναι δυνατόν να ιχνηλατήσει κανείς την ευθύνη. Από την πείρα που έχετε στο εθνικό Κοινοβούλιο και ως ενεργός πολίτης, γνωρίζετε ότι είθισται σ' αυτή τη χώρα ο κάθε υπουργός να φέρεται ωσάν να μετακομίζει και να κουβαλάει μαζί του τη δική του οικοσκευή και ο προηγούμενος να την παίρνει και να φεύγει. Θέλω να πω ότι η επιλογή των προσώπων που αποτελούν το περιβάλλον κάθε υπουργού είναι δική του ευθύνη;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Αυτό δεν είναι απόλυτο αν και συμβαίνει συχνά.

ΣΙΟΥΤΗ — Επομένως η επιλογή των συμβούλων από έναν συγκεκριμένο υπουργό πολλές φορές γίνεται με τρόπο που εξυπηρετεί ορισμένες επιλογές, όπως είναι το έργο της εκτροπής του Αχελώου που εξετάζουμε;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Βεβαίως επιδιώκεται η εξυπηρέτηση συγκεκριμένων σκοπιμοτήτων και αυτό είναι εύλογο και ευεξήγητο. Θα ήθελα να προσθέσω όμως ότι κάθε υπουργός οφείλει, όταν ελέγχεται για μία του πράξη, να ομολογεί είτε ότι υπάρχει δόλος πίσω από την επιλογή του, ή να αποδέχεται την ανικανότητά του και την ανεπάρκειά του να ελέγχει αυτά για τα οποία ερήμην του αποφασίζει.

ΣΙΟΥΤΗ — Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο υπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. είναι από τα άτομα εκείνα, τα οποία μπορούν να του περάσουν ό,τι θέλουν χωρίς να καταλαβαίνει τι γίνεται;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Η εντύπωσή μου είναι πως όχι. Πιστεύω ότι ο κ. Λαλιώτης έχει σαφή αντίληψη και επίγνωση των επιλογών του. Το πρόβλημα είναι ότι ο κ. Λαλιώτης θα όφειλε ως υπουργός Περιβάλλοντος να απορρίψει την απόφαση για την εκτροπή του Αχελώου, την οποία έλαβε ως υπουργός Δημοσίων Έργων.

ΣΙΟΥΤΗ — Επειδή χθες ο κ. Ροκόφυλλος ούτε λίγο ούτε πολύ ανήγαγε σε αξία το πολιτικό κόστος. Όταν το πολιτικό κόστος είναι πολύ μεγάλο, είναι ικανό να άρει τον άδικο χαρακτήρα μιας πράξεως.

ΔΑΝΕΛΗΣ — Το θεωρώ αδιανόητο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Για ένα μεγάλο έργο, όπως είναι η εκτροπή του Αχελώου, δεν αποφασίζει ένας υπουργός. Αποφασίζει το Υπουργικό Συμβούλιο.

Η σύμβαση για την προμήθεια του υλικού με τους Ρώσους επικυρώθηκε από τη Βουλή και ακούστηκε εδώ ότι αυτή η σύμβαση προβλέπει τριπλάσια δαπάνη από το τρέχον κόστος παρεμφερών έργων. Όταν η Βουλή επικυρώνει τέτοια σύμβαση, τότε εμείς πώς ζητάμε ευθύνες από υπουργούς;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Κατά τη γνώμη μου, κακώς η Βουλή επεκύρωσε αυτήν την σύμβαση. Και βεβαίως οι βουλευτές δεν είναι άμοιροι ευθυνών για τις πράξεις τους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ναι, αλλά οι αποφάσεις της Βουλής είναι τυπικά νόμος.

ΔΑΝΕΛΗΣ — Βεβαίως. Όμως αυτό δεν αίρει τις ευθύνες των βουλευτών με την έννοια ότι, έστω υπό το κράτος του διλήμματος και του εκδιασμού, αποδέχθηκαν την σύμβαση με την ρωσική κοινοπραξία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σας είναι γνωστό ότι η σύμβαση αυτή προβλέπει τριπλάσια σχεδόν δαπάνη από την συνήθη;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Από τα στοιχεία τα οποία έχω, ναι. Επίσης διαπίστωσα ότι όταν αυτό έγινε γνωστό στη Βουλή, βουλευτές πολλών κομμάτων δυσφόρησαν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τότε, παρακαλώ, δώστε μου μια εξήγηση. Η σύμβαση προβλέπει ότι θα δοθούν τριπλάσια χρηματικά ποσά. Θα επιβαρυνθεί ο προϋπολογισμός του έργου. Πώς εξηγείτε, κύριε Δανέλη την στάση των βουλευτών;

ΔΑΝΕΛΗΣ — Ο τρόπος με τον οποίο διαχειριζόμαστε το δημόσιο χρήμα είναι απαράδεκτος. Μεθαύριο για παράδειγμα ψηφίζεται υπό μορφή τροπολογίας τριών γραμμών, σ' ένα εντελώς άσχετο νομοσχέδιο που αφορά τη σχέση των τουριστικών λεωφορείων με τα λεωφορεία του Κ.Τ.Ε.Λ., το δικαίωμα των οργανισμών που υπάγονται στο Υπουργείο Μεταφορών, να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις και να προβαίνουν σε απευθείας αναθέσεις - προνόμιο που ανήκει σήμερα σε οργανισμούς όπως η Δ.Ε.Η. και ο Ο.Τ.Ε. Υπάρχει συνεπώς άμεσος κίνδυνος να έχουμε αναθέσεις τεραστίων ποσών, χωρίς διαγωνισμό. Ο δικός μας υπολογισμός είναι ότι τα ποσά αυτά είναι της τάξεως των τρισεκατομμυρίων δραχμών. Αυτό το ανέφερα για να δείξω την λογική που διέπει την διαχείριση του δημοσίου χρήματος.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΟΤΣΗ, ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ

Το νερό επιστρέφει στην Κάρλα. Οι εργολάβοι δεν επιστρέφουν τα χρήματα. Η εγκληματική ανευθυνότητα και η επιπολαιότητα στα μεγάλα έργα. Οι πολιτικοί φοβούνται το πολιτικό κόστος. Γιατί άλλαξε γνώμη ο κ. Λαλιώτης; Το μεν πολιτικό κόστος ισχυρό, η δε πολιτική βούληση ασθενής. Οι σκανδαλώδεις πτυχές της εκτροπής. Τριπλάσια τιμή, τριπλάσια και η μίζα: Πώς εξηγείται η συναίνεση των κομμάτων που εναλλάσσονται στην εξουσία. Ο δρόμος της Βουλής παρακάμπτει το Συμβούλιο της Επικρατείας. Η ευλογία του Θεού και ο θάλαμος αερίων. Αίρεση αδύνατη: Οι κατηγορούμενοι παραπέμπονται μετά την επανάσταση. Οι πεινασμένοι κατά των χορτάτων. Οι αγρότες κατά των χαρτογιακαδών. Η Αθήνα κατά της υπαίθρου. Οι πόροι στις Δαναΐδες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Γεώργιος Βότσης, παρακαλώ. Κύριε Βότση, από τα

υλικά που έχουμε στο φάκελο, προκύπτει ότι τα κόμματα και οι κοινωνικές οργανώσεις στην Θεσσαλία λένε τούτο: Εμάς δεν μας ενδιαφέρει, μπορούμε να ζήσουμε χωρίς εκκλησίες, χωρίς μνημεία, χωρίς την χαλκόκοτα και τον μικροτσικινιά. Θέλουμε νερό γιατί τα χωράφια μας δεν ποτίζονται. Αυτή είναι η μία άποψη. Υπάρχει όμως και η αντίθετη που λέει ότι το έργο αυτό της εκτροπής του Αχελώου δεν πρόκειται να αυξήσει τις αρδευόμενες εκτάσεις.

ΒΟΤΣΗΣ — Επιτρέψτε μου κ. πρόεδρε, πριν απαντήσω στο ερώτημά σας να αναφερθώ σε δύο, κατά την γνώμη μου, χαρακτηριστικά παραδείγματα σχετικά με το θέμα που συζητάμε. Πριν από 10 - 15 ημέρες ο νομάρχης Μαγνησίας Πάνος Σκοτεινιώτης ζήτησε τη δημοσιογραφική μου συνδρομή για να προβληθεί η αναγκαιότητα δύο πράγματι σημαντικών έργων. Το ένα είναι η σιδηροδρομική σύνδεση της Ηγουμενίτσας με το Βόλο. Πρόκειται ουσιαστικά για την σιδηροδρομική Εγνατία που πιστεύω ότι όφειλε να είναι η αρχική σχεδίαση του μεγάλου αυτού έργου για να μην έχουμε τις γνωστές παρενέργειες της οδικής Εγνατίας: την καταστροφή του περιβάλλοντος της Πίνδου, την βεβήλωση ιερών χώρων, όπως της κοιλάδας της Δωδώνης, καθώς και τραγελαφικά φαινόμενα, όπως η εγκαταλελειμμένη, πλην όμως ηλεκτροφωτισμένη, σήραγγα, όπου σήμερα σταβλίζονται πρόβατα και η οποία είναι ίσως το πολυτελέστερο μαντρί στον κόσμο ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εννοείτε την σήραγγα στην Κατάρρα;

ΒΟΤΣΗΣ — Ναι, πριν από την Κατάρρα, απέναντι από το Μέτσοβο. Το άλλο έργο, για την προβολή του οποίου ο κ. Σκοτεινιώτης ζήτησε τη συνδρομή μου, είναι η κατασκευή ενός ταμιευτήρα στην Κάρλα. Υπενθυμίζω ότι η Κάρλα ήταν λίμνη και ότι η αποξήρανσή της ήταν ένα πολυδιαφημισμένο από τους πολιτικούς, πολυδάπανο για το ελληνικό Δημόσιο, επικερδέστατο για του εργολάβους έργο, το οποίο κατέστρεψε έναν βιότοπο και αφαίρεσε υδατικούς πόρους από τον Θεσσαλικό Κάμπο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έδωσε όμως καλλιεργήσιμα στρέμματα στους Θεσσαλούς αγρότες.

ΒΟΤΣΗΣ — Να που όχι. Ο σχεδιαζόμενος ταμιευτήρας θα έχει την ίδια έκταση με την λίμνη που αποξηράνθηκε, 42.000 στρέμματα. Αυτά τα δύο παραδείγματα δείχνουν με ποια εγκληματική ανευθυνότητα προγραμματίζονται τα περιβόητα μεγάλα έργα, με ποια ασυγχώρητη επιπολαιότητα ως προς τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, δηλαδή στην ποιότητα της ζωής μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Βότση, μιλήσατε για επιπολαιότητα και ανευθυνότητα. Σημαίνει αυτό ότι δεν γνωρίζουν, δεν επιδιώκουν να μάθουν ή γνωρίζουν και επιλέγουν συνειδητά;

ΒΟΤΣΗΣ — Γνωρίζουν και επιλέγουν συνειδητά. Προτάσσουν όμως άλλες σκοπιμότητες. Μπορεί ένα έργο, όπως η εκτροπή του Αχελώου, να έχει αποδειχθεί ότι δεν είναι οικονομικό, ότι είναι καταστροφικό για το περιβάλλον, ότι δεν είναι καν αναγκαίο. Η πολιτική ηγεσία το έχει όμως πολυδιαφημίσει. Άρα η εγκατάλειψή του θα έχει πολιτικό κόστος. Υπάρχουν άλλες σκοπιμότητες όχι τόσο φανερές, γιατί δεν ξέρουμε πάντοτε ποιος κυβερνάει αυτόν τον τόπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ακούστηκε ότι πίσω από όλα τα μεγάλα έργα υπάρχουν ένα, δύο ή τρία ονόματα εργολάβων. Εσείς, που επί δεκαετίες ολόκληρες ελέγχετε την

εξουσία και τους πολιτικούς, πιστεύετε ότι η πολιτική βούληση των κυβερνήσεων επηρεάζεται παρασκηνιακά από ένα, δύο ή τρία ονόματα;

ΒΟΤΣΗΣ — Ναι, αυτό είναι πασίγνωστο. Ουσιαστικά κυβερνούν οι εργολάβοι. Δεν είναι συνεπώς περιέργη η συναίνεση που έχουν οι αντίπαλες πολιτικές δυνάμεις που εναλλάσσονται στην εξουσία. Ούτε είναι περιέργο ότι οι υπουργοί, όπως ο κύριος Λαλιώτης, τάσσονται κατά ορισμένων έργων, όπως είναι και ο Αχελώος ή το αεροδρόμιο των Σπάτων και μόλις παίρνουν την εξουσία να αποφασίζουν την εκτέλεσή τους. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν σκοπιμότητες και συμφέροντα που υπηρετούνται από τα κόμματα εξουσίας που ενδεχομένως είναι ισχυρότερα από την όποια πολιτική βούληση των κυβερνήσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπέρ της εκτροπής του Αχελώου, υπέρ του έργου, έχουν διατυπώσει την συναίνεσή τους και κόμματα, φορείς που δεν ανήκουν στην εξουσία. Ερώτησα προηγουμένως τον κύριο Δανέλη, ο οποίος ανέφερε ότι το συνέδριο του κόμματός του διετύπωσε θέση κατά της εκτροπής, ποια είναι η θέση των κομματικών οργανώσεων στην Θεσσαλία. Και μου απήντησε ότι τώρα αρχίζει να διαμορφώνεται μια διαφορετική άποψη. Με ενδιαφέρει η άποψή σας για το πώς διαμορφώνεται η κοινή γνώμη στη Θεσσαλία, πέραν των κομμάτων εξουσίας.

ΒΟΤΣΗΣ — Τα κόμματα εξουσίας υπολογίζουν πρωτίστως το πολιτικό κόστος. Άκουσα προηγουμένως την ερώτηση που απευθύνετε στον κ. Ευθυμίουπουλο, αν θυμάμαι καλά, κατά πόσο υπάρχουν στην ίδια τη Θεσσαλία οργανώσεις που αντιτάσσονται στην εκτροπή του Αχελώου. Η απάντηση είναι ότι βεβαίως υπάρχουν. Στα Τρίκαλα, λόγου χάρη, υπάρχει μία δημοτική παράταξη, της οποίας την ακριβή ονομασία δεν θυμάμαι, η οποία έχει ευθέως ταχθεί κατά της εκτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχετε επισκεφθεί μήπως το έργο, κύριε Βότση.

ΒΟΤΣΗΣ — Όχι, δυστυχώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ούτε το Δέλτα του Μεσολογίου;

ΒΟΤΣΗΣ — Ναι, επανειλημμένως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Γνωρίζετε αν θα επιβαρυνθεί το Δέλτα, μολονότι βέβαια δεν είσθε ειδικός.

ΒΟΤΣΗΣ — Έφερα προηγουμένως ως παράδειγμα την αποξήρανση της Κάρλας. Η διεθνής πείρα δείχνει ότι όπου υπήρξε βιασμός της φύσης, όπου υπήρξε προσπάθεια με μεγάλα τεχνικά έργα να διορθώσουμε τη φύση, το αποτέλεσμα ήταν συχνά καταστροφικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εμείς αναζητούμε συγκεκριμένες ευθύνες, όχι με την έννοια βέβαια να εφαρμόσουμε τον ποινικό νόμο. Δεν υποκαθιστούμε την θεσμοθετημένη εξουσία, αλλά ας μη μείνουμε στην διάχυση των ευθυνών. Πιστεύετε λοιπόν ότι είναι δυνατόν να εντοπισθούν οι ευθύνες σε συγκεκριμένα πρόσωπα;

ΒΟΤΣΗΣ — Βεβαίως είναι δυνατόν να εντοπισθούν οι ευθύνες σε συγκεκριμένα πρόσωπα και λυπάμαι που το δικαστήριό σας είναι συμβολικό και όχι πραγματικό ειδικό δικαστήριο, ώστε να κάτσουν κάποιιοι σε πραγματικό σκαμνί. Είναι προφανές ότι υπάρχουν ευθύνες, όταν μάλιστα αμφισβητείται από το Συμβούλιο της Επικρατείας η νομιμότητα υπουργικών αποφάσεων που αφορούν το έργο της εκτροπής του Αχελώου. Σε βαθμό μάλιστα ώστε να φτάσει ο οϊηματίας τωρινός υπουργός Περιβάλλοντος να λέει ότι δεν επιτρέπει σε κανέναν - και αυτός ο κανένας είναι το

ίδιο το Συμβούλιο της Επικρατείας - να αμφισβητεί την ευαισθησία του σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Βεβαίως, έχουν ευθύνες. Θα πρέπει να εξετασθεί κατά πόσον οι ευθύνες αυτές είναι και ποινικές, όχι μόνο ως προς την εξαπάτηση του κοσμάκη, όχι μόνο ως προς την κατασπατάληση πόρων που θα μπορούσαν να διατεθούν κάπου αλλού, αλλά ενδεχομένως και ως προς ορισμένες σκανδαλώδεις πτυχές αυτών των έργων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δηλαδή;

ΒΟΤΣΗΣ — Άκουγα ότι θα αγοράσουμε μηχανολογικό και ηλεκτρολογικό εξοπλισμό από τους Ρώσους σε τριπλάσια από την τρέχουσα τιμή. Δεν γνωρίζω, αλλά πιθανολογώ ότι ενδεχομένως τριπλάσια θα είναι και η μίζα, κύριε πρόεδρε. Δεν γίνεται έργο χωρίς μίζα. Αυτό είναι κοινό μυστικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εδώ εντυπωσιάζεται ωστόσο η έδρα, από τον τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις. Δηλαδή να δαπανάται τριπλάσιο δημόσιο χρήμα από εκείνο το οποίο θα μπορούσε να δαπανηθεί αν αναζητούσαμε άλλη αγορά. Αυτό, βέβαια, ερευνάται. Για το δικαστήριο δεν είναι εκ προοιμίου δεδομένο.

ΒΟΤΣΗΣ — Η πλειοψηφία στη Βουλή εξασφαλίζεται με την εναλλαγή στην εξουσία των κομμάτων που λειτουργούν συναινετικά ως προς τα εγκληματικά μεγάλα έργα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο, σύμφωνα με την συνταγματική τάξη οι επιλογές που ψηφίζονται από την Βουλή, νομιμοποιούνται.

ΒΟΤΣΗΣ — Είναι πολύ πιο εύκολος ο δρόμος της Βουλής από οποιονδήποτε άλλο. Δεν είναι συνεπώς τυχαίο αυτό που επεσήμανε ο κ. Δωροβίνης: Στον νόμο με τον οποίο κυρώνεται η σύμβαση για το αεροδρόμιο των Σπάτων, οι αποφάσεις για τους περιβαλλοντικούς όρους δεν εκδίδονται με προεδρικά διατάγματα ώστε να μην εμπίπτουν στην δικαιοδοσία του Συμβουλίου της Επικρατείας, θα ψηφίζονται από την Βουλή, όπου η πλειοψηφία είναι δεδομένη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο όμως κι αυτό θα προσκρούει στο άρθρο 24 του Συντάγματος το οποίο αφορά την παραβίαση μειζόνων δικαιϊκών αρχών που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος. Οι απαιτήσεις του άρθρου 24 είναι ιδιαίτερα αυστηρές. Ωστόσο ουδεμία παρέμβαση στη φύση, κανένα τεχνικό έργο δεν είναι δυνατόν να γίνει χωρίς επιδάρυνση του περιβάλλοντος. Όταν συνεπώς θέλουμε να κάνουμε ένα τεράστιο έργο που, όπως διακηρύσσουν οι εμπνευστές του, θα αλλάξει τη ζωή των κατοίκων της Θεσσαλίας και θα καλύψει τις ανάγκες τους σε νερό, δεν νομίζετε ότι είμαστε υποχρεωμένοι να δεχθούμε, ως έναν βαθμό την υποβάθμιση του περιβάλλοντος;

ΒΟΤΣΗΣ — Ζούμε, κύριε πρόεδρε, σ' ένα τόπο προικισμένο από την φύση και ευλογημένο από τους θεούς, σ' ένα τόπο μ' ένα πανάρχαιο πολιτισμό, όπου καμία σκοπιμότητα, όποιας αναπτυξιακής προσπάθειας δεν μπορεί να ισοβαθμιστεί, πολύ μάλλον να είναι υπέρτερη από την ανάγκη μας να διασφαλίσουμε αυτά που βρήκαμε, να τα προστατεύσουμε, να τα προβάλουμε, να τα αγαπήσουμε, γιατί είναι η ίδια μας η ταυτότητα, είναι η ίδια μας η ζωή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Έχει κατατεθεί ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας με τις αποφάσεις του τού 1994 ακύρωσε τις υπουργικές αποφάσεις με τις οποίες είχαν εγκριθεί οι περιβαλλοντικοί όροι για το έργο της εκτροπής του Αχελώου με το

αιτιολογικό ότι δεν υπήρχε συνθετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Κατατέθηκε επίσης ότι αν θα υπήρχε συνθετική πλήρης μελέτη θα κατεδείκνυε ότι το έργο είναι ανέφικτο. Αναφέρομαι σε αυτό που είπατε προηγουμένως και σας ερωτώ αν πιστεύετε ότι για αυτόν τον λόγο προσπαθούν να αποφύγουν την έκδοση προεδρικών διαταγμάτων.

ΒΟΤΣΗΣ — Δεν προσπαθούν. Το έχουν ήδη θεσμοθετήσει. Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων θα αποφασίζεται από την Βουλή και με αυτό τον τρόπο θα παρακάμπτεται ο έλεγχος από το Συμβούλιο της Επικρατείας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Μήπως πρόκειται για ιδιαίτερη περιβαλλοντική ευαισθησία που θα άξιζε να χειροκροτήσει κανείς;

ΒΟΤΣΗΣ — Εάν ανοίξουμε τα παράθυρα και δούμε σε ποια τερατούπολη ζούμε, για ποια ευαισθησία μιλάμε; Ζούμε σε ένα μεγάλο θάλαμο αερίων σ' αυτή την πανέμορφη κάποτε πόλη. Αυτό είναι δεδομένο. Ότι πρωτίστως, ευθύνες γι' όλα αυτά έχουν οι πολιτικοί μας ηγέτες είναι επίσης δεδομένο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Βότση, θα ήθελα να περάσουμε στα πλημμελήματα της απιστίας και της παραβάσεως καθήκοντος που συνδέονται με παράνομα ωφελήματα οικονομικής φύσεως.

ΒΟΤΣΗΣ — Πλημμελήματα έγιναν τώρα;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Όλα τα αδικήματα για τα οποία παραπέμπονται οι κατηγορούμενοι είναι πλημμελήματα. Έχουμε δηλαδή επίπεδο πλημμελειοδικείου ή, αν θέλετε, ειδικού δικαστηρίου. Αλλά εάν το δούμε ρεαλιστικά το ζήτημα, δεν νομίζω ότι πρέπει να ευελπιστούμε ότι θα αποδοθούν κάποτε ποινικές ευθύνες. Δεν νομίζω ότι είναι εφικτό, εκτός βέβαια εάν γίνει μια κοινωνική επανάσταση, οπότε ο λαός θα παραπέμψει στο ακροατήριο όλους αυτούς υπευθύνους. Αυτό που θέλω να ρωτήσω είναι, εάν γίνει αυτό, αν όντως παραπέμπονταν....

ΒΟΤΣΗΣ — Μετά από την επανάσταση;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μετά από την επανάσταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Νομικά αυτό λέγεται αίρεση αδύνατη, κύριε Βότση, σας θυμίζω.

ΒΟΤΣΗΣ — Εάν γίνει επανάσταση, κ. κατήγορε, τα αίτια θα είναι τα παλαιά, δηλαδή οι πενασμένοι θα ξεσηκωθούν κατά των χορτάτων. Και σε τέτοιες εξεγέρσεις δεν νομίζω ότι περνούν μέσα από δικαστήρια, ειδικά δικαστήρια και παρόμοιες διαδικασίες. Θα ισχύει αυτό που ίσχυε και στην αρχή του Εμφυλίου, όταν οι Πόντιοι διαδηλωτές της Αθήνας φώναζαν: «Οι προδότες να πιαστούν, να κρεμαστούν κι ύστερα να δικαστούν». Τα ειδικά δικαστήρια θα είναι τότε περιττά.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Δεν ξέρω, είσαστε Παραχελωθείτης;

ΒΟΤΣΗΣ — Όχι, είμαι Ηπειρώτης, Παρεγνάτιος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εν πάση περιπτώσει, εάν ο γένοιτο ή ο μη γένοιτο, παραπέμπονταν κάποτε αυτά τα πρόσωπα, θα σας φαινόταν περιέργο ή άδικο;

ΒΟΤΣΗΣ — Θα με παραξένευε μόνο το γεγονός της παραπομπής. Ότι θα έπρεπε να παραπεμφθούν δεν με παραξενεύει.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τώρα να σας ρωτήσω για συγκεκριμένες πράξεις και ας εξετάσουμε το αδίκημα της απάτης.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Κύριε μάρτυς, θα μπορούσατε να δεχτείτε το έργο με κά-

ποιες τροποποιήσεις, κάποιες αλλαγές επί το περιβαλλοντικότερο, ή αποκλείετε γενικώς το έργο και είστε υπέρ της διακοπής του, έστω και στη φάση που βρίσκεται τώρα.

ΒΟΤΣΗΣ — Κάθε βίαιη επέμβαση στη φύση είναι για μένα καταδικαστέα.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Άρα λοιπόν δεν βλέπετε καμία δυνατότητα τροποποίησης του υπάρχοντος έργου έστω και με οποιεσδήποτε παρεμβάσεις. Άρα πρέπει κατά τη γνώμη σας να διακοπεί το έργο έστω και τώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Παπασπηλιόπουλος.

ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ — Το θέμα το οποίο συζητάμε, η εκτροπή του Αχελώου, έχει σχέση με την κατανομή των πόρων σε εθνικό επίπεδο και τις προτεραιότητες. Πώς είναι κατά την γνώμη σας δυνατόν να βελτιωθεί η κατανομή των εθνικών πόρων, η οποία σήμερα γίνεται με αυτόν τον σπάταλο και ανορθολογικό τρόπο;

ΒΟΤΣΗΣ — Οι αγρότες στα μπλόκα που καταφέρονται κατά των χαρτογιακάδων της Αθήνας έχουν σε ένα σημείο δίκιο. Τα κέντρα αποφάσεων της Αθήνας αποφασίζουν πάντα για την βελτίωση της πρωτεύουσας έστω και αν στην πράξη συμβάλλουν στην χειροτέρευσή της. Κατά συνέπεια, το μέρος των πόρων που δαπανάται για το κέντρο είναι δυσανάλογα μεγάλο και οι ανάγκες της υπαίθρου δεν ικανοποιούνται.

ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ — Σ' αυτό το έργο, ωστόσο, διατίθενται σημαντικοί πόροι εις βάρος άλλων περιοχών.

ΒΟΤΣΗΣ — Να το δούμε, κ. Παπασπηλιόπουλε. Την στιγμή αυτήν έχουμε δύο πίθους των Δαναΐδων εν εξελίξει. Ο ένας είναι το μετρό. Ο δεύτερος είναι το αεροδρόμιο των Σπάτων. Να θυμίσω πόσα από τα προγραμματισμένα μικρά έργα στην ύπαιθρο, αεροδρόμια στα νησιά, μαρίνες και τέτοια, ματαιώθηκαν πέρυσι για να χρηματοδοτηθούν αυτά τα έργα που δεν ξέρω πότε θα τελειώσουν και πόσο μεγάλη θα είναι η υπέρβαση δαπανών από αυτή που είχε προϋπολογιστεί.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Κύριε Βότση, θα σας ρωτήσω ευθέως, γιατί έχετε και εμπειρία με το Πάρκο Ελευθερίας και διάφορα άλλα έργα. Ο σημερινός υπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., αλλά και οι παλαιότεροι, σας δίνουν την εντύπωση ότι είναι άτομα τα οποία παρασύρονται και δεν έχουν ευθύνη για τα έργα που υπογράφουν και προωθούν;

ΒΟΤΣΗΣ — Έχουν πλήρη συνείδηση των πράξεών τους, τόσο ο σημερινός υπουργός, όσο και οι προηγούμενοι.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ — Και είναι απόλυτη η ευθύνη τους επομένως.

ΒΟΤΣΗΣ — Είναι απόλυτη η ευθύνη τους.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΑΝΟΥ, ΒΟΥΛΕΥΤΗ, ΠΡΩΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

Ενδοιασμοί, όχι μόνο περιβαλλοντικοί. Καμία ωφέλεια χωρίς συμμετοχή. Νερό-σημο όπως σπατόσημο; Μια υπερτιμολογημένη ανάθεση. Το δικαστήριο ξεχνά τον κ. Σημίτη. Ο κ. Ανωμερίτης δέσμιος ειλημμένων αποφάσεων. Ο κ. Κολώνιας παύεται

γι' άλλους λόγους. Ο κ. εισαγγελέας αδρανεί για δικούς του λόγους. Για ποιο λόγο πληρώνουμε τριπλάσια; Η ανάθεση στους Ρώσους αντισταθμίζει μια ματαίωση: Εμείς δεν είμαστε σε θέση να καταναλώσουμε, οι Ρώσοι δεν είναι σε θέση να μας παραδώσουν = Το φυσικό αέριο δεν θα έρθει. Άρα: Πληρώνουμε τριπλάσια για να μπορούμε να ακυρώνουμε. Οι κυβερνήσεις δίνουν πολλαπλάσια για να κερδίσουν τις εκλογές. Οι Θεσσαλοί θέλουν το νερό, αλλά το θέλουν τζάμπα. Κανόνες της αγοράς και τα λόγια του αέρα. Ναι, υπουργικές αποφάσεις ελήφθησαν. Ναι, υπουργικές αποφάσεις ακυρώθηκαν. Το έργο (επί Τσιπλάκου) δεν προχώρησε. Όμως: Το έργο (επί Δαλιώτη) θα προχωρήσει. Το ελληνικό κράτος στην παγίδα των Ρώσων. Το περιβάλλον στην αγορά. Απαγορεύσεις και κανόνες θέλουν οι ρομαντικοί. Ο Αλ Καπόνε καταδικάστηκε για φοροδιαφυγή. Γιατί να μην καταδικάζονται αυτοί που βλάπτουν το περιβάλλον για υπερτιμολογήσεις; Ο κ. Τσιπλάκος μπερδεύει τον κ. Millan. Απάτη; Ο κ. Τσιπλάκος μεταμφίεσε την εκτροπή για να την προωθήσει. Οι πολιτικοί την εξαγγέλλουν γιατί τους φέρνει ψήφους. Ο κ. Μάνος αμφιβάλλει για την υπογραφή του. Μήπως υπέγραψε ο κ. Τσιπλάκος; Μήπως ο κ. Α. Καρμανλής; Το τεστ της πραγματικότητας: Η τιμή του νερού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Παρακαλώ ο κ. Στέφανος Μάνος. Κύριε υπουργέ, εσείς ως υπουργός Εθνικής Οικονομίας και ως μέλος της Βουλής των Ελλήνων είναι βέβαιο ότι γνωρίζετε εις βάθος το θέμα και ότι έχετε παρακολουθήσει το έργο της εκτροπής του Αχελώου από την σύλληψη και το σχεδιασμό ως την υλοποίησή του.

ΜΑΝΟΣ — Κ. πρόεδρε, την περίοδο που ήμουν υπουργός δεν ασχολήθηκα καθόλου με το έργο. Διότι ησχολείτο με το ζήτημα αυτό ο τότε υφυπουργός του υπουργείου μου, ο κ. Τσιπλάκος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κ. Τσιπλάκος μάς έχει στείλει επιστολή, όπου τονίζει ότι δεν αποδέχεται το «κατηγορητήριο» και ότι αδικείται, διότι το έργο της εκτροπής του Αχελώου θα ωφελούσε τον κάμπο της Θεσσαλίας.

ΜΑΝΟΣ — Είχα από τότε αρκετούς ενδοιασμούς, όχι μόνο περιβαλλοντικούς, αλλά και οικονομικούς και ως προς την χρησιμότητα του έργου. Και γνωρίζετε ότι μου κακοφαίνεται όταν το κράτος πληρώνει τεράστια έργα από τα οποία ωφελούνται συγκεκριμένοι άνθρωποι, οι οποίοι όμως δεν συμμετέχουν καθόλου στις δαπάνες. Η άποψη που είχα εκφράσει ήταν ότι θα ήμουν πολύ πιο έτοιμος να δεχτώ το έργο της εκτροπής του Αχελώου, εάν οι ωφελούμενοι αγρότες της Θεσσαλίας συμμετείχαν σε σημαντικό βαθμό στο κόστος του νερού που θα τους πηγαίναμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο λέγεται στις μελέτες, ότι εάν γίνει το έργο και όταν ολοκληρωθεί, θα απαιτηθεί να καταβάλουν και οι αγρότες μέρος του υψηλού κόστους του νερού.

ΜΑΝΟΣ — Αυτό δεν θα γίνει ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δεν θα γίνει ποτέ γιατί τα τρακτέρ θα κλείσουν πάλι τους δρόμους;

ΜΑΝΟΣ — Αυτό δεν ήταν ποτέ βέβαιο. Μου εδόθη μάλιστα η ευκαιρία, πριν από ένα χρόνο περίπου, στη Λάρισα να θέσω αυτό το θέμα. Και εδόθη μάλιστα αρκετή δημοσιότητα διότι προκλήθηκαν αντιδράσεις από βουλευτές της περιοχής,

όταν είπα ότι θα μπορούσα να αρχίσω να συζητώ το θέμα, από την στιγμή που οι αγρότες θα ανελάμβαναν να καλύψουν τη δαπάνη του έργου. Παρόμοια προσέγγιση έχει ακολουθηθεί στην περίπτωση του αεροδρομίου των Σπάτων, όπου οι αναχωρούντες πληρώνουν το περιβόητο πλέον σπατόσημο.

Είναι οι χρήστες του αεροδρομίου και όχι οι εν γένει φορολογούμενοι ή ο κρατικός Προϋπολογισμός. Αν λοιπόν υπήρχε μία τέτοια μεθοδολογία για το έργο αυτό, θα ήμουν πολύ πιο πρόθυμος να το υποστηρίξω απ' ό,τι το έκανα με αρκετούς δισταγμούς εις το παρελθόν. Σημασία έχει ότι τελικώς το έργο επί των ημερών της Ν.Δ. συνεζητήθη μεν πολύ αλλά δεν έγινε και δεν ξεκίνησε. Αντιθέτως, αυτό το οποίο έχει γίνει είναι ότι τον τελευταίο καιρό, υπό την σημερινή κυβέρνηση, υπεγράφη μια σύμβαση για την ανάθεση δύο σημαντικών υδροηλεκτρικών έργων στους Ρώσους. Άκουσα μάλιστα προηγουμένως τον κύριο Βότση να αναφέρεται στην εξαιρετική υπερτιμολόγηση των έργων. Την άποψη αυτήν την εξέφρασα και εγώ στην Βουλή και αυτό έχει καταγραφεί στα πρακτικά. Η υπερτιμολόγηση πλησιάζει κατά την γνώμη μου τα 25 δις επί συνολικού κόστους 45 δις. Δεν υπάρχει νομίζω προηγούμενο άλλου τέτοιου έργου με τέτοια εκπληκτική υπερτιμολόγηση. Και οφείλω να ομολογήσω, αν μου επιτρέπεται κύριε πρόεδρε, ότι μου κάνει κακή εντύπωση το γεγονός ότι οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που συγκροτούν αυτό το άτυπο δικαστήριο εκάλεσαν 12 κατηγορούμενους και λησμόνησαν να καλέσουν τον κύριο Σημίτη, ο οποίος είναι ο κατεξοχήν υπεύθυνος για τη συμφωνία αυτή και την υπερτιμολόγηση των υδροηλεκτρικών έργων. Διότι δεν είναι ο κύριος Ανωμερίτης ο βασικός υπεύθυνος. Αυτός μεν υπέγραψε την τελική σύμβαση, αλλά η σύμβαση βασίζεται σε ένα δεσμευτικό πρωτόκολλο που υπέγραψε ο κ. Σημίτης με τους Ρώσους. Το πρωτόκολλο αυτό το εξέθεσα εν πλήρη λεπτομερεία στη Βουλή, πράγμα που σημαίνει ότι η Greeppeace και οι άλλες οργανώσεις θα έπρεπε να γνωρίζουν ότι ο κύριος Ανωμερίτης, ως το πούμε έτσι σε εισαγωγικά, ο δυστυχής, ήταν δέσμιος του πρωτοκόλλου του κυρίου Σημίτη. Απλώς υπέγραψε μια σύμβαση την οποία δεν μπορούσε πια να αποφύγει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Υπονοείτε ότι εσείς στην τοποθέτησή σας στη Βουλή κατά την επικύρωση τοποθετηθήκατε κατά της επικυρώσεως αυτής της συμβάσεως με τους Ρώσους;

ΜΑΝΟΣ — Βεβαίως. Όχι μόνον αυτό, αλλά είπα στη Βουλή ότι τη βασική ευθύνη την έχει ο κ. Σημίτης. Έχω φέρει αντίγραφο της ομιλίας μου στη Βουλή και σας το καταθέτω. Είναι τα πρακτικά της Βουλής της 1/8/1996, όπου αναφέρονται και όλα τα συγκριτικά στοιχεία και αναφέρονται ορισμένα πολύ ενδιαφέροντα γεγονότα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Δηλαδή;

ΜΑΝΟΣ — Ότι όταν αυτά τα υπέγραφε, την πράξη αυτήν ο κ. Σημίτης, μόλις μία εβδομάδα πριν, η Δ.Ε.Η. είχε ανοίξει τις προσφορές για ένα παρόμοιο διαγωνισμό για υδροηλεκτρικό έργο αναλόγου μεγέθους, όπου επέτυχε τιμές που ήταν κάτω του ημίσεως των τιμών που προέβλεπε το πρωτόκολλο που υπέγραψε ο κ. Σημίτης. Δηλαδή υπήρχαν στοιχεία απολύτως συγκρίσιμα μία εβδομάδα πριν υπογραφεί αυτή η σύμβαση. Και είπα μέσα στη Βουλή είναι δυνατόν ο τότε υπουργός

Βιομηχανίας και Ενέργειας, να μην συμβουλευτήκε τη Δ.Ε.Η., όταν υπέγραφε μία σύμβαση για ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό υδροηλεκτρικών σταθμών; Και να μην του είπε η Δ.Ε.Η., μα πού πας κύριε υπουργέ, πριν από μία εβδομάδα είδαμε ότι οι τιμές ήταν κάτω του ημίσεως;

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Για τότε μιλάτε;

ΜΑΝΟΣ — Η αγόρευση αυτή στη Βουλή έγινε την 1/8/1996. Τα γεγονότα στα οποία αναφέρομαι έγιναν τον Δεκέμβριο του 1994. Στις 19 Δεκεμβρίου του 1994, ο κ. Σημίτης υπέγραψε το πρωτόκολλο με τους Ρώσους, 12 Δεκεμβρίου ανοίγονταν από την Δ.Ε.Η. οι προσφορές για τους άλλους σταθμούς. Μάλιστα παρέθεσα τότε πίνακα με τα εξής στοιχεία: ο διαγωνισμός της Δ.Ε.Η. για τη Μεσοχώρα με προβλεπόμενη εγκατεστημένη ισχύ 160 MW, έδωσε τιμή για τον ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό 57 εκατομμύρια δραχμές ανά MW. Στην Πλατανόδρυση έδωσε 59 εκατομμύρια δραχμές ανά MW. Η απευθείας ανάθεση προβλέπει 198 εκατομμύρια δραχμές ανά MW.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ναι, αυτό ακούστηκε. Ωστόσο, κύριε υπουργέ, χθες κατέθεσε ο πρώην γενικός διευθυντής της Δ.Ε.Η., ο κ. Ξανθόπουλος, ο οποίος κατείχε το αξίωμα αυτό επί των ημερών σας, καθώς και ο αρμόδιος διευθυντής της Δ.Ε.Η. για τα υδροηλεκτρικά έργα, κ. Κολώνιας. Ο μεν κύριος Ξανθόπουλος είπε ότι είχε διατυπώσει προς την τότε κυβέρνηση την αντίθεσή του για την συνέχιση του έργου και μάλιστα, ότι είχε απειλήσει με παραίτηση. Ο δε κύριος Κολώνιας επειδή υπέβαλε μια διαφορετική πρόταση για τη συνέχιση του έργου, παρηργικώς και είμαστε ευτυχείς μέχρι τώρα που έσωσε το κεφάλι του.

ΜΑΝΟΣ — Δεν ξέρω αν απείλησε με παραίτηση ο κ. Ξανθόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σας λέω ακριβώς τι είπε. Είπε ότι διατύπωσε σαφώς την αντίθεσή του για τη συνέχιση του έργου. Μιλώ για την περίοδο που ήταν στην κυβέρνηση της Ν.Δ.

ΜΑΝΟΣ — Ναι, το αντιλαμβάνομαι. Απλώς θέλω να συμπληρώσω και να σας θυμίσω ότι αργότερα, επί κυβερνήσεως Ν.Δ., ο κ. Ξανθόπουλος επαύθη για άλλους λόγους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εμείς διερευνούμε ποια συνέχεια υπάρχει στις επιλογές που μας έχουν οδηγήσει στο σημείο που βρισκόμαστε σήμερα.

ΜΑΝΟΣ — Να μου επιτρέψετε να σας επισημάνω ότι υπάρχει μια πολύ μεγάλη διαφορά. Εάν γινόταν διαγωνισμός για τα δύο αυτά έργα, εκτιμώ με βάση τα συγκριτικά στοιχεία που σας ανέφερα, ότι το κόστος του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού δεν θα ήταν 45 δισεκατομμύρια αλλά 20. Αυτή είναι μία ουσιαστική διαφορά. Εάν και τα 20 φαίνονταν πολλά στον κύριο Ξανθόπουλο ή στην Δ.Ε.Η., φανταστείτε τι θα συνέβαινε αν το τίμημα ήταν τα 45 δισεκατομμύρια, στο οποία συνεδλήθη η σημερινή κυβέρνηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και γιατί έγινε αυτό, κύριε Μάνο;

ΜΑΝΟΣ — Θα ήθελα να σας επισημάνω τα εξής: Πρώτον δεν δίνω ελαφρυντικό στην κυβέρνηση ότι δεν ήξερε τι έκανε. Διότι ένας βουλευτής, ο Μάνος, ο οποίος έτυχε να είναι και παλαιός υπουργός Εθνικής Οικονομίας και ο οποίος δεν είναι ιδιαίτερα γνωστός για λόγια του αέρα, είπε μέσα στη Βουλή επισήμως τι κάνετε εκεί, αυτό το πράγμα είναι μία τρομακτική υπερτιμολόγηση. Αυτό, υπό

κανονικές συνθήκες, έπρεπε να φέρει αμέσως τον εισαγγελέα στην υπόθεση, πράγμα που ωστόσο δεν έγινε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Πιστεύετε δηλ. ότι έπρεπε να κινηθεί η ποινική διαδικασία του νόμου περί ευθύνης υπουργών;

ΜΑΝΟΣ — Για να μάθουμε τι συμβαίνει. Για ποιο λόγο πληρώνουμε τα διπλά λεφτά; Τα είπα αυτά στη Βουλή. Συνεπώς η κυβέρνηση ήταν εν γνώσει αυτού του γεγονότος και παρ' όλα αυτά προχώρησε βασιζόμενη στην πλειοψηφία που διαθέτει στη Βουλή, στην κύρωση αυτής της συμφωνίας. Από κει και πέρα θα πρέπει να βγάλει ο καθένας τα συμπεράσματά του. Βέβαια, τότε το αιτιολογικό για την σύναψη του πρωτοκόλλου που υπέγραψε ο κύριος Σημίτης ήταν αντιστάθμισμα για την ματαίωση ενός σταθμού φυσικού αερίου που θα κατασκεύαζαν οι Ρώσοι. Αλλά και αυτό το επιχείρημα εγείρει ερωτηματικά. Διότι σχετικά με το φυσικό αέριο που θα μας προσέφεραν οι Ρώσοι, το οποίο εμείς θα πληρώναμε χωρίς να είμαστε έτοιμοι να το καταναλώσουμε, έχει κυκλοφορήσει η φήμη ότι οι Ρώσοι δεν είναι σε θέση να μας το παραδώσουν και ότι υπό το πρόσχημα ότι ακυρώνουμε την προμήθεια φυσικού αερίου, το οποίο ούτως ή άλλως δεν θα παραλαμβάναμε, κάναμε αυτήν την εξαιρετικά επώδυνη συμφωνία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο, κύριε υπουργέ, εδώ εσείς αναφέρεστε στις ευθύνες του κ. Σημίτη και καλά κάνετε γιατί τις έχουμε εντοπίσει και εμείς. Το Συμβούλιο Επικρατείας όμως με τις αποφάσεις του 1994 και ειδικότερα με την απόφαση 2759 του '94, ακύρωσε απόφαση υπουργού της δικής σας κυβερνήσεως, του 1992, επειδή το έργο προχωρούσε χωρίς να υπάρχει συνθετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Δηλαδή και επί των ημερών της δικής σας κυβερνήσεως το έργο ^ασυνεχιζόταν χωρίς να υπάρχει συνθετική μελέτη.

ΜΑΝΟΣ — Θέλω να ομολογήσω ότι δεν ξέρω ποιο έργο συνεχιζόταν. Δηλαδή μπορεί να υπήρχε η απειλή να γίνει κάποιο έργο. Αλλά δεν νομίζω ότι το έργο συνεχιζόταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Σε κάθε περίπτωση η απόφαση 2759 του '94 του Συμβουλίου Επικρατείας ακύρωσε την υπουργική απόφαση 61414, 21/4/92. Δηλαδή εξεδίδοντο αποφάσεις υπουργών της κυβερνήσεώς σας χωρίς να υπάρξει η αναγκαία συνθετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

ΜΑΝΟΣ — Δεν αντιλέγω ότι μπορεί να έχει συμβεί αυτό το οποίο λέτε. Άλλωστε δεν θα είναι η πρώτη ούτε η τελευταία φορά που το Συμβούλιο της Επικρατείας ακυρώνει ορισμένες αποφάσεις της διοικήσεως, η οποία δεν ετήρησε ή το Σύνταγμα, ή το άρθρο 24, ή εν πάση περιπτώσει παρέδωκε ορισμένες διατάξεις. Και καλώς. Γι' αυτό υπάρχει το Συμβούλιο Επικρατείας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Αυτό όμως δείχνει κάτι άλλο. Δείχνει μια εμμονή των κυβερνήσεων, πριν από σας, της δικής σας, της μετά από σας, να συνεχιστεί το έργο παρ' ότι, επαναλαμβάνω, δεν τηρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις με αποτέλεσμα να παρεμβαίνει το Συμβούλιο Επικρατείας, στο μέτρο της θεσμικής του αρμοδιότητας και να ακυρώνει τις υπουργικές αποφάσεις.

ΜΑΝΟΣ — Ούτε αυτό, κύριε πρόεδρε, δεν είναι ασύνηθες, όπως είναι διαμορφωμένη η πολιτική μας ζωή στην Ελλάδα. Διότι οι κυβερνήσεις είναι συνεχώς

έτοιμες να προσφέρουν τα πάντα προκειμένου να κερδίσουν εκλογές ή ψήφους. Αυτό δεν σημαίνει ότι καλώς πράττουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Θα ήταν πολύ χρήσιμο να μας εξηγήσετε γιατί είπατε ότι είχατε λόγους να αμφισβητείτε την σκοπιμότητα του έργου.

ΜΑΝΟΣ — Ανησυχία διετύπωσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τελικά τι λέτε; Το έργο είναι οικονομικό ή αντιοικονομικό; Θα είναι αποτελεσματικό ή αναποτελεσματικό; Πέραν των επιπτώσεων που θα έχει.

ΜΑΝΟΣ — Είμαι ένας άνθρωπος, ο οποίος πιστεύει στους κανόνες της αγοράς. Θα ήμουν ευτυχής αν έβλεπα ότι οι ενδιαφερόμενοι αγρότες δεσμεύονται να πληρώνουν το κόστος του νερού. Αν το έβλεπα αυτό θα σας έλεγα ότι είναι πιθανόν να έχει λογική το έργο. Όσο δεν το βλέπω, θα διατηρώ τις επιφυλάξεις μου. Γι' αυτό η απάντησή μου είναι ότι εξακολουθώ να έχω ενδοιασμούς και για τη σκοπιμότητα του έργου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο οι Θεσσαλοί ισχυρίζονται ότι τους λείπει το νερό, τόσο για τις υδρευτικές, όσο και τις αρδευτικές τους ανάγκες. Και ο αντίλογος, ήταν ότι από χρόνια ακολουθείται μια πολιτική η οποία επιδεινώνει το πρόβλημα. Επιλέγονται υδροβόρες καλλιέργειες και επιπλέον παράγονται προϊόντα τα οποία δεν βρίσκουν αγοραστές. Σας ερωτώ λοιπόν, αν πιστεύετε ότι θα έπρεπε οι αγρότες της Θεσσαλίας να ενημερωθούν, ώστε να προχωρήσουν στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών τους και να εναρμονισθούν με τη νέα Κ.Α.Π.;

ΜΑΝΟΣ — Κύριε πρόεδρε, όταν ένας πολίτης πληροφορείται ότι η Πολιτεία του προσφέρει κάτι δωρεάν θα ήταν τρελός να πει ότι δεν το θέλω. Βεβαίως το θέλει. Μπορώ να σας δώσω δύο παραδείγματα από την πρακτική εμπειρία μου. Επισκέφθηκα το Βερολίνο λίγο μετά την πτώση του Τείχους. Ήμουν τότε υπουργός Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. και επισκέφθηκα, συνοδευόμενος από τον Γερμανό ομόλογό μου, τον ανατολικό και τον δυτικό τομέα της πόλεως που μόλις είχαν ενωθεί. Και μου έγινε η εξής παρατήρηση. Ότι στο Ανατολικό Βερολίνο η κατά κεφαλή κατανάλωση νερού ήταν ακριβώς η διπλάσια από την αντίστοιχη κατανάλωση στο Δυτικό Βερολίνο, μολοντί ήταν εμφανές ότι το Δυτικό Βερολίνο ήταν πολύ πιο καθαρό από το Ανατολικό. Η διαφορά ήταν ότι στο Δυτικό το πλήρωναν το νερό, ενώ στο Ανατολικό ήταν δωρεάν. Έχω επίσης προσέξει ότι έχουμε στον τόπο μας μια μανία να μοιράζουμε δωρεάν συγγράμματα στους μαθητές. Και έχει καθιερωθεί ο θεσμός να καίνε τα βιβλία στο τέλος του χρόνου. Στην Αμερική, αναγκάζουν τους μαθητές να παραδίδουν στο τέλος της χρονιάς τα βιβλία τους σε καλή κατάσταση ώστε να χρησιμοποιηθούν από τα παιδιά της επόμενης.

Λέω λοιπόν ότι, ότι είναι δωρεάν στο τέλος εκμαυλίζει τον κόσμο και τον οδηγεί σε μία τελείως λάθος συμπεριφορά. Αντιλαμβάνομαι λοιπόν ότι οι αγρότες ζητούν το νερό, λέω όμως ότι θα το ζητούσαν ίσως διαφορετικά ή θα ήσαν πολύ πιο πρόθυμοι να αναδιαρθρώσουν τις καλλιέργειές τους αν ήξεραν ότι αυτό το νερό κοστίζει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Μάνο, ποιος θα μπορούσε να θέσει το πρόβλημα αυτό στους αγρότες; Οι υπουργοί, τα κόμματα;

ΜΑΝΟΣ — Η κυβέρνηση. Ως βουλευτής της αντιπολιτεύσεως, ωστόσο, έθεσα το θέμα στη Λάρισα, η άποψή μου δημοσιεύτηκε και αυτό ξεσήκωσε ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Νύχτα φύγατε από τη Λάρισα;

ΜΑΝΟΣ — ... θύελλα διαμαρτυριών όχι από τους αγρότες, προσέξτε το αυτό, όχι από τους αγρότες. Οι διαμαρτυρίες ήρθαν από τους άλλους, όχι από τους αγρότες. Διότι τη συζήτηση την έκανα στους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Τους είπα λοιπόν ότι η κοστολόγηση του νερού θα ήταν ένας λογικός τρόπος να αντιμετωπισθεί το ζήτημα και για να ληφθούν οι σωστές αποφάσεις και διαπίστωσα ότι οι εκπρόσωποι των αγροτών ήσαν πρόθυμοι να συζητήσουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Το ερώτημά μου ήταν αν εκτιμάτε ότι τα κόμματα πρέπει να αναπτύξουν πρωτοβουλίες για την διαφώτιση των αγροτών της Θεσσαλίας, όχι μόνο σε σχέση με την εκτροπή του Αχελώου αλλά και γενικότερα και ιδίως σε σχέση με τα σημερινά προβλήματα;

ΜΑΝΟΣ — Λέμε όμως για τα κόμματα, για να μην πούμε ότι αυτή είναι η υποχρέωση του κράτους, του Υπουργείου Γεωργίας, γι' αυτό υπάρχει Υπουργείο Γεωργίας για να καθοδηγεί τους αγρότες σε τέτοια ζητήματα. Δεν θα είχαν γίνει οι τωρινές κινητοποιήσεις των αγροτών, αν το Υπουργείο Γεωργίας, είχε εγκαίρως ενημερώσει τους αγρότες τι πρέπει να κάνουν για το βαμβάκι. Το κράτος έχει όμως διαλυθεί. Δεν λειτουργεί πια τίποτα και περιμένουμε από τον κόσμο να λαμβάνει τις σωστές αποφάσεις. Δεν είναι δυνατόν αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Εσείς παραλάβατε από την προηγούμενη από εσάς κυβέρνηση το έργο της εκτροπής του Αχελώου, το οποίο είχε ήδη ξεκινήσει. Στην διάρκεια της δική σας υπουργίας και κατά την περίοδο που κυβέρνησε το κόμμα σας, εκδόθηκαν αποφάσεις για την συνέχιση του έργου χωρίς να υπάρχει η απαιτούμενη τεχνικο-οικονομική μελέτη. Πιστεύετε θα ήταν δυνατόν να υπάρξει σωστή μελέτη για ένα τόσο μεγάλο έργο;

ΜΑΝΟΣ — Αν εφαρμόζονταν οι κανόνες που ανέφερα προηγουμένως θα ήταν δυνατόν να υπάρξει και σωστή τεχνικο-οικονομική μελέτη. Όσο οι κανόνες αυτοί δεν εφαρμόζονται, όλες οι μελέτες θα είναι λόγια του αέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Τι ακριβώς εννοείτε;

ΜΑΝΟΣ — Να σας δώσω ένα παράδειγμα. Πώς θα γίνει η μελέτη για τη λεωφόρο Σταυρού - Ελευσίνος. Είναι μία λεωφόρος όπου θα αποπληρωθεί από αυτούς που θα την χρησιμοποιούν. Δηλαδή όποιος χρησιμοποιεί την λεωφόρο θα πληρώνει διόδια. Το ερώτημα δηλαδή είναι αν κάποιος είναι διατεθειμένος να πληρώνει 1.000 δραχμές κάθε φορά που θα χρησιμοποιεί την λεωφόρο ή όχι; Το ίδιο ερώτημα σε σχέση με το νερό θα έπρεπε να τεθεί στους αγρότες για να καταλάβουμε υπάρχει λογική σε αυτό το έργο ή δεν υπάρχει. Αλλιώς μοιράζουμε τα λεφτά όλων των φορολογουμένων στους 50.000 αγρότες της Θεσσαλίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Όμως η κυβέρνησή σας ούτε μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων έκανε και γι' αυτό ακυρώθηκαν και οι υπουργικές σχετικές αποφάσεις από το Συμβούλιο Επικρατείας.

ΜΑΝΟΣ — Αλλά το έργο δεν προχώρησε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Κύριε Μάνο, πιστεύετε ότι το έργο πρέπει να σταματήσει ή να συνεχιστεί;

ΜΑΝΟΣ — Δεν είναι δυνατόν να σταματήσει. Η παραγγελία, για παράδειγμα, του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού των υδροηλεκτρικών έργων έγινε. Πληρώ-

θηκαν τα χρήματα. Κι αν δεν έχουν πληρωθεί έχουν αναληφθεί τέτοιες υποχρεώσεις από τις οποίες δεν μπορεί να ξεφύγει το ελληνικό κράτος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε Μάνο, ομολογώ πως μας παρασύρατε σε έναν άλλο χώρο. Μέχρι τώρα η διαδικασία είχε προχωρήσει βλέποντας τα θέματα από μια άλλη οπτική.

ΜΑΝΟΣ — Είμαι πρόθυμος να το δω κι από άλλη οπτική αν θέλετε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Επικεντρώσατε στα θέματα που αφορούν τις υπερτιμολογήσεις και εξετάσατε το θέμα από μια άποψη στενά μονεταριστική. Ενώ όταν συζητάμε για θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον παίρνουμε μια άλλη διάσταση, ξεφεύγουμε ακόμα και από τους νόμους της αγοράς. Δεν ξέρω αν εσείς προσωπικά συμφωνείτε μ' αυτήν την άποψη ότι οι κανόνες της ελεύθερης αγοράς είναι δύσκολο να εφαρμοστούν όταν τα μεγέθη για τα οποία συζητούμε σχετίζονται με το περιβάλλον, το οποίο ίσως δεν αποτιμάται εύκολα σε χρήμα.

ΜΑΝΟΣ — Υπάρχει μία ολόκληρη σχολή διεθνώς, όχι στην Ελλάδα, η οποία θεωρεί ότι είναι χρήσιμο και για τα περιβαλλοντικά ζητήματα να εντάσσονται, όπου αυτό είναι δυνατόν, στους κανόνες της αγοράς. Θεωρήθηκε διεθνώς ως τεράστια επιτυχία ένα μέτρο που εισήγαγα ως υπουργός Περιβάλλοντος, το οποίο συνίστατο στην παροχή κινήτρων για την απόσυρση των παλαιών αυτοκινήτων. Και βρήκε και πολλούς μιμητές σε πολλά μέρη του κόσμου. Γενικώς η κατεύθυνση που έδωσε η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι να προωθείται η χρήση οικονομικών εργαλείων βασιζόμενων στους μηχανισμούς της αγοράς και στα ζητήματα του περιβάλλοντος, όποτε αυτό είναι δυνατόν. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η προσέγγιση αυτή είναι περισσότερο διαδεδομένη, τα αποτελέσματα είναι πολύ θετικά σε ό,τι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος. Υπάρχει βέβαια και μία ρομαντική τοποθέτηση πολλών ανθρώπων οι οποίοι νομίζουν ότι όλα τα προβλήματα μπορούν να λυθούν με ευχές ή με απαγορεύσεις και κανόνες. Δυστυχώς ο κόσμος δεν λειτουργεί έτσι.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Σύμφωνοι. Και στον χώρο του οικολογικού κινήματος υπάρχουν απόψεις σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να ζυγίζεται η φθορά του περιβάλλοντος με το κόστος της αποφυγής της. Αυτό όμως δεν πάει να πει ότι είναι δυνατόν να έχουμε μια απόλυτη εξίσωση.

ΜΑΝΟΣ — Μπορούμε να πλησιάσουμε όμως.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τώρα στα πλαίσια αυτής εδώ της δίκης, αυτό το οποίο προσπαθούμε να κάνουμε είναι να ζυγίσουμε δύο διαφορετικές αξίες. Από την μια πλευρά είναι το περιβάλλον, το πολιτιστικό και το φυσικό και από την άλλη είναι η ανάπτυξη έτσι όπως γίνεται στον τόπο μας. Στην προκειμένη περίπτωση, της εκτροπής του Αχελώου, εάν ζυγίσουμε αυτές τις δύο αξίες, προς τα πού, κατά την γνώμη σας θα έφερνε η πλάστιγγα; Δηλαδή, τι συμφέρει τελικά την χώρα μας; Να διατηρήσουμε αυτές τις φυσικές και πολιτιστικές καλλονές ή να τις θυσιάσουμε στο όνομα μιας αμφίβολης, λειψής ανάπτυξης αυτού του τύπου;

ΜΑΝΟΣ — Δεν ξέρω από πού να αρχίσω την απάντησή μου. Πρέπει να σας θυμίσω το εξής, ότι ο Αλ Καπόνε κατεζητείτο για φόνους και άλλα φοβερά πράγματα, αλλά κατεδικάσθη όταν μπόρεσαν να τον πιάσουν στα φορολογικά του. Και εδώ καμιά φορά μπορεί να καταζητείτε μερικούς για το περιβάλλον αλλά να τους

καταδικάσετε για τις υπερτιμολογήσεις. Σας το λέω απλώς ως μια σκέψη προς το δικαστήριό σας. Στο γενικό σας ερώτημα κατά πόσον θεωρώ για την Ελλάδα υπέρτερο αγαθό την διατήρηση του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος σε σύγκριση με μια ανάπτυξη που απειλεί να το διαταράξει, θα έλεγα ναι στο πρώτο, στη διατήρηση του περιβάλλοντος. Δηλαδή αν κάτι έχουμε μοναδικό στον τόπο μας είναι αυτό. Και συνεπώς αυτό θα προφύλασσα. Όμως πρέπει κάθε φορά να ζυγίζει κανείς τι πράγματι προφυλάσσει και τι ενδεχομένως, από αυτά που κάνει στο όνομα της προστασίας του πολιτιστικού και του φυσικού περιβάλλοντος, το καταστρέφει. Σας το λέω αυτό επειδή δεν είναι ασύνηθες διάφοροι ευφάνταστοι φύλακες των πολιτιστικών μας αξιών με τις ενέργειές τους τελικώς να οδηγούν στην καταστροφή τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εν προκειμένω δηλαδή, τι θα αφήναμε να καταστραφεί εάν προστατεύαμε το περιβάλλον, στην περίπτωση του Αχελώου;

ΜΑΝΟΣ — Σας απήντησα την δική μου μεθοδολογία. Το πρώτο θέμα που θα έβαζα σε τάξη θα ήταν η προσέγγιση του ζητήματος. Η τάξη αυτή θα ξεκινούσε από την εφαρμογή των κανόνων που ανέφερα προηγουμένως: Αυτοί που θα ωφεληθούν θα πρέπει να πληρώσουν το κόστος. Από εκείνο το σημείο και πέρα, έχω την εντύπωση, ότι και εσείς θα βλέπατε ότι το πρόβλημα λύνεται σχεδόν από μόνο του. Δεν θα γινόταν κατά πάσα πιθανότητα το πολύ μεγάλο έργο που πολλοί έχουν στο νου τους να κάνουν.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Προς τα εκεί κλίνετε δηλαδή.

ΜΑΝΟΣ — Ναι, αλλά θα έδινα και μία απάντηση, η οποία δεν θα έλεγε ότι απλώς δεν το κάνω. Θα μου έλεγαν εκείνοι που το ζητούν ότι υπό αυτές τις συνθήκες θα ήταν καλύτερο να μη γίνει.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Βλέπετε καμία διαφορά στην πολιτική που ακολουθούσατε τότε εσείς, όταν ήταν κυβέρνηση η Ν.Δ. με την πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. από το 1993 και μετά;

ΜΑΝΟΣ — Η κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. δεν νομίζω ότι διανοείται καν να κάνει αυτό το τεστ της αγοράς το οποίο ανέφερα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτή είναι η διαφορά;

ΜΑΝΟΣ — Είναι ουσιώδης διαφορά. Διότι εγώ δεν μπορώ να διανοηθώ ότι η κυβέρνηση της Ν.Δ., υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, θα είχε υπογράψει ένα συμφωνητικό με τους Ρώσους σαν αυτό που περιέγραφα πριν. Δεν το ορκίζομαι, αλλά δεν θα το φανταζόμουν. Και οπωσδήποτε δεν θα το φανταζόμουν αν ήμουν εγώ ο αρμόδιος υπουργός.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Ο Αριστείδης Τσιπλάκος, δεν ήταν στο υπουργείο σας το 1991;

ΜΑΝΟΣ — Όχι. Εγώ πήγα στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας το '92. Το '91 ήμουν ακόμα υπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αν γνωρίζετε, ο κατηγορούμενος κ.Τσιπλάκος το 1991 στη διάρκεια της θητείας του ως αρμόδιος υπουργός παράστησε προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ότι ο πραγματικός χαρακτήρας του έργου της εκτροπής είναι ενεργειακός και όχι αρδευτικός;

ΜΑΝΟΣ — Έχω ακούσει αυτό το θέμα, διότι ο τότε επίτροπος κ.Μίλαν μου

είχε μιλήσει σχετικά. Εμένα δεν μου φαινόταν ότι είχε ενεργειακό χαρακτήρα το έργο και δεν θα μπορούσε νομίζω να έχει ενεργειακό χαρακτήρα, παρά μόνο δευτερευόντως.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Συνεπώς, έγινε προσπάθεια να εξαπατηθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση;

ΜΑΝΟΣ — Δεν θα το έλεγα αυτό. Θα έλεγα ότι κατεβλήθη μία προσπάθεια να γίνει το έργο. Εδώ υπάρχουν πολλές φορές υπουργοί που αγωνιούν να γίνει κάτι. Αλλά τελικώς δε γίνεται τίποτα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τελευταία ερώτηση, κ. Μάνο. Το γεγονός ότι συνεχίζεται αυτό το έργο, ότι προωθείται από όλες τις κυβερνήσεις...

ΜΑΝΟΣ — Μα δεν γίνεται, μην λέτε ότι γίνεται. Εξαγγέλλεται.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Εξαγγέλλεται και υπάρχει εμμονή πολιτική να προχωρήσει. Τώρα, αν δεν προχωρεί είναι ανεξάρτητο από τη βούληση εκείνων που προσπαθούν να το προχωρήσουν. Πού οφείλεται αυτό;

ΜΑΝΟΣ — Νομίζω ότι συμφέρει πολιτικά. Η κυβέρνηση, ή οι πολιτικοί γενικώς, θεωρούν ότι θα ωφεληθούν πολιτικά εξαγγέλλοντας το έργο. Και γι' αυτό το εξαγγέλλουν. Δεν έχουν καμία άλλη τρέλα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πολιτικά όμως, με ειλικρίνεια και εντιμότητα ή πολιτικά με την έννοια του πολιτικού κόστους; Για να μην υποστούν το πολιτικό κόστος; Δηλαδή συμφέρει τον λαό;

ΜΑΝΟΣ — Ο λαός της Θεσσαλίας νομίζει ότι τον συμφέρει.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Έχει δίκιο;

ΜΑΝΟΣ — Μα σας είπα. Όταν του δώσει κανείς νερό, βεβαίως έχει δίκιο ο λαός της Θεσσαλίας. Εμείς εδώ, που θα το πληρώσουμε, θα έπρεπε να αναρωτιώμαστε μήπως θα έπρεπε να αντιδράσουμε.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τον λαό της Ελλάδας τον συμφέρει;

ΜΑΝΟΣ — Θα έλεγα συνολικά μάλλον όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Η κυρία Σιούτη να κάνει μια ερώτηση.

ΣΙΟΥΤΗ — Ήσασταν σαφής στην τοποθέτησή σας και στις επιλογές σας κύριε Μάνο και δεν αφήσατε απορίες σ' αυτά που είπατε, αλλά εμένα μου δημιουργήθηκε τώρα μια απορία. Και μάλιστα η απορία μου είναι παρόμοια μ' αυτήν που είχατε για τον κύριο Σημίτη. Βλέπω ότι και οι δύο αποφάσεις που ακυρώθηκαν ελήφθησαν όταν εσείς ήσασταν υπουργός Περιβάλλοντος και υπουργός Εθνικής Οικονομίας. Φέρουν και την υπογραφή σας, δηλαδή.

ΜΑΝΟΣ — Όχι, αμφιβάλλω γι' αυτό.

ΣΙΟΥΤΗ — Πώς αμφιβάλλετε; Είναι κοινές αποφάσεις υπουργών ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και Εθνικής Οικονομίας. Του 1991 και του 1992.

ΜΑΝΟΣ — Μπορούμε να το δούμε μισό λεπτό; Θα είχε ενδιαφέρον. Έχω την εντύπωση ότι δεν τις έχω υπογράψει.

ΣΙΟΥΤΗ — Δεν είναι κάποιος άλλος. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας και ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. είναι. Ποιος ήταν υπουργός τότε; Αν ήσασταν εσείς, εσείς έχετε υπογράψει.

ΜΑΝΟΣ — Είμαι βέβαιος ότι στη μία περίπτωση θα έχει υπογράψει ο κ. Τσιπλάκος, στην δε την άλλη ο κ. Καραμανλής. Δεν νομίζω ότι έχω υπογράψει εγώ.

ΣΙΟΥΤΗ — Όχι, επειδή απορήσατε γιατί αυτή τη στιγμή είναι κατηγορούμενος αυτός που υπέγραψε τη σύμβαση με τους Ρώσους και όχι ο κύριος Σημίτης που έχει την ευθύνη. Εσείς ήσασταν ο υπουργός.

ΜΑΝΟΣ — Ο κύριος Σημίτης υπέγραψε το πρωτόκολλο. Δεν υπέγραψε κανένας άλλος.

ΣΙΟΥΤΗ — Ναι, αλλά εσείς ήσασταν τότε υπεύθυνος υπουργός. Δεν ήταν ο υφυπουργός.

ΜΑΝΟΣ — Όχι, ο υφυπουργός και ο αναπληρωτής υπουργός έχουν πλήρη εξουσία όταν υπογράφουν. Δεν είναι υφιστάμενοι του υπουργού. Σας επισημαίνω ότι στην υπόθεση του κ. Σημίτη, είναι αυτός που υπέγραψε το πρωτόκολλο. Αυτός διαπραγματεύθηκε προσωπικά με τους Ρώσους, αυτός υπέγραψε, αυτός έθεσε τους όρους, αυτός καθόρισε την τιμή, αυτός τα έκανε όλα αυτά. Ο δυστυχής ο κ. Ανωμερίτης παρέλαβε το πρωτόκολλο, το οποίο τον δεσμεύει και δεν του αφήνει περιθώρια επιλογών.

ΣΙΟΥΤΗ — Και θα το ξαναρωτήσω, δεν σας κάνω προσωπική επίθεση, αλλά εδώ βλέπω στις αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας ότι ήταν κοινές αποφάσεις, δεν λέει υφυπουργού, λέει των υπουργών.

ΜΑΝΟΣ — Δεν θυμούμαι τα πάντα, αλλά είμαι σχεδόν βέβαιος ότι δεν έχω υπογράψει εγώ.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — Να σας κάνω μια ερώτηση, κύριε μάρτυς. Αν επανερχόσαστε τώρα στην κυβέρνηση, εσείς ως αρμόδιος υπουργός για το συγκεκριμένο έργο, και ήσασταν σε θέση να λύσετε το πρόβλημα αυτό με τους αγρότες της Θεσσαλίας, πείθοντάς τους με το διάλογο ότι θα έπρεπε και αυτοί να συμβάλουν ...

ΜΑΝΟΣ — Όχι και αυτοί. Αυτοί.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ — να καλύψουν αυτοί αποκλειστικώς το κόστος του έργου. Θα το προχωρούσατε υπό αυτούς τους όρους;

ΜΑΝΟΣ — Εάν αυτό λυνόταν θα υπήρχαν, νομίζω, οι προϋποθέσεις για μία πραγματικά σωστή μελέτη για τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Σε αντίθετη περίπτωση δεν θα έκανα τίποτε. Διότι μπερδεύονται όλα τα θέματα όταν δεν υπάρχει αυτό το τεστ της πραγματικότητας, που είναι ποιος τελικά θα πληρώσει το έργο.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΚΡΙΜΠΙΑ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ, ΠΡΩΗΝ Γ. Γ. ΣΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ

Οι Θεσσαλοί δεν θέλουν όλον τον Αχελώο. Η Δ.Ε.Η. δεν θέλει αρδεύσεις. Το όραμα του κ. Μαγειρία σε σύγκρουση με το πρόγραμμα της Δ.Ε.Η. Ο υδροφόρος ταπεινώνεται. Η Σαχάρα έρχεται στην Θεσσαλία. Οι Θεσσαλοί πιέζουν. Ο κ. Τσιπλάκος αποδεκατίζει την εκτροπή. Οι Θεσσαλοί φοβούνται ματαίωση. Στερνή μου γνώση να σ' είχα πρώτα: Η αποξήρανση της Κάρλας δημιουργεί προβλήματα. Το ποτάμι ανήκει σε όλους μας, το νερό στους Θεσσαλούς. Μια εκτροπή που αξίζει τον κόπο. Ο κ. Λαλιώτης αθώς. Ο κ. Τσιπλάκος με αγαθές προθέσεις. Η ευθύνη στην Βουλή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Και ο έκτακτος μάρτυρας τον οποίο προτείνετε, κύριε κατήγορε. Παρακαλώ; Πώς λέγεστε;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Σκρίμπας Γεώργιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Είστε συνάδελφος δικηγόρος, του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Από πού κατάγεστε;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Από τα Φάρσαλα Λαρίσης, Θεσσαλός, γεννήθηκα στη Θεσσαλία αλλά κατάγομαι από τα Γρεβενά. Θα προσπαθήσω να είμαι όσο γίνεται πιο αντικειμενικός. Έτυχε την περίοδο 1987 - 1989 καθώς και την περίοδο 1993 - 1995 να είμαι γενικός γραμματέας στην Ένωση Θεσσαλικών Σωματείων. Έχω ασχοληθεί και εγώ μαζί με άλλους, με το θέμα της μερικής εκτροπής του Αχελώου. Ακούγεται και ακούστηκε και από τον αποβιώσαντα, τον τότε πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου να μιλάει για εκτροπή του Αχελώου. Όταν μιλάμε για εκτροπή του Αχελώου, σημαίνει ότι θα πάρουμε όλο το νερό από τους Αιτωλοακαρνανές και βεβαίως οι άνθρωποι δίκαια δυσανασχετούν και επαναστατούν. Εμείς όμως είπαμε να πάρουμε μόνο το ένα τρίτο του νερού που σήμερα χάνεται στην θάλασσα. Ξεκίνησε μια προμελέτη για λογαριασμό της Δ.Ε.Η. από τον υδρολόγο κ. Μαγειρία. Το 1987 οργανώσαμε ημερίδα στην οποία καλέσαμε τον κ. Μαγειρία. Κατά την διάρκεια της ημερίδας υπήρξε οξεία αντιπαράθεση μεταξύ του κ. Μαγειρία και της Δ.Ε.Η., η οποία δεν ήθελε να χρησιμοποιηθεί μέρος του νερού του Αχελώου για άρδευση. Ήθελε μόνο υδροηλεκτρικά έργα. Οι μεταγενέστερες μελέτες προέβλεπαν μόνο υδροηλεκτρικά έργα. Αναγκαστικά οι Θεσσαλοί συμφώνησαν και ζήτησαν ότι εάν περισσέψει έστω και μια σταγόνα νερό, αυτή να μεταφερθεί στον Θεσσαλικό Κάμπο, ο οποίος πάσχει από έλλειψη νερού. Ο υδροφόρος ορίζοντας έχει πέσει πάρα πολύ χαμηλά και οι αγρότες δεν βρίσκουν νερό ούτε στα 200 μέτρα.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Τι σημαίνει αυτό, κύριε μάρτυς;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Ότι έχει πέσει η στάθμη του νερού τόσο πολύ χαμηλά, ώστε σε λίγο θα έχουμε την έρημο Σαχάρα στην Θεσσαλία. Τι να κάνουμε λοιπόν; Από το 1920 ξεκίνησε η εξαγγελία αυτού του έργου. Και έγινε σαν το γεφύρι της Άρτας. Εν πάση περιπτώσει φτάνουμε στην σύμβαση που υπεγράφη από τον τότε υφυπουργό και νυν κατηγορούμενο κ. Τσιπλάκο. Στην συνέχεια έγινε η προσφυγή στο Συμβούλιο Επικρατείας από τις οικολογικές οργανώσεις, διότι πράγματι δεν υπήρχε περιβαλλοντική μελέτη. Κάναμε παρέμβαση και εμείς και η Ένωση Θεσσαλικών Σωματείων και οι δήμοι Καρδίτσας, Τρικάλων και Λαρίσης καθώς και η Εταιρεία Θεσσαλικών Μελετών υπέρ του Δημοσίου και για να προχωρήσει το έργο. Η αλήθεια βέβαια ήταν ότι δεν είχε τηρηθεί η διαδικασία που έπρεπε, με αποτέλεσμα να βγει η απόφαση να σταματήσει το έργο. Γίνονται εκλογές το 1993 και η νέα κυβέρνηση σταματά παντελώς το έργο. Στις αρχές του 1994 πήγαμε στον τότε υφυπουργό κ. Ρωμαίο για να τον ρωτήσουμε τι θα γίνει με το έργο. Η κυβέρνηση δεν απάντησε. Είχαμε συστήσει συντονιστική επιτροπή, όλοι οι θεσσαλικοί φορείς. Τα Τεχνικά Επιμελητήρια, οι τοπικοί άρχοντες, εκπρόσωποι σωματείων, άλλων συλλόγων και είχαμε επικεφαλής πρόεδρο της επιτροπής τον τότε

δήμαρχο Λαρίσης, τον κ. Λαμπρούλη. Πήγαμε στο γραφείο του κυρίου Ρωμαίου ο οποίος μας είπε ότι η κυβέρνηση δεν έχει εξαγγείλει το έργο γιατί δεν υπάρχει περιβαλλοντική μελέτη, αλλά ότι ο επίτροπος κ. Milan υποσχέθηκε ότι θα μπορούσαμε να το ξεπεράσουμε αυτό το εμπόδιο. Λέμε, προς Θεού, μην ξαναρχίσουμε πάλι μελέτες κι από την αρχή, γιατί ήδη η σύμβαση του κυρίου Τσιπλάκου προέβλεπε το ένα δέκατο του αρχικού έργου. Διερωτηθήκαμε λοιπόν μήπως είχαμε ματαιώση και του ενός δεκάτου του έργου και ότι η κυβέρνηση μας κοροϊδεύει συνεχώς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Πότε αυτό;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Την περίοδο που ήταν η Ν.Δ. κυβέρνηση και είχε υπογράψει τη σύμβαση ο κ. Τσιπλάκος.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κύριε μάρτυς, αν ολοκληρωθεί αυτό το έργο σήμερα, θα ωφελήσει τον τόπο;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Θα φτάσω και εκεί. Έχουν δημιουργηθεί επίσης τεράστια προβλήματα από την αποξήρανση της λίμνης Κάρλας. Την αποξήρανση αυτή δεν την είχαν ζητήσει οι Θεσσαλοί. Δεν μας είχαν καν ερωτήσει. Η Θεσσαλία δεν έχει ανάγκη στρεμμάτων, έχει ανάγκη νερού. Θα έχουμε μια έρημο σε λίγα χρόνια. Την επόμενη 5ετία η Θεσσαλία θα έχει πρόβλημα. Δεν θα μπορεί να παράγει βαμβάκι που έχει ανάγκη νερού, ή άλλα προϊόντα που έχουν ανάγκη νερού, χωρίς να υπάρχει νερό. Βεβαίως, ποτέ οι Θεσσαλοί δεν είπαν ότι θα πρέπει να γίνει κάποιο έργο εις βάρος του περιβάλλοντος. Ποτέ αυτό, ούτε το διανοηθήκαμε, κάναμε ημερίδες, μάλιστα το 1994 σ' αυτή την αίθουσα μ' αυτό το θέμα κάναμε ημερίδα και ήταν κεντρικός εισηγητής ο δήμαρχος Τρικάλων, ο κύριος Παπαστεργίου.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Και πιστεύετε πως καλά έκαναν, δηλαδή τελικά το συμφέρον της Θεσσαλίας, του τόπου, της μεϊζονος περιοχής ...

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Συμφέρον υπάρχει μόνο ως προς την προμήθεια κάποιας ποσότητας νερού. Αν περισσέψει και αν το επιτρέψει η Δ.Ε.Η.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αυτό το τοπικό συμφέρον της Θεσσαλίας εναρμονίζεται με το γενικότερο συμφέρον της χώρας; Ή μήπως το τίμημα για την άρδευση του Θεσσαλικού Κάμπου είναι τεράστιο;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Το ποτάμι ανήκει στη χώρα. Δεν ανήκει σε συγκεκριμένο μόνο χώρο. Ανήκει σε όλους μας.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Για να γίνει το έργο, για να ολοκληρωθεί η εκτροπή πρέπει να πληρώσουμε ως χώρα κάποιο τίμημα. Και περιβαλλοντικό και οικονομικό. Αυτό το τίμημα αξίζει τον κόπο να το πληρώσουμε προκειμένου να έχουμε τα ωφέληματα από την εκτροπή του Αχελώου;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Αυτό το ξέρουν πιο πολύ οι ειδικοί που κάναν τις μελέτες.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Η άποψή σας;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Η δική μου η άποψη είναι ότι αξίζει τον κόπο. Διότι ο Θεσσαλικός Κάμπος έχει πάρα πολύ μεγάλη ανάγκη νερού.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Κι αυτό το όφελος αντισταθμίζει το κόστος;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Βεβαίως. Να σας πω και κάτι άλλο, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θέλει να γίνει αυτό το έργο. Θέλει να σταματήσει. Την αφορμή να σταματήσει το έργο την δίνουμε όμως εμείς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Μήπως η Ευρώπη δεν το θέλει για να αποφύγει τα αγροτικά πλεονάσματα που καταλήγουν στις χωματερές;

ΣΚΡΙΜΠΑΣ — Δεν γνωρίζω. Γνωρίζω πάντως ότι έγινε μια κίνηση από τα Σκόπια που σκοπεύει στην κατακράτηση του νερού του Αξιού. Τα Σκόπια μάλιστα ζήτησαν χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την πραγματοποίηση αυτού του έργου. Εδώ υπάρχει και κάποιο εθνικό θέμα. Θα ήθελα να πω και δυο λόγια για τις κατηγορίες και τους κατηγορούμενους. Ακουσθηκε ότι ο κ. Λαλιώτης εγκαινίασε την ιδέα της μικρής εκτροπής μετά το 1994 μολονότι ήταν αρχικά αντίθετος. Κατηγορείται για παράβαση καθήκοντος διότι δεν εφήρμοσε τις διατάξεις περί προστασίας του περιβάλλοντος. Αυτό δεν στέκει. Κατηγορείται για απιστία γιατί προωθείται ένα έργο μηδενικής ή αμφίβολης σκοπιμότητας και γιατί έχουν δεσμευτεί χρήματα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για άλλα έργα. Δεν επιτρέπεται όμως η ανατροπή της ψήφου της ελληνικής Βουλής και το έργο της εκτροπής του Αχελώου ψηφίστηκε από την ελληνική Βουλή.

Πιστεύω επίσης ότι και ο κ. Τσιπλάκος είχε αγαθές προθέσεις. Όπως είπε και ο υπουργός κ. Μάνος, όλοι οι υπουργοί θέλουν να κάνουν ένα μεγάλο έργο. Το ότι δεν υπήρχε περιβαλλοντική μελέτη ήταν μία παράληψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ωστόσο όμως ειπώθηκε ότι δεν θα μπορούσε να υπάρχει διότι αν υπήρχε εξ αντικειμένου δεν θα μπορούσε να γίνει το έργο.

Η ΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

Εκτροπή του Αχελώου = Εκτροπή από την έννομο τάξη. Το ειδικό δικαστήριο χωρίς παρόντες τους κατηγορουμένους, οι κατηγορούμενοι χωρίς παρούσα την υπεράσπιση. Ο κ. κατήγορος υπέρ της επιεικείας, η αμφιβολία υπέρ των κατηγορουμένων. Η εύκολη ανάπτυξη δεν ταιριάζει στην Ελλάδα. Η καταστροφή της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς = Έγκλημα καθοσιώσεως. Το οικονομικό όφελος από την επέκταση των αρδεύσεων στην Θεσσαλία δεν συγκρούεται με το περιβαλλοντικό κόστος της εκτροπής. Το οικονομικό όφελος απουσιάζει: Οι πολιτικοί πάσχουν από έλλειψη γενναιότητας. Οι δώδεκα κατηγορούμενοι υπεύθυνοι για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και την φθορά ιστορικού μνημείου. Τετelleσμένη και εν αποπείρα. Οι οκτώ πολιτικοί για παράβαση καθήκοντος με ελαφρυτικά. Ο κ. Λαλιώτης διέπραξε απιστία διατηρώντας μια διάμετρο, ο κ. Ανωμερίτης χαριζόμενος στους Ρώσους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση κάνει πως δεν καταλαβαίνει, οι Θεσσαλοί καταλαβαίνουν αυτό που θέλουν. Ουδείς εξαπάτησε και ουδείς εξαπατήθηκε. Όμως το πότισμα από τα στραγγιστικά έχει όνομα: Παρεμπόδιση αποτροπής κινδύνου. Ο κ. Λαλιώτης και ο κ. Στάθης μοιράζονται την ενοχή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο κύριος Κανελλάκης έχει τον λόγο.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΣ — Αξιότιμε κύριε πρόεδρε και αξιότιμοι κύριοι δικαστές, επιτρέψτε μου να σας αποκαλώ δικαστές με την ουσιαστική σημασία του όρου και επιτρέψτε μου να επιμένω ότι το υμέτερο όργανο έχει καθαρά δικαιοδοτικό χαρακτή-

ρα. Απονέμει δικαιοσύνη με την ουσιαστική σημασία του όρου. Διότι τελικά εκείνο το οποίο μετράει είναι η επίδραση, το κύρος, η επιρροή που θα ασκήσει η απόφασή σας, από εκεί μετράει και εκτιμάται ο χαρακτήρας του υμετέρου δικαστηρίου. Πιστεύω ότι λόγω του κύρους, της ποιότητας των προσώπων που απαρτίζουν το δικαστήριό σας είμαι πεπεισμένος ότι η απόφασή σας θα ασκήσει επιρροή και στην κοινή γνώμη και θα διαμορφώσει κοινωνικές συνειδήσεις και θα αποτελέσει ένα σημείο αναφοράς σε εκείνους οι οποίοι πρόκειται στο μέλλον να ασχοληθούν με το ζήτημα της εκτροπής του Αχελώου. Συνεπώς δεν απεχδύστε της ευθύνης του δικαστηρίου. Είστε δικαστήριο. Το ερώτημα είναι αν η εκτροπή του Αχελώου αποτελεί και εκτροπή από την έννομο τάξη. Αυτό είναι το αντικείμενο όλης αυτής της διαδικασίας και αν θέλετε είναι και η πρωτοτυπία της εκδήλωσης αυτής. Μέχρι σήμερα όλες οι προσπάθειες που έχουν γίνει και οι εκδηλώσεις σε σχέση με την εκτροπή του Αχελώου έχουν πλησιάσει το θέμα από την πλευρά της σκοπιμότητας. Σκοπιμότητας οικονομικής, αναπτυξιακής, οικολογικής, διάφορες σκοπιμότητες. Από πλευράς νομιμότητας δεν έχει εξεταστεί κι αυτή είναι η πρωτοτυπία του ζητήματος. Αυτό δηλαδή που θα εξετάσει το δικαστήριό σας και θα αποφανθεί, είναι εάν έχουμε συγκεκριμένες παραβάσεις νομικών διατάξεων και μάλιστα ποινικών νομικών διατάξεων οι οποίες επισύρουν και ευθύνες ποινικές για τους κατηγορουμένους. Πρέπει να υπογραμμίσω ότι αφετηριακή αδυναμία, μειονεξία εγγενής της όλης διαδικασίας υπήρξε το γεγονός ότι οι κατηγορούμενοι μας σνόμπαραν. Ύπηρξε απουσία, έλλειψη υπερασπίσεως ουσιαστικής. Και αυτό το καταγράφω στα μειονεκτήματα αυτής της διαδικασίας. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία πως αν υπήρχε εδώ μια ουσιαστική υπεράσπιση θα είχαν φωτιστεί άλλες πτυχές και πλευρές της όλης υποθέσεως και ίσως θα είχαν σημειωθεί ελαφρυντικά ή και άλλα θέματα τα οποία μπορούσαν να οδηγήσουν τη δικανική μας σκέψη σε μονοπάτια τα οποία αυτή τη στιγμή βρίσκονται στο σκοτάδι. Προσωπικά πιστεύω πως και η καλύτερη υπεράσπιση δεν θα μπορούσε να αποσείσει, να απομακρύνει τον κύριο όγκο της ποινικής ευθύνης η οποία πράγματι βαραίνει τους κατηγορουμένους. Όμως, το γεγονός της απουσίας υπεράσπισης είναι κάτι που πρέπει να το λάβουμε σοβαρά υπ' όψιν και θα πρέπει να μας οδηγήσει και στο να τηρηθεί με μεγάλη αυστηρότητα ο ουσιαστικός ποινικός κανόνας της επιείκειας προς τους κατηγορουμένους, αλλά και στο να τηρηθεί με ευλάβεια το άλλο αξίωμα που λέει ότι η αμφιβολία είναι υπέρ του κατηγορουμένου. Στην προκειμένη περίπτωση αυτός ο κανόνας θα πρέπει να τηρηθεί με μεγαλύτερη αυστηρότητα. Πιστεύω πως οποιοδήποτε δικαστήριο ουσίας, όποιος κριτής κι αν ήταν στη θέση σας, εάν είχε ενώπιόν του αυτό το αποδεικτικό υλικό το οποίο παρήλασε ενώπιόν μας, αυτά τα έγγραφα και αυτούς τους μάρτυρες, πιστεύω πως δεν θα αντιμετώπιζε κανένα σοβαρό πρόβλημα να κρίνει, να κατακρίνει και τελικά να καταδικάσει τους κατηγορουμένους για τις πράξεις για τις οποίες εγχαλούνται. Και μέσα από την καταδίκη αυτήν, στο πρόσωπο των κατηγορουμένων, να στιγματίζει αυτή την αντίληψη της εύκολης, της αδίστακτης ανάπτυξης που αδιαφορεί για τις συνέπειες στη Φύση και στο πολιτιστικό περιβάλλον. Ίσως αν ήμασταν σε μια άλλη χώρα, της Βορείου Ευρώπης πιθανώς και είχαμε να αντιμετωπίσουμε κάποιο παρεμφερές ζήτημα, σε μια χώρα όπου υπάρχουν άλλες αξίες και άλλες πλουτοπαραγωγικές πηγές, ίσως το

πόσο βαραίνει το περιβάλλον στη ζυγαριά αυτή όπου έχουμε από τη μια πλευρά την ανάπτυξη και από την άλλη το περιβάλλον, ίσως να το αντιμετωπίζαμε διαφορετικά. Και εκεί θα ήταν δύσκολο πάλι να δικαιώσουμε κάποιους οι οποίοι υποστηρίζουν την ανάπτυξη και μάλιστα τέτοιου είδους ανάπτυξη. Όμως στη δική μας τη χώρα, όπου οι μεγάλες πλουτοπαραγωγικές ή, αν θέλετε, οι αξίες, τα στοιχεία εκείνα τα οποία έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα είναι το φυσικό περιβάλλον και το πολιτιστικό περιβάλλον, σ' αυτόν εδώ πέρα τον τόπο, το να πλησιάσουν οι πολιτικοί, οι αρμόδιοι, οι υπεύθυνοι, αυτά τα προβλήματα με αυτή τη νοοτροπία κατ' εμέ αποτελεί έγκλημα καθοσίωσης.

Πιστεύω πως είναι μεγάλη η ευθύνη που επωμίστηκαν οι κατηγορούμενοι και εξακολουθούν να επωμίζονται λόγω ακριβώς του μη αναστρέψιμου χαρακτήρα της βλάβης την οποία έχουν επιφέρει εν μέρει, αλλά κυρίως, πρόκειται να επιφέρουν, σε πολλά από τα έννομα αγαθά τα οποία πλήττουν. Συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις έχουμε σύγκρουση δύο μεγεθών, δύο αξιών, από τη μία είναι τα οικονομικά συμφέροντα της χώρας με την ανάπτυξη και την οικονομία και από την άλλη είναι η προστασία του περιβάλλοντος. Όπως παρατήρησε και ο κύριος Καρακώστας προσφυώς. Στην παρούσα υπόθεση, όμως, φαίνεται πως ο παράγων, το αληθές οικονομικό συμφέρον ουσιαστικά και μακροχρόνια απουσιάζει. Και απουσιάζει ολοσχερώς. Δεν έχουμε καν δίλημμα. Δεν έχουμε αυτό το αντίβαρο το οποίο θα μπορούσε κανείς να προβάλει έναντι της αξίας της προστασίας του περιβάλλοντος. Γι' αυτό πιστεύω πως η ευθύνη των κατηγορουμένων είναι σημαντική. Νομίζω, κατά την προσωπική μου άποψη, πολιτική και νομική, ότι την πιο αυθεντική, την πιο σωστή εικόνα για την εκτροπή την έδωσε ο κύριος Ροκόφυλλος. Η αληθινή εξήγηση και αιτία όλων αυτών των παλινωδιών και ανακολουθιών που σχετίζονται με την εκτροπή, όπως είπε ο κύριος Ροκόφυλλος και όπως προσωπικά με έπεισε, είναι το πολιτικό κόστος του επαγγελματία πολιτικού. Η έλλειψη γενναιότητας των πολιτικών μας. Νομίζω πως άλλος τρόπος δεν υπάρχει για να προσεγγίσουμε και να κατανοήσουμε την εμμονή σε μία τόσο στραβή και στρεβλή πορεία εν σχέσει με την εκτροπή. Θα έρθω τώρα στις επιμέρους πράξεις για τις οποίες εγκαλούνται οι κατηγορούμενοι και θα κάνω τις αντίστοιχες προτάσεις μου. Πρώτο αδίκημα έχουμε την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Ο νόμος εδώ τιμωρεί εκείνον ο οποίος ηθελήμενα, ενσυνείδητα, υποβαθμίζει το περιβάλλον. Άλλες είναι οι ευθύνες των εξ αμελείας ζημιών του περιβάλλοντος. Συνεπώς, προτείνω όλοι οι κατηγορούμενοι, και οι 12, να κριθούν ένοχοι του αδικήματος αυτού, της υποβάθμισης του περιβάλλοντος σύμφωνα με το κατηγορητήριο. Ειδικότερα μόνο, υπενθυμίζω, όπως αναφέρει το κατηγορητήριο και όπως αποδείχθηκε από πολλούς μάρτυρες υπάρχουν συγκεκριμένες ζημιές, βλάβες οι οποίες ήδη έχουν γίνει στο περιβάλλον. Οι βλάβες αυτές όμως αν συγκριθούν με εκείνες τις οποίες θα χαρακτήριζα εν δυνάμει ζημιές είναι ασήμαντες. Πιο σημαντικές είναι εκείνες οι οποίες απειλούνται. Επιπλέον λοιπόν της κατηγορίας για το τετελεσμένο αδίκημα της υποβαθμίσεως του περιβάλλοντος, προτείνω, κύριε πρόεδρε και κύριοι δικαστές, κατά παραδεκτή τροποποίηση του κατηγορητηρίου να καταδικαστούν ορισμένοι από τους κατηγορούμενους επιπροσθέτως και για απόπειρα υποβαθμίσεως του περιβάλλοντος, για εκείνα τα παράνομα αποτελέσματα και εκείνες τις πράξεις που ακόμα δεν έχουν ολοκληρω-

θεί αλλά έχει γίνει αρχή εκτελέσεως. Αναφέρομαι στα σημεία τα οποία σημειώνονται και στο κατηγορητήριο. Στο Ιζ, Ιη, Ιθ, όπου λέγεται ότι πρόκειται μετά βεβαιότητας να συντελέσουν στην αλλοίωση του υδρολογικού ισοζυγίου μεταξύ Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας, με αδιευκρίνιστες ακόμα τις κλιματικές επιπτώσεις που θα προκληθούν στα εν λόγω γεωγραφικά διαμερίσματα. Δημιούργησαν τις συνθήκες, τις προϋποθέσεις δηλαδή, για την αύξηση της ρύπανσης στις παράκτιες περιοχές λόγω επέκτασης των καλλιεργουμένων εδαφών κ.λπ. Δημιούργησαν συνθήκες για την ολοσχερή εξαφάνιση τοπίων εξαιρετικού κάλλους στην Νότιο Πίνδο και την κατάκλυση ολόκληρων χωριών και οικισμών Μεσοχώρα, Αρματωλικό, κ.λπ. Σ' αυτές τις περιπτώσεις υπάρχουν ευθύνες, όχι όμως για το τετελεσμένο αδίκημα της υποβαθμίσεως του περιβάλλοντος, αλλά για απόπειρα.

Η δεύτερη πράξη για την οποία κατηγορούνται είναι η διακεκριμένη περίπτωση φθοράς ιστορικού μνημείου. Υπάρχουν και ονομάστηκαν, απαριθμήθηκαν διάφορα τέτοια μνημεία, το κυριότερο είναι το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου. Εδώ, αντίθετα με αυτά τα οποία έλεγα προηγουμένως, δεν έχουμε τετελεσμένο το αδίκημα της φθοράς εφόσον το έγκλημα της υποβαθμίσεως δεν έχει ολοκληρωθεί. Αυτό είναι προφανές, δεν χρειάζεται καμία ανάπτυξη. Έχουμε όμως δεδομένη την αρχή εκτελέσεως και μόνο κάποια εγκληματικά σχέδια. Έχουμε, δηλαδή, απόπειρα. Συνεπώς θα προτείνω να κηρυχθούν ένοχοι οι 8 πολιτικοί, οι 8 πρώτοι των κατηγορουμένων για το αδίκημα της φθοράς ιστορικού μνημείου εν αποπείρα. Και θα σημειώσω ότι την κύρια ποινική ευθύνη από τους 8 πολιτικούς την έχει βέβαια ο Θάνος Μικρούτσικος λόγω αρμοδιότητας.

Τρίτο αδίκημα. Παράβαση καθήκοντος του άρθρου 259. Ο νόμος λέει: Υπάλληλος που εκ προθέσεως παραβαίνει τα καθήκοντα της υπηρεσίας του με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο όφελος, ή για να βλάψει το κράτος, ή κάποιον άλλον, τιμωρείται κ.λπ. Εδώ νομίζω πως θα πρέπει να βελτιωθεί το κατηγορητήριο, να τροποποιηθεί παραδεκτως με την διευκρίνιση ότι σκοπός της γενομένης παραβάσεως καθήκοντος από τους 8 πρώτους των κατηγορουμένων, οι οποίοι μόνο κατηγορούνται, δεν ήταν να βλάψουν το κράτος, όπως περιέχεται στο κατηγορητήριο. Από πουθενά δεν προέκυψε από όλη την αποδεικτική διαδικασία μέχρι τώρα ότι είχαν κάποια τέτοια πρόθεση. Βελτιώνοντας το κατηγορητήριο θα πρέπει να καταδικαστούν ότι σκοπός των κατηγορουμένων δεν ήταν να προσπορίσουν στον εαυτό τους ή σε άλλα πρόσωπα πολιτικό ή οικονομικό όφελος. Και είναι προφανές σε ποια πρόσωπα αναφέρομαι, σε όσους σχετίζονται με τα έργα τα συναφή με τις πράξεις αυτές. Συνεπώς προτείνω την καταδίκη των 8 πρώτων κατά το κατηγορητήριο με αυτή την τροποποίηση. Σημειώνω, επιπροσθέτως, πως το συγκεκριμένο αδίκημα της παραβάσεως καθήκοντος σχετίζεται ιδιαίτερα με το ζήτημα της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, της ύπαρξης ή ανυπαρξίας ή της πλημμελούς συντάξεως αυτής της μελέτης.

Τέταρτη κατηγορία. Το αδίκημα της απάτης. Είναι βαρύ αδίκημα και μειωτικό για τα πρόσωπα τα οποία κατηγορούνται. Χειρών αδικιών φαίνεται πως ήρξατο ο Αριστείδης Τσιπλάκος το 1991, ο οποίος φαίνεται πως είναι εκείνος, ο οποίος συνέλαβε την ιδέα της μετατροπής του αρδευτικού χαρακτήρα του έργου σε ενεργειακό. Και ο Λαλιώτης, όμως, αργότερα, το 1994, με την προώθηση του σχε-

δίου της μικρής εκτροπής φαίνεται να ευθυγραμμίστηκε. Του άρεσε η ιδέα του Τσιπλάκου και ευθυγραμμίστηκε μ' αυτήν. Η απάτη εμφανίζεται στο κατηγορητήριο με διττό χαρακτήρα. Από τη μια πλευρά, λέει το κατηγορητήριο, ετελέσθη η απάτη προς τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την άλλη προς τους Θεσσαλούς γενικά και απρόσωπα. Ως προς τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης πιστεύω πως αποδείχθη όχι ακριβώς η εξαπάτηση αλλά η παραπλάνηση των οργάνων. Ως προς τους Θεσσαλούς όμως έχω σοβαρές επιφυλάξεις για δύο λόγους. Κατά πρώτον η εξαπάτηση των Ευρωπαίων συνίστατο εις τούτο: τους λέγαμε ενέργεια ενώ εννοούσαμε άρδευση. Στους Θεσσαλούς τους λέμε άρδευση. Και βέβαια δεν εννοούμε ενέργεια. Εννοούμε άρδευση. Συνεπώς δεν έχουμε ψευδή παράσταση, παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθών. Τους λέμε άρδευση και εννοούμε άρδευση. Και, επιπροσθέτως, δεν έχουμε απάτη έναντι των Θεσσαλών, διότι δεν έχουμε αποκόμιση παράνομου περιουσιακού οφέλους. Αυτό το στοιχείο σε σχέση με τους Θεσσαλούς δεν υπάρχει. Συνεπώς θεωρώ ότι δεν μπορούμε να καταδικάσουμε τους κατηγορουμένους για απάτη ως προς τους Θεσσαλούς, ότι δηλαδή εξαπάτησαν τους Θεσσαλούς. Τώρα για το θέμα της απάτης έναντι της Ευρώπης, οι δύο κατηγορούμενοι που φέρονται, που εγκυαλούνται γι' αυτό το ζήτημα, που είναι ο Τσιπλάκος και ο Λαλιώτης, φαίνεται πως πράγματι έκαναν όλες τις ενέργειες που ήταν χρήσιμες και απαραίτητες για να εξαπατήσουν. Όμως έχω κάποιες επιφυλάξεις, οι οποίες συνίστανται πρώτον στην άποψη που διατύπωσε ο κύριος Παπαγιάννης που είπε ότι είχαν μια ιδιαίτερη σχέση μεταξύ τους, μια συνεννόηση. Ήξεραν πολύ καλά τα όργανα της Ευρώπης ότι δεν πρόκειται να γίνουν έργα ενεργειακά. Απλώς για το θεαθήναι γινόντουσαν αυτά, για να μπορέσουν να υπάρξουν οι προϋποθέσεις της χρηματοδότησης. Αλλά ακόμα κι αν παραπλάνηθηκαν τα όργανα αυτά, έχουμε ως δεδομένο ότι μετά το 1987 δεν πλήρωσε η Ευρώπη χρήματα στην Ελλάδα, συνεπώς δεν έχουμε το σημείο της οικονομικής ζημίας. Κατά συνέπεια μετά από πολύ σκέψη θα προτείνω στο δικαστήριό σας την απαλλαγή από το αδίκημα της απάτης. Θεωρώ ότι για νομικούς λόγους θα πρέπει να δεχτούμε ότι δεν συνετελέσθη το αδίκημα της απάτης διότι ελλείπει και προς τα δύο σκέλη το στοιχείο του περιουσιακού οφέλους. Πέμπτο αδίκημα. Απιστία. Ο νόμος λέει: Υπάλληλος που κατά την διαχείριση οποιωνδήποτε εσόδων ελαττώνει εν γνώσει του και για να ωφεληθεί ο ίδιος, ή άλλος, τη δημόσια περιουσία τιμωρείται κ.λπ. Και μάλιστα προσθέτει ο νόμος, αν ο υπαίτιος μεταχειρίσθηκε ιδιαίτερα τεχνάσματα, που είναι ακριβώς η περίπτωση, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών, γίνεται κακούργημα δηλαδή σ' αυτή την περίπτωση. Ποιος ωφελήθηκε δολίως; Αυτό είναι το ερώτημα που μπαίνει σε σχέση με την απιστία. Ποιος ωφελήθηκε δολίως; Δεν προκύπτει ούτε από την ακροαματική διαδικασία, ούτε από το ίδιο το κατηγορητήριο, ποιος είναι ο ωφελούμενος. Συνεπώς υπάρχουν αμφιβολίες για το θέμα αυτό. Αμφιβολίες όμως δεν υπάρχουν ως προς τον Λαλιώτη και ως προς τον Ανωμερίτη, όπου είναι συγκεκριμένες εδώ πέρα οι πράξεις οι οποίες αποδείχθηκαν. Και οι πράξεις αυτές είναι οι εξής: Γεώργιος Ανωμερίτης, ανάθεση στους Ρώσους (συμφωνία φυσικού αερίου) την προμήθεια του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού των υδροηλεκτρικών σταθμών Σουκιάς και Πευκοφύτου με εξαιρετικά υψηλές τιμές, σε σύγκριση με άλλες αναθέσεις κ.λπ. Εδώ έχουμε

απιστία. Επίσης ως προς τον Λαλιώτη, ενήργησε για να γίνει η ανάθεση του έργου της σήραγγας εκτροπής μήκους 18,5 χιλιομέτρων και κόστους τάδε, δηλαδή η μικρή εκτροπή, κατά σύμπτωση το άνοιγμα των 6 μέτρων να αντιστοιχεί στο έργο όπως είχε προγραμματιστεί κ.λπ. Συνεπώς για την απιστία έχουμε το αδίκημα τετελεσμένο από τους Λαλιώτη και Ανωμερίτη.

Τέλος, έχουμε το αδίκημα της παρεμποδίσεως αποτροπής κινδύνου. Όποιος με πρόθεση ματαιώνει ή δυσχεραίνει την ενέργεια που είναι αναγκαία για να αποτραπεί ή να κατασταλεί ένας κίνδυνος που υπάρχει ή που επίκειται τιμωρείται. Εδώ πιστεύω πως οι δύο κατηγορούμενοι Λαλιώτης και Στάθης μπορούσαν να προβλέψουν, προέβλεψαν και αποδέχτηκαν την επέλευση των κινδύνων που αναφέρονται στο κατηγορητήριο. Δηλαδή την μετατροπή των αποστραγγιστικών τάφρων σε αρδευτικές. Και ακόμα και την αλάτωση εδαφών της Θεσσαλίας λόγω της χρήσης του αποστραγγιστικού δικτύου ως αρδευτικού. Οι πράξεις αυτές δεν αποδείχτηκε πως συνδέονται με τους υπόλοιπους κατηγορουμένους, Μικρούτσικο και Ανωμερίτη. Άρα προτείνω την ενοχή μόνο των Λαλιώτη και Στάθη.

Συνεπώς, ανακεφαλαιώνοντας και συνοψίζοντας, κατά πρόσωπα και κατά πράξη:

Καραμανλής Αχιλλέας, ένοχος για υποβάθμιση περιβάλλοντος, για φθορά ιστορικού μνημείου εν αποπείρα και για παράβαση καθήκοντος.

Τσιπλάκος Αριστείδης, για υποβάθμιση περιβάλλοντος, για φθορά ιστορικού μνημείου εν αποπείρα και τίποτα άλλο.

Κούδελας Σωτήριος, για υποβάθμιση περιβάλλοντος και για απόπειρα φθοράς ιστορικού μνημείου. Επίσης για παράβαση καθήκοντος.

Χατζηγάκης Σωτήριος, για υποβάθμιση περιβάλλοντος, για φθορά ιστορικού μνημείου σε απόπειρα και για παράβαση καθήκοντος.

Λαλιώτης Κωνσταντίνος, για υποβάθμιση περιβάλλοντος μόνο ως απόπειρα. Φθορά ιστορικού μνημείου μόνο ως απόπειρα. Συγγνώμη. Υποβάθμιση περιβάλλοντος και για απόπειρα και για τετελεσμένο αδίκημα. Παράβαση καθήκοντος ένοχος και για απιστία ένοχος, καθώς και για παρεμπόδιση αποτροπής κινδύνου.

Στάθης Θεόδωρος, ένοχος για υποβάθμιση, απόπειρα φθοράς, ένοχος για παράβαση καθήκοντος, ένοχος για παρεμπόδιση αποτροπής κινδύνου.

Μικρούτσικος Αθανάσιος, ένοχος για υποβάθμιση περιβάλλοντος, ένοχος για απόπειρα φθοράς ιστορικού μνημείου, ένοχος για παράβαση καθήκοντος.

Ανωμερίτης Γεώργιος, ένοχος για υποβάθμιση περιβάλλοντος, ένοχος για απόπειρα φθοράς, ένοχος για απιστία.

Και έχουμε και τα τέσσερα πρόσωπα που δεν είναι πολιτικοί:

Εμφιετζόγλου Πρόδρομος, Μαυροσκότης Ανδρέας, Μπιρδιμίρης Γεώργιος και Τριανταφύλλου Ιωάννης, οι οποίοι πρέπει να καταδικαστούν για υποβάθμιση περιβάλλοντος αλλά και για απόπειρα υποβαθμίσεως.

Πιστεύω πως μία καταδικαστική απόφαση θα καταδείξει το γεγονός πως η εκτροπή του Αχελώου δεν είναι απλώς μια λανθασμένη πολιτική επιλογή, μια στενοκέφαλη και στενόκαρδη που υπαγορεύεται από μικροπολιτικά συμφέροντα των στελεχών των δύο μεγάλων κομμάτων, αλλά αποτελεί και μία ξεκάθαρη παρανομία. Θεωρώ πως σωστά επελέγη ο ποινικός χαρακτήρας της δίκης αυτής για να υπογραμμισθεί, πέραν όλων των άλλων και η εγκληματική συμπεριφορά και

διαγωγή των προσώπων που προωθούν την εκτροπή. Πρόκειται για έγκλημα απέναντι στον ποινικό νόμο, απέναντι στο περιβάλλον, απέναντι στην ιστορία αυτού του τόπου, απέναντι στις γενεές του μέλλοντος. Ελπίζω η απόφασή σας να συντελέσει αποφασιστικά στην αποτροπή της εκτροπής του Αχελώου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ευχαριστώ. Το δικαστήριο επιφυλάσσεται. Αποσυρόμαστε προς διάσκεψη· θα διασκεφθούμε τώρα και θα σας ανακοινώσουμε ευθύς αμέσως πότε θα διατυπώσουμε το πόρισμά μας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- I. ΕΚΘΕΣΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ (Το αναλυτικό κείμενο με βάση το οποίο παραπέμφθηκαν οι υπεύθυνοι για τα εγκλήματα εναντίον του Αχελώου στο άτυπο Ειδικό Περιβαλλοντικό Δικαστήριο).
- II. ΕΠΕΡΩΤΗΣΗ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΧΕΛΩΟ
(9 Βουλευτές του ΠΑ.ΣΟ.Κ., μεταξύ αυτών και ο Κ. Σημίτης, καταθέτουν την αντίθεσή τους στο έργο).
- III. ΤΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΑΡΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
(Πώς αποδεικνύεται από τα ίδια τα λεγόμενα του γραφείου των έργων εκτροπής του Αχελώου ότι η εκτροπή εγκυμονεί σοβαρά προβλήματα για την Θεσσαλία).
- IV. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΗΜΙΑ ΤΗΣ Δ.Ε.Η. (Πώς η εκτροπή του Αχελώου ζημιώνει τη Δ.Ε.Η. κατά 140 δις).
- V. Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ (Η απόφαση καταπέλτης που έβγαλε άκυρη την μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων).

ΕΚΘΕΣΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ

Γενική εισαγωγή

Από το 1983 έως σήμερα, η υπόθεση της εκτροπής του Αχελώου έχει απασχολήσει επανειλημμένα τη διεθνή και την ελληνική κοινή γνώμη και έχει γίνει αντικείμενο πολλών συζητήσεων στη Βουλή, σε διάφορα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αποτελεί το μεγαλύτερο (από την άποψη των διαστάσεων και των επιπτώσεων) έργο της μεταπολεμικής περιόδου στην Ελλάδα, για το οποίο έχει ζητηθεί χρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

Επίσης, το θέμα έχει απασχολήσει το Συμβούλιο της Επικρατείας, ύστερα από προσφυγές περιβαλλοντικών οργανώσεων. Παρά τις έντονες όμως αντιδράσεις και παρά την εκπεφρασμένη αντίθεση πολλών περιβαλλοντικών οργανώσεων, τοπικών φορέων και της πλειονότητας του πολιτικού κόσμου της Αιτωλοακαρνανίας το έργο φαίνεται να προχωρεί, με αδιαφάνεια, με ερωτηματικά ως προς το τι πράγματι εξυπηρετεί και με συνέπειες για το περιβάλλον, την οικονομία, την κοινωνία και τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Σε αυτό συμβάλλει και η υποστήριξη (ή η ανοχή) του έργου από την πλειοψηφία των κομμάτων.

Ειδικότερα, υπάρχουν ισχυρότατες αντιρρήσεις για την σκοπιμότητα του έργου, σκοπιμότητα η οποία ουδέποτε έχει τεκμηριωθεί επιστημονικά, καθώς και για την αντικειμενικότητα των εκτιμήσεων σχετικά με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από την εκτροπή, τα συνοδευτικά έργα και τα βοηθητικά έργα κατά μήκος της Άνω Κοιλιάδας του Αχελώου και στο Δέλτα. Πρέπει ακόμα να τονιστεί ότι η χρηματοδότηση του έργου στην αρχική του φάση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, προχώρησε ακριβώς επειδή το έργο παρουσιάστηκε ως ενεργειακό και όχι ως έργο γεωργικής ανάπτυξης, όπως ακριβώς είναι. Είναι γνωστό ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) δεν χρηματοδοτεί αρδευτικά έργα, τουλάχιστον στις περιοχές που θεωρεί κορεσμένες και με γεωργικά πλεονάσματα. Επομένως, υπάρχει ένα σημαντικό ζήτημα παραπλάνησης της Ε.Ε., που σχετίζεται με τον χαρακτήρα του έργου. Παραπλάνηση υπάρχει όμως και στο επίπεδο της κοινής γνώμης στη Θεσσαλία, διότι σε τελευταία ανάλυση το έργο ούτε αρδευτικό είναι, (όπως διαφημίζεται) αφού το νερό δεν πρόκειται να διοχετευθεί σε αρδευτικό δίκτυο, αλλά στον Πηνειό, με ελάχιστα έως ανύπαρκτα οφέλη ως προς την χρησιμότητα της «μετάγγισης» αυτής.

Από την άλλη μεριά, η λύση της «μικρής εκτροπής» που προωθεί σήμερα το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., δεν πείθει για την ειλικρίνεια των προθέσεων, αφού η διάμετρος της σήραγγας εκτροπής διατηρείται η ίδια, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο να

εκτραπούν στο μέλλον πολύ μεγαλύτερες ποσότητες νερού «αν οι περιστάσεις το επιβάλλουν». Σημαντικό είναι επίσης και το ζήτημα της νομιμότητας των έργων, που συνεχίστηκαν κατά παράβαση των ακυρωτικών αποφάσεων του Σ.τ.Ε.

Η τελευταία αυτή παράβαση, βαρύνει την ελληνική κυβέρνηση, τη Δ.Ε.Η. και τις κατασκευάστριες εταιρείες. Ποινικές τέλος ευθύνες προκύπτουν και από άλλες, λιγότερο γνωστές, αλλά εξίσου σημαντικές πλευρές του έργου, όπως είναι η καταστροφή μνημείων, η πιθανή πρόκληση βλάβης σε ανθρώπινες περιουσίες και η προμήθεια του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού υδροηλεκτρικών συνιστωσών του έργου στους σταθμούς Συκιάς και Πευκοφύτου, με τελείως ασύμφορους για το Δημόσιο όρους.

Να σημειωθεί βέβαια, ότι οι κατηγορίες που ακολουθούν δεν είναι εξαντλητικές, αλλά περιορίζονται σε εκείνες μόνον που μπορούν να στηριχθούν με βάση το ελληνικό Σύνταγμα, την κείμενη ποινική νομοθεσία, καθώς και διεθνείς περιβαλλοντικές αρχές.

Σε ό,τι αφορά το είδος του δικαστηρίου, επελέγη η μορφή του ειδικού δικαστηρίου, πράγμα που βέβαια θα όφειλε να κάνει η Βουλή λαμβάνοντας υπόψη τις παραβάσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων των εγκαλουμένων πολιτικών. Επειδή όμως η Βουλή δεν φαίνεται διατεθειμένη να αναλάβει μια τέτοια πρωτοβουλία, η κοινωνία, με τις οργανωμένες της δυνάμεις, δικαιούται να οργανώσει ένα τέτοιο δικαστήριο, που έστω και αν λειτουργεί συμβολικά, εν τούτοις μπορεί να έχει πολιτική σημασία και αντίκτυπο.

Γενικό μέρος κατηγορητηρίου

1. Συστηματική παραπλάνηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της κοινής γνώμης

α. Μετά την απροθυμία που εξέφρασε η Ε.Ε. για την χρηματοδότηση του αρδευτικού σκέλους του αρχικού σχεδίου της εκτροπής του Αχελώου, όπως αυτό παρουσιάστηκε στο «Ελληνικό Μνημόνιο» το 1983 (άρδευση 1.500.00 στρεμμάτων ξηρικών καλλιεργειών) η ελληνική κυβέρνηση (ΥΠ.ΕΘ.Ο.) τεμάχισε το έργο σε μικρότερα ανεξάρτητα έργα και υπέβαλε προτάσεις για τη χρηματοδότηση τους από τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανατολικής και Κεντρικής Ελλάδος (Μ.Ο.Π./Α.Κ.Ε.) και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Ε.Τ.Ε.).

β. Αρχικά, η Ε.Ε. δέχτηκε να συγχρηματοδοτήσει, μαζί με την Ε.Τ.Ε. και την ελληνική κυβέρνηση, τα λεγόμενα έργα «κεφαλής» (το φράγμα στη Μεσοχώρα και τα προκαταρκτικά έργα στη Συκιά, το Μουζάκι την Πύλη και μέρος της σήραγγας εκτροπής) καθώς και ένα έργο για άρδευση 300.000 στρεμμάτων. Στην συνέχεια, το 1990, η Ε.Ε., λόγω των γεωργικών πλεονασμάτων εξαίρεσε το αρδευτικό έργο από τη χρηματοδότηση, αλλά διατήρησε την χρημα-

τοδότηση των έργων κεφαλής, δεχόμενη τον χαρακτηρισμό τους από την ελληνική κυβέρνηση ως δήθεν ενεργειακών (ενώ και αυτά δεν έπαυαν να είναι μέρος του αρχικού σχεδίου που προέβλεπε άρδευση του Θεσσαλικού Κάμπου). Με τον τρόπο αυτό, η ελληνική κυβέρνηση εξαπάτησε και παραπλάνησε την Ε.Ε. ως προς τον πραγματικό χαρακτήρα του έργου και εξασφάλισε την συνέχιση της χρηματοδότησης.

γ. Η ελληνική κυβέρνηση εξακολούθησε (1988 έως σήμερα) να διαφημίζει το έργο στους Θεσσαλούς ως πανάκεια για τα αρδευτικά τους προβλήματα, ενώ στην Ε.Ε. δήλωνε ότι το έργο είναι καθαρά υδροηλεκτρικό. Η μελέτη της Morgan - Grenfel που χρηματοδότησε η ελληνική κυβέρνηση έθεσε έντονες αμφιβολίες για την οικονομική σκοπιμότητα του αρδευτικού τμήματος του έργου.

δ. Οι δυσκολίες στην χρηματοδότηση του έργου, λόγω αντίθεσης της Ε.Ε. στην προτεινόμενη χρηματοδότηση ενός εξαιρετικά δαπανηρού αρδευτικού έργου, ανάγκασαν την ελληνική κυβέρνηση να υπαναχωρήσει από τις αρχικές υποσχέσεις της προς τους Θεσσαλούς. Η ονομαζόμενη «μικρή εκτροπή» εμφανίζεται ως η οικονομικότερη λύση για τη μεταφορά νερού στη Θεσσαλία ώστε να καλυφθούν τα σημερινά ελλείμματα νερού άρδευσης (μεταφορά όχι 1,5 δις m^3 /έτος όπως προβλεπόταν στα τεύχη δημοπράτησης, αλλά 600 εκ. m^3 /έτος). Προς την Ε.Ε. η «μικρή εκτροπή» εμφανίζεται ως χρήσιμη για ενεργειακούς, υδρευτικούς και περιβαλλοντικούς (!) λόγους.

ε. Υποπτη σύμπτωση: Στο αρχικό σχέδιο, η εκτρεπόμενη ποσότητα του 1 δις m^3 /έτος ήταν η αναγκαία για την άρδευση 1.500.000 στρεμμάτων νέων καλλιεργειών στη Θεσσαλία, σύμφωνα με την μία και μοναδική μελέτη σκοπιμότητας Morgan - Grenfel (1988). Σύμφωνα όμως με άλλη μελέτη της Cooper - Lybrand που ανατέθηκε από την Ε.Ε., το 1 δις m^3 /έτος είναι ακριβώς η ποσότητα που απαιτείται για την κάλυψη των αρδευτικών ελλειμμάτων χωρίς επέκταση των καλλιεργειών! Σύμφωνα άλλωστε με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αχελώου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ.), δεν προβλέπεται άρδευση ούτε ενός επιπλέον στρέμματος στη Θεσσαλία, πέραν των ήδη αρδευόμενων 2,4 εκατομμυρίων στρεμμάτων.

στ. Παρά την εξαγγελία της «μικρής εκτροπής», η διαστασιολόγηση των έργων (φράγμα Συκιάς, σήραγγα εκτροπής) παραμένει η ίδια! Εύλογη εξήγηση: στόχος παραμένει πάντα η μεγάλη εκτροπή, ενώ το υποβληθέν σχέδιο μικρής εκτροπής, οι υποσχέσεις προς την Ε.Ε., και οι περιβαλλοντικοί όροι είναι απατηλοί. Ταυτόχρονα, με τον τρόπο αυτό, διευκολύνεται και η χρήση συγκεκριμένου μηχανήματος με συγκεκριμένες διαστάσεις για διάνοξη σήραγγας εκτροπής διαμέτρου 6 μέτρων, ενώ θα αρκούσε σήραγγα με μικρότερη διατομή για την διοχέτευση του προβλεπόμενου από τη «μικρή εκτροπή» όγκου νερού.

ζ. Η ελληνική διοίκηση (μέσω των περιφερειακών υπηρεσιών της) υπέβαλε πρόταση προς την Ε.Ε. και η τελευταία χρηματοδότηση μέσω του προγράμματος LEADER την αναστήλωση του βυζαντινού μοναστηριού του Αγίου Γεωργίου του Μυροφύλλου, ενώ είναι γνωστό στην ελληνική κυβέρνηση ότι το συγκεκριμένο μοναστήρι θα κατακλυσθεί από τα νερά του ταμιευτήρα Συκιάς εάν προχωρήσει η εκτροπή (βλ. Σχετικό κεφάλαιο της Μ.Π.Ε. του 1995).

η. Η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε προτάσεις και η Ε.Ε. χρηματοδότησε τα εξής έργα:

- Διαχειριστική μελέτη των υδροτόπων και λιμνοθαλασσών Μεσολογίου και Αιτωλικού, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η εκτροπή.

- Αύξηση του δυναμικού του υδροηλεκτρικού σταθμού Στράτου (Μ.Ο.Π./Κ.Α.Ε.), ενώ η εκτροπή θα επιδεινώνει, όπως είναι απ' όλους αποδεκτό, τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα (έλλειψη νερού) και θα απαξιώσει την επένδυση. Σημειώνεται ότι οι υπάρχοντες υδροηλεκτρικοί σταθμοί στον Αχελώο (Κρεμαστό, Καστράκι, Στράτος) υπολειπονται και τώρα λόγω έλλειψης νερού.

θ. Η ελληνική κυβέρνηση δεν έλαβε μέτρα προστασίας στο Δέλτα, όπως εισηγείτο η Μ.Π.Ε. του 1989, που η ίδια εκπόνησε. Αντιθέτως ανέχεται την αυθαίρετη δόμηση, τη διάνοιξη δρόμων, την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος σε αυθαίρετα κτίσματα και ταβέρνες, τις αμμοληψίες και χαλικοληψίες, την καταστροφή της παρόχθιας βλάστησης και το παράνομο κυνήγι. Η Ε.Ε. είχε εξαρτήσει την περαιτέρω χρηματοδότηση από την εκπλήρωση των όρων προστασίας των υδροτόπων.

ι. Η ελληνική κυβέρνηση επικαλείται την υποβάθμιση του Δέλτα του Αχελώου ισχυριζόμενη ότι η εκτροπή δεν θα κάνει μεγαλύτερο κακό στον σχεδόν ανύπαρκτο υγρότοπο. Όμως, ο υγρότοπος συνεχίζει να τελεί (τουλάχιστον τυπικά) υπό καθεστώς προστασίας και σύμφωνα με την άποψη των περιβαλλοντικών οργανώσεων, παραμένει αξιόλογος. Η όποια δε υποβάθμισή του οφείλεται σε ηβηλημένες παραλείψεις της ελληνικής κυβέρνησης.

ια. Ο λόγος του κατακερματισμού του αρχικού έργου είναι σήμερα προφανής: η ελληνική κυβέρνηση επικαλείται δολίως τα ποσά που έχουν ήδη δαπανηθεί από τον κρατικό Προϋπολογισμό και την Ε.Ε. για να εκδιάσει την περαιτέρω χρηματοδότηση του έργου. Αν το έργο όμως σταματήσει, θα «χαθούν» μικρά μόνο κονδύλια και συγκεκριμένα, αυτά που αναφέρονται στα προκαταρκτικά έργα της Συγκιάς, διότι ως γνωστόν το έργο της Μεσοχώρας μπορεί να έχει και την αυτόνομη λειτουργία ανεξάρτητα από την εκτροπή. (Η Δ.Ε.Η. είχε σχεδιάσει το έργο ανεξάρτητα από την εκτροπή, ως έργο της επόμενης εικοσαετίας και με μισό μέγεθος από αυτό που κατασκευάστηκε σήμερα).

ιβ. Αποκρύπτεται από τους Θεσσαλούς το γεγονός ότι το έργο της «μικρής εκτροπής» δεν προβλέπει (και δεν διαφαίνεται καμία σχετική δυνατότητα χρηματοδότησης) την κατασκευή αρδευτικού δικτύου και ότι επομένως το νερό θα διοχετεύεται κατά μεγάλο μέρος στη θάλασσα, μέσω του Πηνειού. Αποκρύπτεται το γεγονός ότι προς το παρόν το έργο εξυπηρετεί μόνο την προσπάθεια απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων, την αποφυγή πολιτικού κόστους στη Θεσσαλία και την τροφοδότηση εργολαβικών συμφερόντων.

2. Παραλήψεις ως προς την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και βλάβες στο περιβάλλον

α. Παράλειψη συνολικής εκτίμησης (Μ.Π.Ε.) της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από το συνολικό σχέδιο εκτροπής με όλα τα σχετικά έργα (φράγματα,

ταμειυτήρες, σήραγγες, δρόμοι, αρδευτικά έργα κ.λπ.). Κατά συνέπεια παραβλέπεται η αλληλεξάρτηση και η συνέργεια των επιπτώσεων καθώς και η συστημικότητα του περιβάλλοντος, όπως επίσης παραβλέπονται και συγκεκριμένες επιπτώσεις από τα προβλεπόμενα έργα.

6. Υποτίμηση εκ μέρους των Μ.Π.Ε. που εκπονήθηκαν, των σοβαρών επιπτώσεων στο τοπίο και στο φυσικό περιβάλλον της Νότιας Πίνδου, του Αχελώου και της Θεσσαλίας, επιπτώσεις οι οποίες είναι κατά κανόνα μη αντιστρεπτές, ή οι συνέπειές τους θα είναι αισθητές επί αιώνες.

γ. Υποτίμηση εκ μέρους των Μ.Π.Ε. που εκπονήθηκαν, των σοβαρών επιπτώσεων σε μνημεία πολιτισμού της περιοχής της Νότιας Πίνδου, που θα προκαλέσουν ανεπανόρθωτη αλλαγή στην πολιτισμική φυσιογνωμία της περιοχής.

δ. Δραστική υποβάθμιση του συμπλέγματος υδροτόπων και βιοτόπων του Μεσολογίου, που προστατεύεται από τη διεθνή σύμβαση Ράμσαρ, τις Οδηγίες 92/43/Ε.Ο.Κ., καθώς και την Κ.Υ.Α. 1319/1993 που οριοθέτησε το σύμπλεγμα αυτό, προβλέποντας μέτρα προστασίας του. Η μείωση της ποσότητας νερού στο Δέλτα του Αχελώου μετά την εκτροπή συνεπάγεται μη αντιστρέψιμες οικολογικές επιπτώσεις. Συγκεκριμένα μεταξύ άλλων συνεπάγεται διατάραξη της υδατικής ισορροπίας μεταξύ επιφανειακών - υπογείων νερών, περιορισμό των γλυκών νερών και υποβάθμιση της ποιότητάς τους, αρνητικές επιπτώσεις στις υπάρχουσες λιμνοθάλασσες, εξαφάνιση υδροτοπικής βλάστησης και ειδών ορνιθοπανίδας-ιχθυοπανίδας.

ε. Εξαφάνιση του ποτάμιου οικοσυστήματος σε μια από τις ομορφότερες διαδρομές του άνω ρου του Αχελώου, λόγω της κατασκευής των φραγμάτων και της προσαγωγού σήραγγας Μεσοχώρας-Γλύστρας. Η επίπτωση αυτή δεν είναι επανορθώσιμη.

στ. Καταστροφή ολόκληρων δασικών οικοσυστημάτων στην Ν. Πίνδο από την κατασκευή των έργων (φράγματα, ταμειυτήρες, υδροηλεκτρικοί σταθμοί κ.λπ.), γεγονός που αναπόδραστα θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις και πιθανώς θα επιφέρει την εξαφάνιση ειδών, όπως η βίδρα, ο λύκος, η καστανή αρκούδα κ.λπ. Οι πληθυσμοί των ειδών αυτών βρίσκονται ήδη σε φθίνουσα πορεία.

ζ. Αλλοίωση του υδρολογικού ισοζυγίου μεταξύ Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας με αδιευκρίνιστες ακόμη τις κλιματικές επιπτώσεις που θα προκληθούν στα εν λόγω γεωγραφικά διαμερίσματα.

η. Αύξηση της ρύπανσης στις παρακάτω περιοχές λόγω επέκτασης των καλλιεργούμενων εδαφών που θα προκύψουν από την υποχώρηση των υδροτόπων, καθώς και αύξηση της εδαφικής ρύπανσης στη Θεσσαλία λόγω εντατικοποίησης της γεωργικής παραγωγής (χρήση φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων). Τούτο μακροπρόθεσμα θα μειώσει τη φυσική γονιμότητα των εδαφών και θα επιτείνει τα προβλήματα αλατότητας και διάβρωσής τους.

θ. Ολοσχερής εξαφάνιση τοπίων εξαιρετικού αισθητικού κάλλους στη Ν.Πίνδο, κατάκλυση ολόκληρων χωριών και οικισμών (Μεσοχώρα, Αρματολικό κ.λπ.), καθώς και κατάκλυση και συνεπώς εξαφάνιση σημαντικών μνημείων του πολιτισμού μας (γεφύρια 13^{ου} αιώνα Καρυάς και Πετρωτού, μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου κ.λπ.). Η τελευταία Μ.Π.Ε. σε τελική ανάλυση προβλέπει και απο-

δέχεται ολοσχερή καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς κεντρικού διαμερίσματος της χώρας μας και για να διασκεδάσει την εντύπωση, παραπέμπει αορίστως στη δυνατότητα κάποιων μελλοντικών μελετών για το θέμα αυτό.

ι. Κατάκλυση οικιών, κτισμάτων, καλλιεργημένων εκτάσεων και βοσκοτόπων στις περιοχές της Μεσοχώρας, Αρματωλικού και Μυροφύλλου, με συνέπεια όχι μόνο την οικονομική ζημιά των κατοίκων, αλλά και την εξαφάνιση τμήματος της ιστορίας των περιοχών αυτών.

3. Οικονομικές βλάβες

α. Η εκτροπή θα προκαλέσει ζημιά στους υπάρχοντες υδροηλεκτρικούς σταθμούς στον Αχελώο, όπως ομολογεί ο διοικητής της Δ.Ε.Η. (1992), με αποτέλεσμα τεράστιο κόστος για την επιχείρηση.

β. Η βέλτιστη υδροηλεκτρική αξιοποίηση του Αχελώου θα γινόταν με σειρά έργων κατά μήκος της ροής του χωρίς εκτροπή (μελέτη ELECROWATT). Η εναλλακτική λύση με εκτροπή από τη θέση Αυλάκι θα ήταν η δεύτερη συμφέρουσα από πλευράς ενεργειακής (μελέτη της Δ.Ε.Η. και Πρακτικά της Βουλής, Σύνοδος Γ', Συνεδρίαση ΙΓ', Αύγουστος 1996). Η εκτροπή από τη θέση Συκιά είναι πολύ λιγότερο αποδοτική για τη Δ.Ε.Η. Η «μικρή εκτροπή» από τη θέση Συκιά είναι η χειρότερη για τη Δ.Ε.Η.

γ. Η προτεραιότητα που αναγκάστηκε η Δ.Ε.Η. να δώσει στην εκτροπή του Αχελώου προκάλεσε σημαντική καθυστέρηση στο πρόγραμμά της διότι η εκτροπή δεν περιλαμβανόταν στις προτεραιότητές της. Από την άλλη μεριά, έργα υδρονομικά όπως π.χ αυτό του Σμοκόδου, που θα μπορούσαν να είναι εξαιρετικής σημασίας για την άρδευση και την αντιπλημμυρική προστασία της Θεσσαλίας, μπήκαν στο περιθώριο, εξαιτίας ακριβώς της επικείμενης εκτροπής.

δ. Η ανάθεση στη ρωσική κοινοπραξία ΑΤΡ (σε συνδυασμό με την συμφωνία προμήθειας φυσικού αερίου) της προμήθειας του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού των υδροηλεκτρικών σταθμών Συκιάς και Πευκοφύτου έγινε με εξαιρετικά υψηλές τιμές. Σε σύγκριση με άλλες αναθέσεις παρόμοιου εξοπλισμού που έγιναν από τη Δ.Ε.Η. την ίδια εποχή, η υπέρβαση για το Πευκόφυτο είναι της τάξεως 63 - 106% και για τη Συκιά 320 - 420%.

ε. Η επικείμενη ανάθεση του έργου της σήραγγας εκτροπής (μήκους 18,5 χιλιομέτρων και κόστους 35 δις) ζημιώνει το Δημόσιο, διότι η «μικρή εκτροπή» χρειάζεται σήραγγα διαμέτρου 4,20 μέτρων και όχι 6 μέτρων. «Κατά σύμπτωση» το άνοιγμα των 6 μέτρων αντιστοιχεί στο έργο όπως είχε προγραμματισθεί παλαιότερα και στις δυνατότητες υπάρχοντων επιτόπου μηχανημάτων.

στ. Η αποκλειστική εστίαση στην εκτροπή επέτρεψε να συνεχισθεί η σπατάλη νερού στη Θεσσαλία. Όπως επισημαίνουν οι μελέτες, τα υδρολογικά στοιχεία της Θεσσαλίας είναι ελλιπή, απηρχαιωμένα και ανακριβή. Μια σωστή μελέτη θα επέτρεπε την ορθολογικότερη χρήση του νερού. Η κακή χρήση του νερού οδήγησε στην αποξήρανση της λίμνης Κάρλας, στην υπεράντληση των υπόγειων νερών, στη ρύπανση του Πηνειού, στην ανεπάρκεια νερού για ύδρευση και άρδευση. Όλα

αυτά τα αποτελέσματα χρησιμοποιούνται σήμερα για να δικαιολογήσουν την εκτροπή, η οποία θα διαιωνίσει την κατάσταση.

ζ. Η εκτροπή συνιστά μεταφορά πόρων από μια φτωχότερη περιοχή (Αιτωλο-καρνανία) σε μια πλουσιότερη (Θεσσαλία), με συνολική ζημιά της χώρας και με πλήρως ανορθολογική κατανομή πόρων.

η. Τα τεράστια ποσά που έχει απορροφήσει και πρόκειται να απορροφήσει το έργο της εκτροπής θα ήταν δυνατό να διατεθούν για άλλα έργα, πολύ ωφελιμότερα από πλευράς οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής.

4. Πρόκληση κινδύνων σε ανθρώπινες ζωές και περιουσίες

α. Αποσιώπηση των σοβαρών κινδύνων πλημμυρών, τους οποίους συνεπάγεται η προσωρινή (!) χρήση του αποστραγγιστικού δικτύου της Θεσσαλίας ως αρδευτικού, όπως προβλέπεται από το έργο της «μικρής εκτροπής». Η μετατροπή των αποστραγγιστικών τάφρων σε αρδευτικές συνεπάγεται την αδυναμία αποστράγγισης σε περίπτωση ξαφνικής ραγδαίας βροχής και άμεσο κίνδυνο απώλειας ανθρώπων ζωών και περιουσιών στα πλημμυροπαθή τμήματα της Θεσσαλίας. Η αποφυγή του κινδύνου απαιτεί την ταυτόχρονη με το έργο εκτροπής, κατασκευή αρδευτικού δικτύου.

β. Η χρήση του αποστραγγιστικού δικτύου ως αρδευτικού κινδυνεύει να υποβαθμίσει σοβαρά πολλά εδάφη της Θεσσαλίας, λόγω αλάτωσης τους, με αποτέλεσμα μακροχρόνια οικονομική ζημιά από την υποβάθμιση των ακινήτων ιδιοκτησιών, την οποία θα επιφέρει η απώλεια παραγωγής.

5. Καταπάτηση κανόνων της διεθνούς κοινοτικής και εθνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας και αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας

α. Παράβαση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης (άρθρο 4 Δήλωσης του Ρίο, 130 Π Συνθήκης του Μάαστριχ, 5ο Πρόγραμμα Δράσης της Ε.Ε., Σ.τ.Ε. 2759 - 2761/1994), που επιβάλλει τη συστηματική ενσωμάτωση του περιβάλλοντος σε όλες τις άλλες τομεακές πολιτικές (στην προκειμένη περίπτωση κυρίως στη γεωργική και στην ενεργειακή πολιτική). Στην αρχή αυτή περιλαμβάνει και η ορθολογική αξιοποίηση και η μη κατασπατάληση των φυσικών πόρων, καθώς και η μέγιστη δυνατή επαναχρησιμοποίηση ή ανακύκλωση των διαφόρων προϊόντων και υλικών.

β. Παραβίαση της αρχής της πρόληψης (άρθρο 17 Δήλωσης του Ρίο, άρθρο 14 της Διεθνούς Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα, άρθρο 24 Ελληνικού Συντάγματος), που επιβάλλει την ένταξη της προστασίας του περιβάλλοντος στο πρωτότερο στάδιο της διαμόρφωσης πολιτικής και λήψης αποφάσεων. Η όλη διαδικασία που ακολουθήθηκε από το 1983 και συνεχίζεται και σήμερα συνιστά πρόδηλη καταστρατήγηση της αρχής αυτής.

γ. Η εκτέλεση των έργων εκτροπής συνιστά επίσης κατάφωρη παράβαση της

κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας (Οδηγία 85/337/Ε.Ο.Κ., αρ. 5 του ν. 1650/1986, ΚΥΑ 69269/5387/1990), που αναφέρεται στις Μ.ΠΕ. και ιδιαίτερα στο περιεχόμενό τους. Οι προηγούμενες Μ.ΠΕ. έγινε δεκτό και από το Σ.τ.Ε. ότι ήταν ατελείς και περιέχουν πολλά λάθη. Η τελευταίως εκπονηθείσα και φερόμενη ως Μ.ΠΕ. πραγματοποιήθηκε μέσα σε διάστημα τριών μόλις μηνών, γεγονός που κατά την κοινή λογική και κατά την επιστημονική πείρα είναι ανεπαρκέστατο για την σύνταξη σύνθετης και συνολικής Μ.ΠΕ., με αντικείμενο ένα τόσο πολυσύνθετο και πολύπλοκο έργο.

δ. Οι μελέτες αυτές δεν συνιστούν σε καμιά περίπτωση Μ.ΠΕ. ανταποκρινόμενες στις προδιαγραφές που επιβάλλουν αφενός οι προαναφερόμενες διατάξεις της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας και αφετέρου οι αποφάσεις της νομολογίας (Σ.τ.Ε. 1035 - 1040/1993, 2759 - 1761/1994). Δεν συνιστούν δηλαδή μέσο πληροφόρησης για το σύνολο του έργου και του θιγόμενου περιβάλλοντος, αξιολόγησης των επιπτώσεων σε όλες τις εκφάνσεις τους, εξειδίκευση των προτεινόμενων μέτρων πρόληψης, μείωσης ή αποκατάστασης, εξέτασης εναλλακτικών λύσεων (συμπεριλαμβανομένης της μηδενικής λύσης) και αντιπαράβολής των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της καθεμιάς με αμιγώς περιβαλλοντικές αρχές και κριτήρια.

ε. Η ελληνική κυβέρνηση παραβιάζει την περιβαλλοντική νομοθεσία (άρθρα 4επ. ν. 1650/1986, ΚΥΑ 69269/5387/1990) παραλείποντας εσκεμμένα τον καθορισμό σαφών και επαρκών περιβαλλοντικών όρων για τα έργα «φράγμα Συκιιάς» και «σήραγγα εκτροπής».

στ. Η ελληνική κυβέρνηση και η Δ.Ε.Η. παραβίασαν το άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος, που επιβάλλει από όλους το σεβασμό των αποφάσεων των δικαστηρίων, διότι ουδέποτε διέκοψαν τις εκτελούμενες εργασίες στα έργα κεφαλής, μολονότι με τις αποφάσεις 2759 - 2760 /1994 του Σ.τ.Ε. ακυρώθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι εκτέλεσης των έργων αυτών. Η παράβαση αυτή έτυχε μάλιστα της επίσημης παρότρυνσης του υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., ότι δηλαδή τα συνεχιζόμενα έργα δεν ενέπιπταν στις ακυρωτικές αποφάσεις, ενώ από την απλή ανάγνωση και μόνον των ακυρωθεισών υπουργικών αποφάσεων και των αποφάσεων του Σ.τ.Ε. προκύπτει ακριβώς το αντίθετο.

ζ. Η συνέχιση εκτέλεσης εργασιών στη Ν. Πίνδο πριν και ιδιαίτερα μετά τις ακυρωτικές αποφάσεις του Σ.τ.Ε. παραβίασε σειρά ποινικών διατάξεων της περιβαλλοντικής και ποινικής νομοθεσίας, συγκεκριμένα τα άρθρα: α) 228ν. 1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος» (εκτέλεση εργασιών άνευ άδειας), β) 281 παρ. 1ν.δ. 86/1969 «περί Δασικού Κώδικα» (παράνομες εκχερσώσεις) γ) 70 ν. 998/1979 «περί προστασίας των δασών» (παράνομες αποφυλώσεις δασικών εκτάσεων) και δ) 71 παρ. 1 του ιδίου νόμου (παράνομη εκτέλεση εργασιών σε δασικές εκτάσεις).

η. Τόσο η ελληνική κυβέρνηση όσο και οι τεχνικές - κατασκευαστικές εταιρείες που ανέλαβαν το έργο, αλλά και η Δ.Ε.Η., ως κύριοι του έργου, παραβίασαν το άρθρο 28 του ν. 1650/86, διότι με τα έργα που εκτελέστηκαν μέχρι σήμερα υποβάθμισαν κατάφωρα το περιβάλλον χωρίς επιπλέον να προβούν σε ουσιαστική λήψη επανορθωτικών μέτρων.

θ. Οι μεθοδεύσεις της ελληνικής κυβέρνησης, όπως αναλύθηκαν στο πρώτο

κεφάλαιο του κατηγορητηρίου, αποτελούν παραβίαση των άρθρων 386 και 389 του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.) περί απάτης, διότι παρουσιάζουν ενσυνειδήτως ψευδή γεγονότα ως αληθή και αποκρύπτουν τους εμμέσως ή αμέσως ωφελούμενους από τη συνέχιση των έργων.

Αθήνα 26, Νοεμβρίου 1996

Οι κατήγοροι:

GREENPEACE

WWF

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

II

Η ΕΠΕΡΩΤΗΣΗ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΕΡΩΤΗΣΕΩΝ
Τηλ. 3230584, 3232271

Αθήνα 26-2-1993

Πρωτ. Επερ. 98

Προς
Το Υπουργείο Βιομηχανίας

Σας στέλνουμε την επερώτηση που κατατέθηκε από τους Βουλευτές που την υπογράφουν και η οποία καταχωρήθηκε με αριθμό βιβλίου επερωτήσεων 98.

Εντολή Προέδρου Βουλής
Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Α. ΣΑΣΙΑΚΟΣ

ΕΠΕΡΩΤΗΣΗ

Για του Υπουργούς: ΥΠΕΧΩΔΕ
Εθνικής Οικονομίας
Βιομηχανίας, Ενέργειας & Τεχνολογίας
Γεωργίας

ΘΕΜΑ: «Η απειλούμενη άμεση εκτροπή του Αχελώου»

Η πρόσφατη (12 Φεβρ. '93) επίσημη εξαγγελία του Πρωθυπουργού στη Βουλή για υπαγωγή της εκτροπής του Αχελώου στις δημόσιες επενδύσεις του πακέτου DELOR II, καθώς και συγκλίνουσες πληροφορίες για πυρετώδη επίσπευση των αδιαφανών διαπραγματεύσεων ανάμεσα στην Κυβέρνηση και την κοινοπραξία TAYEURO, με στόχο την άμεση «εν κρυπτώ» υπογραφή της σχετικής εργολαβικής κατ' ανάθεση σύμβασης, ξαναφέρνουν στο προσκήνιο το πρόβλημα της εκτροπής του μεγάλου ποταμού προς τη Θεσσαλία. Και μάλιστα σε μια περίοδο κατά την οποία είχε διαφανεί πως το έργο αυτό και η ανάθεσή του έβαιναν προς ματαίωση. Η ξαφνική αναζωπύρωση μας υποχρεώνει να επανέλθουμε, προκειμένου να προκαλέσουμε την υπεύθυνη κοινοβουλευτική διερεύνησή του, μια και η εμπεριστατωμένη από 31 Μαρτίου 1992 ερώτηση των πέντε πρώτων από μας (αριθ. καταθ. 7028/31.3.1992), απαντήθηκε τυπικά με πρόδηλο στόχο την αποφυγή συζήτησης με την τήρηση της σχετικής προθεσμίας και πάντως κατά τρόπο μη ικανοποιητικό ως προς την ουσία των πολλαπλών ερωτημάτων μας. Η υπεκφεύγουσα αυτή κυβερνητική τακτική γίνεται κυριολεκτικά εξοργιστική από τη στιγμή που το έργο έχει προκαλέσει επιστημονικά θεμελιωμένες αμφισβητήσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό, ιδιαίτερα κάτω από το φως νέων στοιχείων και διαπιστώσεων που φαίνονται να ανατρέπουν τις αρχικές υποθέσεις και να κλονίζουν τη βάση του. Ειδικότερα:

Α'

Κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί:

- Πως η εκτροπή του Αχελώου προς τη Θεσσαλία είναι έργο μεγαλεπίβολο, τεχνικά δυσχερέστατο και οικονομικά πολυδάπανο. Εάν ποτέ πραγματοποιηθεί θα είναι το μεγαλύτερο τεχνικό έργο που θα έχει γίνει στην Ελλάδα. Κι ακόμη.
- Πως ένα τέτοιο κολοσσιαίο τεχνικό εγχείρημα, που θα ανατρέψει άρδην την αιωνόβια φυσική διάταξη των υδάτων στη ραχοκοκαλιά του Ελλαδικού χώρου με αναμφισβήτητη μεγάλη κλίμακας δυνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την οικονομία της χώρας μας, πρέπει να έχει μελετηθεί ολόπλευρα και σε βάθος, με τρόπο επιστημονικά εξαντλητικό και άψογο, πριν από την έναρξη εκτέλεσής του.

Β'

Ωστόσο ο δημόσιος επιστημονικός διάλογος που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, εδώ και έξω, αποκαλύπτει τα ακόλουθα:

1. Υδρολογικά προβλήματα

Συστηματικές μετρήσεις και μελέτες από εξειδικευμένους οργανισμούς (λ.χ. Δ.Ε.Η.) και μελετητές διεθνούς κύρους (π.χ. Ξανθόπουλος, Καθ. Υδραυλικής στο ΕΜΠ) αποδεικνύουν μια σταθερά φθίνουσα τάση των επιφανειακών απορροών στον ελληνικό χώρο και ιδιαίτερα στη λεκάνη του ποταμού Αχελώου, όπου η κατάσταση εμφανίζεται σημαντικά διαφοροποιημένη από τις αρχικές παραδοχές.

Έτσι, η μέση ετήσια παροχή νερού της περιόδου (χρονοσειράς 1937-1965 στον Κάτω Αχελώο ($5,3 \text{ δισ. μ}^3$), πέφτει κατακόρυφα στα $3,4 \text{ δισ. μ}^3$ στην αμέσως επόμενη περίοδο 1966-1991. Και δυστυχώς η γενική αυτή τάση επιτείνεται την τελευταία δεκαετία (1985-1992). Πράγματι στην κρίσιμη αυτή περίοδο, που ακολούθησε την αρχική εξαγγελία της εκτροπής, η μέση ετήσια παροχή κατεβαίνει στα 3 δισ. μ^3 , ο δε πτωτικός ρυθμός οξύνεται διαρκώς, αφού -με τα επίσημα πάντα στοιχεία- η μέση αυτή ετήσια παροχή μειώνεται στα $2,5 \text{ δισ. μ}^3$ την τελευταία τετραετή υποπερίοδο 1989-1992. Αντίστοιχα είναι και τα δεδομένα των μετρήσεων που αφορούν τον Άνω Αχελώο.

Τα παραπάνω αναμφισβήτητα δεδομένα θεμελιώνουν με τον πιο αξιόποιο και δραματικό τρόπο την εκ των υστέρων ανατροπή της πιο βασικής προϋπόθεσης για την επιχείρηση της εκτροπής: Την επάρκεια του νερού.

Τυχόν εμμονή στην εκτροπή, παρά τη μεταγενέστερη φοβερή αυτή μειωτική εξέλιξη του υδάτινου δυναμικού του Αχελώου, σε συνδυασμό μάλιστα με το επίσης μεταγενέστερο έργο εκτροπής του Εύηνου ποταμού από την ίδια περιοχή προς την πρωτεύουσα, δεν μπορεί παρά να επιτείνει τις δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον.

2. Περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Στον τομέα αυτό το έργο ξεκίνησε με ατελείς μελέτες που δεν έχουν ολοκληρωθεί ούτε μέχρι σήμερα. Έτσι:

α. Η συνολική αποτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και των αναγκαίων επανορθωτικών μέτρων, που να καλύπτει τον ορεινό όγκο της Πίνδου, την παραποτάμια περιοχή, τους υγρότοπους του Μεσολογγίου, τη Θεσσαλική ενδοχώρα και τις εκβολές Αχελώου και Πηνειού, δεν έχει ούτε καν αρχίσει να εκπονείται. Και τούτο παρά την έντονη πίεση των αρμοδίων τεχνικών (ΤΕΕ) και κοινωνικών φορέων της χώρας.

Εξάλλου σοβαρότατες πτυχές (όπως οι επιπτώσεις από την επάλληλη εκτροπή Αχελώου και Εύηνου, σε συνδυασμό με την προηγηθείσα του Μόρνου, η επίδραση των έργων στον υδροφόρο ορίζοντα κ.λπ.) δεν έχουν γίνει αντικείμενο ούτε μερικών, απόσπασματικών έστω, μελετών.

6. Ολοένα και πολλαπλασιάζονται οι διαμαρτυρίες κοινωνικών φορέων και περιβαλλοντικών οργανώσεων, ελληνικών και διεθνών, και επίσημα καταγγέλλεται η Κυβέρνηση για αγνόηση του περιβάλλοντος ακόμη και με παραβίαση του κοινοτικού Δικαίου (οδηγίες 79/409 & 85/337) και των διεθνών συμβάσεων (Βόννης και Βέρνης).

Είναι χαρακτηριστικό πως μόνο μέσα στο 1992 έλαβαν χώρα, μεταξύ πολλών άλλων, και οι ακόλουθες ενέργειες:

- Τον Απρίλιο του 1992 είκοσι (20) ευρωβουλευτές από πολλές χώρες και παρατάξεις υπέβαλαν ερωτήσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά της εκτροπής.

- Το Μάιο του 1992 οι τέσσερις σημαντικότερες Ελληνικές Οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος απευθύνουν έγγραφο στον Επίτροπο RIPA DI MEANA και προτείνουν την επανεξέταση σε βάθος του έργου και την άρση της κοινοτικής στήριξης. Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος στο οποίο μετέχουν διακόσιες (200) σχεδόν οργανώσεις, υποστήριξε πλήρως το έγγραφο αυτό.

- Τον Ιούνιο του 1992 ο υπεύθυνος τότε για τα διαρθρωτικά ταμεία επίτροπος κ. BRUCE MILLAN δήλωσε πως δεν έχει δοθεί έγκριση των Ε.Κ. και ότι αναμένει τις μελέτες ανεξάρτητων συμβούλων (στους οποίους έχει επίσημα απευθυνθεί) για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, αλλά και την οικονομική ευστάθεια και σκοπιμότητα, των έργων. Και μόνο μετά την απόφασή τους θα ληφθεί η σχετική απόφαση.

- Το Δεκέμβριο του 1992 ψήφισμα της Γραμματείας της Σύμβασης της Βέρνης καλεί την Ελληνική Κυβέρνηση να κάνει τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, πριν από οποιαδήποτε άλλη ενέργεια.

3. Ακρωτηριασμός του αρχικού έργου της εκτροπής με την εγκατάλειψη του αρδευτικού δικτύου στο Θεσσαλικό κάμπο.

Η κυβερνητική απόφαση του 1984, όταν εξαγγέλθηκε το έργο, ήταν να γίνει η εκτροπή για να αρδευθεί ο Θεσσαλικός κάμπος. Αυτός ήταν ο στόχος και από εκεί - δηλαδή από την προγραμματισθείσα άρδευση 2,5 εκατομμυρίων στρεμμάτων - υπολογιζόταν τότε, πως θα γινόταν, με τον αναμενόμενο την εποχή εκείνη πενταπλασιασμό της γεωργικής παραγωγής, η κατά 90% αποπληρωμή της όλης επένδυσης. Τελείως παρεμπιπτόντως -λόγω της κατωφερικής διαδρομής των εκτρεπόμενων υδάτων - θα εκτελούνταν και υδραυλικά έργα παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, από την εκμετάλλευση του οποίου θα καλύπτονταν το υπόλοιπο 10% του συνολικού κόστους της επένδυσης. Για την οριστική μελέτη και εκτέλεση του συνολικού αυτού έργου, κύριου και παρεμπίπτοντος, είχε προκηρυχθεί το 1987 διεθνής διαγωνισμός, στον οποίο τελικά συμμετέσχε, από τους έξι προεπιλεγέντες ομίλους, μόνο η κοινοπραξία TAYEURO.

Ήδη όμως το έργο που προτείνεται από την Κυβέρνηση και συζητείται να δοθεί κατ' ανάθεση στην TAYEURO είναι κυριολεκτικά ακρωτηριασμένο. Απ' αυτό λείπουν εντελώς τα αρδευτικά δίκτυα στη Θεσσαλική πεδιάδα και κάθε σχετικό εγγειοβελτιωτικό έργο. Το έργο του οποίου απειλείται η ανάθεση περιορίζεται εντελώς

αποσπασματικά σε ένα - και μάλιστα μικρό - μέρος των αρχικών υδροηλεκτρικών έργων, των έργων κεφαλής όπως τεχνικά αποκαλούνται. Με τον τρόπο αυτό το παρεμπίπτον και δευτερεύον υδροηλεκτρικό τμήμα γίνεται το αποκλειστικό αντικείμενο της όλης επένδυσης.

Γίνεται, έτσι, ολοφάνερο πως για άλλο έργο προκηρύχθηκε ο διαγωνισμός του 1987 και άλλο - κυριολεκτικά άλλο - έργο προωθείται σήμερα με απ' ευθείας ανάθεση.

4. Το προς ανάθεση, αποκλειστικά ηλεκτροπαραγωγικό έργο είναι ενεργειακά ζημιόγono.

Και η κοινή λογική δείχνει, αλλά και επανειλημμένα έγγραφα της μόνης αρμόδιας στον τομέα αυτό Δ.Ε.Η. αποδεικνύουν, πως το κολοβωμένο έργο που προωθείται σήμερα είναι, από ενεργειακή άποψη, ασύμφορο και αντικοινωνικό. Και για το λόγο αυτό η Δ.Ε.Η. αξιώνει αποζημίωση ύψους 139,7 δισ. δραχμών σε περίπτωση πραγματοποίησής του (βλ. το 479/13.3.1987 καθώς και το πρόσφατο 4324/6.9.1991 έγγραφο του Γεν. Δ/ντή της Δ.Ε.Η.).

Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι η Δ.Ε.Η. από το 1983 υποστηρίζει σταθερά την κατασκευή φράγματος και ΥΗΕ στο Αυλάκι Βάλτου που βρίσκεται στην φυσική κοίτη του ποταμού στο σημείο συνάντησης των νομών Αιτωλ/νίας - Άρτας - Καρδίτσας και Ευρυτανίας και αξιολογεί το έργο αυτό ως το πιο ενεργειακά ωφέλιμο από όλα τα φράγματα του Αχελώου (έγγραφο Δ.Ε.Η. 5675/10.8.1983). Το τόσο χρήσιμο αυτό έργο η Κυβέρνηση εννοεί να το παγώσει στο δωμάτιο της επισπευδόμενης εκτροπής. Ωστόσο η Δ.Ε.Η., με βάση και νεώτερες ενεργειακές αναλύσεις και μελέτες, επανέρχεται στην ανάγκη κατασκευής του φράγματος και ΥΗΕ Αυλακίου το οποίο και αυτοτελώς θα ήταν πολύτιμο, αλλά και θα βελτιστοποιούσε λειτουργικά, ενεργειακά και περιβαλλοντικά το όλο σχήμα εκτροπής (οποτεδήποτε η τελευταία ήθελε κριθεί χρήσιμη). Από τη σκοπιά αυτή βλ. τα εντελώς πρόσφατα έγγραφα της Δ.Ε.Η. ΓΓΔ/2843/25.6.1992 και ΔΑΥΕ 113/7.9.1992.

Με βάση τα παραπάνω αναμφισβήτητα στοιχεία εύλογο προβάλλει, νομίζουμε, το συμπέρασμα πως με την επισπευδόμενη αποσπασματική ανάθεση και η Δυτική Ελλάδα θα υποστεί αναμφισβήτητη ζημιά (και μάλιστα χωρίς κανένα αντάλλαγμα) και η Θεσσαλία δεν πρόκειται να ωφεληθεί (αφού η άρδευση τίθεται οριστικά «στο ράφι») και η Δ.Ε.Η. - δηλαδή το ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας - θα δεχθεί καίριο πλήγμα. Εάν τα πράγματα έχουν έτσι, τότε ανακύπτει το βασανιστικό ερώτημα: Για ποιανού όφελος θα ξοδευτούν τελικά κάποιες εκατοντάδες δισεκατομμυρίων;

Οι υπογράφωντες δεν κατεχόμαστε από δοκησιοφία, ούτε διακρινόμαστε για ισχυρογνωμοσύνη. Και φυσικά δεν μας κινεί κανενός είδους τοπικισμός. Πιστεύουμε όμως ακράδαντα πως διερμηνεύουμε καλόπιστα την κοινή αγωνία και την πάνδημη αξίωση να προηγηθεί ειλικρινής και εξαντλητική συζήτηση στη Βουλή, πριν αποφασισθεί η χωρίς επιστροφή εμπλοκή της χώρας μας σε ένα έργο σύγχρονου αβδηρισμού.

Με το πνεύμα αυτό και κρούοντας τον κώδωνα του κινδύνου

ΕΠΕΡΩΤΟΥΜΕ

Τους συναρμόδιους Υπουργούς να εξηγήσουν στη Βουλή πώς και γιατί πολιτεύονται κατά τον τρόπο που εκτέθηκε αναλυτικά στο κείμενο της παρούσης. Παράλληλα τους ζητάμε να ενημερώσουν το Σώμα για το πόρισμα των ανεξάρτητων Συμβούλων στους οποίους έχει απευθυνθεί όπως προαναφέρθηκε η Επιτροπή των Ε.Κ. για το ζήτημα της εκτροπής.

Αθήνα 24 Φεβρουαρίου 1993

Οι επερωτώντες Βουλευτές

1. Χρήστος ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ
2. Αναστάσιος ΠΕΠΟΝΗΣ
3. Αλέξανδρος ΜΠΑΛΤΑΣ
4. Αθανάσιος ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
5. Χρήστος ΚΟΚΚΙΝΟΒΑΣΙΛΗΣ
6. Κώστας ΣΗΜΙΤΗΣ
7. Γεώργιος - Αλέξανδρος ΜΑΓΚΑΚΗΣ
8. Ανδρέας ΦΟΥΡΑΣ
9. Πάνος ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

III

ΤΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΑΡΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΔΗΜ. ΕΡΓΩΝ
123
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜ. ΔΗΜ. ΕΡΓΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΡΓΩΝ ΕΚΤΡΟΠΗΣ ΑΧΕΛΩΟΥ

Αθήνα 13 Μαΐου 1994
Αρ. Πρωτ. ΒΜΤ/ΟΙΚ/

Ταχ. Δ/ση Ιπποκράτους 196-198
Πληροφορίες: Προϊστάμενος
Τηλέφωνο: 6426433
Fax 6426433

Προς: Τη ΔΕΗ/ΔΑΥΗΕ
Κοραή 4
Αθήνα

ΘΕΜΑ: Εξέλιξη της ζήτησης των νερών εκτροπής Αχελώου

Στη συνέχεια προφορικών μας συζητήσεων και με βάση τις προβλέψιμες συνθήκες στη Θεσσαλική πεδιάδα, σας πληροφορούμε τα εξής:

Για να επιτευχθεί η πλήρης αξιοποίηση των νερών της εκτροπής, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ολοκλήρωση κατασκευής των αντίστοιχων αρδευτικών δικτύων. Μέχρι την ολοκλήρωση της κατασκευής των δικτύων αυτών, η οποία δεν εντάσσεται στο τρέχον 5ετές πρόγραμμα, η άρδευση των ήδη ελλειπώς αρδευομένων περιοχών θα γίνει μέσω των υφισταμένων δικτύων (κυρίως αποχετευτικά - αποστραγγιστικά). Το γεγονός αυτό συνεπάγεται αυξημένες απώλειες, με αποτέλεσμα οι απαιτήσεις σε νερό ανά στρέμμα να προσεγγίζουν τα 600 μ³ ετησίως.

Εξ άλλου, η έλλειψη αγωγών μεταφοράς και μονίμων δικτύων, περιορίζουν τις προς άρδευση εκτάσεις, στις πλησίον του Πηνειού και των συμβαλλόντων σ' αυτόν περιοχές, καθώς και στην πεδιάδα της Λάρισας, που καταλήγει στην Κάρλα.

Με βάση τα παραπάνω εκτιμάται ότι, σε Α φάση θα είναι δυνατή η άρδευση έκτασης 900.000 στρ. (100.000 στρ. στο Ν. Τρικάλων, 150.000 στρ. στο Ν. Καρδίτσας και 650.000 στρ. στους Ν. Λάρισας-Μαγνησίας). Οι συνολικές ανάγκες σε νερό για τη βελτίωση και συμπλήρωση άρδευσης αυτών των περιοχών θα ανέλθουν σε 530 εκ. μ³ ετησίως, ενώ οι υφιστάμενες δυνατότητες, μαζί με τον ταμιευτήρα Κάρλας θα ανέλθουν σε 163 εκ. μ³. Έτσι λοιπόν, μία ποσότητα της τάξης των 370 εκ. μ³ ετησίως θα πρέπει να καλυφθεί από νερά της εκτροπής, αμέσως μετά την ολοκλήρωση των έργων εκτροπής. Στην ποσότητα αυτή θα

πρέπει να προστεθεί μία ποσότητα της τάξης των 40 εκ. μ^3 για χρήση ύδρευσης και επίσης 40 εκ. μ^3 ετησίως για διατήρηση ανεκτών περιβαλλοντικών συνθηκών στον ποταμό.

Συνεπώς, σε Α φάση, θα απαιτηθεί η εκτροπή ποσότητας της τάξης των 450 εκ. μ^3 ετησίως.

Στη Β φάση ανάπτυξης των έργων, που εκτιμάται ότι θα διαρκέσουν μία δεκαετία (2001-2010), θα απαιτηθεί επί πλέον ποσότητα της τάξης των 350 εκ. μ^3 ετησίως, στο τελευταίο έτος, με ισοκατανομή της αύξησης αυτής μέσα στη 10ετία.

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ

Γρ. κ. Αναπλ. Υπουργού

Εσωτ. Διανομή

1. Προϊστάμενο

2. κ. Αλεξοπούλου

3. κ. Αναστασοπούλου

4. Χ.Α.

Ο Προϊστάμενος

Ι. ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΗΣ

IV

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΗΜΙΑ ΤΗΣ Δ.Ε.Η.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΡΟΣ:
9-91

- κ. Α. Ανδριανόπουλο

ΑΡ./ΗΜ./ΓΓΔ: 4324/6-

Υπουργό Βιομηχανίας Ενέργειας
Τεχνολογίας και Εμπορίου
- κ. Ι. Παλαιοκρασσά
Υπουργό Οικονομικών
- κ. Ε. Χριστοδούλου
Υπουργό Εθνικής Οικονομίας
- κ. Α. Τσιπλάκο
Υφυπουργό Εθνικής Οικονομίας

Θέμα: Εκτροπή Αχελώου προς Θεσσαλία - Έργα Κεφαλής - Ανάληψη Εκτελέσεως Έργων από Δ.Ε.Η.

1. Η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, στα πλαίσια της εθνικής θεώρησης των έργων εκτροπής του Αχελώου προς Θεσσαλία, θεωρεί ότι η άνιση φυσική κατανομή των υδατικών πόρων μεταξύ Δυτικής και Ανατολικής Ελλάδος, δικαιολογεί την απόφαση για την εκτροπή, η οποία και πρέπει να υλοποιηθεί.

2. Η Δ.Ε.Η. έχει πραγματοποιήσει μεγάλες επενδύσεις κατασκευάζοντας και λειτουργώντας σειρά μεγάλων Υδροηλεκτρικών Σταθμών στον Αχελώο, χωρίς την προοπτική της εκτροπής μέρους των υδάτων του προς Θεσσαλία. Από την τεχνικοοικονομική διερεύνηση (βλ. Παρ. II της συνημμένης αναλυτικής έκθεσης) των δυνατών σεναρίων, εκτροπής προκύπτει ότι η εκτροπή προκαλεί στη Δ.Ε.Η. συσσωρευτική ζημιά, λόγω των απωλειών ενέργειας, ύψους 139, 7 δισ. δρχ. Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 15 του Ν. 1739/87 για τη διαχείριση των υδατικών πόρων, καθορίζεται κατά περίπτωση, με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας η σχετική αποζημίωση που πρέπει να καταβληθεί από το Υπουργείο Γεωργίας στη Δ.Ε.Η. για την απώλεια σε ενέργεια (βλ. στο συνημμένο, το υπ' αριθμ. ΔΔ/23623/29.5.91 έγγραφο της Διεύθυνσης Δικαστικού της Δ.Ε.Η. που επισυνάπτεται στις οικονομικές επιπτώσεις).

16. Η Δίκη του Αχελώου

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας 2759/1994 υπέρ της προσφυγής των περιβαλλοντικών οργανώσεων Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και του WWF, με την οποία ακυρώνεται η κοινή υπουργική απόφαση ΑΠ 61414/21.4.1992 των υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Γεωργίας, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και του υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας και Τουρισμού, βάσει της οποίας είχαν εγκριθεί οι περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή και λειτουργία των «έργων κεφαλής» του έργου της εκτροπής του Αχελώου, είναι ιστορικής σημασίας γιατί για πρώτη φορά στην ελληνική (και στην κοινοτική) νομολογία αναγνωρίζεται ότι οι συνολικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις μεμονωμένων και επιμέρους έργων που εκτελούνται σε μια περιοχή δεν είναι αθροιστικές, αλλά συσσωρευτικές. Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας θεωρεί κατά συνέπεια ότι η απόφαση για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων βασίστηκε στην αποσπασματική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για κάθε έργο χωριστά, η οποία θα είχε συνεκτιμήσει τις «συσσωρευτικές επιπτώσεις» αυτών των «εν αλληλεπιδράσει τελούντων» έργων. Το Συμβούλιο της Επικρατείας, με την απόφασή του αυτή, απαιτεί για μεγάλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον, όπως είναι η εκτροπή του Αχελώου, εκτίμηση των συνολικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων βασισμένη σε «συνθετική» περιβαλλοντική μελέτη.

Αποσπάσματα της αποφάσεως, που αποτελεί «απόφαση αρχής» παραθέτουμε στην συνέχεια.

Το εγχείρημα της εκτροπής μέρους των υδάτων του Αχελώου ποταμού προς τον Θεσσαλικό κάμπο αποτελεί σύνθετο και μάλιστα πολύπλοκο τεχνικό έργο μεγάλης κλίμακας και έχει επιπτώσεις που μπορούν να προκαλέσουν σοβαρή και ανεπανόρθωτη βλάβη στο φυσικό περιβάλλον. Είναι δε πρόδηλο ότι η συνολική επίδρασή του στο φυσικό περιβάλλον των επηρεαζομένων περιοχών Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας δεν ισούται προς το άθροισμα των τοπικώς μόνον εκτιμωμένων συνεπειών των επιμέρους τεχνικών έργων που απαιτούνται για την πραγματοποίησή του, αλλά είναι πολλαπλάσιο τούτου λόγω του δυναμικού και μη γραμμικού χαρακτήρος των εντεύθεν δραστηριοτήτων και εν αλληλεπιδράσει τελούντων φυσικών και ανθρωπογενών οικοσυστημάτων. Κατά συνέπεια, για την καταγραφή και αξιολόγηση των επιπτώσεων του εγχειρήματος αυτού δεν αρκεί η σύνταξη μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για καθένα από τα προγραμματιζόμενα επιμέρους τεχνικά έργα, αλλά είναι αναγκαία η σύνταξη, κατά τη διαδικασία που θεσπίζεται

με τις διατάξεις αυτές, συνολικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στην οποία με την κατάλληλη επιστημονική μέθοδο θα συσχετίζονται και θα συνεκτιμώνται οι προεκτεθείσες απώτερες συνέπειες για το περιβάλλον προς εξεύρεση και αξιολόγηση της συνολικής επίδρασης του έργου στο περιβάλλον από την αλλοίωση του υδρολογικού ισοζυγίου μεταξύ Δυτικής Ελλάδος και Θεσσαλίας. Μόνο με τέτοια συνθετική μελέτη θα καταστεί δυνατόν να διαγνωσθούν σε όλη τους την έκταση οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροπής και ενόψει αυτών αφενός μεν να κριθεί αν είναι καν επιτρεπτή η εκτέλεση του έργου ή αν τούτο αποκλείεται λόγω βλάβης του περιβάλλοντος αφετέρου δε να εκτιμηθεί η αναγκαιότητα του έργου στο πλαίσιο και της αναμενόμενης μορφής ανάπτυξης της Θεσσαλίας.

- ΜΑΞΙΜΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ: *Η Αυγή του Ελληνικού Καπιταλισμού*
- ΜΑΞΙΜΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ: *Πού Βαδίζουμε;*
- ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΗ: *Η Συμμετοχή των Εργαζομένων στη Σοβιετική Ένωση*
- ΜΟΔΙΝΟΥ ΜΙΧΑΛΗ: *Οικογεωγραφία. Μύθοι της Ανάπτυξης στους Τροπικούς*
- ΜΟΔΙΝΟΥ ΜΙΧΑΛΗ: *Τοπογραφίες. Οικολογική Θεώρηση του Ελληνικού Περιφερειακού Χώρου*
- ΜΟΣΚΩΦ ΚΩΣΤΗ: *Θεσσαλονίκη. Τομή της Μεταπρατικής Πόλης*
- ΜΠΕΝΑΡΟΓΙΑ ΑΒΡΑΑΜ : *Ελπίδες και Πλάνες*
- *Οικολογία και Επιστήμες του Περιβάλλοντος*
- *Οικονομία, Ευρωπαϊκή Ένωση, Οικολογία. Βιβλιογραφία 1996-1997*
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΘΑΝΑΣΗ: *Δημόκριτος*
- ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ: *Σημεία Στίξεως*
- *Τα Ελληνικά Συντάγματα 1822-1975 / 1986. Αλέξανδρον Σβώλον. Η Συνταγματική Ιστορία της Ελλάδος*
- ΣΒΩΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ: *Προβλήματα του Έθνους και της Δημοκρατίας (Τόμοι Α-Β)*
- ΣΧΙΖΑ ΓΙΑΝΝΗ: *Ο Υμηττός*
- ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ ΣΟΦΟΚΛΗ : *Οι Κολλίγοι της Θεσσαλίας*
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ ΜΙΧΑΛΗ : *Για την Αυτοδιαμόρφωση Επαναθεμελίωση της Ελληνικής Αριστεράς*
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ ΜΙΧΑΛΗ: *Πώς Μπορεί να Κυβερνά η Αριστερά*
- ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΗ ΒΑΣΙΛΗ: *Σχέσεις Ελλαδιδιών και Κυπρίων. Μύθοι και Πραγματικότητα*
- ΧΟΥΛΙΑΡΑ ΑΣΤΕΡΗ: *Η Κατάργηση του Κράτους στην Αφρική*
- ΨΑΡΡΑ Κ. ΛΕΥΤΕΡΗ: *Ο Ελληνοϊταλικός Πόλεμος 1940-41*
- ΨΥΧΟΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ: *Στήνοντας Ξόβεργες*

T

ο βιβλίο αυτό δεν αποτυπώνει μόνο το περιεχόμενο των παρεμβάσεων στην «Δίκη του Αχελώου» την οποία προκάλεσαν οι περιβαλλοντικές οργανώσεις για να στιγματίσουν και να καταδικάσουν όσους ήταν και είναι υπεύθυνοι για ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα εναντίον της φύσης.

Η έκδοσή του έχει και μιαν ευρύτερη σημασία. Περιλαμβάνει, με τρόπο μοναδικό εξαιτίας του προφορικού λόγου από τον οποίο προήλθαν τα κείμενα, το αποτύπωμα ενός ευρέως φάσματος αντιλήψεων για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως αυτές αντιπαρατίθενται και συγκρούονται σε ένα υπαρκτό πεδίο. Ένα πεδίο όπου η αντίπαλη πλευρά, αν και συντεταγμένα απουσιάζει, είναι οιω네ί παρούσα μέσα από τις καταθέσεις των λιγοστών «μαρτύρων υπεράσπισης». Επιστήμονες, ακτιβιστές, πολιτικοί, δημοσιογράφοι και παράγοντες του δηmosίου βίου της χώρας, είχαν ίσως για πρώτη φορά την ευκαιρία να διασταυρωθούν και να εκθέσουν τις απόψεις τους για ένα θέμα που απασχόλησε το Πανελλήνιο – και όχι μόνο το περιβαλλοντικό κίνημα – το οποίο τόσο λόγω μεγέθους, όσο και λόγω επιπτώσεων απέκτησε συμβολική σημασία.

Την «Δίκη του Αχελώου» υποστήριξαν πολλές προσωπικότητες της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού όπως ο Νίκος Αλιβιζάτος, ο Χανς Ντήτριχ Γκένσερ, ο Γιώργος Γραμματικάκης, ο Κορνήλιος Καστοριάδης, ο Γεώργιος Κουμάντος, ο Τόνυ Λονγκ, ο Κάρλος Ρίπα ντι Μεάνα, ο Εντγκάρ Μορέν, ο Φραντσέσκο Ρουτέλι, ο Όττο Σίλν, ο Χέλμουτ Σμιτ, ο Σεραφείμ Φυντανίδης, κ.α.

Στο ανά χείρας βιβλίο που έρχεται να συμπληρώσει και να διευρύνει τον ορίζοντα της οικολογικής μας σειράς, ο αναγνώστης θα βρει, πέρα από τα πρακτικά της «Δίκης», και ένα πολύ χρήσιμο χρονικό για την εξέλιξη της όλης υποθέσεως, όσο και μια συλλογή από έγγραφα και ντοκουμέντα που υποβοηθούν στην κατανόηση των πολιτικών, κυρίως, προεκτάσεων που συνόδευσαν τις κατά καιρούς ενστάσεις ή αποφάσεις.

Με την έννοια αυτή η «Δίκη του Αχελώου», φρονούμε ότι πηγαίνει πολύ πέραν του γεγονότος που αποτέλεσε την αφορμή για την παρούσα έκδοση. Αποτελεί μέρος της ιστορίας του τόπου και με αυτήν της την διάσταση αξίζει να διαβαστεί από κάθε ευαισθητοποιημένο πολίτη.